C. RAVINDRA BABU
ADVOCATE
GUNTU

OFFICE:
RAMANNA PET
1st LINE

RES.:
1/1 VIDY
RING ROAD

(Res) 31108

KISAN BANDHU

(MAN OF THE MASSES)

EDITORS:

B. SATYANARAYANA

R. D. PRABHAKARA RAO

G. NAGESWARA RAO

PUBLISHED BY:

KANDIMALLA BUCHAIAH

President & Members:

ACHARYA RANGAJI'S 75th BIRTHDAY CELEBRATIONS COMMITTEE

CHILAKALURIPET (A. P., India)

PRICE Rs. 10/—
1000 Copies.
November 1974

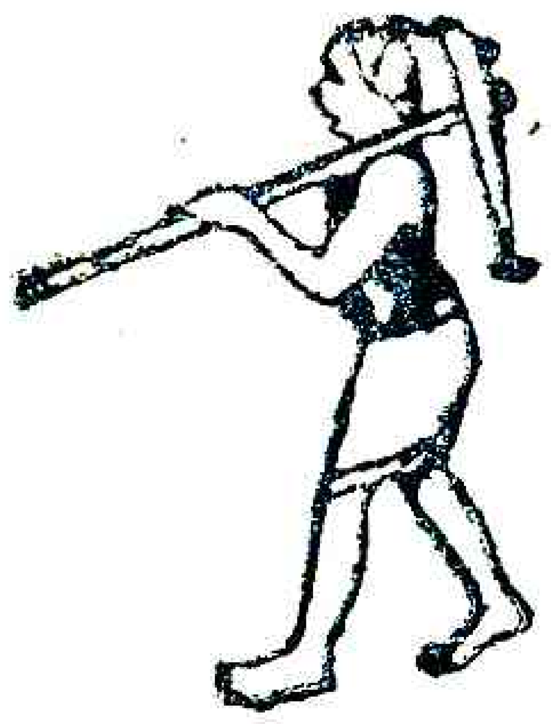

PRINTED AT :
VANI PRESS
GOVERNORPET
VIJAYAWADA-2

Chy chi Ravi and

Uma.

With love

N. Rangan

7-11-74.

దళిత జనోద్ధరణకై జీవితాల నంకితంచేసిన ఆదర్శదంపతులు
భారతీదేవి - రంగాజీ.

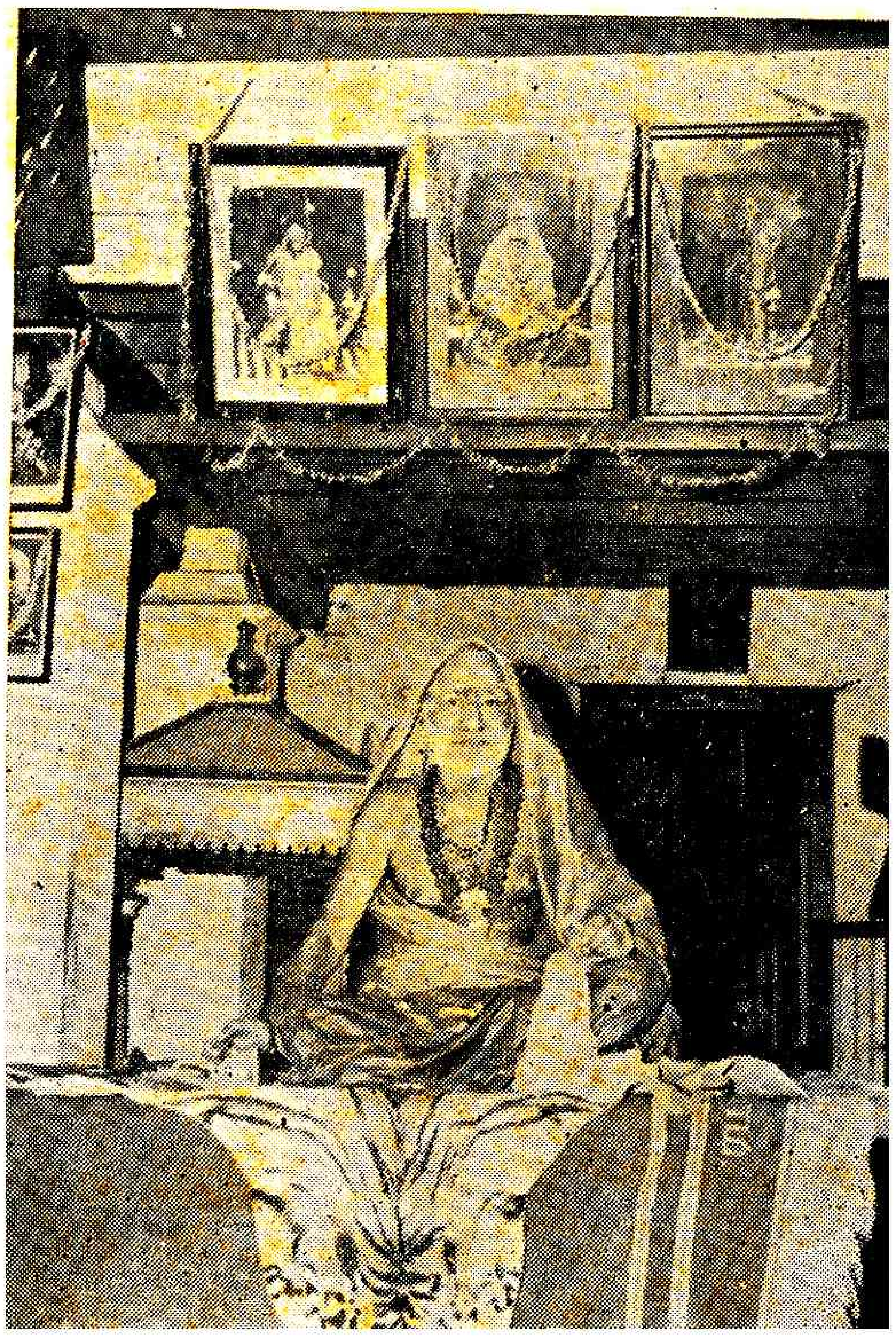

కుర్తాళం శ్రీ సిద్ధేశ్వరీ పీఠాధిపతులు జగద్గురు
శ్రీ శ్రీ శ్రీ త్రివిక్రమ రామానందభారతీ స్వామివారు

CONTENTS

1. Introduction
2. Messages
3. Land marks in Acharya Ranga's Life & Work - An Associate
4. Prof. Ranga's 75 Birthday Sri Ch. Parasuram Naidu 1
5. Sri Raaga's passion for Kisan Welfare — Observer 2
6. A Tribute — Sri N. C Zamindar 5
7. Ranga The Thinker Sri A. Bhagavantha Rao 6
8. A Stalwart of our Freedom Movement T. S, Govindaswamy 8
9. Jai, Jai to a Noble Patriot, Politician, Moralist — Sri Y. Venkanna Choudary 11
10. Acharya Ranga the great Kisan Leader & Nationalist — Sri N. Ramabhadra Raju 13
11. Ranga a great Political Philospher of the Modern Age — G Narasimha Murty 15
12. Prof. Ranga as we know him — Sr. Margret Round 26
13. My Acquaintances with Prof. Ranga — Mrs. Elsie Mullen 27
14. A Tribute to Prof. N. G. Ranga — Sri K. R. Koshti 28
15. Prof. Ranga A Birthday Tribute — Sri A. Eswara Reddy 29
16. Long Live Rangaji - Sri N. K. Ganapaiah 33
17. A Sincere open-hearted Patriot - Sri M. Chalapati Rau 35
18. Not an Individual but an Institution — Sri P. Rajagopal Naidu 37
19. Shri Ranga - An assessment and appreciation Prof. K. Satchidananda Murty 39
20. Prof. Ranga A Fearless Freedom Fighter Sri T. Prabhakar 42
21. Sri Rangaji A Charismatic Leader - Sri K. L. Narasimha Rao 45
22. How I view Rangaji with open Mind Sri Pingali Purnachandra Rao 54
23. My association with Prof. Ranga—Mr. Kisaku Meio 55
24. Rangaji and his Saga of Service — Sri C. Nagabhushanam 56
25. Salute to Ryot Bnandhava Prof. Ranga Sri Sheel Bhadrayaji 58
26. Ever to the left - Sri G. N. Rao 59
27. Prof. Ranga Father of Kisan Movement in India - Sri P. Jagadeswara RAO 63
28. Prof. N. G. Rangaji A selfless Gandhian Sri B. Satyanarayana 65

INTRODUCTION

We deem it a proud privilege to have been given the rare opportunity of presenting this eventful volume on the happy occasion of the 75th Birthday celebrations of Professor N. G. Rangaji the Father of Peasant Movement. Rangaji belongs to the galaxy of national leaders like Gandhiji, Sardar Patel, Pandit Nehru, Rajaji, Subhas Chandra Bose, and Prakasam etc who have sacrificed their all for their country. He is a patriot of international fame with a magnanimous heart big enough to welcome and appreciate every honest and self-less worker and colleague.

We are aware of our shortcomings in the discharge of the onerous duty of editing such an important volume as this but we are emboldened to undertake the responsibility without hesitation on account of the encouragement we received from the celebrations committee, headed by its President Sri Kandimalla Butchaiah for long an M.L.A., and inspiration arising from the messages and contributions of so many distinguished public men.

We thank all those who have favoured us with their kind blessings, messages and good wishes and especially all those who have contributed their valuable articles in so short a time.

We have also to thank the printers Messrs. Vani Press, Vijayawada-2, and the management of Messrs. Sarvodaya Press, Pata-

mata, Vijayawada 6, for the interest and care they have taken in printing the volume, putting aside all their other work.

Our thanks are also due to Sri Kavuri Subbarao and Sri Pingali Purnachandrarao for having helped us with their ready and voluntary assistance in correcting the manuscripts and proofs.

We take this opportunity to pray God the Almighty to shower his choicest blessings on Rangaji and grant him the full span of healthy and enthusiastic life to contine to serve the masses and the oppressed to his heart's content.

Vijayawada
7th Novr., 1974

B. SATYANARAYANA
R. D. PRABHAKARA RAO
G. NAGESWARA RAO
Editors.

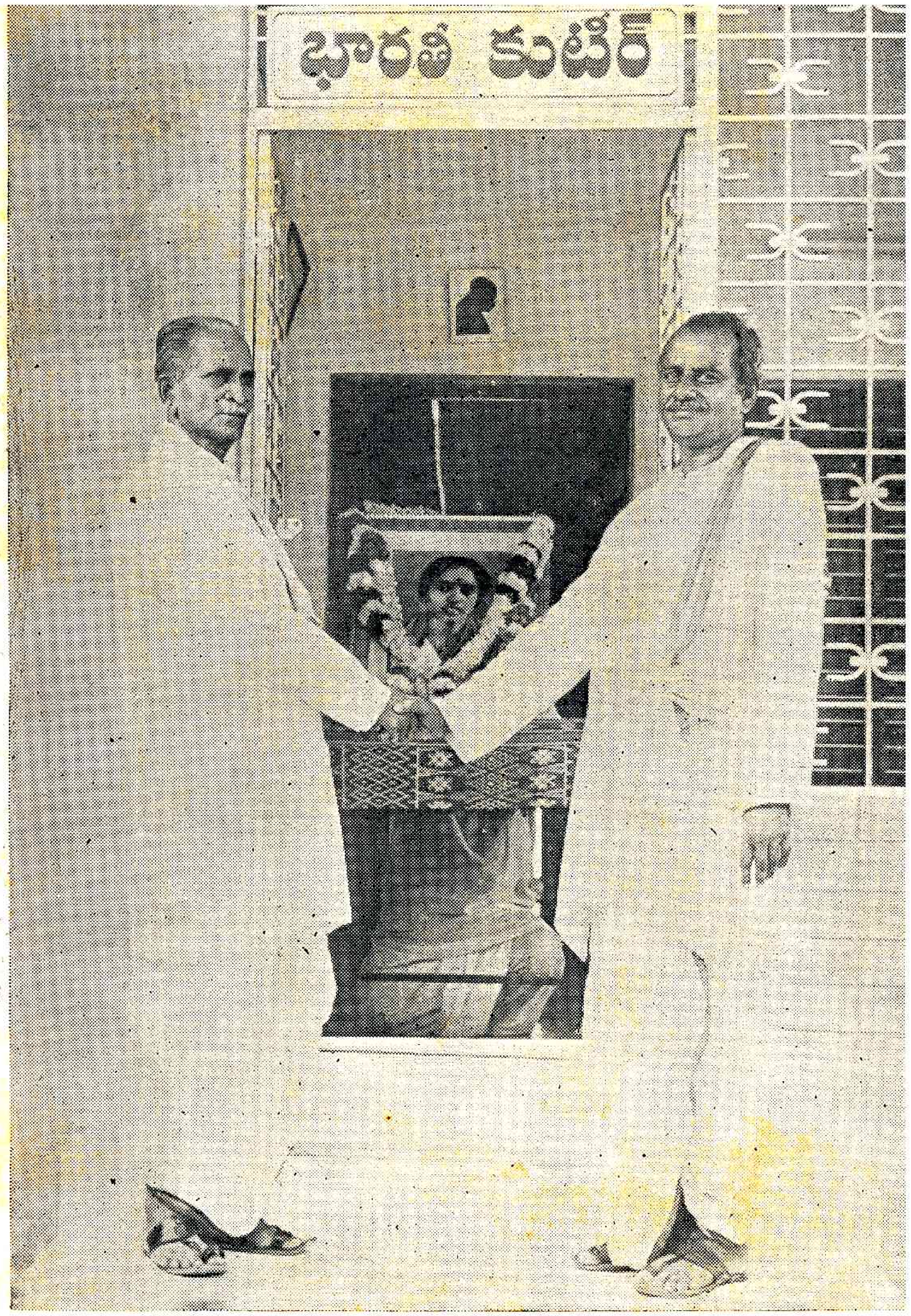

ఆచార్య రంగా 75వ జన్మదినోత్సవ నిర్వాహక సంఘాధ్యక్షుడు
శ్రీ కందిమళ్ళ బుచ్చయ్యతో రంగాజీ.

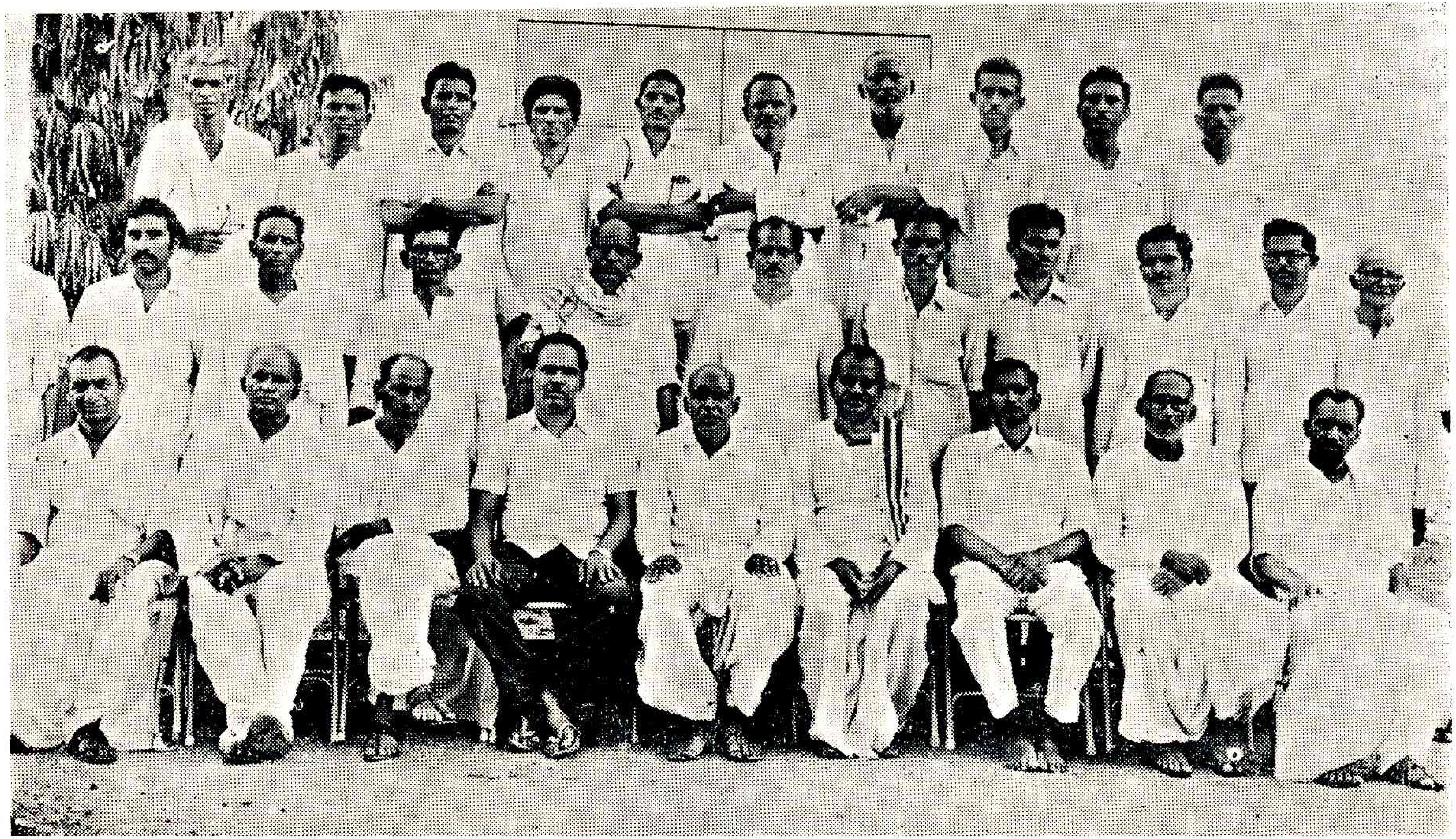

ఆచార్య రంగాజీ 75 వ జన్మదినోత్సవ నిర్వాహక సంఘము

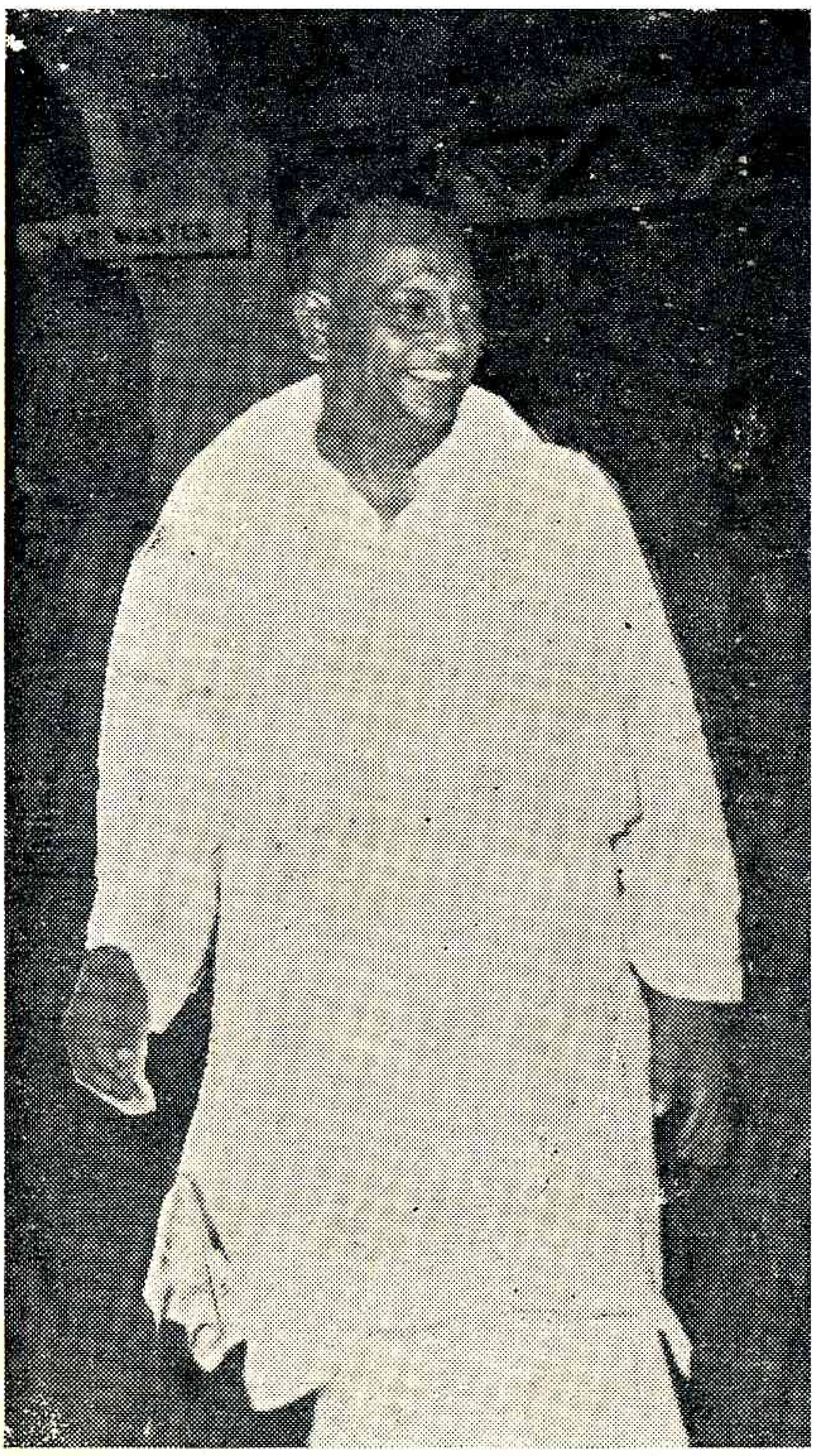

రంగాజీ సహచరుడు, ఆంధ్ర కిసాన్ సమ్మేళన్
అధ్యక్షుడు కీ. శే. గొట్టిపాటి వెంకటసుబ్బయ్య

1930 లో జాతీయోద్యమంలో ప్రవేశించినప్పుడు
భారతీదేవి, రంగాజీ.

PRESS SECRETARY TO THE PRESIDENT
Rashtrapati Bhavan
NEW DELHI-110004
September 23, 1974

No. F. 2-M/74

Dear Shri Butchaiah,

The President thanks you for your letter of the 29th August, 1974. He offers his felicitations to Professor N. G. Ranga on the occasion of his 75th birthday and wishes him many more years of useful life in the service of the nation.

Yours sincerely,

(Sd.) A. M. ABDUL HAMID.

V. V. GIRI

Phone : 4127

"GIRIJA"
1, Third Block, Jayanagar
BANGALORE-560011
September 3, 1974

Dear Sir,

I am very happy to know that you have decided to celebrate the 75th Birthday of Prof. N. G. Ranga, one of my most dearest of friends. We led both labour and peasant movements in India respectively and today they have come to stay. During decades of public life Professor has endeared himself to the Nation as a selfless leader and worker. Smt. Bharati Ranga was a most valuable partner of his in life to assist him in his noble work. Her demise early in life is a great loss not only to Prof. Ranga but to the Country as a whole. Inspite of his old age Prof. Ranga wants to continue to render service to India and humanity as long as he lives. I wish and pray that he finish the century so that his service may be available to the Country.

Yours sincerely,

(Sd.) V. V. GIRI

Director (Information)

6 (11) / 74 - PMP

Prime Minister's Secretariat
NEW DELHI-11
September 5, 1974

Dear Sir,

The Prime Minister thanks you for your letter of August 29. She is glad to know that you plan to honour Prof. N. G. Ranga on his 75th birthday. She wishes success to your efforts.

She will personally convey her greetings to Prof. Ranga.

Yours faithfully,

(Sd.) H. Y. SHARADA PRASAD

Vice-President's Secretariat

NEW DELHI

September 18, 1974

Dear Sir,

The Vice-President is glad to know that you are bringing out a Souvenir on the occasion of the 75th Birth Day Celebrations of Ryot Bandhava Professor N. G. Ranga on the 7th November, 1974. He sends his best wishes for the success of the Publication.

Yours faithfully,

(Sd.) V. PHADKE

Secretary to Vice-President.

Dr. G. S. DHILLON
Speaker, Lok Sabha

SPEAKER'S HOUSE
(20 Akbar Road)
NEW DELHI
September 5, 1974

MESSAGE

Professor N. G. Ranga is one of our stalwart freedom fighters. His passion for freedom is only equalled by his desire to serve the peasants and kisans of this country. Wherever he has been and whatever position he has held, he has always advocated the cause of the farmers. I have seen him at close quarters as a parliamentarian. Sincere and dedicated, unassuming and simple, he was an astute parliamentarian. I join you all in wishing him many happy returns of the day.

(Sd.) G. S. DHILLON

GOVERNOR OF TAMILNADU
Truth alone Triumphs

RAJ BHAVAN
MADRAS-600 022
2nd September 1974

MESSAGE

I offer my warmest greetings to Professor N. G. Ranga on the occasion of his 75th birthday and wish him many happy returns of the day.

(Sd.) K. K. SHAH

GOVERNOR OF KARNATAKA

RAJ BHAVAN
BANGALORE
14th September 1974

Dear Shri Kandimalla Butchaiah,

I have received your letter dated the 12th September 74 and I am glad to learn that it is proposed to celebrate the 75th Birthday of Prof. N. G. Ranga on the 7th November and that to commemorate the occasion, a souvenir is also proposed to be published.

I wish him long life.

Yours sincerely,

(Sd.) MOHANLAL SUKHADIA

MINISTER OF DEFENCE, INDIA
NEW DELHI
September 6, 1974

Professor N. G. Ranga has been a dedicated servant of the people and particularly the kisans. He has been a great patriot and a person gifted with rare qualities of leadership. His character, integrity and honesty have earned for him the loyalty of his followers. Let us recall his great services on the occasion of his 75th birthday. We wish him many more years of active life in the service of the nation.

(Sd.) JAGJIVAN RAM

J. B. KRIPALANI
A-4 Sarvodaya Enclave, Sri Aurobindo Marg,
NEW DELHI-17.

Phone : 74349

27th September '74.

I understand that friends of Prof. N.G.Ranga are celebrating his 75th Birthday. I am happy to associate myself with it. Prof. Ranga has been a brave and intrepid fighter in our freedom struggle and has suffered much in course of the long history of our independent movement.

In Andhra Pradesh, he is a symbol of peasants and labour movement. He has always espoused the cause of the down-trodden. His services to the country are invaluable. It is the fitness of things that his friends and countrymen should honour him on this auspicious occasion of his 75th Birthday. I send him my warm greetings. May he live long to serve the country.

(Sd.) J. B. KRIPALANI

HOUSE OF LORDS, WESTMINISTER

FENNER BROCKWAY 26-9-74

Dear Mr. Butchaiah,

I am glad to associate myself with a host of others in a message of goodwill to Professor Ranga on his 75th birthday and to take the opportunity to thank him for all he has done for the people of India during these years.

He has followed the Gandhi traditions of identifying himself with those who suffer most in our society of inequalities, the Harijans and the peasants. He struggled nobly for India's political independence, but saw that national freedom was not enough. The freedom of people from grinding poverty and the winning of equality of status for the lowest were needed for true emancipation. He has devoted himself unstintly to these purposes over a long life, and even now is giving himself to the cause of democratic socialism to be achieved without violence. That is a Himalian task and lesser souls would have shrunk from it. It is a measure of Ranga's greatness that still in his 75th year he should dedicate himself to it.

(Sd.) FENNER BROCKWAY.

MINISTER
PARLIAMENTARY AFFAIRS
NEW DELHI
October, 5, 1974

It is but right that we celebrate the 75th Birthday Anniversary of Acharya Ranga. His has been a maifold career. But I believe that his place in history is ensured by one cardinal fact-more than any other that he was one of the first to rouse the political consciousness of our slumbering peasantry especially in Andhra Pradesh. It is no small matter that for well over half a centry a man of his stature could dedicate his entire time for the upliftment and the welfare of the toiling masses. His zeal for public life is unlimited and if some times there were breaks in his parlimentary career, such breaks only spurred him on to further "pastures green"

With such background of sincerity and unimpeachable integrity, had he also in him a bit of a calculating politician, his public life might have been different; but he has been too transparent for that-candid to the extreme. His life has been a shining example of unselfish endeavour and forth-

right behaviour. And it might be well said of him "his was a soul fired with zeal, his was a heart full of compassion and his was a mind intensely devoted to the problems of the peasants and the poor."

May God Almighty give him many more years of life so that his unfinished destiny may yet fully unfold itself.

(Sd.) K. RAGHURAMAIAH

MINISTER OF AGRICULTURE
Government of India
NEW DELHI-110001

No. 259/M (A)/74-VIP-(I)

7th September 1974

MESSAGE

I am happy to know that the 75th Birthday of Professor N. G. Ranga is proposed to be celebrated on November 7 1974 at Chilakaluripet, Guntur District, Andhra Pradesh and that a Souvenir is also to be published on this happy occasion.

I wish the celebrations all success and take this opportunity to pay my respects to a great patriot.

(Sd.) C. SUBRAMANIAM

MINISTER OF COMMUNICATIONS
INDIA
5, Janpath,
NEW DELHI-11
Dt. September 21, 1974

MESSAGE

The golden chapter of 'Freedom' in the history of our country is replete with instances of glorious deeds by her heroic sons who, imbibed with a spirit of sacrifice selfless service and patriotic zeal, laid down their lives at the altar of Motherland to free her from the shackles of foreign yoke. In this saga of relentless bravery, Andhras played a singular role under the leadership of Andhra Kesari Prakasam Pantulu who waged a grim battle against the mighty forces of British Empire with the aid of several lieutenants. Shri Ranga's contribution towards political awakening of the masses in the rural areas is by no means insignificant and in the process, he identified himself fully with the aspirations and ambitions of the agricultural community.

Politically, I have had long association with Professor Ranga, who still lives in our midst as the representative of the hoary past. It is, therefore, fitting that a Committee should be formed to celebrate his 75th birthday. I hope this occasion would serve revive happy memories of the freedom struggle and provide some glimpses of the exploits of our veterans to the younger generation.

I wish the celebrations success and Acharya Ranga many more years of useful public service.

(Sd.) K. BRAHMANANDA REDDI

J. Vengala Rao
Chief Minister

Government of Andhra Pradesh
HYDERABAD
Dated 10-9-74

"CRUSADER OF UNDERDOG"

I send my warm felicitations and fraternal greetings to the 75th Birthday celebrations of Prof N. G. Ranga at Chilakaluripet on November 7, 1974. Sri Ranga Garu's services to the Country in general and to the Kisan Community in particular in this part of the Country need, perhaps, no over-emphasis here. He has, all these long years, been a Champion of the Kisan and a crusader of the underdog of the community.

May his services be available to the Nation in the crucial years ahead. I wish Prof. Ranga Garu many happy returns of the day.

(Sd.) J. VENGALA RAO

M. V. KRISHNA RAO
Minister for Education

HYDERABAD
Dated 8-9-74

Dear Shri Butchaiah Garu,

It gives me great pleasure to learn that you propose to celebrate the 75th Birthday of Prof. Ranga on the 7th of November, 1974 at Chilakaluripet. An elderly Statesman, Acharya Ranga has devoted his life time in the cause of the Nation. A veteran freedom fighter, his services to the people in general and ryots in particular which rightly earned him the title 'Ryot Bandhava' will be gratefully remembered by one and all. Whatever his political ideologies might be he is a crusader for the cause of his conviction. A respected leader of Andhras, all of us wish him many more years of service to the people and it is our earnest prayer that he would live long to enable us to celebrate his hundredth birthday too. His dedicated service to the Country should inspire the younger generation to emulate him in selfless service and sacrifice in the creation of a new social order for which great men of this Country worked and died.

With regards,

Yours sincerely,

(Sd.) M. V. KRISHNA RAO

K. KAMARAJ

Phone : 441373
8, TIRUMALAI PILLAI ROAD,
MADRAS-600017
10th Sept. '74

Dear friend,

I am in receipt of your letter of 29-8-74. I am glad to learn that the 75th Birthday of Prof. N. G. Ranga is to be celebrated. I send my hearty good wishes for the function.

I pray the Lord to bless Prof. Ranga with a long life to enable him to continue to serve the country nobly.

With regards,

Yours sincerely,

(Sd.) K. KAMARAJ

Telephone : 310851, 310442
Telegrams : CONGRESS

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7 Jantar Mantar Road, New Delhi-1

ASOKA MEHTA
PRESIDENT

MIC/9164

September 3, 1974.

Dear Friend,

I am happy to know that your Committee is celebrating the 75th birthday of Ryot Bandhava Prof. N.G. Ranga on November 7, 1974 at Chilakaluripeta, Guntur Dt. (A.P.). I am also happy that you are bringing out a Souvenir on this occasion.

I wish the celebrations all success.

Yours sincerely,

(Sd.) ASOKA MEHTA

GOVERNMENT OF ANDHRA PRADESH

K. RAJAMALLU
Minister for Health and Medical

PHONES OFF : 33700
RES : 34449

HYDERABAD
Dated 10-9-74

Dear Shri Butchaiah Garu,

I indeed feel very happy to note that the 75th Birthday celebrations of Professor Ryot Bhandhava Sri N. G. Ranga are going to take place on 7th Nov. 1974. I am sure the function will be celebrated on a grand scale befitting the old patriot of our State. I wish him many more happy years and good health.

I wish all success.

Yours sincerely,

(Sd.) K. RAJAMALLU

GOVERNMENT OF ANDHRA PRADESH

Dr. Ch. DEVANANDA RAO
Minister for Tourism

HYDERABAD
Dated 10-9-74

Extremely happy to learn that the 75th birth anniversary of Acharya Rangaji will be celebrated on 7.11.'74 at Chilakaluripet. Prof. Ranga belongs to the old guard of the nationlist movement. He dedicated his life for the upliftment and cause of the farmers, agriculturists etc. I wish him many happy returns and pray Lord to bless him with gocd health, long life and prosperity to continue to serve the people of this State in particular and the nation in general.

(Sd.) CH. DEVANANDA RAO

Dr. RAM SUBHAG SINGH
Ex-Minister for Railways

Phone : 580
ARRAH
(Bihar)

21-10-1974

My Dear Sri Butchaiahji,

Thank you for your letter of 16th September.

I am very happy to know that the people of Chilakaluripeta have organized a Celebrations Committee to celebrate the 75th birthday of Prof. N. G. Ranga, a noted kisan leader of this country. His has been a life of devotion and dedication to the cause of the country and, particularly the Indian Peasantry.

As a leader of the Indian National Congress, he took active part in the Freedom Movements and suffered a lot for that which included various terms of imprisonment. Even when he was fighting for India's freedom he was applying his mind for imprving the Peasants' conditions by trying to organize them on sound footing. He has served the All India Kisan Sabha both as Secretary and President. Throughout India he is as famous as friend, guide and philosopher.

Prof. Ranga's keen interest in the field of co-operatives is very widely known both nationally and internationally.

His life as a parliamentarian has equally been very successful. He is noted for his debating skill and parliamentary performance of very high order.

Prof. Ranga got the distinction of being on the highest bodies of both the Congress and the Congress Party in Parliament. He has travelled widely in the world. He is one of the most experienced leaders of India.

Yours sincerely,

(Sd.) RAM SUBHAG

K. SUBBA RAO

Tel No. 51774

7, Rest House Crescent,
BANGALORE-1
26th October 1974.

My dear Shri Ranga garu,

May God bless you with long and healthy life to enable you to serve the people to the best of your lights.

My wife conveys her regards to you.

With kind regards,

Yours sincerely,
(Sd.) K. SUBBA RAO
Retd. Chief Justice, Supreme Court of India

ALL INDIA WOMEN'S CONFERENCE,

NEW DELHI
Dt 20th October. 1974

Dear Shri Butchaiah Garu,

Thank you very much for your letter of 31st August, 1974. I am very happy to note that you are celebrating Prof. N. G. Ranga's 75th birthday in a fitting manner. I wish your function all success. May God bless him with a long, healthy and happy life to continue with his purposeful life.

With best wishes,

Yours sincerely,
(Sd.) K. LAKSHMI RAGHU RAMAIAH

P. VAMAN RAO
Formerly of "The Hindu"

''His name is a byword for the effort to ameliorate the condition of the Kisan''. This Celebration is ''the spontaneous recognition of one's services by the people that counts and not any conferment from above''. ''In the political life of India, there have been quite a few dedicated couple but rarely one came across an ideal pair devoted to each other and so completely integrated as the Rangas.''

I can recollect the great regard that the late Khasa Subbarao had for Rangaji and Bharati Devi Ranga. During his close association with Rajaji, both of them had come closer in addition to their friendship during the freedom struggle''.

I relished reading his beautiful descriptions of Rajasthan Jain temples and Andamans and valuable correspondence between him and other leaders in his book ''AGONY AND SOLACE''

(Adapted from his personal letter of 26-10-1974.)

TENNETI VISWANATHAM

Phone : 3566
VISAKHAPATNAM-2
Date 13-10-1974.

Dear Shri Butchaiah garu,

Your kind letter of 31st August regarding Rangaji's Birth Day Celebrations. He does deserve the celebrations more than any other in this part of India. His has been a dedicated life for the betterment of the poor and downtrodden. His role in all movements of national significance has always been notable. May he live in health and vigour until his span of life reaches a Hundred and continue his work for us all.

With regards.

Yours sincerely,

(Sd.) TENNETI VISWANATHAM

FERENC NAGY
Former Prime Minister of Hungary
President, International Peasant Union

Tel. 703 / 437 3730
246 - Elden Street
HERNDON, Virginia-22070
Oct, 10, 1974

Dear friends,

I have just received the message, sent to the late Mr. Soumar that you are preparing the birthday celebrations of my old friend Prof. N.G.Ranga.

O, how much I would like to be there with all of you at that great and glorious occasion. How much I would like to embrace him with joy and tears. But distance and circumstances created by history prevent me to be with you personally. Writing is the only way to join you and add my feelings to your expression of joy and greatfulness.

The first thing I would like to say: Thank you Rangaji! Thank you for your life which you have given entirely to the cause of the most abandoned, neglected and exploited stratumn of mankind, the peasantry.

Thank you for your great fight for the freedom of oppressed peoples all over the world. Far away from your beloved India, the Hungarian and other East Central European peoples never will forget how often you raised your voice for their freedom and national independence.

Thank you for your association with the International Peasant Union, the free representation of the dying East-Central European peasantry. I thank you for this also in the name of the Late Dimitrow, Macet, Mikebricik and the rest of the friends who already left us to continue their dream of freedom and their native land, in foreign soil.

Your consistent fight for freedom for the oppressed, economic betterment for the poor, social justice for the condemned, elevated you among the great champions of progress for mankind.

Twenty years ago I had the privilege to participate in your fifty-fifth birthday celebrations in Vijayawada with our mutual friend Michael Hogya. Through my tears I saw the expression of love and confidence on the faces of tens of thousands of your people. They were praying for your strength and health to be able to continue your fight for them.

God has answered their prayer, giving two more decades for your blessed work. They are praying again and I pray with them for your and for all your beloved people and for your great country, india.

With the old friendship and love.

(Sd.) FERENC NAGY

BANKING LAWS COMMITTEE

(Government of India)

White House. 91-Walkeswar Road. Bombay-400006,

Chairman

Dr. P. V. RAJAMANNAR

Ex-Chief Justice, High Court of Madras.

Chairman's Office :

9, Victoria Crescent Road

MADRAS-600008.

Date October, 12, 1974

Dear Shri Butchaiah,

I am happy to learn that the 75th Birthday of Prof. N.G. Ranga will be celebrated on Novr. 7, 1974. I have always held of Prof. Ranga in high esteem for several reasons-his genuine and understanding sympathy with rural population of our country and the sincere work to further the cause of the agriculturist. Inspite of the important work he is extremely accessible and affable. In my opinion, having regard to his public service, he should have by now occupied a very important place in the government of our country. But these things do not go entirely by merit. Please convey to him my best wishes for a long life health and strength.

Yours sincerely,

(Sd.) P. V. RAJAMANNAR

PUNJAB AGRICULTURAL UNIVERSITY, LUDHIANA

No. VC. 74 : 3672

Dated the 24th September, 1974.

M. S. RANDHAWA
I. C. S. Retd. D. Sc., F. N. I. S. A.
VICE-CHANCELLOR

OFFICE :
1002 Sector 27-B
CHANDIGARH

My dear Shri Butchaiah,

Kindly refer to your letter dated 16th September 1974. I am glad to learn that you are celebrating the 75th Birthday of Professor N. G. Ranga on November 7, 1974. I have great personal regard for Prof. Ranga A great leader of farmers, he understands the problems of agriculture, because he has practical experience, and was born in a village. His passionate advocacy of their cause has won my respect for him. I wish the celebration success.

Yours sincerely,

(Sd.) M. S. RANDHAWA

Grams : ANNATIMUKA Telephone : 811674

ANNA DRAVIDA MUNNETRA KAZHAGAM

(Head Office)

156, Lloyds Road, Madras-14.

Dr. H. V. HANDE M. L. A.

Secretary, Anna D. M. K HQRS.,

8, Nadamuni Naidu Street,

Madras-30. Phone : 661553.

Dated 14-9-74

My dear Mr. Kandimalla Butchaiahgaru,

Thank you very much for your letter dated 29 8-74. I have had the privilege of knowing Prof. N. G. Ranga intimately for the past one decade. The sincerity with which he approached any problem has always impressed me and many of his friends. The fact that he could not make substantial progress in the political field as judged from conventional stadards, is only a further proof that the political arena in India has not yet begun to treat honest people kindly. Prof. Ranga's devotion to the cause of the poor ryots is only too well known to need any mentioning. Was it not late Prime Minister Jawaharlal Nehru who said in the parliament ''As long as Prof. N. G. Ranga is in the parliament the ryots can be confident of a spokeman for them in the Parliament.'' Prof. N.G. Ranga has always reminded me of late revered Rajaji in his championship of unpopular but worthy causes. The countless political activities in which I have had the good fortune of being associ-

ated with Prof. N. G. Ranga have left their indelible impressions in my mind. Simple in his habits, pleasing in his manners, affable in his personality, Prof. N.G. Ranga has become our family friend, philosopher and guide. Sri N G. Ranga, professor of late lamented Anna, is one of those few honest politicians whose friendship will be perennially cherished with pride, by many of us, in this part of the world.

I wish the function every success. With kind regards.

Yours sincerely,

(Sd.) H. V. HANDE

SUCHETA J. B. KRIPALANI
A-4 Sarvodaya Enclave, Sri Aurobindo Marg,
NEW DELHI-17.

Phone : 74349

27th September '74.

Dear Shri Kandimalla Butchaiah,

You must have read in the paper that Acharya Kripalani is very busy, these days, with the people's movement that is being launched in Delhi. Therefore, he has no time to write an article. However he is sending you his good wishes on this auspicious occasion of Prof. N. G. Ranga's 75th Birthday.

Yours sincerely,

(Sd.) SUCHETA KRIPALANI

INDIA INTERNATIONAL CENTRE

Dr. C. D. DESHMUKH,
PRESIDENT

'RACHANA'
2-2-18/50
Jamia Osmania,
HYDERABAD-500007
September 24, 1974.

Dear Shri Butchaiah,

With reference to your letter of the 16th September, 1974, I very much regret my inability to attend the celebrations or to accede to your request for an article, as I have been in bad health for over a year. Smt. Durgabai and I send our affectionate greetings and felicitations to Prof. N. G. Ranga on this auspicious occasion. We have always held him in high esteem and great regard.

Yours sincerely,
(Sd.) C. D. DESHMUKH

BHARAT KRISHAK SAMAJ
(Farmers' Forum, India)

Mr. M. S. ANVIKAR
CHAIRMAN

DR. D. A. BHOLAY
SECRETARY - GENERAL

A-1, NIZAMUDDIN WEST
NEW DELHI-110013
Phones : 619508 - 619713
Grams : FARMFORUM

Ref. No. A-S-AP-2/74/9/89

23rd September, 1974

My dear Mr. Butchaiah,

I am glad to hear that you are bringing out a Special Souvenir on the occasion of 75th Birthday of Prof. N. G. Ranga which falls on 7th November, 1974.

Prof. Ranga has been very intimate friend and effective spokesman for the rural people of India over a very very long time. His contribution to the welfare of rural people in general and farming community in particular are remembered by all. Prof. Ranga very rightly commands the respect and regard from all rural people.

We wish Prof. Ranga a healthy and long life to serve the rural community in India.

With kind regards,

Yours sincerely,

(Sd.) Dr. D. A. BHOLAY
General Secretary.

MEMBER OF PARLIAMENT
(LOK SABHA)

NEW DELHI
19-10-1974

Dear Sir,

I hasten to send my felicitations on the occasion of the celebration of the 75th birthday of Ryot Bandhava Professor N. G. Ranga.

I cherish the friendship of Shri Ranga as a precious experience. We have differed sharply, but my admiration for his personal qualities is undimmed. He has been a rebel in public life, almost a born non-conformist. Deep down in his heart, he is a flaming patriot, devoted to the principles he expouses. Even as I have felt he was wrong, I have known that his heart was on a right side, which is on the left! I do wish him long years of life which he can only spend in the service of his people. On his 75th birthday, I salute one of the eminent personalities of our time.

Yours truely,

(Sd.) HIREN MUKERJEE

CHALLA SUBBARAYUDU
Minister for Municipal Administration

"RAGHAVA SADAN"
HYDERABAD-500004.
Dated 25-9-'74

Dear Sri Butchaiah,

I am happy to know that the 75th Birth Day of Prof. N. G. Ranga is being celebrated on 7th November 1974. The services rendered by Prof. Ranga for the upliftment of the ryot population is well-known.

I wish the function every success.

Yours sincerely,

(Sd.) C. SUBBARAYUDU

K. HANUMANTHAIYA, M. P.

Phone : 22324
"Kengal Krupa"
Bellary Road
BANGALORE-560006
Date 16-9-1974

To

Shri K. Butchaiah,

I am happy to know that the 75th birthday of Shri N. G. Ranga is being celebrated. I know him for the last three decades and he has proved to be one of our great national leaders. I hold him in high esteem.

I pray for his health, long life and happiness.

Yours sincerely,

(Sd. K. HANUMANTHAIYA

GANDHI PEACE FOUNDATION
221/223 DEEN DAYAL UPADHYAYA MARG.
NEW DELHI-110001

Phone : 272396, 272397, 272398
Telegram : SATYAGRAHA

19th September 1974

Dear Friend,

Thank you for your letter of 16th September. I am glad to know that to mark the 75th birthday celebrations of Prof. N. G. Ranga, you propose to publish a commemoration Souvenir containing articles and tributes.

Prof. Ranga's has been an eventful life both as a freedom fighter and as pulbic leader after independence. His services, particularly for the betterment of Kisans have been noteworthy.

Because of my many commitments, including the peoples' movement in Bihar, I regret, I shall not be able to send you an article for the Souvenir, however much I would have liked to do so. I hope you will understand.

I however send my heartfelt felicitations and best wishes to Prof. Ranga on his 75th birthday.

Yours sincerely,

(Sd.) RADHAKRISHN

ALL INDIA HANDLOOM FABRICS MARKETING CO-OPERATIVE SOCIETY LTD.

G. P. O. Box No. 1530, Bharati Bhavan, 2nd Floor,
FRERE ROAD, BOMBAY-1

M. SOMAPPA
President

YEMMIGANUR
Date 20th Sept. 1974

I am glad that Prof. N. G. Ranga will be completing 74 years of age by 7th November, 1974. His public life has manifold facets : in the service of the Nation, Kisans, Handloom weavers, the rural folk and generally the poor and the lowly. His contribution to the State and the country as a Member of the Parliament is great. It is as a colleague on the Board of Directors of the Madras State Handloom Weavers' Co-operative Society and on the All India Handloom Board, that I had close acquiantance with him.

He is a person with outstanding character and ability. He is frank and outspoken, having the courage to call spade a spade. He would never do anything to please or pacify anybody. He is a man of principles belonging to the oldguards.

I wish him many more years of service in the cause of the poor and the voiceless.

(Sd.) M. SOMAPPA

TIRUPATI DEVASTHANAMS

V. RAMASWAMY REDDY, B. SC.
CHAIRMAN, ZILLA PARISHAD
&
MEMBER
T. T. D. Board of Trustees,

SADAM (P. O.)
Chittoor District
Date 18th S p. 1974

Dear Mr. K. Butchaiah,

I am happy to note that you are proposing to bring out a Souvenir on the occasion of Prof. Ranga's Birth-day. He richly deserves it. He is a noble soul and a maker and shaper of many a politician. I wish him all the best and a grand success of your venture.

Yours sincerely,

(Sd.) V. RAMASWAMY REDDY

NIVARTHI VENKATA SUBBIAH
Chairman
Andhra Pradesh Legislative Council

HYDERABAD
Dated 27-9-1974

Dear friend,

I am very happy to learn that you will be celebrating the 75th Birthday of RYOT BANDHAVA, Prof. N. G. Ranga on the 7th November, 1974 at Chilakaluripet, Guntur District. Sri Ranga's life is one of complete dedication to the uplift of the country socially and economically and other developmental spheres. He has played a memorable part in the political life of Andhra and has numerous followers, admirers and well-wishers throughout the country and the State in particular. I am proud to state that I was his follower during thirties and have drawn much inspiration from him. He has moulded several selfless workers into active leaders. His greatest countribution to Andhra is training of dedicated workers, who have been attending to the problems of farmers in the several districts. He is an eminent leader who deserves our homage, to whatever party or group one may belong. On this occasion I convey through you my greeting to him on his 75th Birthday and wish him many happy returns. I pray God to give him health and strength to serve the nation with greater zeal for many more years to come.

Yours sincerely,

(Sd.) N. VENKATA SUBBAIAH.

AVULA SAMBASIVA RAO
Judge, High Court of Andhra Pradesh

Phone : 52202
"SAAHITI"
Judges' Colony
Malakpet, HYDERABAD-500036
D/ 9th Sept., 1974.

My dear Butchaiah Garu,

I have your letter of 29th August, 1974 informing me that you are going to celebrate the 75th Birthday of Sri Rangaji. You have wanted me to send an article to the Souvenir you are going to bring out on this occasion. Where is the need for an article on Rangaji? His image is enshrined in the hearts of all toiling millions, particularly workers of the land. He and Smt. Bharati Devi have created for themselves by sheer dint of service a permanent niche in the love and affections of the people of this country in general and Telugu people in particular.

I send my hearty felicitations to Sri Rangaji and wish him many more years of great service to the humanity.

Wishing the celebrations all success.

With regards,
Yours sincerely

(Sd.) A, SAMBASIVA RAO.

Telegrams : *"CONGRESS"*
1544-P/74

Phones Office : 43802
Resi : 56703
Eluru : 525

ANDHRA PRADESH CONGRESS COMMITTEE

Veeramachineni Venkatanarayana, M.L.C.
President

Gandhi Bhavan,
HYDERABAD
500001

Date 6-9-1974

Dear Shri Butchaiah garu,

I am glad that you are proposing to celebrate the 75th Birthday of Ryot Bhandhava Professor N.G. Ranga on November 7th, 1974 at Chilakaluripet. Prof. Ranga's intellectual, administrative and organisational talents have not yet been fully utilised by the Nation. He is one leader amongst us who is known for his simplicity, sincerity and character. His life-long dedication to the cause of peasantry is laudable. I hope his constructive efforts in the service of the Nation will be fully utilised in the near future. I wish him many more fruitful returns of the day.

Yours sincerely,

(Sd.) V. VENKATANARAYANA

ELIZABETH CERA

112 D' Arvood
LENOX, Massachusets
(U. S A.)
6--10-74

My Dear Kandimalla Butchaiah,

Thank you for giving me this opportunity to add my greetings to the thousands that will be pouring in on November Seventh. I only wish I could be there in person.

My message could only be personal that is my nature. I send it directly to Professor Ranga at Nidubrolu. If he is willing, you may use any part of it you wish.

Yours truly,

(Sd.) ELIZABETH CERA

Note : Lecturer in Art and wife of an Internationally known Painter RENE CERA

T. SADASIVAM

Kalki Buildings
Chetput
MADRAS-600031
9th October 1974

Dear Acharya Ranga,

Subbulakshmi and I offer you our hearty felicitations on your 75th birthday, which I understand would be celebrated at a function on November 7.

May Lord Venkateswara bless you with all health and happiness and the full span of one hundred years useful life.

Please convey very kind regards from us both to the organisers of the function and with affectionate regards from Subbulakshmi and me to you.

Yours sincerely,

(Sd) T. SADASIVAM

O. PULLAREDDI, I. C. S. (Retd)

Tele : 36060
"RAHAT AFZA"
Road No: 7 Banjare Hills
HYDERABAD-500034.
14th Oct. 1974.

Dear Sri Butchaiah Garu,

I am happy to learn from your letter that you are organising The 75th Birthday Celebrations of Prof. N. G. Ranga on 7th November 1974.

I have known Prof. Ranga and his wife, the late Smt. Bharathi Devi, who unfortunately is no longer with us, for nearly half a century ever since we were receiving education at Oxford from about 1925. Since we left the college our lots were cast in different directions, with the result that we never worked together for a common cause. I have however followed his career with warm interest and met him off and on.

Prof. Ranga is a person of unquestioned integrity and dedication to the well being of the long-neglected peasant community. If he did not rise high in the conventional sense it is because he always insisted upon calling a spade a spade, while others more successful in life would have done differently. Personally affable, his advocacy of public causes often led him into conflict with others highly-placed.

It is good that he is being remembered, though he is in quasi-retirement, and his services to the Agricultural community are being recalled by celebrating his 75th Birthday. For long years he was the voice of the inarticulate, toiling and nebulous peasantry.

I hope he has many more years before him when he can complete the work for which he has laboured over the years, and therein find his reward and provide satisfaction to his many friends like me.

Yours sincerely,

(Sd.) O. PULLAREDDI

Dr. M. Chenna Reddy,
Governor, Uttar Pradesh

Raj Bhavan
LUCKNOW
October 26, 1974.

I am happy to associate myself with the 75th birthday celebrations of Rangajee.

During the last five decades of his public service, Rangajee championed the cause of the peasants, workers and other self-employed artisans in our countryside. He enjoys the unique distinction of having trained through his Peasants' Institute innumerable youngmen for public service and it should give him immense satisfaction to see that some of them are today shouldering ministerial and other higher responsibilities in the country's life.

His ceaseless efforts in bettering the lot of our rural people are too well-known for any one to forget and his selfless public service would serve as a source of inspiration to all those who aspire to render service to our people.

I wish Rangajee many many years of active life.

(Sd.) M. CHENNA REDDY

A FEW LAND MARKS
IN
ACHARYA RANGA'S WORK.

(Born on 7-11-1900 in Nidubrole, Guntur Dt., A. P.)

-- by An Associate.

i) 1920-23 Studies in Oxford, Graduated in Economics, Political Science, Social Sciences and engaged in researches in Indian Economics, 1924–26 on behalf of Oxford Universitv.

ii) Study tour in European Countries agricultural co-operation, Co-operative farms of former agricultural workers, Farm Institutes, Social Securities in Italy, Germany, France, Denmark etc.,

iii) Joined Congress in 1923, delegate to Kakinada Congress.

iv) Formed Peasants Sangham & Election Front -- the first in India in 1923 elections.

v) Surveyed economic conditions in Centres of Handloom Weaving, Textile Mills and Cotton growing in South India 1924-25.

vi) Married Bharati Devi in 1924 and took her to Oxford for studies 1925–26.

vii) Studied labour conditions in Somaliland and Ceylon 1926.

viii) Surveys of Social and Economic Conditions in City Slums, Deltaic and Upland Villages of Guntur, Krishna Districts 1926-27.

ix) Engaged in Famine Relief work in Ongole 1926.

x) Met Gandhiji in 1925 and pleaded for votes for all men and women. Bharati Devi and Ranga were blessed by Gandhiji during Madras Congress Session 1927.

xi) Published theses on Economics of Khaddar, Need for Agricultural Industries, Conditions of Rural Labour. Magnitude of Rural unemployment, Need for Labour Employment Exchanges and Special Tripartite Agro-Industrial Boards for those in Rural and Cottage employment, Insurance against Crop failures, Rural Unemployment, Need for Slum clearance, and Begger Homes. and submitted them to Gandhiji.

xii) Joined Pachaiappa's College with Post - Graduate Courses as Chief Professor of Economics, History etc. 1927-30.

xiii) Invited to be Hon. Economic Adviser by Madras Government in 1928 and surveyed conditions in several Districts but resigned in 1929 as protest against Government's unwillingness to publish survey reports.

xiv) Conducted Surveys of conditions of land-holding, peasants' tenants, agricultural labour in Godavari, Krishna Districts on behalf of All Party Committee of Madras Assembly.

xv) Resigned from College and joined National Movement 1930.

xvi) Toured England to protest Round Table Conference without Mahatma Gandhi in pursuance of the stand taken by United Nationalist Opposition party in Central Assembly in 1930.

xvii) Met General Marshal, Secretary of State, U. S. A.. and Mr. Morse, Director General of I. L. O. in 1948 and President Truman in 1949 on behalf of International Federation of Agricultural Producers (IFAP) and pressed for International Economic Aid especially from the USA to Developing countries, including India.

xviii) Opend the Seventh Andhradesh Insurance Policy Holders Conference at Vijayawada and pleaded for the nationalisation of both Life and General insurance and for providing hereditary insurance commission to the Insurance workers.

xix) Organised Peasants of Zamindari Estates of South India with Venkatagiri as the main centre and published "Survey of

Economic Conditions of Zamindari Ryot; Made the slogan of abolition of Zamindari System, an all India issue.

xx) Developed Campaign for Satyagraha against Land Revenue Enhancement in Godavari, Krishna, Guntur Districts; he was imprisoned for this Campaign.

xxi) Bharati Devi was imprisoned for one year for participating in National Satyagraha, in the wake of arrest of Mahatma Gandhi on his return from Second Round Table Conference 1932.

xxii) 1933-34 Organised Peasants Marches in South India; Peasants Protection Campaign for Moratorium, State Level Peasants Organisations in Andhra, Tamilnad, Kerala and Karnataka.

xxiii) 1934-35 elected to Central Legislative Assembly; Organised "Peasants' Group of MLAs and obtained Gandhiji's Blessings, despite opposition from Sardar Patel and Bhulabhai Desai.

xxiv) 1935-36 First set of All India Kisan's Organisers Conferences in Madras, Meerut, Lucknow.

xxv) President of the All India Kisan Congress, Faizpur 1936, General Secretary 1938, his brother G. L. Narayana, Secretary 1940.

xxvi) Toured in Burma in 1939 along with Bharati Devi.

xxvii) Developed since 1937 "Kisan Publications" as non-profit concern with G. L. Narayana, G. Umamaheswara Rao and G. N. Rao as Editors and Telugu Weekly 'Vauhini' with G.N, Rao, as honorary editiors; Bharati Devi Providing the finances.

xxviii) Bharati Devi - President of All India Kisan Congress 1941-organised Mandasa Kisans' Defence, Defied Bans 1940.

xxix) Ranga imprisoned in 1940, G. L. Narayana 1940;

xxx) Broke away from Communist dominated Kisan Sabha and formed Kisan Sammelan 1942.

xxxi) Historic Three-days long talks with Gandhiji and obtained his blessings for the ideal of Democratic Kisan Mazdoor (Kalakar Buddhijeevi) Praja Raj 1944-45.

xxxii) Joined in the foundation of the International Federation of Agricultural Producers (IFAP) through the first ever World Conference of Agriculturists in London 1946. Elected to its Executive of Seven.

xxxiii) Invited to join National Congress Working Committee 1947 and continued till 1951. Member of Congress standing committee and Planning; Convenor, Congress Agrarian Programme Committee.

xxxiv) Organised Peasants' Nation-wide protest against controls, compulsory procurement, unremunerative prices.

xxxv) Protested against Centres moves against Shri T. Prakasam's ministry, as it would set up undemocratic precedent.

xxxvi) Joined Prakasam in demanding open enquiry into misbehaviour of ministers - First of its kind.

xxxvii) Submitted minority report to agrarian reforms committee.

xxxviii) Resigned from Congress, along with Shri Prakasam and formed Krishikar Lok Party and contested elections in 1952 in its name.

xxxix) Helped minority-Congress to form ministry to prevent Communist-dominated Coalition from capturing power in 1952 in Madras and 1953 in Andhra and again 1955 in Andhra and rejoined Congress on invitation of Nehru to safeguard democracy.

xl) Bharati Devi was elected as an M. L. C. in 1958.

xli) Opposed Gram Dan move of Vinobhaji, and Co-operative Farming Campaign of Jawaharlalji as those moves would deprive peasants of their self-employment on their land-holdings.

xlii) Protested against Nehru's refusal to impose Ceilings more or less simultaneously not only on agriculturists, as he proposed but also on all other social sectors and resigned from General

Secretaryship of Parliamentary Congress and eventually from Congress 1958-59.

xliii) Accepted Rajaji's invitation to lead Swatantra Party, with its avowed determination to protect Peasants and self-employment of all others also, 1959.

xliv) Toured abroad to fulfil International responsibilities - International Peasants Conferences, New York 1954, Paris 1956, Washington 1964, World Government Conference, Tokyo, Commonwealth Parliamentary Conferences Ottawa 1952, Delhi 1957, New Zealand and Australia 1965; Inter-Parliamentary Conferences, Copenhagen 1964, Delhi 1969, Indo-American Conference 1950 Delhi and International Labour Conference, Sanfrancisco 1948; Parliamentary Delegation to Pakistan 1957, USSR and Yugoslavia 1955, Bulgarian Co-operative Congress 1957.

xlv) He was re-elected to Parliament in by-elections, Chittoor 1962 and Srikakulam 1967.

xlvi) Organised Nation-wide resistance to Seventeenth Constitutional Amendment, against Peasants holdings being confiscated in same way as zamindari estates, and saved holdings below Ceilings from its operations.

xlvii) Co-operated with Jawaharlalji during Chinese invasion.

xlviii) Demanded National Governmeet in 1962 and when Nehru did not agree, demanded his resignation for his failure to prepare country against impending Chinese aggression.

xlix) Co-operated with Lal Bahadurji during Pakistan's invasion of Cutch and Kashmir in 1965.

l) Supported Smt. Indira Gandhi over Bangla Desh Crisis and during Pakistan's aggression in 1971-72 over Bangla Desh.

li) Suggested formation of National Government, failing which, the United Front of all Democratic Parties - 1966; atleast Swiss-type all-Party ministries in Problem States, Rajaji supported his move for National Government.

lii) When the S. V. D. Chief Ministers also abstained from joining Rajaji and Swatantra, he suggested an adhoc United Front of all non-Congress Parties and when that also proved unattainable suggested liquidation of Swatantra Party and thus pave way to National Front 1968-70. S. P. Liquidated itself 1974.

liii) Hailed the results of 1971 and 1972 elections to Parliament and State Assemblies as peoples' non-voilent revolutionary decision in favour of giving highest priority for re-orienting national policies and programmes to achieve "Garibi Hatao". So he decided to join forces with Smt. Indira Gandhi 1972-74

liv) In the sphere of education for masses, he found Indian Peasant Institute in 1934 with Mahatmaji's blessings – was installed as Acharya of that Institute and the adult education Campaign which it envisaged, published his thesis "Indian Adult Education Movement". Founded Citizenship Colleges all over India.

lv) Formed Colonial and Coloured Peoples Freedom Front in 1945, with Gandhiji's support; supported Pan-African Congress and strengthened Kenyatta, Semakula, Mulumba etc. and Burma's Thakins struggles for national freedom; hailed leadership of Lenin, Gandhi, Brockway, Brailsford in the World's fight against imperialism; appreciated African's bold experiment with one Party parliamentarism as exemplified by Kenyatta and Nyerera.

lvi) Rangaji is co-operating in moves to persuade National Commission of Agriculture to consider possibility of establishing non-party, non-political statutory kisan congress with independent financial resources from kisan's contributions to Excises etc;

lvii) The 1973 October decision of Kisan Organisers among Communists of 40 Countries, who met in Moscow to form a World Forum for such peasants is hailed by Rangaji as part vindication of his 50 years work for Peasants.

lviii) Rangaji's thesis that world peace and progress could be furthered only on the basis of independence of national States was embodied in his books "World Role of National Revolution" 1945 and Outlines of National Revolutionary Path 1946 and Colonial and Coloured Peoples Front 1946 and that one world Nation is unattainable even for Communists is demonstrated by the break up of World Communist forces into rival Moscow and Peking Centres of Communism.

lix) His plea[3] for Pacific concord between S. E. Asian and Pacific Powers (1949-68) anticipated Rajaji's plea for Delhi-Tokyo concord and Breznov's latest moves for Asian understanding.

lx) His 1935-46 plea for agricultural labour to be the concern of I. L. O. has come to be accepted by International Labour Conference since 1948.

lxi) Both Deviji and Ranga abstained from receiving political pension.

lxii) They refused to ask for Land-grants being prefered to political sufferers 1949-59,

lxiii) He and Bharati Devi pleaded for Cattle, Crop Insurance and also for agricultural National Insurance Fund against national calamities like draught, flood, Cyclones and Pests for development of irrigation, anti-erosion, afforestative and drainage projects.

lxiv) Toured African and European Countries during Gandhi Centenary, participated in UNESCO Symposium in Paris and published his Memoirs of Gandhiji as "Bapu Blesses" in 1969-70; He Co-operates with "Gandhi Smriti" Foundation.

lxv) His proposals for "World Teachers Day" was adopted by UNESCO and for paper-back publications of World's classics. on Democracy is being implemented in U. S. A., U. K. etc.

lxvi) Joined Bertrand Russel, Boyd-orr, Shimonaka, Attlee, Kisako Meio etc. in movement for World Government; hailed Test Ban Treaty and Indo-Soviet Agreement, Simla Pact and Indo-American Commission as contributions "TOWARDS WORLD PEACE".

...... A man who wants to be good and do good in all circumustances, must not hold power".

—Gandhiji

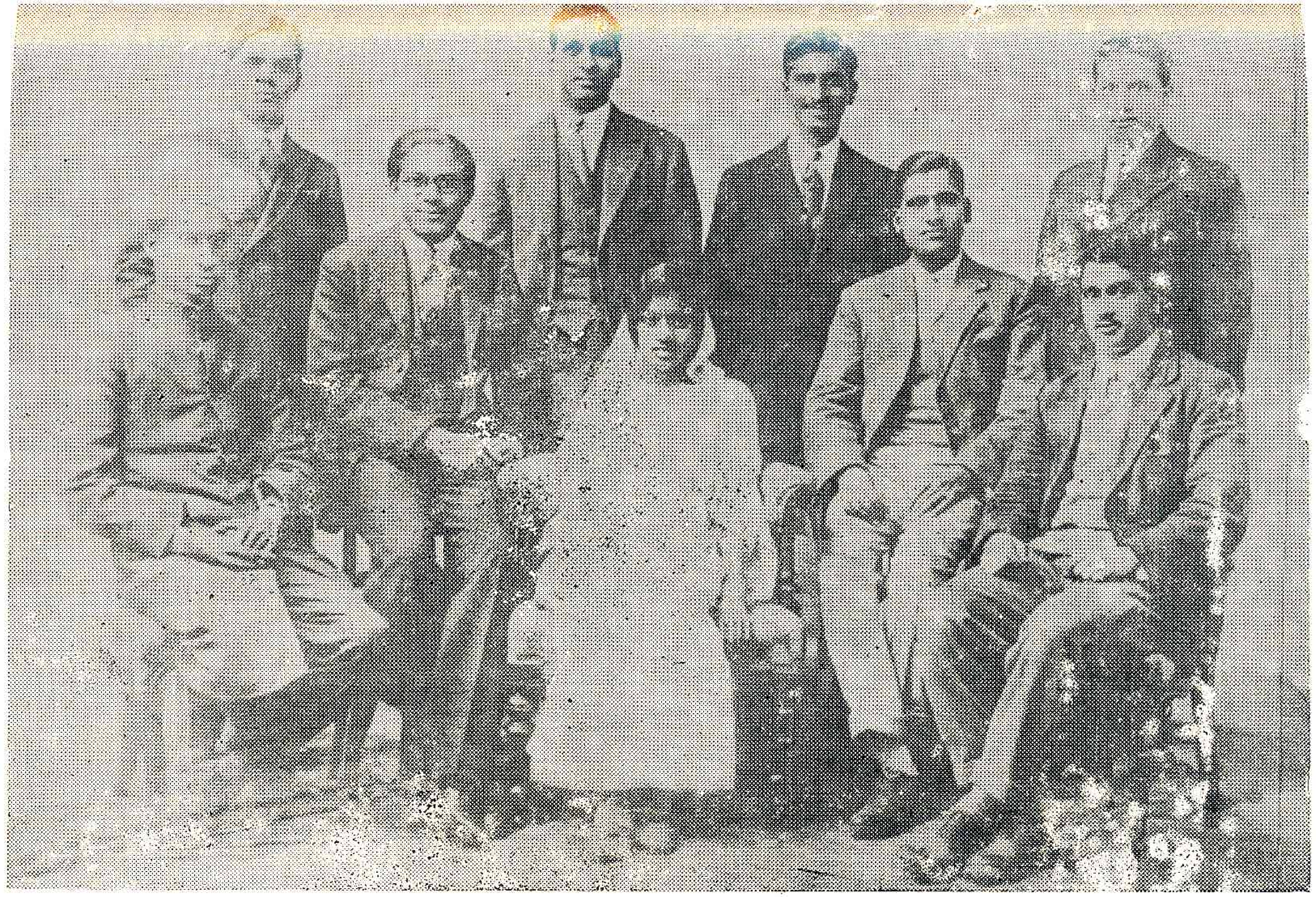

1926లో ఆక్స్‌ఫర్డులో ఆంధ్రులతో – కూర్చున్నవారు : సర్వశ్రీ డాక్టర్ యస్. రాధాకృష్ణన్, కె. గోపాలస్వామి (ఆంధ్రా యూనివర్శిటీ మాజీ రిజిస్ట్రార్) శ్రీమతి భారతీదేవి రంగా, యల్. వి. బి. చౌదరి (ఎక్స్ఇన్‌కంటాక్స్ కమిషనర్) డా॥ మురహరి (ఎక్స్ యానిమల్ హస్బెండ్రీ డైరెక్టర్)

నిలుచున్నవారు : సర్వశ్రీ ఓ. పుల్లారెడ్డి (ఎక్స్‌డిఫెన్స్ సెక్రటరీ, రిజిస్ట్రార్, ఎ. పి. ఎగ్రికల్చరల్ యూనివర్సిటి) కీ॥ శే॥ వి. యస్. కృష్ణ (ఆంధ్రా యూనివర్సిటి వైస్‌ఛాన్సలర్) రంగాజీ, యల్. వి. బి. చౌదరి (బారిస్టర్)

6-10-41

My dear Ranga,

I was delighted to hear from you and to learn that you were keeping well and that your faith in nonviolence was daily growing. Love

Bapu

(M K Gandhi)

రంగాజీకి గాంధీజీ వ్రాసిన లేఖ

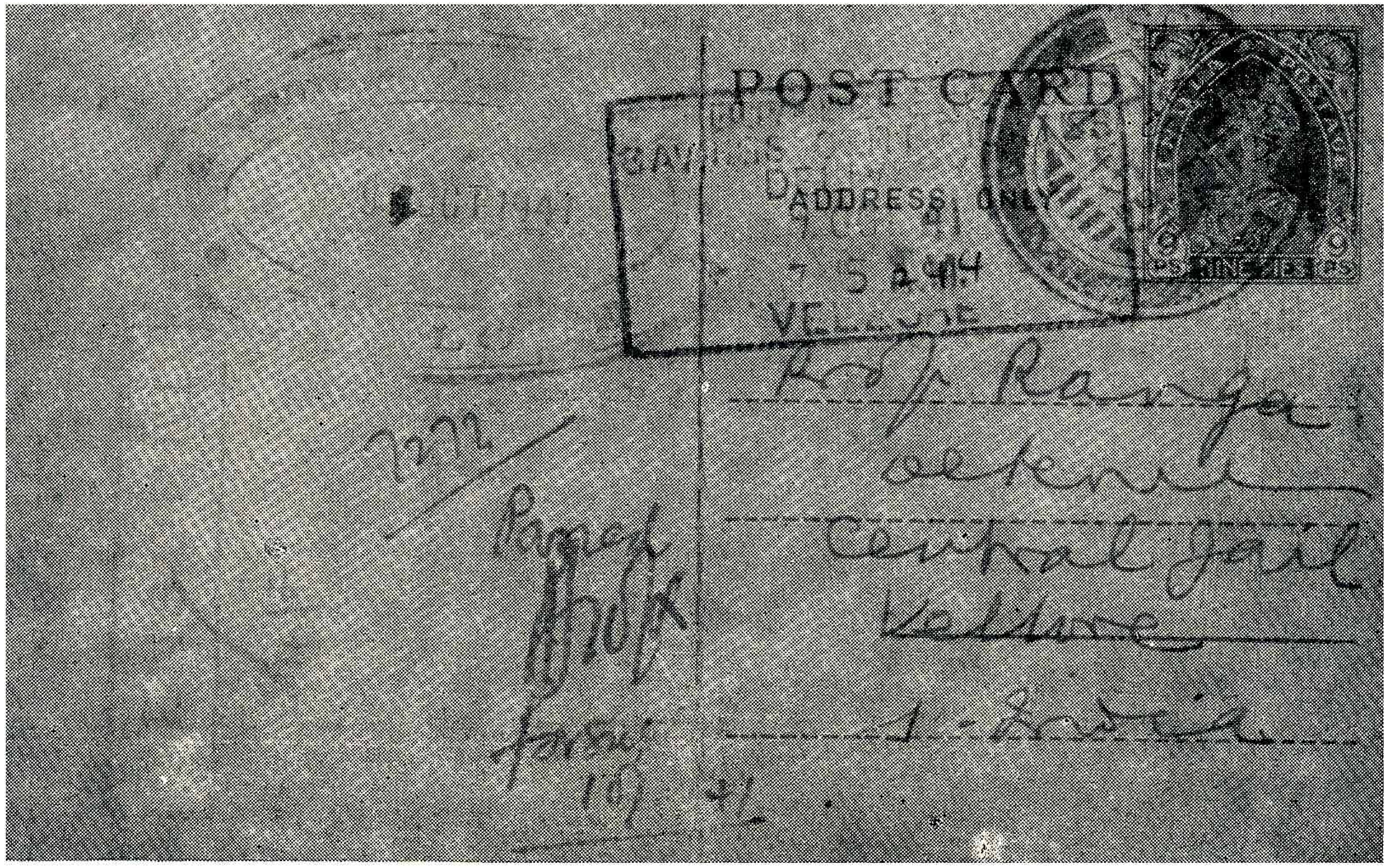

గాంధీజీ స్వదస్తూరిలో రంగాజీ చిరునామా

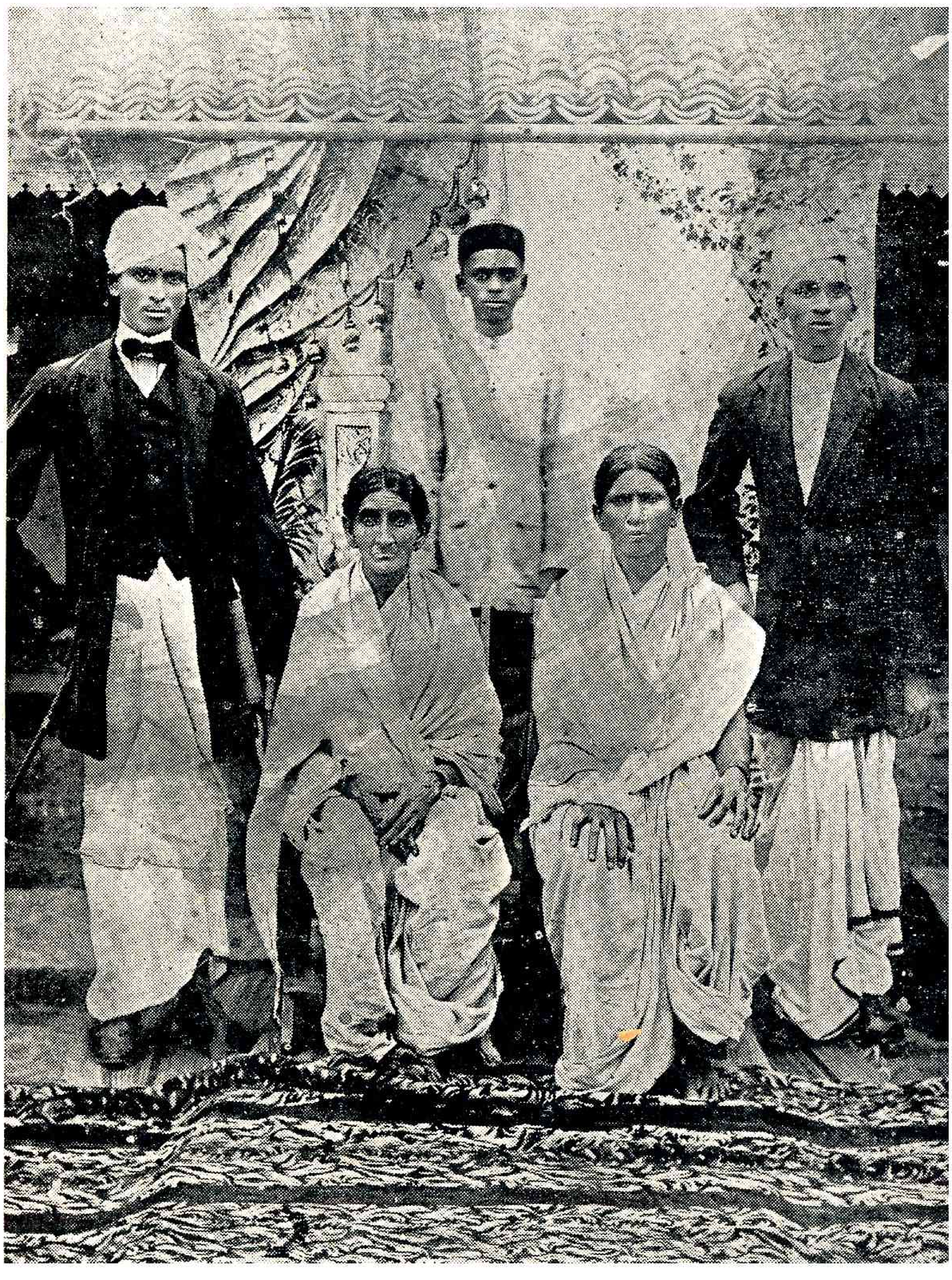

రంగాజీ – సోదరులు శ్రీయుతులు లక్ష్మినారాయణ, వెంకటప్పయ్యా
తల్లి మంగమ్మ, మాతామహి అమ్మెమ్మగార్లతో.

PROFESSOR RANGA'S

75th BIRTH DAY

* * *

I feel always on the very mention of his name a spontaneous reverence. Coming from a small peasant family, I am instinctively drawn to him as the profet of the peasantry. Having been fortunate to become an Advocate, I am able to appreciate his writings championing the causes of these toilors.

He is a fearless, dauntless fighter of peasant causes and was so devoted to the causes that he pursued them unmindful of office and power, and favour or frown. Whatever platform he took to, it is for the sake of peasants.

Eversince 1929, his is a Saga of sacrifice, fight and organisation. He lead the peasants into the anti imperialist struggle There are very few in Andhra Political field who were not his followers or who are not in some degree influenced by him A man of the masses, his is a long dedicated career, and I am glad that it is glorified by no shackles of office.

I organised the provincial Kisan Conference in Parwathipuram, and had a long course of attachment to him and had the fortune and privilege of being ever blessed by him and late revered Mataaji Bharati Devi.

With my Pranams,

Dated : 21-9-1974 CH. PARASURAM NAIDU

M. L. A.

SRI RANGA'S PASSION FOR KISAN WELFARE

By OBSERVER

Ill-luck has dogged Prof. N. G. Ranga so far, depriving him of the fruits of his great sacrifices made during the freedom struggle and his many-sided services to the toiling masses. He is a stalwart of the Gandhian era in company with Acharya Kripalini and Jaya Prakash Narayan who has missed wearing the mantle of power He seems to have been once tipped as the Union Minister for Agriculture in the Nehru era - and very few know the intricacies of Agriculture in depth as he does - but this eluded him by a stroke of destiny.

Sri Ranga has been always a picture of impatience to remove the stark poverty of the Indian Kisan and agricultural Mazdoor. He is as though at the gallop always, though wavering at times. His friends and admirers are left with a feeling that quite a few crowns would have been his, only if he had avoided a conflict with the powers that be at crucial and psychological moments. But, his irrepressibility cannot be curbed and off goes from his sheath a sharp arrow which upsets the applecart

While Sri Ranga's decisions are inscrutable his passion for the welfare of the Kisan is limitless and his patriotism is never in dispute. He left Congress in 1951 and rejoined it in 1955, from which he resigned four years later to take over as the President of the Swatantra party founded by Rajaji. He has come back to the mother organisation again. These might intrigue an unfamiliar observer, but to those who know the inner workings of Sri Ranga's mind, it is not strange. For, his attitudes at a particular moment are the result of the dictates of the prevailing situation in the country and his own concept of right and wrong. This volatality in party line might have resulted in the wiping out of political careers of lesser men but in the case of Sri Ranga it does not make a difference to his standing in the country.

Sri Ranga's is a crusader by temperament, a non-conformist by instinct, a robust optimist even in moments of utter despair, ceaseless in struggle and defiant in defeat. Next to the late Sri T. Prakasam, there is hardly anyone except Sri Ranga who knows Andhra's villages inside out. He has the same mass appeal and the capacity to sawy the people. His mastery over the problems of the peasant and the labour and his technique of creating a worker's cadre combinedly built him up at one time as a great force to counteract the communist influence in Andhra. Oxford-educated, Sri Nidubrolu Ranganayakulu, as he was known then, was a professor of economics and political science. Coming under the Gandhian spell, it is Gandhian economics with village as the epi-centre that appealed to him most. He is widely travelled in Europe and U. S. A., well-read and has studied socialist movements abroad and found Gandhism superior.

It was Sri Ranga who coined the slogan of Kisan Mazdoor Praja Raj. With this ideal as his pole star, he plunged himself with burning zeal in organising ryots' conferences, labour and weavers' rallies. His Peasants' Institute at Nidubrolu was inaugurated by Gandhiji in 1933. He was a member of the Central Legislature as far back as 1934, President of P. C. C. and Member of the Congress Working Committee from 1947 to 1951. He was Secretary of the Congress Parliamentary Party and Chairman of Public Accounts Committee.

He represented India at various agricultural, labour and parliamentary international conferences several times. With such an impressive record of work and total identification with the peasants' cause, no office could be high to a versatile leader like Sri Ranga. The association of his party - the Krishikar Lok Party, enabled Congress to form a Government when Andhra State came into being in 1953 and succeeded triumphantly in the 1955 by-elections.

Sri Ranga's contribution to agro-economic literature is immense. He is a good speaker with words bursting forth like a torrent. He can write well. He is author of over a score of books. A practical agro economist, he is an organiser PAR EXCELLENCE. What Sydney Webb had done to British labour, Sri Ranga did to Indian peasantry.

He was lucky to have Mrs. Bharti Devi as his wife, an uncomplaining sharer of ups and downs of his chequered political career. Their relationship was as between two comrades-in-arms in a common battle against oppression of the peasantry and for freedom. It was a partnership of perfect equality, Sri Ranga giving her greatest regard. Her death dealt a severe blow to him and made him lonely. But, it is the spirit of passionate devotion to his Kisan which will be his constant companion in thought, word and deed.

At 75, Sri Ranga is active and alert, though age seems to have somewhat mellowed his revolutionary fervour. He may look forward to many more years of service to the country.

ACHARYA N. G. RANGA

A TRIBUTE

N. C. Zamindar

It was in the forties that I first came across Acharyaji's excellent book 'Kisan and the Communists'. It was brilliant and scholarly. Naturally, the book was widely studied by College students of that decade.

When the Swatantra Party was born in 1959 I was amongst its founders. There I met Acharyaji for the first time I was impressed by his utter simplicity and unassuming nature. It was right to make him the first President of a party pledged to preserve Freedom Farm and Family.

During his frequent tours in Madhya Pradesh I had the honour to act as his host.

As a guest he captivated all the members of my family by his innate charm and grace. He was absolutely free and frank with young and old alike.

During the tours I have acted as his translator. I found his speeches to be telling, full of humour, allusions and lively anecdotes. In Rotary Clubs he impressed the audience by his command over facts and figures It is always a treat to hear him speak.

In January 1970 being disillusioned with Swatantra Politics, I resigned but I have kept up my relationships with all my friends Acharyaji has been gracious enough to keep the same warm relationship as it existed in the Swatantra Party period.

It is really a pity that in these hard times when our agriculture is being systematically destroyed such a great leader's services are not being utilized

Let the Prime Minister form an Agriculture Commission under the Presidentship of this doyen of kisan leaders. If this is done I am sure a classic report will be the result.

Acharyaji is still active. Let the country utilize his services. May he live long and serve the causes dear to his heart I heartily felicitate him on the occasion of his seventyfifth birthday. ★

RANGA - THE THINKER

ANAGANI BHAGAVANTHA RAO
(Former Finance Minister)

Rangaji is not only a thinker but a political organiser. All that he is, is the result of what he has thought. What he has done in public life all these years reflects his mental attitudes and thinking patterns. In a sense, his life's ambition is to point our ills in political systems and socio-economic changes initiated in a given context-the clue to knowing what he is.

He has not only made men in the field of organisation but also shaped them to do the work in which he is intensly involved. To understand what he is, is really an understanding of the present political history of our State.

I do not know whether he aspired for power but what all we know is he has never been in power. No doubt his life is an experiment in forcing the course of political events in our State.

He is a good writer on various political and economic problems, a professor of Economics and an author of not less than twenty books. The "CREDO OF WORLD PEASANTRY" is a reflection to his deepest thoughts on the role of world peasantry.

He is rightly called an apostle of peasant philosophy, and a father of Indian peasant movement. He is an ardent advocate of ' peasant Family:farm economy" with peasant proprietorship. He has totally rejected "Gramdan Panchayat Land Ownership". According to him "Co-operative farming is also defective, can prove to be harmful and certainly not be productive". State Farming too is not acceptable to him. He believes in the efficency of Service Co-operatives. "Service Co-operatives of Independent peasant producers like Weavers Co-operatives can become India's special typical contribution". According to him, the peasant family economy is the primary indivisible cooperative unit of labour mobilisation, utilisation, discipline and its organisation; it is non-exploitative and self reliant; it demands least over-head supervisory charges and it is free from the maladies of industrial and commercial undertakings such as managerial costs, management versus labour conflicts and relations, cash

and wages nexus, artificial stimulants needed to evoke incentives for greater, better and interested work and enterprise. "The peasant economy can not only enable peasants to produce more and make land yield better and bigger crops but also ensure greater quantum of wealth for both peasants and the agricultural workers and the Nation".

To him, the conception of peasant proprietorship encompasses all the aspects of "Land Relations". Whether right to property is a "Fundamental Right" or not, he is interested in non-exploitative, decentralised system of land management which ensures democratic freedom and the growth of economic self-Government.

He is equally interested in artisan economies particularly of the problems of weavers. He envisages an economy based on self-employed Kisan and Kalakar family management of creative and free labour.

I thank the organisers of Prof N. G Ranga's 75th Birth day Celebration Committee for bringing out a Souvenir. I wish Rangaji good health to continue his services to the people. May God bless him with long life and health.

A STALWART OF OUR FREEDOM MOVEMENT

T. S. GOVINDASWAMY

(I am sending a few lines presenting to the readers of the proposed souvenir, an amusing, at the sametime breath-taking incident that happened during our train-travel to Calcutta. I hope and trust that this narrative may prove to be not only interesting but also thought-provoking as to how Acharya Sri Ranga, born and brought up in an affluent family had lost almost all his wealth and yet served our nation as one of the stalwarts of our freedom movements)

– Author

On the happy occasion of the 75th Year Birth day celebration of Acharya Sri N G. Ranga, I offer my sincerest prayers to the Almighty God to bless him with unfailing health and long and prosperous life, so that he shall continue to serve our country in all possible ways

I add my homage by presenting to the Public, the account of an incident during Pre Independence days, which I hope will be not only interesting but also thought-provoking as to how Acharya Sri Ranga who was endowed with opulence and comforts in life before his entry into political career, was driven to the brink of impoverishment that neither deterred nor distracted him from the pursuit of his public activities.

In the begining of the year 1940, an urgent meeting to consider an important question, whether or not the All-India Forward Bloc which our Veteran leader Sri Subhas Chandra Bose started, should function as a body within the Indian National Congress, was proposed to be held at the residence of Sri Subhas Babu. Some important leaders of other parties whose views he (Sri Subhas Babu) wanted to ascertain, were invited to the meeting. From Tamil Nad, Sri P. Muthuramalinga Thevar. the President of the Tamil Nad branch of the Forward Bloc was also invited, but owing to some unavoidable circumstances he could not proceed, but deputed one Sri P. Gopalaratnam, the General Secretary to attend it, and convey the former's view on the issue.

Sri P. Gopalaratnam with whom I was intimately attached not as a member of his party, but as a friend, desired me to accompany him to Calcutta and I agreed with readiness simply because I thought I could enjoy the trip to that city, stay and sight-seeing there.

When the train reached Rajahmundry Railway Station the next morning, we saw Acharya Sri Ranga walking with rapid steps from one end to the other end of the platform and we thought that he might be searching for someone or a seat either in a First or Second class compartment. But when the train started moving we found him and his luggage being pushed into the same compartment in which we were seated. We were taken aback for a while and stood up to offer our pranams to him The compartment was full (and none on the side he was standing, could recognise him nor was anybody inclined to offer him a seat.) We lost no time to invite him to our side and shared our space with him.

After checking of his luggage that consisted of a 'hold-all' and a 'suite-case', and mutual enquiries of health and welfare over, he asked my friend as to where we were going, When he told him about our destination, he said that he was also proceeding to the same place in response to an urgent call from Sri Subhas Chandra Bose. Again when asked as to why he was moving from one end to the other several times on the platform, he narrated the incident thus : "Subhas Babu sent a telegram at a short notice, asking me to attend the meeting. But I had no money sufficient for full fare to Calcutta and for expenses on the way. Immediately I sent a telegram to a good friend of mine in Rajahmundry asking him to meet me at the Rajahmundry Railway station with money. But to my dismay, he was not to be seen. I searched for him several times but of no avail. Thereafter I pulled out my luggage to the platform and remained there keeping my eyes sometime on the luggage and towards the passage there."

"At last I gave up the hope and resolved to go to his house in the town, meet him and resume the journey the next day. While I was thus contemplating, someone coming near me, enquired as to whether I was not going to Calcutta to attend the meeting and as to why and whom I was searching at the station. When I questioned, who he was, he revealed to me that he was a C. I. D. and assigned the task of following him. I explained my disappointment and reason for disruption in the journey. Soon after he heard this, he requested me to wait there and he ran and returned with a ticket to Calcutta. All this happened with a flashing speed and I stood motionless for a few moments Soonafter I recovered from something like a shock, I gave him a chit asking my friend to pay him the amount. In the meantime the train started moving and he ushered me and my luggage into this compartment and I luckily find myself in your midst and I am happy for your company " Who were happier for whose company, can be better imagined than described.

But when we heard the account, our eyes suddenly became wet and we managed to wipe them as if we were wiping out the cinders through the engine-smoke. We were happy also for the fact that we could share our space to a great son of our soil and look after his needs in the travel.

JAI JAI TO A NOBLE PATRIOT, POLITICIAN, MORALIST.

By

SRI Y. VENKANNA CHOWDARY,

Sambhu Nilayam.

20 - North Boag Road.

M A D R A S - 17

Oh! Rangaji is oraching seventy five. In other words he is attaining fifteen years age in the second cycle of the great Hindu calendar. A Happy episode and a great event. May he be spared for further service to his country and to the people who are endeared to him.

This grand function will be a great pleasure, for his well-wishers, followers, friends, disciples and devotees. It is an extreme pleasure for me also, being asked to contribute my little to the Souvenir. Words are emanating from my heart and the pen is rushing to portray the figure.

The Hero of the occasion is a great patriot and political leader. He gave up his professorship for the Country's cause; Long ago, he organised Ryotu Cooly Praja Rajya societies throughout the country. He stabilised, the handloom organisation. He pioneered the Anti Zamindari agitation throughout Andhra and incurred the wrath of the Zamindars. He gave the extraordinary slogan 'World Kisans, unite'. He had his following even in Hungary and Bulgaria, He proposed World Government. He led several delegations to the world conferences in the past. To sum up there is not a single radical organisation in the country which had not his support, strength or blessing. But the funny part of it is, that he could not secure any office in the Government though he was in the organization for a long time and also as a working committee member of the Indian National Congress. This is a displeasure felt by some of his followers and well-wishers. True, he didn't have any office and there is no instance also when he aspired for it

Even then, some of his followers are content to say it was better that he did not enjoy any office. They question whether peopl: who were in office for long periods, are really having respect in the eyes of public, whether they are not decried and cursed by people very often. In these circumstances Rangaji is far lucky than them.

He is a very charming personality who can move with the masses. He is of curt and kind disposition, remarkable reception and hospitality. He is hearty in speech. Though it sometimes pains others, it is harmless He never bears malice and has repentence. He is simple and plain speaking. He laeks political strategy, twist. diplomacy and intrigues, which are quite rampant in a politician of the day. He never cared to foster them, while he did not inherit them It may be lacuna. But he never thought of it.

He is very fond of Kisans. He toiled for them all his life. He was the father of the innumerable movements and slogans in this regard. Though he succeeded partly in his attempts, there is a lot to be done to the farmer yet he may not be in the fore front nowadays but his slogaas and wishes have taken roots all along i. e, from the A. I. C. C. to D. C. C. and they are resounding when necessary. May his ambitions and aspirations shape fruitful and may he live long for witnessing them. — Jai Hind.

ACHARYA RANGA - THE GREAT KISAN LEADER AND NATIONALIST

By

N. Ramabhadra Raju.

In response to the call of the "Ryot Bandhava Prof. N. G. Ranga's 75th Birthday Celebration Committee" to send an article reflecting my thoughts and feelings on the various aspects of his eventful public career as a partiot, reformer, thinker, and philosopher, I wish to touch upon a few aspects of Acharya Ranga's life and career.

It would be presumptious on my part to venture upon an exhaustive tribute in an article intended for a Souvenir wherein friends who have been in closer touch with Prof. Ranga would deal with them.

Prof. Ranga's activities are too variegated and large in their scope and, in this context, I feel one cannot expatiate upon them in the form of a single article. The appropriate place for these, as we all are aware, is Prof. Ranga's well-documented auto-biography, widely recognised for its dispassionateness and objectivity.

Of all his activities in the various fields like Politics, education, social reform and so on, the one thing that fascinates me most is his monumental and, probobly, unforgettable work for the "Kisan Movement" which has earned him not only glowing tributes from the people in all walks of life in Andhra, but also in all other States of our country. In this context, it may be said that this countrywide recognition is fittingly crowned with the title "RYOT BANDHAVA".

Prof. Ranga is no less a great fighter for our freedom and liberation from foreign yoke than his other compatriots. His fight has not ended after the attainment of this goal of political freedom. His has been a continuing fight for "Freedom from within". In this connection, we all remember how Prof. Ranga

thought it best to join the Swatantra Paity founded by Rajajee, not for his self-glorification, and not in the least becuase of any grouse against the Congress or any individual therein, but purely with a' service motive' to the country at large, and also to eliminate domination of one party over the country's fortunes. At the same time, it cannot be said that Prof. Ranga is a rebel against the dominant party. To quote Gandhiji's words about the Birtishers with some modifications, "He (Prof Ranga) may have come into clash with some of the policies of the Congress but certainly not with the greater worthies in it." But, however, as ill-luck would have it, to quote Prof. Ranga's own words "Fates willed it in such a way that I had not to place myself at the mercy of Jawaharlaljee, when he was the Prime Minister during that prloonged period and I could remain in the front line of our national policies without having to compromise with my fundamental faith and political stand".

Needless to further dilate, these words speak of Prof. Ranga's mind in relation to the Congress Government. As he himself put it, with Nehru his relations were "so close and yet so far" in a short period of six yerars. (1939-'45).

As I have already apologetically started writing this article, it is not an easy thing to do full justice to the narration of all his activities in a limited space. But I think, as the saying goes I have perhaps, done "much in little".

Let me sum up this brief and humble tribute by invoking God's blessings on this happy occasion of Prof. Ranga's 75th birthday and also people's best wishes with mine own that the Almighty God may give us his services and valuable guidance for atleast another score of years to come.

RANGAJI

A Great Political Philosopher of the Modern Age

G. NARASIMA MURTHY,
M. A. (Pol) M. A. (P. A.)

On the occasion of his 75th birthday celebrations I venture to depict the outlines of the political philosophy of Rangaji ; as it is not possible here to write in detail. He is a great political philospher of the modern age. He has his ideology which is superior and a guiding force to the students of politics. His place is among the top-political philosophers of the world, like Plato, Aristotle, Acquinas, Machiavelli, Hobbes, Locke, Rouseau, Hegel, Marx and Gandhiji etc. He is a world politician; He fought directly against imperialist exploitation in India and indirectly in all other colonial or semi-colonial countries through his contacts, comradeship and writings. He belives in world citizenship and Government.

EARLY LIFE

He was born in Nidubrolu on 7-11-1900, a full moon day of Kartik, to Atchamamba and Nagayya a pious peasant couple. He joined English school in Ponnur in 1914, with the help of his Auntie. Mangamma and on the advice of Sri Jampani Anjaneyulu, a friend of his uncle Ramaswamy. At the early age he used to participate in every social activity of his neighbouring villages. He showed extra ordinary talents and leader-like qualities in his boyhood. He read all the books in the library opened by Ramaswamy and Anjaneyulu. He was moved on seeing the misery of the poor and uneducated poeple of his place. He was anxious to do something to the poor and Harijan boys for their uplift. He started night school and collected rice and funds from the different Kisan families and paid the fees for the poor students. He is against the gradation and social importance of various castes. To him the Kisans, Weavers, Carpenters Blacksmiths, etc., are all the same. Thus we find the true spirit of democracy and social equality in him, for which he fought

vigorously in his later years. He was very keen on studying the difficulties of Kisans, Harijans and the rural folk in our courtry. At an early age, he was inspired by studying the history of Andhras, Shivaji, Magnacarta and the Bill of Rights, Constitutional History of England and the 10 volumes of Veeresalingam.

He passed his Matriculation in 1920 and joined in A. C. College, Guntur. But at the encouragement of Anjaneyulu, he decided to go to England for I. C. S. In pre-Independence days it was not easy to get a pass port. Some how, through his dyamism, Rangaji got it with the help of Sir P. T. Chetty the first Indian Mayor of Madras. He moved from rural India to rural England. He got his B. Litt. from Oxford in 1926 and later became the Chief Professor of Economics in the Pachaiappa's College Madras. Thus he developed into a National Worker and National-cum-Social reformer.

He married Bharathi Deviji in 1924. Ever since, till she took leave to her eternal abode, she proved to be as an ideal life mate to him. She helped him as a friend, philosopher and guide. She participated in every national movement along with Rangaji and alone and did yeomon service to the nation. In the cause of freedom struggle she faced imprisonment also. Her death is premature and on her departure Rangaji suffered an irreparable loss.

HIS WRITINGS

He wrote several books both in English and Telugu. There are more than 50 works in English and 15 works in Telugu, which are universal in their influence Besides these, there are several reports like Agricultural Labour and Labour Commission Report 1928. Banking enquiry commission report on rural credit, Agrarian Reforms Commission Report 1949 and Public Accounts Committee Reports etc. He wrote innumerable articles in News Papers and Magzines in this country and abroad for the last 55 years. He has been delivering most valuable speeches in Indian Parliament since 1935 as well as on Public plat forms.

The famous books having world-wide circulation and importance are. 1. Credo of World Peasantry. 2. Revolutionary Peasants. 3. Colonial and Coloured people. 4. The Modern Indian Peasant 5 World Role of National Revolution. 6 Towards World Peace. 7 Outlines of National Revolutionary Path. 8, Labour in South India. 9. Fight for freedom (His autobiography). 10 Kisan Mazdoor Praja Raj. 11. Tribes of Nilagiris. 12. India in International peasants organisation. 13. Communists and Kisans 14. Peasants and Congress. 15. Economic conditions of Zamindari Ryots. 16. Panchayat Landlordism (vs) Peasant Economy, 17. Food controls (vs) Peasants. 18. Handloom Weavers role in Co-operative Socialist Economy. 19. The peasants and co-operative movement. 20. Economic organisation of Indian villages Vol. I and II. 21. 30 Years of Indian Peasant Movement. 22. Peasants in peril (Speech 2/59) 23. Rangaji Jail Diary. 24. U. N. O. by Rangaji, 25. The economics of large-scale co-operative farming. 26 Students role in Colonial Revolution, and several other reports on various issues.

The most important works in Telugu are 1. Rangaji's speeches 2. Vruna pasalu - Zamindars. 3. Zamindari Ryot issues 4 Modern Constitutional Institutions 5. Pakistan etc., and the most inspiring speeches and articles published in "Vahini", from time to time since its inception.

HIS IDEOLOGY

His political philosophy is a mixture of Marxism, Syndicalism, Fabianism and even pluralism. However the resultant product is refreshingly new, well-shaped and suited to the needs of the age. In this aspect, he agreed with G. D. H. Cole a famous guild Socialist. Cole's political philosophy is based on five points. 1. Public ownership of means of production 2. Self-Government in industry. 3. Abolition of wage system. 4. Denial of sovereignty to the State 5. Organisation of society on the basis of functional representation.

Karl Marx said in 1848 in his Manifesto that "Workers of all countries unite". Our Rangaji said "Peasants of all countries unite" (International peasants union, New York 1954.) The idealists, Hegel and Kant say that "The State was the march of God on earth". Marx says that the existence of the State starts from the time of division of classes in the society. The base for Marxism is the classical German Philosophy, English Economy and French Revolution and Socialism Rangaji mastered the subject of political economy. He criticised the idealists like Kant, T. H. Green, Utopian socialists like Sanit Simon and Robert Owven and materialists like Hegel and Karl Marx. Rangaji is a practical politician, an eminent agricultural economist whose theoretical contributions have been based on practical experience. The State according to him is a "Democratic State" as the Democratic peasants, artisans, proletariat-Intellectuals-peoples State" (i.e.) "Democratic Kisan Mazdoor Praja Raj". This was accepted by Mahatma Gandhi during an interview with Gandhiji. He is a world political philosopher who is above regional politics. He aimed at "Sarvajana-Sukhino-Bhavanthu".

He is an apostle of peasant philosophy. In India he is the champion of rural masses. His famous book "Credo of World Peasantry" is a Bible to the world peasantry. The peasants, he says all over the world need and demand social justice. Peasants of all countries are being exploited, but in varying degrees. Marx in his manifesto says, that "The history of hitherto existing society is the history of class struggle". Rangaji says that "The history of man and of nations is the history of agriculture and stock raising", (Prophency of Famine 189). So peasants are an independent class. He also says that "Peasants are not capitalists. Their economy is not capitalistic. They are not an exploiting class". Hence the world peasantry are the best guarantors of socialism and social justice. He is against the forced labour. This he clearly advocated in his famous books "Labour in South India' "Criminal Tribes Systems of India" and "Tribes of Nilagiris".

He studied the economic and social conditions of the agriculturists on the Nilagiris and produced a fine thesis on the

Nilagiri Tribes of Badagas, Kotas, Pannians and Chetties etc., in 1928. He brought to light their miserable life, wage system, social status and standard of living. He suggested some methods to Madras Government to improve their conditions. Soon after his return from Karachi Congress he had taken up the cause of Zamindari Ryots in Andhra. In 1931 the Dist. Ryots Conference appointed a Zamindari Ryots Enquiry Committee with Rangaji as its president. The committee studied in detail the economic and social conditions of Ryots. The Book, Economic conditions of Zamindari Ryots (1934) is a mirror which reflects clearly the conditions of Zamindari Ryots prior to the introduction of Estate Abolition Act 1948. He even went to the extent of conducting "Kisan Satyagraha" in Venkatagiri Estate. He was fined Rs. 500/- and sentenced to one year rigorous imprisonment for his inspiring speeches. His lifemate Bharathi Devi took up the cause of the Venkatagiri Ryots after Rangaji went to jail. As one of the founders of the International Federation of Agricultural producers Prof. Ranga enunciated his philosophy at its various conferences at London in 1946, Hague in 1947 and at Guelph in Canada in 1949. Farmers of the world have hailed it as a new Gospel for their salvation and emancipation. He did not fully agree with the Marxian and Marshallian theories of supply and demand analysed from peasants view point. He says that "agriculture is subject not only to the Law of Diminishing Returns but also to the Law of Production under Duress".

He did not support the capitalist principle of restrictions on production to get higher prices, but demanded remunerative prices for agricultural produce to increase its productions. He welcomed the price support policy of president Roosevelt in 1932. We can understand his boundless love towards peasantry if we read the following philosophic words of Rangaji "Peasants are the closest section to Mother Earth. They are in the best and most frequent communion with all her wonders and vagaries. They draw the sustenance and water from out of her for the maintenance of their respective peoples. They have, had the longest and most consistent contacts with the most variegated life that prospers on the bosom of Mother Earth".

RANGAJI ON REVOLUTIONS

In his famous book on the "World role of National Revolutions" Rangaji gave correct meaning to National Revolutions. Com. Lenin said that ",We need not wait to certain level of culture. We can start the revolution and achieve that culture; but Rangaji says that "Revolutions come whenever there has to be and is an outburst of pent up creative and constructive forces and a more or less sudden burst of a dead-lock in social conditions and arrangements. He gave examples of Ireland, Turkey, Mexico and Chile in which the peasant, the petty bourgeoisie and workers who benefitted much. He criticised the orthodox communists who propagate that bourgeoisie alone could be benfitted through revolutions. He believes that National movement comes first and National revolution next.

RANGAJI ON WORLD PEACE

His famous book "Towards world peace" is praiseworthy. He aimed at world Government. He suggested a strong non-aligned countries union. The same ideology was adopted in Bandung conference later. He is a strong believer of world peace and against the colonial and imperialistic exploitation (Later panchasheel was adopted on 20-4-1954)

RANGAJI ON CO-OPERATIVE FARMING

He criticised the Government for its definition of the Co-operative farming. He gave correct meaning to the co operative farming. He says that "The small-scale family farming, based on peasant proprieorship and surrounded by service co-operatives is therefore superior to co-operative farming both from economic and social considerations. Even from the practical considerations the former is preferable to the latter. He cleared the doubts of National leaders that peasant economy is not a part or an extention of "Private Property". Rangaji is not against ceiling; but he advocates ceiling on urban as well as on rural incomes and properties and justice between the urban and the rural people. In fact he advocated in 1935 in his book the "Modern Indian

Peasant", that Banjar Lands must be distributed to landless agricultural labourers, so that social justice and production can be achieved. In his book The Kisan Spaeks' he advised the Government to seek the co-operation of the Kisans for good results. He suggested the following to evolve a correct policy for increasing production and for extending social justice:

i) Evolving small-scale but economic holdings.

ii) Making the tiller the owners of land ; and

iii) Bringing all such peasantry under the net work of farm service co-operatives. He has been associated with Kisan movement since 1935 and spent all his time to solve the problems of the peasantry. Thus he is a firm believer of decentralised co-operative democratic society.

His famous book ' Fight for freedom" (His autobiography) is having much educative value. His life is interlinked with the National Movement. It is a fine treatise, by reading it one can easily understand the regional, national and international movements. The important Parties, Institutions, Politicians and ideologies of the world, all have been touched in this book. He toured several countries and developed contacts with great men in all walks of life in the world.

TRUE PATRIOT - NATIONALIST AND A DISCIPLE OF GANDHIJI

In fact he joined National Congress in 1923 after his return to India, and was inspired by the spinning wheel economy advocated by Gandhiji. Ever since he is strictly practising and preaching the Gandhian principles Bapuji came to Nidubrolu in December 1933 to open the public library and the peasant publications which show the affection of Bapuji towards Rangaji. He had the blessings of Mahatmma Gandhiji for his new doctrine of "Democratic Kisan Mazdoor Praja Raj". He is a staunch advocate

who fought against untouchability. He even conducted inter-cast dining programmes especially with Harijans at Nidubrolu and Tallapalem. He pleaded for adult franchise for the abolition of untouchability. He submitted a thesis on "Adult Franchise." Finally it was inserted in Nehru report in 1928. He is a true Gandhian, We can easily understand the relation between Rangaji and Bapuji the father of the Nation; if we go through his book "Bapu Blesses". He submitted a thesis on the economics of Khaddar to Oxford University and the same was published in the Indian Economic Journal. Rangaji is hailed as the champion of Rural masses. He was in the forefront of freedom struggle and courted imprisonment many a time. His jail diary reveals some facts about the conditions of jails- When he was released from jail in November 1932 he was given a rousing welcome by the people,

INTERNATIONAL POLITICAL PHILOSOPHER

Since 1920 he participated in several political, peasants and workers conferences around the Globe. He toured Europe extensively and studied the socialist movements in various countries. He is one of the founders of International Federation of Agricultural producers.

The following are some of the important international conferences in which Rangaji took a leading part.

1. Conference of I. F A. P, 1946 May, London. 1947 Hague, 1949 Guelph (Canada)

2. Conference of Food and Agricultural Organisation 1946 September (Copenhagen.)

3 Pan-African Congress 1946, Manchester.

4. Conference of (International Labour Organisation) I. L. O. 1948 (Sanfranscisco.)

5. Indo American Conference 1950 (New Delhi)

6. Commonwealth Parliamentary Conference - 1952

7. World Democratic Peace Congress, 1953 (New Delhi.)

8. 4th Congress of the International Peasants Union. 1954 October New York. 1956 Paris.

9. Asian Conference for World Government 1954 November (Tokyo.)

10. Conference of International Rice Commission 1954 November (Tokyo.)

11. Foreign Affairs Association 12-9-54 (New Delhi.)

Even as a student of Oxford, he became a member of the Indian Majlis, Asiatic Club, Cosmopolitan Club, Labour Club, University Unions, etc.

In Indian parliament during 1948 to 49, he advocated a strong "Peace Front". He is the founder of many national organisations like the Bharat Kisan Sammelan, Handloom Weavers Congress, one of the founders of Andhra Association at Delhi, etc., and one of the pioneers of co-operative, Adult Educational and Rural Library Movements and the Bharat Sevak Samaj. A great parliamentarian since 1934. We can assess his greatness if we examine some of the complements given to him by great men and the press of the world.

"How can we forget the peasants as long as Mr. Ranga is here". (Nehru in Indian Parliament)

"Prof. Ranga has done to the Indian peasantry what Sydney Webb did to the British labour" — The Indian affairs

Prof. Ranga, "Father of the Indian Peasant movement has made an outstanding contribution to world peace".

— J. G. Patton, Washington

"Prof. Ranga did useful service to India and the Indian peasant movement." — Mrs. Franklin D. Roosevelt

"Prof. Ranga's service to peasantry has lifted him up into a position of leadership among the world's peasant leaders".
— Ference Nagy, Ex-P. M Hungary

"Prof. Ranga's selfless devotion to the cause of the Indian peasants and the peasantry of the world as well as to the cuase of all socially-degraded and suffering people every where has made him a world leader and a champion of human freedom and civilisation".
— Dr. George Demitrov.

"We deeply admire his outstanding achivements in enhancing the welfare of Indian peasants and his ceaseless devotion to the work of bringing peace on earth".
— Kisakumeio - Tokyo.

People like Rangaji are extremely rare in this vast country".
— J. Stephen.

"What we need is more Rangas every where. A nation that has already produced a Gandhi, a Nehru, yes, also a Ranga, has no cause for worry".
— E. H. Trott (Canada)

"I am captivated by his passion for the service of the oppressed people and his urge for World peace"
— Doneld Fleming (Canada)

"Andhra country has the proud privilege of having in its midst the rural author and leader of the Indian peasant movement".
— V. V. Giri. Ex-President of India

"I have a high appreciation of the work which he has done and is doing on behalf of the oppressed classes in India."
— G, D, H. Cole.

"Out of 55 years of life, Prof. Ranga must have spent at least 35 years in work for the people".
— Prof. A, G. Stock, M. A, (Oxon) in 1955

According to K. V. Subbaiah, "He is an Indian Burk, constructive critic, saviour of democracy, apostle of working class, Weavers relative, enthusiastic leader, a pandit and a superb writer".

The press in the world on various occasions praised his services.

CONCLUSION

Thus, he inspired the people from various platforms of Congress, Krishkar Lok Party (1951-55) and Swatantra Party (1959-71). He never deviated from his original ideology of "Democratic Kisan Mazdoor Praja Raj". We can easily assess his philosophic, sportive and practical political spirit, when he accepted the verdict of the people in 1971 general elections in which the Congress under the dynamic leadership of Indira Gandhi got 2/3 majority. Every citizen of this universe especially the Indians are indebted to him, and wish many more happy birthday celebrations.

We wholeheartedly offer our sincere felicitations to Rangaji on the occasion of his 75th birthday.

Jai Hind

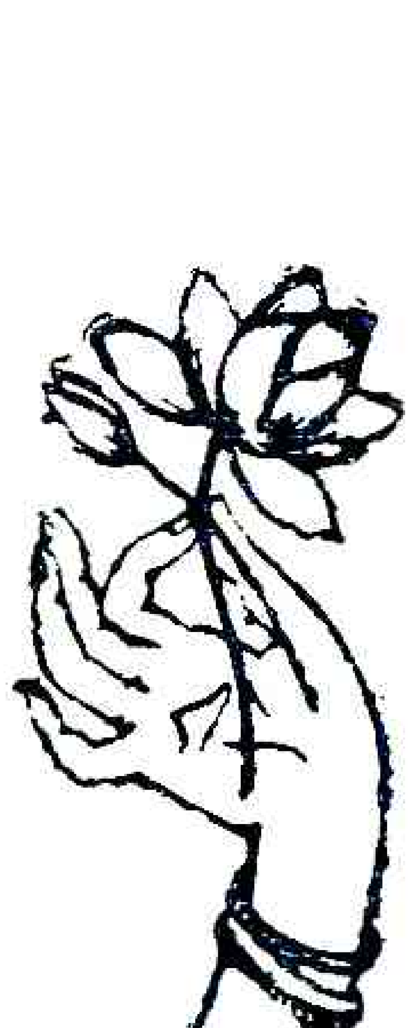

Prof. RANGA as we know him

MARGARET ROUND, M. B. CH. B.
Flat 9, Woodland, Mottram Road,
Stalm Bridge,
CHESHIRE England
Sept 21st, '74.
(An eminent Doctor of Salvation Army served in India, Ireland and England)

Prof. Ranga and his dear wife Bharati Devi were known to me since my first arrival in Telugu country and Nidubrolu at Christmas 1938. Over these years I have valued their friendship and kindness.

How much they encouraged nervous and timid sick people to come to our hospital for us to try to restore them to health, how very really they identified themselves with all people, did not stand aloof from anyone. We come from other countries with our hearts full of desire and zeal to help the sick poor we may be stationed among. In our ignorance of custom and indegenous religion, we must have made many and sometimes grievous mistakes. Prof. Ranga and Bharati Devi were ever tolerant and helped us to go the right way in our work among the people.

In their particular work they travelled many thousands of miles in all seasons, often to personal discomfort with one aim-to help the peasents. Prof. Ranga visited different countries, England, Switzerland, Russia all with varied languages and climates-he never hesitated.

I believe it was a special despensation from God - that inspite of his different travelling from home in his work, he was given the privilege of holding his dear wife in his arms as her spirit passed from this life. God has sustained him in his loneliness and given him work to do.

We pray for his continued health and further opportunity to serve the people he loves and the cause he has given his life for.

★

My acquaintances with Prof. RANGA

ELSIE MULLEN
28 Statham Avenue, LYMM
CHESHIRE, England.
Sept. 30, 1974.

I first met Prof. Ranga at the summer school of the Workers Educational Association held at Bangor Univeristy in 1923. I was then 15 years old and Ranga was a student at Oxford University. During the University vacation, after being at the summer school, he spent part of his holiday with my parents and family at Chorley, Lancashire and did the same the following year. On his return to India we kept up correspondence and in later years when he was a delegate of Parliamentary Congresses and delegations he often stayed in England for a few days and if he was unable to travel to our town, my husband and I met him in London and stayed with him. On one of his visits he was attending a Pan-Asian Conference in Manchester which I also attended and we were entertained by Mr. Kenyatte (now president of Kenya)

On his visits to many countries of the world including Russia and Japan he always wrote to me with a few description of his work there and a very beautiful and marvellous word-picture of the country describing the countryside and its people and their way of life. My late husband Allam Cross was very interested in his work and tried to help him a little, and Ranga had a great regard for Allam of whom he was very fond. He died in 1959 and I have recently remarried. My present husband is very interested in the letters I still get from Ranga and would like very much to meet him. I wish it was possible for some arrangement to be made for him to revisit England and all the friends he made when here.

My best wishes to you and your projects. My sympathies and hopes are with you all. ★

A TRIBUTE TO PROF. N. G. RANGA

K. R. KOSHTI, B. SC., (London)
Vice-President, All India Handloom
Weavers' Congress

Upright and active at Seventyfive
For the sinking folks he'll always dive,
His smile still generates
A feeling of happiness.
He was born to toil for others
For the motherland he ever bothers,
He is a friend with affinity
Patriot and leader with sincerity.
He lived a Guru's life
Always supported by his wife,
Blessings that we all seek
He should a HUNDRED reach.

On the occasion of 75th birthday anniversary of Prof. Ranga, it is a great pleasure to felicitate him and send my heartiest greetings. Thoughts naturally go back to the past, and old memories are revived. I had the honour and privilege of working with Rangaji for over 30 years for the cause of handloom industry. I was impressed with his charming manners, tact and capacity of organisation. He has sincerity of purpose, pushing nature, persuasive speech and holds outspoken views.

My first meeting with him was in Delhi at the Rural Peoples' Conference organised by him in 1945. He has devoted and dedicated his life for the poor, oppressed and downtrodden, and particularly for the farmers and the handloom weavers. To be ambitious is human, but Prof. Ranga has been an exception. He never ran after positions of power and profit. He gave up the classroom platform for the public platform.

I am proud to consider him as my political Guru, friend, philosopher and guide. When Rajaji founded the Swatantra Party in 1959 and Prof. Ranga was elected its first President, I jumped into active politics and at his instance joined the Swatantra party. He proved to be a man with foresight, as after serving the party as President, for almost 10 years, he resigned and retired honourably, after which the party suffered a tremendous set-back.

Prof. Ranga is still going strong and I pray for his long, healthy and active life in the service of the nation. May he have a sound innings to complete a century. ★

5

1969 నవంబరు 10వ విజయవాడ రైస్ మిల్లర్స్ అసోసియేషన్‌లో మాజీ సుప్రీం కోర్టు జడ్జి కోకా సుబ్బారావుగారి అధ్యక్షతన జరిగిన రంగాగారి 70వ జన్మదినోత్సవ సందర్భములో పాల్గొని వాహిని ప్రత్యేక సంచికకు 'కర్షక బంధు' అనే వ్యాసాన్ని వ్రాశాను.

1974 నవంబరు 9వ తేదీన చిలకలూరిపేటలో ఆయన 75వ జన్మదిన ఉత్సవ సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని ఈ వ్యాసాన్ని వ్రాసి ధన్యోస్మి అనుకొంటున్నాను.

మన కర్షకోద్యమ నిర్మాత ఆచార్య రంగా బహుకాలము జీవించి మన సేవలు ఇతోధికముగాచేయుగాక.

ఆదర్శ దంపతులు

- శ్రీమతి కొండా పార్వతీదేవి.

శ్రీయుత ఆచార్య రంగా 75వ జన్మదిన సందర్భముగా వజ్రోత్సవ సంచిక ఆంధ్రదేశమున కందింప బూను టత్యంతానందదాయకము, కడుంగడు సమంజసము. ఏతత్కార్యభారము వహింప నడుముగట్టిన శ్రీ కందిమళ్ల బుచ్చయ్యగా రభినందనీయులు,

వ్యావసాయిక దేశమగు భారతదేశమునకు వెన్నెముక అనదగిన కర్షక ప్రజాసముదాయమునకు నాయకత్వము వహించి జాతీయ అంతర్జాతీయ రంగముల ఖ్యాతి నార్జించిన శేముషీధురంధరుడు, కర్షక సమస్యల కూలంకషముగ నెఱింగి చర్చించగల మేధావి, రైతు బాంధవుడు శ్రీ రంగా.

గాంధీమహాత్ముని స్వాతంత్ర్యశంఖారవము వినినంతనే సమరరంగమున కురికిన స్వాతంత్ర్యపిపాసి. మహాత్ముని అనుయాయుడై, అహింసా వ్రతావలంబియై, బాపూజీ ఆదర్శాశయముల తు.చ. తప్పక అనుష్ఠించిన కర్మయోగి. పదవీ వ్యామోహమునకు లోజిక్కని స్వార్థత్యాగి.

ఇప్పట్టున శ్రీమతి భారతీదేవిని ప్రస్తావింపక విడువజాలను. భారతమాత దాస్యశృంఖలావిముక్తికై అష్టకష్టములకు గురియైన భారతదేశమందలి కొలది మంచి దంపతులలో ఈ దంపతుల దొక ప్రముఖపాత్ర. ఆమె శీలమున మల్లమాంబా సతీమణికిని, శక్తిసామర్థ్యముల రుద్రమాంబా మహారాజ్ఞికిని బోల్పనగు ఆదర్శమహిళ. భర్తయడుగుజాడలనడచిన ధర్మపత్ని. భర్త జన్మదినసందర్భమున స్వర్గసీమ సౌధోపరిభాగమునుండి సంతృప్తిని వెల్లడించుచు, ఆనందార్ణవమున దేలియాడుచు చిఱునవ్వుల వెన్నెలలు గురిపించుచున్న దనుట నిస్సంశయము. అర్ధాంగియగుటచే శ్రీమతి రంగా శ్రీయుత రంగాయందు అంతర్లీనమైయున్నదనిన ఆశ్చర్యముకాదు.

అగ్రశేణి నాయకులకోవకు జెందిన ఆచార్య రంగా ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో దేశసేవ యొనర్ప సర్వేశ్వరు డాయనకు ఆయురారోగ్యముల బ్రసాదించును గాక.

★

‘ రం గా జీ ’

‘కళాప్రపూర్ణ’-కొత్త సత్యనారాయణచౌదరి

“రంగ-రంగా” యటన్నది “కంగు” మంచు
వీధి వీధిని దేశాన వినుమయ్య;
అట్టి రంగాజి ఉదయించినట్టిరోజు
పర్వదినముగ భావింపవలయుఁగాదె!!

నిత్యసంతోషి. నిరంతర కార్యవ్యగ్రమూర్తి. నిరుపమత్యాగమయజీవి. విద్యావివేకసంపన్నవ్యక్తి.

ఎవరాయన ?

ఆయనయే ‘యన్. జి. రంగా’

ఆపేరులోనే విశిష్టమైన సారస్య మున్నది. ఆపేరులో మూడు అవయవము లున్నవి. అందఱకు ఆపాతతః స్ఫురించుపేరు “నాయకులు గోగినేని రంగా” అని. అనఁగా “గోగినేని రంగనాయకులు” అన్నమాట.

రెండవది “యన్” అనఁగా నిడుబ్రోలు “నిడుబ్రోలు గోగినేని రంగా” అని. ఇదేపేరున మఱొక్కరు తెనాలిలో “లీడింగ్ లాయరు”గా ఉండిరి. ఆ భ్రాంతి తొలగుటకు.

మూఁడవది – ‘యన్’ అనఁగా – నాగయ్య, ‘నాగయ్యగారి బిడ్డ రంగా’ అని. రంగాజీ తండ్రిగారి పేరు సైతము దీనిలో స్ఫురింపవలెను. అనఁగా ఆయన తండ్రిగారి పేరు – గ్రామముపేరు, ఆయనపేరులో ఇమిడియున్న వన్నమాట.

ఇట్టి ముచ్చటకు అవకాశమిచ్చు పేరు, పెంపులు కలిగిన రంగాజీ, దేశమున కేమిమేలు చేసెను ?

అంతగా ఆస్తిపాస్తులు లేకున్నను విదేశాలలో విద్యావ్యాసంగము చేసి, గొప్పచదువులలో ఆరితేఱి, లేఁబ్రాయమందే కొన్నేండ్లు అధ్యాపకపదవిలో ఉండఁ గలిగెను.

అంతలో - బాపుజీ ఉద్యమము - రాజకీయ చైతన్యము - దేశ సేవాభిలాష - త్యాగదృష్టి, రంగాజీ జీవితమును వెంటాడినవి. ఆయన చేసిన దేశ సేవయే - ఆయన చూపిన త్యాగమహిమయే ఆయనకు నాయకత్వము సంపాదించిపెట్టినవి. ప్రజలలో కలసిమెలసి వారి మేలుఁగీళ్లు పరిశీలించి పాటుపడుట చేతనే రంగాజీ ఈ దేశమునకు నాయకుఁడైనాఁడు.

పెద్దలు భావిదశను ఊహించి నిర్ణయించినట్లు ఆ పేరులోనే 'నాయక' శబ్దముండుట - అది సార్థకమగుట విచిత్రమైన ఘట్టము.

ఈదేశములో హెచ్చుమంది పెద్దలు, పెద్ద నాయకులను ఆశ్రయించి వారి అడుగుజాడలలో మెలఁగుచు నాయకులుగా చెలామణి అగుట చూతుము. రంగాజీ ధోరణి వేఱు. ఒక్క 'బాపూజీ' తప్ప ఆయన ఆశ్రయింపఁదగిన నాయకుఁడే లేఁడు. ప్రజలే ఆయనకు అండదండ. ప్రజల కాయన ఆప్తుఁడైన వ్యక్తి. స్వయం కృషివలననే ఆయన స్థిరమైన నాయకత్వమును గడింపఁగలిగెను. ఆయన, ఒక 'యుద్యమమునకు' మూలపురుషుఁడు. అదే కర్షక కార్మిక మహోద్యమము. కర్షకులనుగూర్చి కొందఱు నాయకులు అప్పుడప్పుడు ఏదో దృష్టితో ప్రస్తావించిన రోజులు లేకపోలేదు. కాని, ఒక యుద్యమముగా ఒక వృత్తిగా రేయుంబవలు శ్రమపడి నిలఁబడిన నాయకులలో రంగాజీయే మొదటివాఁడనుటలో ముఖ్యుఁడనుటలో అతిశయోక్తి లేదు. కేవల కర్షకుల దృష్టియే గాక 'కార్మిక' ప్రసక్తి గూడ ముఖ్యమని గుర్తించినవాఁడు రంగాజీ. ఆ యిరువురు క్షేమముగ ఉన్ననాఁడే దేశమునకు తిండి దొరకును. ఇది గుర్తింపక, గుర్తించినను ఇష్టపడక మొన్నటివఱకు నాయకు లన్నవారు 'కర్షక - కార్మికుల' జోలికే పోయినవారు కారు. పైఁగా విద్యావంతులైన కొందఱు నాయకులకు 'కర్షక - కార్మికుల' పొత్తు కూడ న్యూనతగా తోఁచిన రోజులు కలవు. వారిద్రను పలుకరింపనిచో రాజకీయముగ బ్రతుకులు లేవని నేటికి తోఁచి 'రైతులని - కర్షకులని - కార్మికులని' పలుకులు పలుకుచు ఉపన్యాసము లిచ్చుట దేశములో 'రివాజు'గా మాఱినది.

తా నెంత విద్యాధికుఁడైనను - విదేశాలలో వ్యాసంగము చేసినవ్యక్తి అయినను, ఈదేశములో ఈకర్షక కార్మికసంబంధము ముఖ్యమని రంగాజీ భావించుటలో ఒక కారణము ఆయన రైతుకుటుంబములో జన్మించుట కావచ్చును. తాను రైతునని రైతులకు ఆప్తుఁడనని మురిసికొనుట రంగాజీలో ఉన్న దొడ్డగుణము,

కర్షక కార్మికు లనఁగానే 'రంగాజీపేరు' రంగమునకు రావలెను. రంగాజీ అనఁగానే 'కర్షక – కార్మికులు' మన కన్నులముందట కన్పింపవలెను.

అట్టి విద్యాధికుఁడు – రైతుజనబాంధవుఁడు – శ్రామికజనశ్రేయోఽభిలాషి – త్యాగమయజీవి అయిన 'రంగాజీ' దివ్యచరితమును స్మరించి, ఆయన జన్మదినోత్సవమును జరుపుకొనుట ముఖ్యముగ తెలుఁగువారి విధి యని భావింతును.

రైతుకూలీ ప్రజానాయకుండు

హ॥ రా॥ శాయోజిరావు,

President, Rural Peoples Federation.

మనదేశములో నూటికి 75 మంది వ్యవసాయముమీద ఆధారపడి గ్రామములలో నివసిస్తున్నారు. నేడు సామాన్యప్రజలు కోరుకునేది తినడానికి తిండి, కట్టుకుంటానికి బట్ట, నివసించుటకు యిల్లు. యీ మూడు, స్వాతంత్ర్యము వచ్చి 26 సంవత్సరములు దాటినప్పటికి కల్పించలేకపోయినామంటే దేశపురోభివృద్ధి ఎంత హీనముగా వున్నదో తెలుస్తుంది.

మనదేశము వ్యావసాయికదేశము. అధికాహారోత్పత్తికి కావలసిన వనరులున్నవికాని, వాటిని సత్వరము, సద్వినియోగము చేయలేకపోవుటవలన అధికాహారోత్పత్తి దెబ్బతిని విదేశాలనుంచి, ఆహారధాన్యములను దిగుమతి చేసుకోవలసిన దుస్థితి ఏర్పడినది. రైతులలో సగముమంది తమ కుటుంబానికి కావలసినదానికంటె ఎక్కువ ఆహారాన్ని తయారుచేయలేకపోవుచున్నారు. దీనికంతటికి ముఖ్యకారణము ప్రభుత్వము రైతుకు సరియైన ప్రోత్సాహము యివ్వకపోవుటయే.

రైతుకుటుంబములో పుట్టి, పెరిగి, రైతుకూలీల యిక్కట్లు చిన్నప్పటినుంచి ఆకళింపుచేసుకొని వారి సముద్ధరణకు పాటుపడినవారిలో ముఖ్యులు శ్రీ రంగాగారు. స్వాతంత్ర్యము రాకపూర్వము జమీందారీ, భూస్వామికవర్గము పోయి, వారివలన ఎక్కువ బాధ లనుభవించిన రైతులను విముక్తులు చేయుటకు వారి సతీమణి భారతీదేవీజీగారితో కలసి పాటుబడినారు. వారి ఉద్యమమునకు మహాత్మా గాంధీగారి ఆశీస్సులుకూడా లభించినవి.

1930–47 సంవత్సరములలో రంగాగారి రాజకీయజీవితంలో అనేక ముఖ్యఘట్టము లున్నవి. మనదేశస్వాతంత్ర్యముతోపాటు, ఆఫ్రికాలో రంగుజాతీయులు బానిసత్వమునుంచి విముక్తులై వారుకూడా స్వాతంత్ర్యము పొందవలెనని, వారిని ఉత్తేజపరచినారు. ప్రపంచములో ఎక్కడాకూడ వివక్షతలేక, సర్వమానవులకు, సమానహక్కు లుండవలెనని కాంక్షించేవారు. ఈ సందర్భములో శ్రీ రంగాగారు అనేక పాశ్చాత్యదేశాలు పర్యటించి, అంతర్జాతీయసదస్సులలో పాల్గొన్నారు.

భారతదేశములోమహాత్మా గాంధీ, వల్లభాయిపటేలు, నెహ్రూ వంటి అగ్ర శ్రేణినాయకులలో దేశస్వాతంత్ర్యపోరాటములో ప్రముఖస్థానము వహిస్తూ తన అభిమానపాత్రులైన రైతు, కూలీల సముద్ధరణకు శ్రీ రంగా ఎక్కువగా పాటు బడినారు. హరిజనసమస్యలయందు ప్రత్యేకశ్రద్ధ వహిస్తూ మహాత్మాగాంధీగారితో కలసి హరిజనోద్యమమున గట్టిగా కృషిచేసిరి. శ్రీ రంగాగారు ఎన్నిపార్టీలు మారినా స్థాపించినా, తన ప్రధానలక్ష్యమైన కర్షకఉద్యమానికి ఏవిధమైన ముప్పు తగులకుండా వుండగలందులకే. వారి జీవితములో మార్పులు జరిగినవికాని, వేరే రాజకీయప్రయోజనములకు మాత్రము కాదు. నాగపూరు కాంగ్రెస్ సభలలో సహకారవ్యవసాయము దేశములో అమలు జరుపవలెనని తీర్మానించినప్పుడు దానికి వ్యతిరేకత తెలుపుటయేగాక, కాంగ్రెస్‌లోనుంచి, బయటకు వచ్చి స్వతంత్ర పార్టీ స్థాపించినారు. పార్లమెంటులోను, బయట, సహకారవ్యవసాయమునకు వ్యతిరేకముగా పోరాడుటవలననే నెహ్రూ పండితుడు, చివరకు ఆ ప్రతిపాదనను విరమించుకొనవలసివచ్చినది. సహకారవ్యవసాయము గ్రామములలో అమలుజరిపి నట్లయితే, అధికారజులుము ఎక్కువయి, సోవియట్ రష్యాలో మాదిరి నియంతృత్వము స్థిరముగా నిలచిపోయేది. సహకారక్షేత్రములవలన, స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యములు హరించిపోవుటేగాక, ఖర్చులు పెరిగి, ఉత్పత్తి తగ్గేప్రమాదము కూడ వున్నది. యిటువంటి నష్టదాయకమయిన ప్రతిపాదన అమలుజరుగకుండా చేసినందులకు రైతులోకము శ్రీ రంగాగారికి సర్వదా కృతజ్ఞులు.

శ్రీ నెహ్రూగారి తనయ శ్రీమతి యిందిరా గాంధిగారు తమ హయాములో భూసంస్కరణలు ప్రతిపాదించారు. శ్రీ రంగాగారు భూ గరిష్ఠపరిమితికి వ్యతిరేకులు కారు. కాని భూ గరిష్ఠపరిమితి నిర్ణయించినప్పుడు, యితర ఆదాయములు పొందే పట్టణవాసులకు, వ్యాపారస్తులకు, పారిశ్రామికవేత్తలకు, గవర్నమెంటు, ప్రయివేటుసంస్థలలో పెద్దజీతములు తీసుకొనే వుద్యోగస్థులకుకూడ, అన్వయించే టట్లు చేయవలెనుగదా! మొట్టమొదట, ఎక్కువఆదాయము పొందే పట్టణవాసు లకు, పైచెప్పిన వర్గాలకు, ఒక గరిష్ఠ ఆదాయమును నిర్ణయించి, తరువాత, దానికి సరిసమానముగా ఆదాయము వచ్చే భూమిని గరిష్ఠపరిమితిగా నిర్ణయించ వచ్చునుగదా! లేక, ప్రస్తుతము చట్టరూపము దాల్చిన, భూసంస్కరణలు యితర త్రావున్న ఆస్తులకుకూడా గరిష్టపరిమితి నిర్ణయించేవరకు, అమలుజరుగకుండా వాయిదా వేయవచ్చునుగదా అని శ్రీ రంగాగారి వాదన. సమాజములో సాంఘిక

న్యాయము కలగాలంటే, ఒకే కొలత బద్దతోకొలచి ఆస్తికిగాని, ఆదాయమునకు గాని, శాస్త్రీయముగా పరిమితి నిర్ణయించవలెనుగాని, వేరు వేరు పద్ధతులు ఉపయోగించి రైతులకు అన్యాయము జరుగకూడదనే రంగాగారు తన అసమ్మతిని తెలుపుచూ వచ్చారు. స్వాతంత్ర్యము వచ్చినతరువాత గ్రామప్రాంతాలనుంచి, రాజకీయనాయకత్వము లభించుట శుభసూచకము. అయితే, పైన చెప్పినట్లు సంస్కరణలు, భూములవరకే పరిమితము చేసిగాని, వివక్షతతో గూడిన పరిమితులు యితరత్రా ఆదాయము గలవారికి అన్వయింపజేసినట్లయితే యిది, పట్టణవాసులు, గ్రామీణనాయకత్వమును బలహీనపర్చుటకు వేసిన ఎత్తే అవుతుంది. దీని పరిణామము ముందు ముందు, దేశములో విపత్కరపరిస్థితులకు దారితీస్తుందనుటకు సందేహము లేదు.

భూసంస్కరణలు అమలుజరిపినతరువాత, భూస్వాములు, పెద్దరైతులు అనేవారు వుండరు. యిప్పుడు భూములమీద పన్నులు నీటితీరువ, డ్రెయినేజి మొదలగు యితర సెస్సులు వేస్తూ భూమిమీద వచ్చే ఆదాయమునకు పన్ను వేస్తున్నారు. యితరత్రా, పెద్దఆదాయములు వచ్చే, పారిశ్రామికులకుగాని, వ్యాపారస్తులకు గాని, యితరత్రా ఆదాయములు వచ్చేవారికి గాని, ఆదాయపుపన్ను తప్ప, వేరేపన్ను లేమియును లేవు. రైతులకు కూడా, యితరత్రా వచ్చే ఆదాయములవారితో సరిసమానముగా ఒకేపన్ను వేయవచ్చునుగదా ? అసలే పన్నుల భారముతో కృంగిపోతుంటే, అదనముగా, రైతులకు చికాకు, భారము కలిగించే ఆదాయపుపన్ను వేయుటలో ఏమాత్రము సమంజసము కనబడుటలేదు.

వ్యవసాయానికి సంబంధించిన, ఎరువులు క్రిమిసంహారక మందులు, ట్రాక్టర్ల రేట్లు, విద్యుచ్ఛక్తి రేట్లు, పెరుగుటవలన, రైతు తను వుత్పత్తి చేసే ధాన్యమునకు ఖర్చులు విపరీతముగా పెరిగినవి. యిప్పుడు ప్రభుత్వము ఉత్పత్తిదారునుండి సేకరించే పంటకు గిట్టుబాటుధర, ఉత్పత్తులకు, పెట్టుబడినిబట్టి నిర్ణయించవలసినదేగాని వేరేవిధముగా చేసినట్లయితే, వ్యవసాయము ప్రోత్సాహకరముగా లేక ఉత్పత్తి దెబ్బతినే అవకాశము వున్నది. ప్రస్తుతము పంచదార పంపిణీచేస్తున్నట్లే రైతుపంటలో కొంత గిట్టుబాటు ధరకు సేకరించగా మిగిలిన ధాన్యమును స్వేచ్ఛగా మార్కెటులో అమ్ముకొనుటకు వీలు కల్పించవలెను. యిప్పుడు ప్రభుత్వము సేకరించే రేటుకు, వినియోగదారునికి సప్లయిచేసేధర

లోను తేడా, నూటికి 20 వంతులు ప్రభుత్వసిబ్బంది, గిడ్డంగులు ఖర్చుక్రింద వ్రాయుచున్నారు. బలహీనవర్గాలకు అదనపుఖర్చులు వేయకుండా సేకరించిన ధరకే తిండిగింజలు సప్లయిచేసినట్లయితే వారిని సంరక్షించినవా రవుతారు.

పంటలు, పశువుల భీమాపథకమునుగూర్చికూడా రంగాగారు ప్రభుత్వాన్ని హెచ్చరిస్తూ దానిని త్వరలో అమలుపర్చవలెనని చూస్తున్నారు.

గ్రామములలోవున్న వర్గభేదాలు కఠినమైనవిగాను, నీచమైనవిగానువున్నవి. గ్రామములలో నివసించే జనాభాలో నూటికి 50 మంది ఎటువంటి ఆస్తులు లేక వ్యవసాయకూలీలుగానో, వ్యవసాయేతర పనులలోనో రైతులమీద ఆధారపడి జీవించుచున్నారు. భూసంస్కరణలవల్లనైతేనేమి, ఒక కుటుంబములో తండ్రుల నుంచి కొడుకులు ఆస్తి పంచుకొనుటవలననేమి, అధికపన్నులు, అధికప్రమాణముగల నిత్యజీవితము గడుపుటవలననేమి, రైతులు పూర్వపుమాదిరిగా ఎక్కువ మందిని పోషించలేని స్థితిలో నున్నారు. పల్లెప్రాంతములో చాలమంది కాయ కష్టంమీద ఆధారపడేవారు. వారి జీవితానికి సరిపడే రాబడిలేక బాధపడుతున్నారు. కూలీలకు యిచ్చే బత్తెములు, జీతములు చట్టబద్ధము చేయవలెనని శ్రీ రంగాగారు పార్లమెంటులోను యితరత్రాకూడా ప్రభుత్వాన్ని పలుమార్లు హెచ్చరించారు. ధాన్యవుత్పత్తి పెరుగుతున్నపుడు రైతులు తాము పండించే పంటకు అనుగుణంగా కూలిరేట్లు పెరగవలెనని రంగాగారు ఆదేశించారు. హరిజనులకు, గిరిజనులకు ప్రభుత్వము కట్టే యిండ్లు వూరివెలుపలగాకుండా, వూరిలోనే కాళీస్థలములు సేకరించి యితరకులస్తులున్న సామీప్యములో కట్టినట్లయితే గ్రామములలో వుండే వర్గ, వర్ణ తారతమ్యములను తగ్గించినవా రవుతారు. యిది వారి సాంఘికపరివర్తనానికి ఎంతయినా వుపకరిస్తుంది.

3)

ప్రస్తుతము దేశములో వున్న ప్రజాస్వామ్యము ఎక్కువకాలము శాంతి యుతంగా, సురక్షితముగా గడువవలెనంటే రైతులు, కూలీలు ఐక్యమయి జీవించుట అవసరము. విద్యాపంతులు మధ్యతరగతి ప్రజలుకూడా యిటువంటి ఐక్యతకు దోహదమిచ్చినప్పుడే దేశములో విపత్కర విప్లవములు లేక శాంతి నెలకొల్పబడును. యిదే రంగాజీ సందేశము.

గ్రామీణులలో చైతన్యాన్ని తీసుకొనిరావటానికిగాను, కుల మత వర్గ రహితమైన గ్రామీణ ప్రజాసమితి శ్రీ రంగాజీచే స్థాపించబడినది. ఈ సమితి వ్యవస్థాపకులైన ఆచార్య రంగాగారు, రైతు – కూలీ బాంధవుడేగాక, మన దేశము ను ప్రగతిమార్గమున నడిపించగల సమర్థుడు. వారి సేవలు మనము దీర్ఘ కాలము పొందగలుగుటకు, వారికి ఆయురారోగ్యములు పరమేశ్వరుడు కలుగ జేయవలసినదిగా ప్రార్థించుచున్నాను.

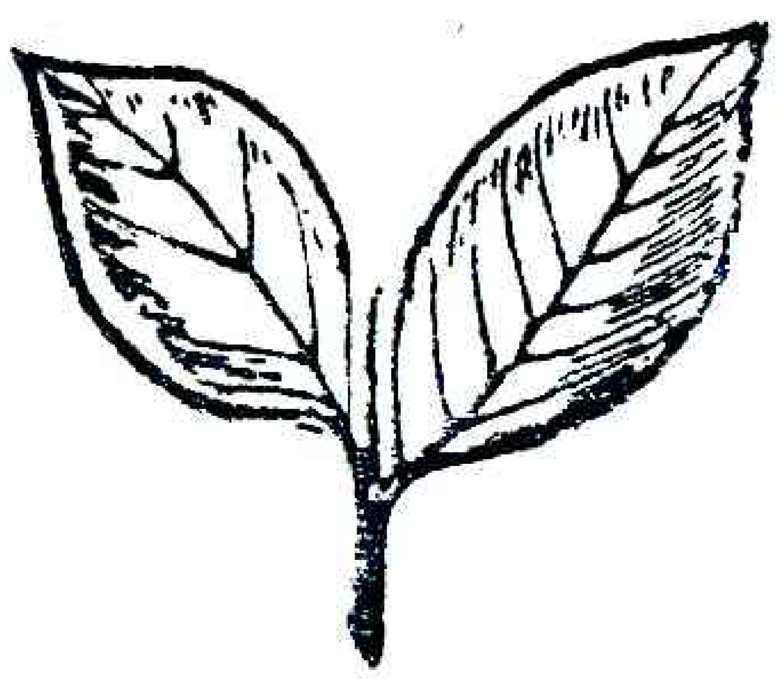

రంగాజీ 75వ జన్మదినం సందర్భంలో
నా భా వా లు

వి. వి. ర మ ణ

పూజ్యులు రంగాజీగురించి వ్రాయాలంటే ఎంతగ్రంథమైనా వ్రాయవచ్చు. వారిదగ్గర రాజకీయశిక్షణ పొందిన మాబోటి కార్యకర్తలకు వారిని మరచిపోవడం దుర్లభం. ఆయనవంటి విజ్ఞానవేత్తను, ఆయనవంటి చదువరిని, ఆయనలాంటి రైతాంగనాయకుని, ఆయనలాంటి బీదలపాలిట పెన్నిధిని రాజకీయ నాయకులలో యింతకుముందు నేను చూడలేదు. యిటుపైని చూడలేనుకూడాను. కాని ఆయనది పసిపాప హృదయం కాబట్టి ఆయనను రాజకీయాలలోను, స్వవిషయాలలోనుకూడా చాలమంది మోసంచేశారు. ఆయన మోసపోయారు. ఆయనలాంటి మహానిస్వార్థనాయకుని, సద్వినియోగం చేసికోలేని ప్రజలు, ప్రభుత్వం కూడ దురదృష్టవంతులు.

యీమధ్య ఎవరో మీ రంగాగారి తత్వంతో "తాతమ్మకల" సినీమా తీశారంటే వెళ్లి చూశాను. ఆ సినిమా చూసినంతసేపు రంగాజీ, మాకు, రైతాంగ సమస్యలు, రైతుతత్వంగురించి బోధించిన ఘట్టాలు, పద్మశ్రీ భానుమతిరామకృష్ణద్వారా విని, వాళ్లంతా పులకరించి, రంగాగారే ఆ వేషంలో వుండి యీ సిద్ధాంతాన్ని ప్రజలకు తెలియచేస్తున్నారా అని అనిపించింది. రంగాజీ తత్వాన్ని యీవిధంగానైనా ప్రజలలో ప్రచారం జరుగుతుందని ఆనందించాను.

రంగాజీ జన్మదినాలు, గాంధీజయంతిలాగ, శ్రీకృష్ణజయంతిలాగ, తరతరాలుగా జనం జరిపించుకోవాలని, రంగాజీకి సంపూర్ణ ఆయురారోగ్యములు ప్రసాదించి, తన సిద్ధాంతాన్ని ప్రజానీకానికి అందజేస్తూ వుండే అవకాశం భగవంతుడు కలిగించాలని భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాను.

యావద్భారత కర్షకోద్యమ విధాత

"పండిత" గుత్తికొండ సీతారామయ్య

ఈ వసుంధర మహాత్ములగు జాతినాయకులకు నాటపట్టు. ఈ బంగరు భరతఖండము అనంతతేజోపరిపూర్ణులగు ఋషిపుంగవులకు పుట్టినిల్లు. ఈ రత్నగర్భ సత్యం శివం సుందరమ్మను దివ్యోక్తిని దేశమెల్లెడల పరివ్యాప్తము చేసిన తాత్వికుల కునికిపట్టు. ఏతాదృశ భరతఖండమున సాటిలేని మేటి రైతునాయకులుగా జననమంది తమ పుట్టువును పునీతము చేసికొనిన కారణజన్ములు ఆచార్య రంగాగారు.

"పూవు పుట్టగనే పరిమళించు"ననినట్లు రంగాజీ చిన్ననాటనుండియు భారత జాతీయోద్యమములలో, స్వాతంత్ర్యసమరములో, కార్మిక – కర్షకోద్యమములలో ప్రముఖపాత్ర వహించి పూజ్య బాపూజీకి బాసటగ నిలచినాడు. "నాయకులే సేవకులైనచో నితరులు నాయకత్వమునకు స్పర్ధ వహింపరు" "ప్రజాసేవాపరాయణులకు పదవులతో నిమిత్తమేమి?" "ప్రేమఝరి పొంగి పొరలినపుడే గ్రామసీమలు నిత్యకల్యాణము పచ్చతోరణములుగ హావణిల్లును" అను బాపూజీ పసిడి పలుకులలోని సారమును వంటపట్టించుకొనినాడు. "అధికారరోగపూరితులై బధిరాంధత్వములతో గొట్టుమిట్టాడు నాయకమ్మన్యులు గారు వీరు." పీడితప్రజలవైపునకు కవుల కలాలను మరలించి ప్రజాకవితకు ప్రాణముపోసిన మహామనీషి ఆచార్య రంగా. వెన్నవంటి సుతిమెత్తని మనసుగల మానిసి. మనసులో అరపొరలు లేనివాడు. ఉన్నదంతయు నలుగురకు నేకరువుపెట్టువాడు. కల్లకపటములు లేని చల్లని మనసుగలాడు. ఆక్సుఫర్డు యూనివర్శిటీలో అర్థికశాస్త్రపు పట్టము పొందినాడు. మదరాసు పచ్చయప్పకళాశాలలో అర్థికశాస్త్రాచార్యపదవిని చేపట్టినాడు. విద్యార్థిలోకపు టాదరాభిమానములను, భక్తిప్రపత్తులను చూరగొనినాడు. విద్యార్థులను కంటిపై ఱెప్పవోలె, తలలోని నాల్కవలె, కాపాడినాడు. ఉన్నతవిద్యాసముపార్జనమునకై ఖండఖండాంతరములు మెట్టివచ్చినను కట్టులో, బొట్టులో, మాటలో, మంతిలో, ఆచారవ్యవహారములలో మూర్తుల రైతుతత్వమె, నిరాడంబరత్వమె భారతీయత్వమె, లోచనగోచర మగును. బాపూజీకి చేదోడు వాదోడుగ నిలచినాడు. పూజ్య బాపూజీ స్వాతంత్ర్యశంఖారావ మాలించి ఆచార్యపదవిని విసర్జించినాడు. బాపూజీ మన్ననలను చూరగొనిన సుగుణమణిగణసమలంకృతులుగా వాసిగాంచి

నాడు. రంగాజీ ఎన్నిరంగములలో నడయాడినను, ఎన్నియుద్యమములు బయలు దేరదీసినను బాపూజీ సిద్ధాంతములకు విఘాతము కలుగకుండగనే సంచరించుచు వచ్చినాడు.

కార్మిక కర్షక దైనందిన జీవిత విషాద ఘట్టముల నెలుగెత్తి చాటి వారికి తుష్టి పుష్టుల గలుగజేయుటకే తన జీవితసర్వస్వ మంకితమిచ్చినాడు. స్వార్థమును త్రోసిరాజని పరార్థమును పరమార్థముగా భావించినాడు. అకుంఠిత దేశభక్తి; నిష్కళంక జాతీయత, నిరుపమాన త్యాగశీలము వీనికి వెన్నతో బెట్టిన విద్యలు. ఉగ్గుపాలతో రంగరించి పోసిన గుణములు. ప్రజాప్రతినిధులుగా అధికారముచేపట్టిన వారు పాలక పాలితులమను భేదమును విస్మరించి, సర్వమానవసౌభ్రాతృత్వముతో, విశ్వమానవకల్యాణముతో, పేదసాదల సాధకబాధకముల పరిశీలింపవలె అను ఉదాత్తభావము గల లోకహితైషి. ఉదారచరితులైన వీరు వసుధనే తమ కుటుంబముగా భావించినారు. ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు అధ్యక్షపదవిని చేపట్టి రైతులోకమునకు న్యాయమును కల్గించి, కాంగ్రెసుసంస్థకు వినూత్న జవసత్వముల చేకూర్చినారు. "వాహిని" "గోభూమి" "క్రాంతి" మున్నగు పత్రికారాజముల నిర్వహించి, పేదల వెన్నెల చీకట్లను, కర్షకుల హెచ్చులొచ్చులను, దరిద్రనారాయణుల కటుసమస్యలను, కార్మిక కర్షక పతనాభ్యుదయములను, కన్నులకుగట్టినట్లు చిత్రించి వారిపై పతితృలోకమునకు ననుకంప కలుగునట్లు చేసినారు. పార్లమెంటు ప్రజాప్రతినిధులుగ నెన్నికయై ముప్పదివత్సరములు బాపూజీ సిద్ధాంతముల ప్రచారము చేసినారు. నియంతృత్వమును పారద్రోలి ప్రజాస్వామ్యమునకు పట్టాభిషేకము చేసినారు. రైతుజనపక్షపాతి. కాదు, శ్రేయోభిలాషి. పేదలపాలిటిపెన్నిధి. కర్షకులకు కల్పవృక్షము. కార్మికులకు కామధేనువు. శ్రామికులకు సవ్యసాచి. విద్యార్థి ఉద్యమనేత. తెలుగువారి నోములపంట. రైతు కూలీ ప్రజా రాజ్యాధినేత. కర్షకాభ్యుదయ కావ్యప్రణేత. అఖిలాంధ్రజగతికి ఆనందప్రదాత. పతితజన బాంధవుడు. చేనేతఉద్యమజనకుడు. మట్టినుండి రత్నాలను సృష్టించిన మనీషి. నవజీవన సంధానకర్త. శ్రామికజీవుల విముక్తికర్త. ప్రజాస్వామ్య పరిరక్షకుడు. యువజనుల యోధులుగ మార్చినాడు. అంతర్జాతీయఖ్యాతి గల మహానాయకులు. నైతిక విలువలు గల మహానాయకుడు. సాహిత్యవిప్లవకారుడు. నవయుగ రైతుప్రవక్త. పతితజనోద్ధారకుడు. నవభారత నిర్మాణానికి పునాది. "రైతు లేనిదే రాజ్యము లేదు" "రైతే దేశానికి వెన్నెముక" అను నిత్యసత్యాన్ని ఎలుగెత్తి చాటినాడు.

నైతికవిలువలు జీవనాడులుగ గల రైతుపెద్ద. యావద్భారతకర్షకోద్యమానికి శంఖారావము పూరించిన కర్షక కవితిలకుడు. ప్రపంచ కర్షకబాంధవులు. నిద్రాణ మైన రైతాంగాన్ని మేల్కొలిపి, విప్లవబీజాలను నాటి దుర్భేద్యమైన కర్షకోద్యమమును నిర్మించిన విప్లవనాయకుడు. భారత రైతాంగ పురోగమనాభిలాషి. రైతు ఉద్ధరణమునకు వీరు చేసిన ఎనలేని కృషి, నవభారతనిర్మాణమున అత్యున్నత శిఖరాల నందుకొన్నది. భూదేవి పంటలతల్లి. వసుంధర సస్యశ్యామల. జీవన ప్రదాత. కల్పవల్లి. భూమాతనుండి జీవనపీయూషమును చిలికి మానవాళికి నందించుటకు రైతుబాబు ఒకడే తన అమృతహస్తాలతో అన్నపూర్ణ హృదయముతో తన తోడి సోదరజనాళి కడుపు నింపును. సర్వులు ఆతనిపైన ఆశాపూరితదృక్కులను ప్రసరించుచున్నారు. భూమాత కౌగిలిలోని ముద్దుబిడ్డ రైతు. ఓరంతప్రొద్దుల నతడు భూమాత నాశ్రయించినాడు. స్వేదములోడ్చి, రుధిరముచిలికి, భూమాత నుండి అన్నమును వెలికితెచ్చుచున్నాడు. అతడే లోకానికి జీవగఱ్ఱ. అట్టి రైతు బాబును విస్మరించిన ఏప్రభుత మనజాలదని యావద్భారత కర్షకవిధాతయైన శ్రీ రంగా చాటి చెప్పినాడు.

ఆంధ్ర సాహితీనందనోద్యానసీమలో "హరిజన నాయకుడు" రైతుభజనావళి" 'క్రాంతిగీతాలు" "కార్మికభజనావళి" "చేనేతభజనావళి" "ఎన్నికపాటలు" ఆర్థిక రాజకీయ శాస్త్రోద్గ్రంథాదులను సద్గ్రంథతరుసంచయమును ఆచార్య రంగా అంటు త్రొక్కినారు. అవి నానాసూనవితానవాసనలతో, దశదిశల గుబాళించుచునే యున్నవి. రైతుగ్రంథమాలద్వారా ఆసంఖ్యాక గ్రంథరాజములను వినూత్నకంఠ హారములుగా ఆంధ్రికి సమలంకరించినారు.

జాతీయవిజ్ఞానపరిషత్తును స్థాపించి, ఆంధ్రదేశమండలి యుద్దండపండితుల, కవ్యగ్రణుల వ్యాస, పద్య, గేయ, విమర్శల సేకరించి ప్రథమసంచికను ప్రకటింప చేసినారు. వీరి ప్రోద్బల ప్రోత్సాహములవలననే కవిబ్రహ్మ ఏటుకూరి వేంకట నరసయ్య సారస్వతనందన కవికృషీవలు డైనాడు. శ్రీ రంగాజీ మనోగతుల, దివ్యానుభూతుల, కంఠదఘ్నముగ గ్రోలబట్టియే కర్షక కవితిలకు డైనాడు శ్రీ వేంకటనరసయ్య. ఈక్రింది పద్యములవలన నీ భావము సువ్యక్తమగును....

ఇంతకు నా పరాత్పరునకే దయగల్గిన రైతురాజ్య మ
త్యంతవిభూతిఁ బెంపెసఁగదా? మన కర్షకసార్వభౌముడే
అంతములేని యీ భువనమంతకు శాసనకర్తయై నిర
భ్యంతరపాలనం బొనరుపంగల భాగ్యము గల్గుచెన్నడో!

అని కవిబ్రహ్మ నరసయ్యగారు వచించినటుల శ్రీ రంగాగారి నిశ్చితాభిప్రాయముగూడ నిక్కముగా నింతియే.

కలముం ద్రిప్పుము విశ్వమానవకళాకాంతుల్ ప్రదర్శింపఁగా
హలముం బట్టుము లోకజీవనసమస్యాస్ఫూర్తి రేకెత్తఁగా
నిలువుం గోతకు సమ్మతించి జడమై నిద్రించు దుర్జాతితోఁ
దలక్రిందై దపమాచరింపు మపుడే ధన్యంబు నీ జన్మమున్.

అని ఆధునిక కవితాప్రపంచమునకు హెచ్చరికలు చేయించినాడు రైతునేత రంగాజీ....

ఇంతటితో నాగక....

అందని దివ్యభూముల కహర్నిశ మిట్లెగబ్రాకుచుందు వీ
వెందులకోయి? నందనము లేల? యసంగత దేవతాప్సరో
బృందములేల? చందనములేల? మరందములేల? జీవి కా
నందమొసర్చు రైతుభజనమ్మున నీ కృతి నింపగూడదా?....

అని రంగాజీ హృదయాన్ని అర్థముచేసికొనిన శ్రీ ఏటుకూరి యువకవిలోకమునకు చక్కని సందేశమిచ్చి రంగాజీసిద్ధాంతములకు భాష్యకారులైనారు....

రైతుకావ్యాలకు వీరు వ్రాసిన పీఠికలు ఆధునికాంధ్రసాహిత్యానికి మణిపూసలు.

"పల్లెపట్టు" "కర్షకా" "కష్టజీవి" "కర్షకచరిత్ర" ఆకలిమంటలు" మున్నగు రైతుకబ్బాలకు పీఠికలు వ్రాసి యసమానమై యెసలారు కీర్తిని గడించినారు రంగాజీ....

ఆదినుండి తుదివఱకు సహధర్మచారిణిగాగాక ఆదర్శప్రాయపు అంతరంగిక కార్యదర్శిగా వ్యవహరించిన శ్రీమతి భారతీదేవిరంగా మరపురాని యుత్తమయిల్లాలు. ఆమెలేని లోటు వారికి తీరనిది ....

రంగాజీ భారతీవియోగసంకలితులయ్యు భారతమునకు యథాశక్తిగ సేవ చేయుచున్న వీరి స్థిరప్రవృత్తి, వజ్రసంకల్పము సర్వజనసంస్తవనీయము.

ఆర్థికశాస్త్రాచార్యులుగ, నిష్కళంకజాతీయనాయకులుగ, నైతికవిలువలు గల రైతునాయకులుగా, బహుగ్రంథకర్తగా. వక్తగా, కర్షకకవిబ్రహ్మగా, యావద్భారతకర్షకోద్యమవిధాతగా, పేరెన్నికగనిన రంగాజీ చరితార్థుడు.

ఇటుల కారణజన్ముడైన రంగాజీ శతాధికముల జన్మదినోత్సవముల జరుపుకొనుచు దీర్ఘాయుష్యముతో వర్ధిల్లగలందులకు శ్రీ యేడుగొండలవానిని ప్రార్థించుచు, 75వ జన్మదినోత్సవ సందర్భమున వెలువరించుచున్న సంచికకు నా కానుక నందజేయుచున్నాను.

రంగాజీలో

ముగ్ధుల్ని చేసే

కొన్ని విశేషాలు

వి. యల్. సుందరరావు.

జీవితమే ఒక పోరాటంగా నిత్యసంఘర్షణ జరుపుతున్నవారు రంగాజీ! ఆయన సాధన, రుజుప్రవర్తన, కార్యదీక్ష, నిరంతరప్రజాసేవ, దేశభక్తి, అమృతహృదయం, వ్యక్తిత్వం, మానవతాదృష్టి – ఒక మహామనీషిని చేశాయి.

ఆయన్ని రాజకీయపరాజయాలే ఎక్కువ వరించాయి. రాజకీయసేవలే పరిగణలోనికి తీసుకొనిఉంటే ఆయన వ్యక్తిత్వం చాలావరకు మరుగున పడిఉండేది.

గాంధీజీ ఆయనకు ఆదర్శం. నిత్యకృత్యాలలో, సంభాషణలలో, రచనలలో సాధారణప్రజలకు అందుబాటులో ఉండే వ్యక్తి. ఏనిముషం వృథాచేయరు. తన వెంట ఉన్నవారందరినీ సంస్కరించి – వారిని గుణశీలురుగా – కార్యకర్తలుగా – ప్రజానాయకులుగా రూపొందించుటకు కృషిచేసిన వ్యక్తి. వారి జన్మదినోత్సవ సందర్భంగా కమనీయస్మృతులు కొన్ని జ్ఞప్తికి వస్తున్నాయ్.

మాతో 40 సం॥ల నాడు చెప్పారు: "మన అలవాట్లు – మన జీవితప్రమాణం సర్వసాధారణంగా ఉండాలి. మనం చేసినపని సంఘంలో హెచ్చుమంది ఆచరించినప్పుడు అది సంఘపురోభివృద్ధికి తోడ్పడుతుందా? లేక పతనానికి తోడ్పడుతుందా? అని ఆలోచన చేసుకోవాలి. అది సంఘపతనానికి దారితీసే అలవాటైనా లేక కార్యక్రమమైనా దానిని విడనాడాలి. నీ వ్యక్తిగత అలవాట్లు అభిరుచులు యీ కొలబద్దతో కొలవాలి. సంఘంకోసం ఆమాత్రం త్యాగం చేయలేకపోతే సంఘసేవకుడవుకావు."

ఒకప్పుడు రంగాజీ మాంసాహారి. తాను మాంసాహారం విసర్జించకపోతే తనకు ఆతిథ్యం యిచ్చేవారికి ఎంతో వ్యయప్రయాసలు తప్పవు. సాధారణకార్య కర్త ఆతిథ్యం యిచ్చే ఆలోచన చేయడు. అని మాంసాహారాన్ని విసర్జించారు.

నేడవుతున్న విందులఖర్చు, పటాటోపం ఆయన ఆదిలోనే ఖండించారు. నలుబది ఏబది సంవత్సరముల్రకితమే స్వయంగా ఆంక్షలు విధించుకొన్నారు.

సంతానం కలిగితే – వారి చదువులు, అభివృద్ధి, వారి భవిష్యత్ జీవితరక్షణ ఏర్పాట్లు కలగజేయాలి. యిందుకు స్వార్థం. ధనార్జనా ప్రలోభాలకు లోనుకావలసి వస్తుంది. కనుక సంతాననిరోధక విధానాన్ని అమలుజరపటం ఉత్తమము అని నిర్ణయం చేసుకొన్నారు. శ్రీమతి భారతిదేవిగారిని వప్పించగా ఆ మహాసాధ్వి అంగీకరించింది. మరికొంతకాలానికి చివరిమెట్టైన బ్రహ్మచర్యవ్రతం స్వీకరించారు.

సంఘంకోసం, సంఘసేవకోసం జీవితంలో యింతటి కఠోరనిర్ణయాలు ఎప్పుడో తీసుకొని ప్రతిక్షణం తమను తాము పరీక్షించుకొంటూ తమ ఆదర్శం కోసం తపస్సుచేసిన ఆదర్శదంపతులు వీరు. ఒకరి నొకరు యింతగా ప్రేమించుకొని, గౌరవించుకొని, జీవితయాత్ర సాగించిన దంపతులు మరొకరు కనిపించరు.

ఈ విషయంలో నేతాజీ సుభాస్‌చంద్రబోసును మరపించారనే చెప్పాలి. తాను వివాహం చేసుకోదలచలేదని – తన కష్టాలు మరెవ్వరూ పంచుకోనవసరం లేదని – తాను ఎంతటిబాధలనైనా దారిద్ర్యాన్నైనా వరించుటకు సిద్ధంగా ఉన్నానని – తాను ఐ. సి. యస్. పదవిని నిరాకరించుటకు ముందు కారణాలు పొందుపరుస్తూ – ప్రజాసేవకు జీవితాన్ని అంకితం చేయ సంకల్పం చేసుకొన్నప్పుడు – యువకుడుగా తన బాధ్యతలను గుర్తుచేస్తూ ఆత్మకథలో వ్రాసుకొన్న విషయాలు యివి.

నేతాజీతో రంగాజీ చేతులుకలిపి పనిచేసిన సంఘటనలు జ్ఞప్తికి వస్తున్నాయ్.

రెండవ ప్రపంచయుద్ధం ఆసన్నమైంది. యిరువురూ మితవాదధోరణిని, మితవాదుల్ని నిరసించారు. సామ్రాజ్యమత్తగజకుంభస్థలం ఛేదించాలని నినాదం యిచ్చారు. సామ్రాజ్యవాదంతో దాగుడుమూతలు పనికిరావు, జాతీయ

కాంగ్రెసు ప్రజాపోరాటాన్ని ప్రారంభించాలి అని అన్నారు. సుబాసు బాబు కాంగ్రెసు అధ్యక్షపదవికై చేసిన పోటీని రంగాజీ బహిరంగంగా బల పరచారు. దక్షిణదేశంలో అత్యధికవోట్లు సంపాదించుటకు తోడ్పడినారు.

రాంఘరు కాంగ్రెసుసభలకు పోటీగా జరిగిన రాజీవ్యతిరేక మహాసభల విజయానికి తోడ్పడినారు.

వామపక్షసమైక్యతకు కృషిచేశారు. నేతాజీ సుభాస్ రంగాజీలు మహాత్మజీని జాతిపితగా పూజించేవారు. వారి ఆశీస్సులకై ఎదురుచూసేవారు. కాంగ్రెసు సంస్థకంటే గాంధీజీ వీరికి శిరోధార్యం. నేతాజీ కాంగ్రెసుకు రాజీనామా యిచ్చి అఖిలభారత ఫార్వర్డుబ్లాకు నిర్మాణం చేశారు. మాబోటివారందరివీ ఫార్వర్డుబ్లాకుకు అంకితం చేసి రంగాజీ బయట ఉన్నారు. మిత్రులు కందుల వోబులరెడ్డి, పేట బాపయ్య, చేగిరెడ్డి బాలిరెడ్డి, రహిమాన్‌ఖాన్, వల్లభరావు లకు ఆనాడు సభ్యత్వం గలదు. మా కిసానుసభ వర్గానికి ఫార్వర్డుబ్లాకుకు అవినాభావసంబంధాలు ఉండేవి. ఆ క్లిష్టసమయంలో రంగాజీ వామపక్షాలమధ్య మితవాదులమధ్య వారధిగా పని చేశారు.

'క్విట్ యిండియా' ఆగస్టు విప్లవంలో రంగాజీ జైలులో ఉన్నారు. శ్రీమతి భారతీదేవిగారు బయట ఉన్నారు. దేశం వెలుపలనుండి నేతాజీ నడుపుతున్న కార్యక్రమవివరాలు యిచటికి అందించేవారు. నిర్ణీతప్రదేశాలలో కలుసుకొనే ఏర్పాట్లు జరిగేవి. ఆనాడు గోభూమి, రైతాంగ విద్యాలయం మా కూడలి స్థలం. పిస్తోళ్ళ సేకరణ, బాంబులు తయారి, రహస్యపత్రికలు నడుపుట మా కార్యక్రమభాగంగా ఉండేవి.

శ్రీ గోగినేని లక్ష్మీనారాయణ, స్వర్గీయులు నన్నపనేని వెంకటసుబ్బయ్య, కొసరాజు అమ్మయ్యలు కార్యాలయ పెద్దలు ఆనాడు.

ఆనాడు కొంత రహస్యజీవనం, కొంత బహిరంగకార్యక్రమాలు మావంతు. 1943 ఆఖరులో ఆంధ్రరాష్ట్ర జాతీయవిద్యార్థి మహాసభలు గుంటూరులో జరిపాం. భారతీదేవిగారు ప్రారంభోపన్యాసం చేశారు. నివురుగప్పిఉన్న యువకుల్లోని ఆ విప్లవతరంగాలను జేగీయమానంగా ప్రకాశింపజేశారు. సభకు అధ్యక్షతవహించిన రివరెండు కీతాను (అమెరికను) దేశభక్తిని రంగరించి పోశారు. ఆ మహాసభ సన్నివేశాలు అతిమధురమైనవనుటలో ఆశ్చర్యం లేదు.

రంగాజీ రాయవెల్లూరునుండి మద్రాసు పెనిటెన్షియరీజైలుకు తేబడ్డారు. చెవిపోటుకు నిపుణులు చికిత్స చేస్తున్నారు. జనరల్ ఆసుపత్రి జైలు మధ్య రోజూ యాత్రలు చేయిస్తున్నారు. బయటప్రపంచంతో సంపర్కంలేదు. అదొక విశ్రాంతి ఆటవిడుపు మాదిరిది. పరామర్శలకు సంభాషణలకు సదవకాశం. శ్రీమతి భారతీ రంగా నేను మద్రాసు వెళ్ళాం.

రంగాజీ నిండైన సత్యాగ్రహి. ఒకరికి నష్టం కష్టం కలిగించరు. 'వారి ఆత్మీయులతో పరామర్శలకు సంభాషణలకు స్వేచ్ఛ నివ్వాలి' అని పోలీసుల భావన. ఆనాటి పోలీసుసిబ్బందికి నాయకులపై గల భక్తి పూజ్యభావానికి యిది తార్కాణం అనే చెప్పాలి.

రిజర్వుదళంవారు ఆసుపత్రికి కొనివచ్చి రంగాజీకి పూర్తిస్వేచ్ఛ నిచ్చేవారు జైలుకు తిరిగి వెళ్ళేవరకు. జైలు విశ్రాంతికాలంలో రంగాజీ ఆలోచనలలో కలిగిన మార్పు – గాంధేయసిద్ధాంతాన్ని సంపూర్ణ హృదయంతో ఎలా అంగీకరించినది – ఆసుపత్రిలో గంటలతరబడి విపులీకరించేవారు. మా సంభాషణా సారాంశాన్ని వ్రాసి తమ నిర్ణయాలను పునశ్చరణ చేసి మరునాడు అందించేవారు.

గాంధీజీసిద్ధాంతం తారకమంత్రం కాదు. సోషలిస్టువ్యవస్థ ఒకటే మన సమస్యలకు పరిష్కారమార్గం. మార్క్సిస్టుసూత్రాలు నేను విడనాడలేను, అని నా వాదన. నాసమాధానాలు వ్రాసి మరునాడు అందించేవాడిని. మా జాబులు పదిరోజులు నడిచాయి. వారివి సుదీర్ఘమైన సమాధానాలు. యింగ్లీషులో వ్యాసావళికిపోలి ఉండేవి. యివన్నీ బయటనున్న కిసానుసభాబృందానికి రంగాజీ ఆలోచనలుగా వ్యక్తంచేయుటకు ఉద్దేశించబడినవి. ఒకనాడు యీ ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు ప్రచురించుటకు ప్రయత్నం చేయగలను.

స్వర్గీయ రవిశంకర శుక్లాగూడా జనరల్ఆసుపత్రిలో చికిత్సకై కొనితేబడినారు. మధ్యప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా చేశారు ఆతరువాత. ఆయన జన్మదినోత్సవం

ఆసుపత్రిలో గడపవలసివస్తుందని రంగాజీతో అన్నారు. ఆమాట మేము అందు కొని ఆయన జన్మదినోత్సవంనాడు పూలమాలలు, పండ్లు, స్వీట్లు యిచ్చి ఘనంగా సత్కరించాం. రంగాజీతో మమ్మల్నిగురించి ప్రశంసించారు.

బయటకు వచ్చిన ఆసమయంలో రహస్యంగా మిత్రులను కలుసుకొనుటకు శ్రీమతి భారతీదేవిని పరామర్శించుటకు రంగాజీ జార్జిటౌనులోని హోటలుకు వచ్చేవారు. సర్వసాధారణంగా ట్రాములో ప్రయాణం. విప్లవకార్యక్రమాలలో రంగాజీ ఎంతటిసిద్ధహస్తులో 30 సం॥లనాడు యిటువంటి కార్యక్రమాలు ఎంత సునాయాసంగా చేసేవారో నేడు పాఠకులు ఊహించుటగూడ కష్టమే!

ఆనాడు శ్రీమతి రాజ్యంసిన్హా, శ్రీయుతులు. యం. యస్. అప్పారావు, రవీంద్రవర్మ, ద్రవ్యం, రామునిమీనను, క్రిష్ణస్వామి, రాజగోపాల్, రంగనాథ్, గణపతి, ఆనాటి మద్రాసులోని యువజన విద్యార్థినాయకుల్ని రంగాజీకి ఆస్ప త్రిలో పరిచయంచేస్తూఉండేవాడిని.

అనుచరులను సరైనమార్గాన పెట్టుట – మందలించుట – అనుక్షణం ప్రబోధంచేయుటలో ఆయనకు ఆయనే సాటి.

ఢిల్లీలో రంగాజీతో మకాంచేస్తున్నా. ఆదివారం. ఈరోజు నీ కేమైనా కార్యక్రమం ఉందా. నాతోటి వస్తావా ? అన్నారు. తెలుగు సినిమా మ్యాటినీ ఉంది చూచివద్దాం రా, అని బస్సు ఎక్కించారు. ముస్తాబులై బస్సు ఎక్కి దిగే వనితల్ని – యువతుల్ని చూస్తూ ఉన్నా. చిటుక్కున సంభాషణ ప్రారంభించారు. "మనకు కనిపించే అందమైన ఆ స్త్రీరత్నాలన్నీ మన సోదరీమణులు, మాతృ మూర్తులు, మన కుటుంబసభ్యులు, అనే భావన కలగాలి. అప్పుడు విశాలప్రపం చం మన దౌతుంది. ప్రేమమయ మౌతుంది.''

ఎప్పుడో చదివిన వివేకానందుని మాటలు స్ఫురణకు తెచ్చారు.

భారతీదేవిగారి సంభాషణలలో యిటువంటి హెచ్చరికలు అనేకం ఉండేవి. వ్యావహారికప్రపంచాన్ని ఆమె అర్థంచేసుకొన్నట్లు మరెవ్వరూ చేసుకోలేదు. రంగాజీ చేసేపని ఎంతసబబైనదని విశ్వాసం ఉన్నా భారతదేవి నొచ్చుకొనేపని చేసే సాహసం వీరికి లేదు. భారతదేవి సలహాలు త్రోసిరాజనటం ఎవరికీ మంచిది కాదనేవాణ్ణి, నేను.

కనుకనే భారతీదేవిగారు లేని ఆ గోభూమి, రంగాగార్ని చూసినప్పుడు హృదయాల్లో తీరని వెతుకులాట, ఆవేదన కలుగుతుంది. చాలామంది దంపతులకు యీ ఎియోగం సహజమైనదేగదా అని సమాధానం చెప్పుకొని - ఒక నిట్టూర్పు పొంది - వేదాంతం కొంత అధ్యయనం చేసుకొని - రంగాజీమాదిరి మేమూ మరచిపోతూ ఉంటాం.

సాంఘిక రాజకీయ రంగాలలో స్థైర్యం అంతరించి, నైతికవిలువలు సన్నగిలిన యీనాడు రంగాజీ సలహాలు, సంప్రదింపులు, ఆశీస్సులు, సంఘానికి సంఘ కార్యకర్తలకు ఎంతో అవసరం. ఆయన హెచ్చరికలు గమనించటం శ్రేయస్కరం.

వారికి భగవంతుడు శతజయంతి ఉత్సవాలకు మించి ఆయురారోగ్యాలు ప్రసాదించుగాక !

'ఓ మ్'

శ్రీ రంగాగారి జన్మదినోత్సవము

శ్రీ కల్లూరి చంద్రమౌళి

రైతుబాంధవ, ఆచార్య రంగాగారి జన్మదినోత్సవశుభసమయమునకు, ఏమైనా వ్రాసి పంపమన్నారు. సంతోషము. శ్రీ రంగాగారి నెఱుగనివారు లేరు. రంగాగారును అందఱితోనూ పరిచయము గలవారే. అందరు ప్రజలు, ఆయనను బాగుగ నెఱిగినవారే. అందఱితోనూ, ఆయనకు సన్నిహిత బాంధవ్యమే. కాబట్టి వారి శీలసౌష్టవము, నిష్కాపట్యము, త్యాగసంభరిత సేవాజీవితము ప్రజలందఱకును సువిదితమే. వారికి తెలియనిదేమియును లేదు. కాబట్టి ఎవరికి, ఏమి వ్రాయుట ? నూతనముగ వ్రాయవలసినది మాత్ర మేమున్నది ? మీరు వ్రాయమని కోరినారు. నేను వ్రాయకపోతే అసభ్యముగ నుండునేమో నని నాకు రంగాగారియెడగల గౌరవమును – అభిమానమును ప్రకటించుకొనుటకు మాత్రమే ఒకటి – రెండు మాటలు – ఎల్లరు ఎఱిగినవియే వ్రాసి పంపుచున్నాను. మన మాతృదేశము ఆంగ్ల పాలకుల నిరంకుశ, క్రూర పాలనకు లోనై గౌరవప్రతిష్ఠలను గోల్పోయి బానిసగ బ్రదుకుచున్న దుర్దినము లవి. దేశము అన్నిరంగముల పతనమై – దుర్భర దారిద్ర్యముతో దహించుకుపోవుచున్న పాడుదినము లవి. అయ్యును ఉత్తమ దేశభక్తులు, మహానాయకులు, దేశమును ఈ దుర్భరదుస్థితి నుండి తప్పించి – స్వరాజ్యమును స్థాపించుకొనుటకు కృషిని సాగించుచున్న శుభసమయ మది.

ఇట్టి పరిస్థితులలో – శ్రీ రంగాగారు యువకులుగ – ఉన్నతవిద్య నార్జించుటకు ఆంగ్లదేశమున కేగినారు. ఆక్సుఫర్డు విశ్వవిద్యాలయమున పట్టభద్రులైనారు. మాతృదేశమునకు తిరిగి వచ్చినారు. మహాత్మా గాంధీగారి నాయకత్వమున స్వరాజ్యము నార్జించుటకు ముమ్మరముగ కృషి సాగుచుండుటను కన్నులార గాంచినాడు. ప్రజల హీనస్థితికి పరితపించినాడు.

శ్రీ రంగాగారు ఆంధ్ర – ఆంగ్ల భాషలలో ఉపన్యసింప శక్తిసామర్థ్యములు గల మంచివక్త. గొప్పరచయిత. ఆయన దేశభక్తిపూరిత ఉత్సాహముతో ఉరుకు లెత్తుచున్నాడు. యౌవనముతో ఉప్పొంగిపోవుచున్నాడు. ఎవులధనార్జనమునకు స్వార్థమును చక్కబెట్టుకొనుటకు చేజిక్కిన పదవులను విసర్జించినాడు. అవకాశ ముల నీసడించి – ఆవలికి గెంటినాడు. మాతృదేశదాస్యవిమోచనమునకు గట్టిగ నడుము బిగించినాడు. మహాత్ముని నాయకత్వమున కార్యరంగమున కాలిడినాడు. నిర్భయముగ – నిస్వార్థముగ – నిస్సంశయముగ తన సేవలను దేశమునకు, దఖలుపఅచినాడు. ఇంతేగాదు! రంగాగారు పల్లెటూరి పెద్దరికముతో హుందాగా సంచరించు రైతుబిడ్డ. రైతుల దుస్థితిని ఆకళించుకొన్నాడు. సేవ గావింప నడుముగట్టినాడు. రైతుబిడ్డలకు శిక్షణశిబిరములను స్థాపించినాడు. సేవాసంఘముల నెలకొల్పినాడు. పల్లెపల్లెను పర్యటనముల సాగించినాడు. ప్రబోధములను గావించి నాడు.

అదృష్టవశమున దేశము స్వరాజ్యమును సాధించుకొన్నది. కాంగ్రెసు మహానాయకులు పాలకులైనారు. ఇప్పటికిని పాలించుచున్నారు. అయిననేమి? క్రమక్రమముగ కాంగ్రెసులో పదవులప్రాకులాట వర్ధిల్ల సాగినది. ధనతృష్ణ పెరుగసాగినది. మహాత్ముని ఉత్తమసిద్ధాంతములను తృణీకరించినారు. ప్రజా నాయకుల మనుచు స్వార్థమునకు, భోగలాలసకు వశులైనారు. ఫలితమేమి? ప్రజల కష్టములు – రైతుల కడగండ్లు ఈడేరకపోగా – పాలకులలో లంచగొండితనము పెచ్చుపెరుగుచున్నది. దొంగవ్యాపారము – కల్తీవస్తువుల వ్యాపారము విచ్చల విడిగ సాగుచున్నది. ఆహారపదార్థముల ధరలు పెచ్చుపెరుగుచున్నవి. నిత్యజీవి తావసరవస్తువులు కంటికి కన్పింపవు. ధరలుమాత్రము దినదినాభివృద్ధితో వర్ధిల్లు చున్నవి. పాలకుల పలుకులు కోటలు దాటుచున్నవి. కాని, కాలుమాత్రము గడప దాటుటలేదు.

పదవులు – ధనము ఆకర్షణీయములై పాలకుల నెందఱనో తమ వశ మొనర్చుకొని, వికటముగ సంచరింపజేయుచున్న ఈ తరుణముననైతము. రంగా గారు పదవీవ్యామోహితులు గాలేదు. ధనతృష్ణకు లోనుగాలేదు. ఇప్పటికినీ, నిరంతరము ప్రజాసేవలోనే నిమగ్నులై యున్నారు. త్యాగధనులుగనే వెలు గొందుచున్నారు. ఈ కారణముచేతనే, వారి జన్మదినోత్సవ సందర్భముననా

Prof. N. G. RANGA : A Birthday Tribute

A. ESWARA REDDI,
M. A. (ECON.), M. A. (HIST), B. L,
Ex-M. L. A. & Member of the S. V. University,
TIRUPATI.

November 7th 1974 will be remembered as a day of 'REJOICING FOR INDIAN PEASANTS AND KISANS'. Prof. N. G. Ranga enters his 75th year. a year of diamond jubilee of a life full of action and satisfaction. Nidubrolu, his birth place has become a pilgrim centre for all those who are interested in Indian peasants and villages.

EARLY CHILDHOOD AND EDUCATION

Ranga had his early childhood in the salubrious climate of the delta area. The abject proverty of the peasants around him influenced Ranga and his frame of mind to tackle the agricultural problem for which he dedicated his life. Study of peasant life had become a passion for him and striving for their betterment a profession.

After his early schooling in Andhra Pradesh and Madras he went to Orford for higher studies, where he graduated himself creditably and made himself a master of Political Philosophy.

At Oxford he came in touch with the leading people in his specialised field of activity. He also read extensively and began to study the basic problems of the Indian economy, in relation to Socialist Economics. Political economy became his favourite subject.

RANGA AS A TEACHER

Ranga wrote more than 20 books on the conditions of the Indian peasants, agricultural workers and economic organisation of Indian villages and the need for farmers' Service Co operatives

and against Co-operative farming etc. and also about the world role of national revolution and peasantry. He has also established a school 'Indian Peasants Institute' at his home town of which he is the principal teacher also and it has been holding peripatetic sessions in different parts. His authorship of so many books in realm of thought, his speeches in the Parliament on the economic situation and political circumstances demonstrated his academic wealth, shrewd intelligence and a special grasp of the stuff and problems of Indian democracy and its masses.

No fundamental reform can be separated from idealogical considerations. Economic emancipation could not be achieved without political freedom because they are interdependent. So he jumped into the political activity and found out that the best suited political philosophy for India is the Gandhian philosophy On Gandhian philosophy also he has written a number of books such as Gandhian Plan-Bapu Blesses-National Revolutionary Path-Economics of Khaddar. Ranga has not only propagated and interpreted the Gandhi tenets to the peoples of India but he has also extensively toured in European countries and American States. He is one of the leading exponents of the Gandhian philosophy in the country like Sri Jaya Prakash Narayan, Sri J. B. Kripalani and Sri Sriman Narayan. He is convinced that Gandhian philosophy is the best suited to the present situation in India.

RANGA AS POLITICAL WORKER

With the conviction that economic activity cannot be carried on without political backing, Ranga joined as long ago as 1930 the struggle for national independence. His industry and foresight for the cause gave him due recognition and he was soon made member of the Congress Working Committee (1947-51) and was unanimously chosen as leader of the Andhra Congress and the head of the APCC.

Soon after attainment of Swaraj, he was disillusioned with the Congress Party. He resigned from the Congress Organisation in 1951 and founded a forum to serve the peasants and workers. It was called Bharat Krishak Lok Party in 1951 (K. L. P.). He

had also embodied his thesis for Peasants in his famous books, "CREDO OF WORLD PEASANTRY, "REVOLUNTIONARY PEASANT etc" He was of the opinion that the agriculturists form the basis and marrow of the Indian economy and as a nation, India cannot prosper without the prosperity of the farmers. Ranga stressed India's progressive impoverishment as a result of colonial exploitation by the British. If the same exploitation of peasantry continues even after Swaraj we have no justification to call ourselves a nation said Rangaji.

RANGA AS SWATANTRA LEADER

When Congress was in danger of being defeated by Communists, he rejoined the Congress and helped it to regain majority in Andhra in 1955. Ranga was elected as the General Secretary of the Congress Party in 1958. But he had to leave it again on account of difference of opinion with Nehru on the co-operative farming issue. So he joined Rajaji in 1959 as the founding leader principally for protecting self-employed peasants and other masses. He presided over the conventions held in Bombay, Patna, Agra, Bangalore, Delhi and Bhubaneshwar in the years 1959, 1960, 1962 1964, 1966 and 1968 and made a valiant effort to build a viable democratic opposition. His experience, acumen and enthusiasm of an iconoclast were shown in Parliament as a member of Lok Sabha and in his successful fight for protection of small peasants below ceilings from the 17th amendment. He was a terror to the Treasury Benches whether as a leader of Congressmen or as Swatantra Party. Several people have joined the Swatantra Movement only on the call of Sri Rangaji.

ECONOMIC PHILOSOPHY OF RANGA

Low level of agricultural development in India and especially of Andhra, rural indebtedness, alienation of land, sub division and fragmentation of land holding and impoverishment of rural people pained his heart. He persuaded people and farmers to favour specialisation in crop production and move towards higher value crops. But scarctiy of capital in agricultural economy, shyness of Banking industry to finance and advance

loans, increase in landless labour were some of the weaknesses in rural economy. Above all he enlightened the farmers on the need for making productive use of capital and advised them to refrain from uneconomic social functions.

SUCCESSFUL DEMOCRACY

It is the individual who form the base of democracy. If the farmer if forced into and organised on the collective basis he has to take orders from the bureaucrat or the clerk of the society or the Collective farm and will have to depend on him for everything and so he will not be able to exercise his freedom or initiative and will have to work machanically as a robot and depend for everything on the officers and managers and thus democracy will be jeopardised. The economic system in which the individual peasant is not free to cultivate his land will be detrimental to the society. So he wants the self-employed peasants to use service co-operatives as their armour and aid.

The present economic ill-emphasise all the more the relevance of Prof. Ranga's economic philosophy; and his demand for parity between rural and urban people and decentralised economy based on self-employment and co-operatives. History is replete with instances of great persons who had sacrificed power or wealth or both. But it is generally rare to find persons who had sacrificed personal popularity also for national or public causes Ranga's public career is a record of selfless service to his country. His life is a sermon with a message for his time as well as for the future.

May the Lord of the Seven Hills shower His choicest blessings on Sri Rangaji for a suceessful and prosperous life. We wish him many more returns of the day.

★

LONG LIVE RANGAJI

Sri N. K Ganapaiah,
Secretary General,
Farmers' Federation of India,

I am so glad to hear that Prof. N, G. Ranga's 75th birth day celebrations will take place on 7th November, 1974 at Chilakaluripet, Gnntur District, Andhra Pradesh, through the organiser, Mr. Kandimalla Butchaiah. Prof. Ranga is known very well all over India as the champion of millions of peasants. He has been working for the peasants during the time of Mahatma Gandhiji's campaign for independence to the country. Prof. Ranga was one of the close associates of Mahatmaji.

Himself a peasant, owning a medium size plot of land in Nidubrolu (A. P.) Prof. Ranga is an honest and straightforward person, with a courage to face any difficulty before him. He is the champion of the poor, specially the poor peasant and agricultural labour. He has organised several compaigns on behalf of the teeming millions throughout his life.

I knew him very well for the first time in the year 1959, when he attended the First Convention of the All India Agriculturists' Federation and delivering his important speech when Sardar Lal Singh was the President. He was closely associated with this Agriculturists' Federation for 2 years of its existence, when the Agriculturists' Federation unfortunately became defunct and most of the prominent members of the Federation were closely associated with the Swatantra Party, when it took its birth with the inauguration by Rajaji on first of August, 1959.

I came into very close contact with Prof. Ranga, when he was chosen the First President of the Swatantra Party by Rajaji. Rajaji found Prof. Ranga to be the fittest to occupy the Presidentship of new party with a national alternative. He continued to be the President of the Swatantra Party for full 10 years and at that time, he came to Karnataka (Mysore) several times and travelled

with me throughout the State to contact people and organise the Party. I was the President of the Swatantra Party in Mysore State and once Prof. Ranga travelled with me from District to District covering over 600 miles in 3 days, without minding the difficulties encountered all along. He stayed with me in my Harley Estate one day and had the opportunity to learn something about the Coffee Plantation. He was very much pleased with the good response he received everywhere. In 1967 elections, Swatantra Party scored good success and Swatantra Party stood second largest party in the Parliament, except Congress. Prof. Ranga was the leader of the Party in the Parliament throughout and he brought liveliness to the Parliament with high level debates along with eminent men like M/s M. R. Masani, N. Dandekar, H. M. Patel, Rajmata Gayatri Devi, P. K. Deo, Piloo Mody, Dahya Bhai Patel, Prof, Ratnaswamy, Prof. R. K. Amin and many others.

Eventhough, Prof. Ranga was the President of All India Swatantra Party, he felt the need of a strong farmers' organisation in the country functioning at all levels and encouraged me along with Mr. M. R. Masani to start a farmes' organisation.

Prof. Ranga is keeping close contact with me, giving valuable suggestions for the improvement and strengthening of the Farmers' Federation of India. He is senior to me by 3 years and I wish him many happy returns and look forward to receive valuable help and guidance from time to time in strengthening the Farmers' Federation of India at all levels for the upliftment of the farming community of India, whose number is the greatest in the world Prof. Ranga never ran after power. He could have occupied a high place in Nehru's Cabinet, but he chose the path of providing service, outside the Cabinet in rural India.

A Sincere, Open-hearted Patriot

— Sri M. Chalapathi Rau.

Ranga was my first Professor of Socialism. Under a tree in Royapettah in the Servants of India Society compound, I and some other students listened to him, trimly and smartly dressed in western clothes, as he thumbed the pages of books and expounded socialism of the London School of Economics brand. He did not know me or even notice me. But with my usual interest in personalities, I studied him closely and was impressed by his earnestness and friendly informality. This was in the early thirties, when he was teaching in the Pachaiyappa's college, which was not rated high by Presidency College students but contained many good teachers.

I also remember vividly Ranga's lecture in the Y. M. C. A. on civic problems, with Arcot Ramaswami Mudaliar in the chair. A lucid and instructive lecture, full of criticism of the civic administration, under the chairmanship of a former Mayor, concluded with a rousing peroration. I had no doubt then that with crusaders like Ranga, the city of Madras would be transformed. I had high hopes of him. Here was a man of books, immensely interested in practical problems.

It was when he renounced all prospects of a good educational career and was converted by Gandhi's call and joined the Congrees that I met him in the 'Triveni' office in the presence of Ramakotiswara Rao, that valiant editor of 'Triveni', who was encouraging. From then on Ranga grew tremendously and was soon known as a second Prakasam, the rising leader of the Andhras. I drifted away to the North and from there watched the progress Ranga was making in public life. His assets seemed to be punditry — he was one of the few political leaders who loved books, disarming frankness, and earnestness of purpose. Nothing in Indian public life seemed closed to him. So many prospects were open. He was making a name for himself in the Central Legislature of those days.

It is for someone who was close to him in those days to write in detail of his career at this crucial stage. I met him often when I worked in Delhi for a few years, on the eve of Independence, and then he visited Lucknow, where I was working for long years, once or twice. I know he won the regard of both Patel and Nehru, and fought some of Nehru's battles.

Later, history took a wrong turn and he fell out with Nehru. I remember Nehru telling me that Ranga had written a long letter to him making many complaints but only to say at the end that he was resigning from the Congress That was. of course, after he was deprived of his natural leadership of the Andhra Congress through the instrumentality of Sanjeeva Reddy. I feel that if he had stuck to the Congress he would have come into his own and risen to the full height of his stature. I was differing from him and criticising him often but it did not disturb our personal realations.

The quality that has attracted him to me most throughout the years is his open-heartedness. It has proved to be his greatest handicap, but it is a rare, valuable and charming quality. With a little guile. he may have acquired and prospered in office. But Ranga has not thought of public life in terms of office or other rewards. He has been always interested in problems, political and economic, and never compromised his convictions. This courage of conviction is another quality that has attracted me to him. He has rejected ostentation and money for his convictions and that has been very rare particularly since Independence. He has not been sour towards his opponents and has not treated them as enemies.

This old-time socialist could not have basically changed even in his Swatantra days. He had nothing to do with money bags. He was for a free peasantry but it is not the pesantism of the Charan Singh type. His opposition was to totalitarianism and other such evils. His return to the Congress followed irrefutable proof of the people's wishes.

Ranga today should be atleast in Parliament, if not in office. A Rajya Sabha seat could have been easily provided for him. From there he could have given disinterested advice and rendered public service. It cannot be that the talents of a veteran like him, with his record of sacrifice and work among the people, do not deserve to be utilised in the service of his country But Ranga, who often battled alone, will still battle alone, and that is a part of his perpetually youthful interest in the problems of the people, particularly of the peasants.

Not an Individual but an Institution

— P. Rajagopal Naidu.

The first Indian leader who realised that there must be a colonial and Coloured Peoples Front to expose the exploiting character of the white people and helped to fight it successfully is Prof. Ranga. He joined hands with Kenyata and other African leaders and built it up as a bulwork against the exploitation of the British and other Imperialists. His book, 'Colonial and Coloured Peoples Front' became ideological weapon for the Colonial people to fight against the imperialists.

The first person who has proclaimed that not only the Capitalists, but also the Proletariat in the imperialist countries join hands to exploit the people in the colonies is Prof. Ranga. That is a great contribution to the contemporary economic thought of the world.

The first leader who wanted the peasants of the world to unite not only against the exploitation of the capitalists but also against the communists is Prof. Ranga. He carefully studied the economic system of Soviet Russia which was expropriating the surplus value of the agriculturists for the benefit of the managerial classes. That is why he fought against communist ideology and resisted them in this country and especially prevented them from capturing the Government of Madras in 1952 as a stepping stone to extend their tentacles over the country. He once again foiled their attempt to capture the Government when Andhra was seperated and interim elections were held in 1956.

He is the first leader in this country who organised the peasantry and led a great movement against Zamindari system and succeeded in getting it abolished which liberated lakhs of kisans from tyranny of that system.

He is the first economist in this country to give an ideological background for the movement to rehabilitate village industries

like weaving and he is the first leader to organise weavers and other artisans and providing strong leadership to them.

He is one of the leaders in this country who advocated the necessity of adult franchise and convinced Gandhiji in giving voting rights to Harijans, Girijans and other down-trodden masses. This helped them to use their vote as a weapon for their betterment.

He is the leader who percieved a great danger in unnecessary controls and fought against them and got blessings of Gandhiji for his movement.

He is the only leader who wanted all to realise that the Kisan is the centre of our economic system, and therefore he must be strengthened and the neglect of the peasants brought our country to this state of misery.

He is the first leader in this country who organised political schools to develop leadership even in villages as a result of which many sons of the soil and artisans became first rank leaders.

He is the person who fought many a battle even though his was a lonely furrow and was never tired of advocating what he thought was correct and good to the country and to the pesantry inspite of facing unpopularity at times.

He is not an individual but an institution by himself. He is the leader who is adored and respected by the people at large for his great sacrifice, unbending spirit and unchalangeble integrity though he kept himself out of power throughout his career.

This is the seventyfifth birthday of that great leader and on this precious day I am happy to recollect the past when he led us from struggle to struggle and to take an oath once again to always stand behind him under all circumstances and feel proud to proclaim that I am his desciple.

★★★

Shri Ranga: An Assessment and Appreciation

by Prof. K. Satchidananda Murty
Andhra University

Shri N. G. Ranga was, I believe, the only person in Andhra who after graduating from a British ivy league university and teaching for some time in a Madras college joined the Indian freedom movement. There were among the Andhra Congressmen of those times a good number of advocates, medicalmen, journalists, writers and others, but Shri Ranga was then perhaps one of the very few intellectuals among them who thought and expressed himself independently. He never mortgaged himself-body and soul - to any one. He was a Gandhian, no doubt, but he always attempted to interpret, develop and apply Gandhian ideas in his own way. As a consequence, his loyalty to Gandhi was often questioned and hence his political career and advancement in the party did not receive encouragement from Gandhi and the orthodox Gandhians but his reputation for integrity and courage of convictions gained. Inspite of all odds, he was one of the two or three Andhra Congressmen who became national figures in the pre-Independence period and remained so in the early years after Indeoendence. Later while in opposition to the Congress, he retained his national stature.

The great achievement of Shri Ranga was politicization in the thirties of a good number of young men belonging to the middle and small peasantry in Andhra, belonging to different castes, as well as a few young men from the landless classes. Through the political schools and camps he ran he trained them to become effective workers and a few to become leaders. It was mainly due to him that the Justice Party lost ground and the Congress Party attracted many followers among the non-Brahmin castes in Andhra. He was also probably one of the first to talk of ' peasant socialism" and "ryot - coolie - praja raj" He was undoubtedly the radical among Andhra Congressmen and an idol of the Telugu-speaking youth in the thirties and forties He was also perhaps the most popular Andhra leader for some years, I

remember at one time some hotels, cinema halls, hair cutting saloons, roads and beedies in the circars were named after him and his photographs were to be found in shops and hotels.

His independent outlook and his desire to lead always and not to be led prevented his getting unquestioned support from the Congress High command, while local developments and his incapacity to foresee them and manoeuvre appropriately made him lose the Congress party leadership in Andhra Pradesh, and his impatience sent him into the opposition. Thereafter he was in and out of the Congress party a number of times and could not stick to any particular parliamentary constituency, nurse it and keep his hold on it. Though he was never a conservative, it was his misfortune that he became one of the founders of a national opposition party (the Swatantra) which, though really a middle class liberal party, came to be looked upon as a conservative party. It was a pity that Shri Ranga, an early socialist, was lured and kept captive by this party for years. But his outstanding role as an opposition leader in the Parliament and as a fearless critic of pt. Nehru's and later of Smt Indira Gandhi's policies and administration made a contribution to the consolidation of democracy in India. No one except Shri Rajagopalachari did more than him to warn the people against the possibility of a single party and one-man rule in this country, while adopting (and this is important) a Gandhian, national, liberal and democratic point of view. But it must be said that Shri Ranga often failed to appreciate the greatness, wisdom and vision of pt. Nehru, and criticised him harshly and unjustly a number of times, and he also failed to see at the right time that of all the available alternatives the party under the leadership of Smt. Indira Gandhi was the best in the circumstances.

Subsequently Shri Ranga realised the futility of the Swatantra way and wisely joined the Congress Party. Many hoped that with his long experience, ability, scholarship and integrity, he would become an elder statesman at the national level and have an important role in advising the Congress leadership and in formulating national policies and programmes. Shri Ranga's friends and admirers have still good grounds for

hoping that he will keep himself above all parochial and regional movements, and operate at the national level only devoting himself to the strengthening of democracy, socialism and secularism. He is uniquely qualified to do so, and if the Congress leadership has the sense it should fully utilise this gifted and outstanding patriot.

I have had the opportunity to know intimately a number of Andhra Pradesh politicians and a few from other states, and I have not come across among them a greater idealist and a more ethical person. His sincerity, simplicity, courage and honesty are unsurpassed among politicians. May it be given to some politicians in our country to be advised and guided by him and to emulate him in personal and public life.

(Prof. Rangaji is a no-changer and adheres to the Gandhian Principles even at the risk of Party discipline. He still enjoys the confidence of the masses and is regarded as an idol of his countrymen-Ed.)

Prof. RANGA - A FEARLESS FIGHTER FOR FREEDOM

Sri T. Prabhakar, B. A.,

Karl Marx was appalled at the alienation of the worker from the fruits and products of his labour and at his being transformed into a "thing" or a commodity by the capitalist's industrial mode of production and consequent social relations. But his theory of class struggle and the perfection of class war by Lenin have very surprisingly perpetuated the "thingification" of human beings in the pursuit of the chimerical goal of a classless, proletarian society. The perversion of Marxist Philosophy and his socialistic ideals in some countries have induced thinkers like Prof. Ranga to research the values and to restate the objectives and methods for the general advancement of people.

Prof. Ranga's conviction is that the greatest good of man lies not in his becoming a soul-less, aim-less worker for an abstract authority but that every individual shall out of his free volition, work for his own good with his own initiative and by the least coercion of Government as is possible for a self-employed peasant and artisan They can and shall form their own co-operative unions for better efficiency of their endeavours. Labourers without any personal property, working in groups of thousands in cities, on the management-lorded estates have no stake in the preservation of machinery, production and developing their personal freedom save to the extent of going on strikes or going slow and getting more and more wages. The managements also have usually no stake in any social progress or freedom and welfare of their workers save that of making profits. By mutual agreement, the capitalist owner and the de-personalised labourers can fix high rates and prices and fleece the consumers. For both, money is the end value. It is only the land-owning, cultivating peasants and small scale self-employed businessmen who are at the

same time labourers functioning and managers on their own with only a few workers as partners that have a value for freedom of action, enterprise, thought and expression. If you do not preserve these two sections of the population, then it is easy to bring any type of dictatorship like Facist, Nazi, Communist or colourless, merely power-oriented tyrannies.

Whatever the Prof. has done in his life was towards this objective of strengthening these sections. Whether in Congress or when he founded the Krishikar Lok Party, or the Swatantra Party this was at back of his mind. Few amongst our politicians have dared to challenge the highest in defene of their convictions. Prof N. G. Ranga in defence of his stand challenged Jawaharlal Nehru and even Bapu. He had paid a very heavy price but very cheerfully. He wanted the leadership of the peasants to come from themselves. He did not depend upon the elite.

Shri N. G. Ranga's life, his struggles, his endeavours, his creations and his continuing fearlessness, his spurning of power and pelf are testimony to his abiding convictions. Many lesser men have adorned great and glittering positions of power and influence But he treated them as trifles in comparison to his lofty ideal of preservation of freedom,

He has established so many schools and so many Shibirs, and trained hundreds of peasants and taught them the free, democratic socialism of his conception. Whosoever have come in contact with him in his school and in his movements have come to love and like him as his own sons, There are many prodigals but all of them vow their spiritual allegiance to him. "The spirit is willing but the flesh is not", they know this and may be they may not follow him in his battles but they grieve in his defeats and marvel at his tenacity. They pay private tribute and indulge in public indifference silently praying for his miraculous triumph. That the Professor still loves them and

is happy at his sishya's material success shows his majestic generosity. He has now become our elder statesman.

Bharati Deviji had the spirit that sustained the Prof.'s defiant deeds. Govind Vallabh Pant, and even Lal Bahadur tried to win her over by inviting her into Andhra Cabinet and through her the Professor to their causes. She was made of sterner stuff. She spurred the Prof. in his independent ventures. It is a pity that in the evening of his life, Deviji is no more. Prof. Ranga is a one-man institution in the country. Even his bitterest critics and detractors have the highest admiration for his fearlessness, courage of conviction and for his incorruptibility.

May God give him the strength and the health to teach and preach amongst our men and inspire the new generations to recapture the values and the ideals that he has been ceaselessly struggling for.

Sri Rangaji – A Charismatic Leader

— Sri K. L. Narasimha Rao, Ph. D.,
Department of Geology,
S. V. University College.

Patriot, statesman, leader, parliamentarian, editor, writer and scholar, Sri Gogineni Ranganayakulu, popularly known as 'N. G. Ranga', is known throughout the world as the Father of Indian Peasant Movement. Rangaji was born on November 7, 1900 at Nidubrolu, Guntur District, Andhra Pradesh. He had his early education at Nidubrolu. He married Smt. Bharati Devi in 1924. He sailed for Oxford where he took his B. lit., in Economics, besides diplomas in Social Sciences and Politics and returned to India, to become the chief Professor of Economics in Pachaiappa's College, Madras. Short lived was his teaching life in orthodox university, as he had to plunge headlong into active public life, on the call of Gandhiji. Since 1931. he never looked back, and he was ever ready to hearken to the cause of depressed, backward and suppressed masses. He had the close association of Mahatma Gandhi, Rajaji, Nehru, Netaji in Indian Freedom Movement. Many a time he was imprisoned by the British Raj for his varied roles in satyagraha, and in Quit India movements. Smt. Bharati Devi Ranga took the lead, when Rangaji was in jail in the Pre-Independence days and courted imprisoment.

Blessed by Gandhiji and based on his ideals and principles, Rangaji founded the "Ramaneedu Rural Institute", in Nidubrolu, which in those days was the first of its kind in the Country and people used to get training in political science and public administration. At various other places in India, he started such political institutions — the summer and winter schools and camps, anti-illiteracy campaigns, adult educational institutions and citizenship colleges, to promote education of the masses. He has been carrying on this educational work among public workers and inaugurated as recently as 14th September 1974, the Kisan School in Vuyyur, Krishna District.

Rangaji and Smt. Bharati Deviji worked for the uplift of downtrodden people through the All India Excluded Areas and Tribes Association. Because of the strenuous efforts put up by Rangaji and his associates, the new states of Meghalaya, Mizoram, Arunachal, Himachal Pradesh, Tripura, Manipur and Cachar could come into existence, for the benefit of Adivasis.

Even in the pre-War days itself, Rangaji and Deviji, initiated the peasants struggle against feudalism and its votaries, the Zamindaris and Maharajahs. He is a staunch believer in self-employment in the fields of agriculture and handicrafts. He strove for the betterment of workers in Agriculture, Industry and Commerce. He propounded the need for the Minium Wages Act (and minimum prices for agricultural producers and Minimum Wages for agricultural labour.) He never favoured nor gave assent for compulsive co-operative farming and he was against Zamindari system, merchants and such other intermediary agencies of exploitation. He pleaded for All India Drainage, Famine and Flood Relief, Crop and Cattle insurance and Health and unemployment insurance. He opposed all types of exploitation of rural and self-employed masses by industrial classes and nations.

Rangaji founded Bharat Kisan Sammelan, Rural Peoples Federation, Handloom Weavers Congress, Village Artisans Congress, Tribal Peoples Congress, Students and Youth Congress etc., for the benefit of self-employed workers in various walks of life. Rangaji fought tooth and nail for the representation of kisans and artisans in legislatures to promote the interests of Peasants and Workers as far back as in 1936. He was also a member of National Congress Working Committee from 1947-51.

After Independence, irrespective of his political affiliation, whether it be the Congress, Krishikar Lok or Swatantra, he always promoted the extension of the activities of service co-operatives among peasants, weavers, artisans, fishermen and other self-employed masses.

As the Editors of "Agony and Solace" (by Rangaji 1974) have rightly remarked the correspondence Rangaji had with

international leaders show how he fought for the liberation and welfare of Negroes and African masses. He staunchly advocated the liquidation of imperialism, old and new, and fought for freedom for all coloured people and equal rights in national and international spheres for the Blacks in Africa, America and all tribal and suppressed people all over the world. He was one of the founders of the International Federation of Agricultural Producers. As a delegate Rangaji participated in Conferences of Food and Agriculture Organisation, Copenhagen; International Labour Office, San Francisco; Commonwealth Parliamentary Congress in Delhi, Canada, New Zealand, Convention for World Government, Tokyo; Inter-Parliamentary Conference, Denmark, and Bulgarian Co-operative Conference, 1957, Sofia.

Rangaji deplored that the "Members of Criminal Tribes had to carry 'Transit Chit' just as the peasants and intellectuals had to carry in U S. S. R, China and other Communist Countries, as they moved from State to State or District to District and how the Police and Village Officials used to persecute them. To quote from "Agony and Solace". "When I came across some Negro under-graduates in Oxford, London and Sorbonne Universities during 1920-26. I was tempted to enquire into their social and cultural conditions. I learnt that their people were also being treated in the same horrible way in their countries being confined to their reserves and obliged to carry transit chits whenever they ventured out of them into towns or other reserves. That led me to understand how scores of millions of people were being made to suffer in their own countries as our tribal people and indeed Harijans. Having already been under the influence of the teachings of Rammohan Roy, Vivekananda, Veeresalingam, Raghupati Venkataratnam Naidu and Gandhi and as I had wanted to work for the freedom and uplift of our Harijans Tribal people at home, so I took the initiative perhaps alone among Indian students at Oxford to form at first The Internatioal Labour Group and later "International and Peasant Group from out of students from Africa, America and South America", Thus in a self-less way he tried hard to serve the eternal cause of humanity. His passionate championship of the suppressed humaity, irrespective of colour, creed or country is so inspiring. He

opposed and condemned the American and Chinese aggression in Vietnam and Tibet respectively. He prophesied the Sino Indian war. similarly Indo-Pak conflicts of 1965 and 1971. His far-sightedness was proved beyond doubt, but unfortunately the time Government lost in realising this was really astonishing.

Rangaji has been doing active research on History and Economics of India all these years besides being engaged in intense political campaigning. His role as an ideologue of Socialist Democracy that is Gandhism is unique in Asia. In those days when Communists who believed only in the inevitability of world hegemony, without any national barriers under Communist domination and when Capitalistic democrats decried nationalism, as an impediment to international free capitalism and as a relic of the past, he had the courage to prove, the nationalism has an honourable, progressive revolutionary role to play. through his books, 1) "World Role of National Revolution, 2) Outlines of National Revolutionary Path and 3 Students and National Revolution". At the same time, he demonstrated his faith in the "One World" ideal and the need for close international co-operation and comradeship between all nations and especially in economic, and educational spheres, through his book "Towards World Peace" and his participation in the work of F. A. O., I. L. O., U. N. E. S. C. O. and E. C. A. F. E.

In his latest thesis of 1972 on the "United Nations", he has put in a strong plea for the democratisation of the working of the Security Council with better representation on it for the third world. The experience of the Post-War has proved to the hilt, the correctness of his thesis, that nationalism is a progressive force, imperialism must give way only to nationalism and the one world of our dreams need not await the conversion of the whole world into the totalitarianism of either capitalism or communism. Indeed the emergence of two rival Communist Super-Powers and plethora of independent African, South American and Asian States with their newly freed coloured masses demonstrate the correctness of Rangaji's thesis.

It is well to remember that when Rangaji's book "Colonial and Coloured Peoples" was published in 1946 with the blessings

of Gandhiji for its plea for the recognition of the right of all African peoples for complete national independence; outlining the programme for international co-operation and assistance for their socio-economic development many an English and American democrat and Socialist questioned the practical possibility for such a hope. Yet, the subsequent developments in Africa have proved how correctly, Rangaji has envisioned the world needs and how he espoused the cause of freedom of all the colonial peoples, in the true tradition of anti-imperialists from Lenin to Brailsford and Brockway from George Padmore (formerly of the Communist Party Polit Bureau) to Peter Abraham, the famous novelist of South Africa.

Ranga has developed the credo for World Peasantry, just as Marx and Lenin had provided the credo for proletariat. He demonstrated how the industrial nations and dominant capitalist and industrial classes all over the world have been exploiting the agricultural masses and rural and semiurban peoples through unfavourable terms of trade; that is, higher salaries, wages and remuneration for the service of industrial, commercial and administrative cadres and classes and lower remuneration for the production and services of agricultural and rural peoples. So he declared that 'any liberal free-enterprise society, however well fare minded or Communist Society however freedom-oriened cannot be free from the taint of exploitation until and unless this age-long exploitation of peasants and other agricultural and rural masses is put an end to, through the adoption of parity between town and village and industrial-cum commercial sectors and agricultural cum artisan sectors. In a recent speech Ranga observed "President Roosevelt indicated the way through the New Deal of stepping up agricultural prices by 20% and President Kennedy suggested the lowering of tariffs by developed nations to facilitate imports of raw and basic commodities from developing and agricultural countries. But it is the oil-exporting and emergent and dependent Arab nations which have struck the long-needed shattering blow for the developing countries against industrially dominant peoples to force the world to realise the need for a more equitable terms of trade and better distri-

bution of world's wealth as between the industrial and agricultural nations and peoples".

"Even in the Soviet-Countries of Europe, the position of the agricultural peoples though getting better but leaves much to be desired, since the principle of parity has not yet been accepted and the notorious scissors of unequal exchange relations between the evaluation of services of agricultural and industrial sectors continue to be operative, though less and less sharply and cruelly" said Rangaji when he was interviewed about the relevance of the massage of his 'Credo of World Peasantry". Both Capitalists and Communists have failed to liquidate peasants. Communists have to recognise that peasants are as eternal a class of toiling massess as proletariat deserving the best from Socialist. Thus he is both the prophet as well as the revolutionary political sentinal of the vast peasant and artisan masses of the world.

When some friends of the "Gandhi Marg" magazine posed the question in 1973 whether democracy and socialism are not incompatible he declared unhesitatingly that they can be certainly reconciled and must be helped to reconcile with each other. He pleaded that all Gandhians should help democracy and socialism to work as comrades in arms for the elimination of exploitative institutions and influences and for the prevalance of social justice in the mutual relations between all classes. Socialist Countries without Civic freedoms and fundamental rights and democratic countries without socialist basis and social justice for their institutions cannot ensure humane, non-exploitative and progressive social relations and institutions. Therefore Rangaji is at once a democrat and a socialist. Whenever and wherever he finds the self-employment-economic freedom being its content is endangered by any political indispensation, whatever name it may be trading, he does not hesistate to fight against it.

His unbounded passion for the welfare of the toiting masses and unquestioned loyalty to their causes were displayed when he decided so heroically, after the Indian masses have demonstrated their demand for priority for "Garibi Hatao", to join forces with Indira, who spear-headed that solgan and

to advise his followers to join hands with her in moving towards that end He exhorted Gandhians that they "ought to help our democracy to raise its vision and revolutionise its institutions and humanise the political approach of its leaders and thus metamorphose itself into Socialist Democracy, which can meet the world-wide and irresistible challenge that brooks no delay of the Daridranarayana" to quote from the "Agony and Solace" P. 600.

Marx declared "that workers are the true inheritors of world's wealth and future and exhorted "Workers of the World Unite" in his famous Communist Manifesto. Communists denied that right to peasants because they could not realise the progressive and historic significance of self-employment of peasants. Rangaji exclaimed "peasants of the world Unite" and proclaimed that the non-exploiting, self-employed peasants have as great a claim on posterity as proletariat and in any free and just society they have as progressive a role to play in the future. Communists who have dontested Rangaji's thesis, for all these decades believing in the need for and capacity of Socialist societies to liquidate peasants as a separate class have come to decide upon organising a world Union of Communist Peasants after having failed to liquidate Communist peasantry even in Communist Countries. Thus vindication came for Rangaji's thesis from this decision of the peasant sections of the Communist delegates from forty Countries which met in Moscow in 1973 during the Diamond jubilee of Russian Revolution.

Many of his books or now very much sought after by students, teachers and researchars, both in India nnd abroad. Rangaji is in a true way, a scholar and researcher. He is a voracious reader and a powerful writer. Among the books that came out since his college days were, "Indian Adult Education". "Economic Conditious of zamindari ryots. "Revolutionary Peasants"; "History of kisan Movements", "Towards world peace',, "Colonial and Coloured peoples Freedom Front" "Fight for Freedom", "Bapu Blesses", "Kakatiya Nayaks', "Credo of world peasantry", World Role of National Revolutionary", "Labour in south India" "Communists and Kisans" "Memoirs of Bharati dvvi", "Good and Greatmen of India

I have known ", " Experience of Indian Elections ", " Life and Thoughts of Political prisoner " "Kisan Speaks ", " Modern Indian pe-sant ". " National Revolution " " Economics of the Handloom " ' Feasant and co-operative Farming ", " Kisan Mazdoor Praia Raj ", and 'Agony and solace "

The recent publication of Rangaji entitled " Agony and solace ". published by kisan publications, Nidubrolu (1974) is worthy of special mention. It includes some of his correspondence with Indian leders like Gandhiji, Nehruji, Pateiji, Rajaji, Rajend a prasadji etc, and foreign dignitaries like George Padmore, Lord Brockway, Dinah Stock, Fabians, Jomo Kenyatta and Dr Du Bois etc., The documents codified in this book indicate the stature and value of his multifarious public activities during the past 40 years in national and international spheres especially on the Kisan, Mazdoor and Buddhijeevi fronts. This volume bears testimony to the tireless, determined and public-spirited efforts that Rangaji has been making to salvage humanity from the bondage of all kinds and raise the status of human beings of all climes, colours and creeds. On the whole this book reflects his many facted personality including his valuable observations and aesthetie appreciations. He fought against imperialism, feudalism and achieved success in high-lighting the constructive and Socialist role of the self-employed masses.

Rangaji is a true Gandhian Socialist. He reiterated his present political stand in his book, " Agony and Solace "; that the bloodless revolution planned by Smt. Indira Gandhi is preferable to a revolution through bloodshed which would be inescapable " if it is allowed to fail."

RANGAJI'S TRAGIC LOSS

Smt. Bharati Devi, affectionatley referred to as Deviji, was a sincere comrade, noble companion and a devoted wife of Sri Rangaji. But for her sustained efforts and meticulous care, many of Rangaji's books and his Worthy deeds could not have seen the light of the day. She was a firm believer in Rangaji's mission of humanism. Much of his correspondnece and documeents should have fallen prey to police seizures and white ants and rats, had she not kept a vigilant eye for nearly forty

long years and preserved them as priceless treasures to be passed on to the successive generat ions, to authentically relate the facts of their times and their sustained efforts to fight for human justice and freedom and against exploitation of the rural people by urban classes and by imperialists. Alas! All of a sudden Deviji was summoned by the Creator of Universe on 27 th September, 1972 to the utter dismay of her friends, disciples and relatives and inconsolable sorrow of Rangaji and irrevocable loss and even to-day Rangaji hardly passed a day without making a reference to Deviji, constantly acknowledging the inspiration he used to derive in everything he had done in every sphere of life.

It would be gratefully acknowledged by generations to come how he championed the right of African and Asian peoples for national freedom. Even if nothing else of Rangaji's achievements are remembered the Country will not forget its debt to him for his unique and pioneering role in the cause of peasants. Working Classes, Weavers, Artisans, Fishermen and other self-employed masses and of the suppressed humanity of the world for whose sake he risked and staked his life. Rangaji has worked tirelessly in the service of humanity as an ascetic in the true spirit of Gita,

"Thy right is to work only, but never to its fruits
let not the fruit of action be thy motive'
nor let thy attachment be to inaction".

— *Gita II, 47.*

OM TAT SAT.

How I view Rangaji with Open Mind:

— Pingali Purnachandrarao, B. A.,

Friend and guide of Peasants
Is ringing Ranga's voice for humanism.
To all Men and ryots near; Ranga is,
So to all Ranga is dear.

Farm is forum to Ranga
Farm is form of Ranga.

WHO is Rangaji? Rangaji is all of us, all of us are Rangaji because he is for poor peasants and workers who. are the backbone of the country's economy.

To all men ryots are near dear,and to all ryots Rangaji is dear and near; therefore, to all men Rangaji is dear and near.

RANGAJI'S support and fervour for ryots is quite rational and realistic, as the services rendered by ryot to the society are extensive and indispensable. Whoever wishes well and works for ryots are dear to Rangaji, even as whcever wish, wait and pray for rain are friends of farmers.

To certain Communists, managerial workers in ary organisation do not appear as real workers as they do not regard managements as work at all, but to our Rangaji all those who serve and manage the agro-industry and co-operate with ryots according to their capaeity are all dedicated workers.

Rangaji desires that Service Co operatives ought to be organised to strengthen the self-employed peasants by providing the economic advantages of large-scale organisation and social benefits of freedom and collective counsels and mutual co-operation. He wants to save agriculturists, both the land-owning and the landless from the evils of totalitarian and managerial oppressions in their daily socio-economic activities, as planners, producers, workers and managers on their small-farms.

I cordially wish Rangaji will grow and live to be a Centenarian, enioying good health and good cheer. ★

My Association With Rangaji

— KISAKU MEIO.

As a friend and a contemporary of Prof. Ranga in Japan, I am immensely satisfied to know that his followers and associates are organizing celebrations to commemorate his 75th birthday and of his life-long devotion to Indian Peasant Movement and Gandhian socialism.

My association with Prof. Ranga is a modest one which started when he stayed with us for about two weeks on a Tokyo visit to attend a conference of World Federation movement some 20 years ago. The impression he left on my family mostly small children then, and myself was too deep to forget, however.

We remember with a sence of respect an unassuming and simple way of his life, how he wrote a mass of correspondences to his friends in India and elsewhere with an amazing speed and the constant attention he paid to the well-being of Mrs. Ranga in India. At night he would converse till late with visitors and members of my family about the ideal of World Federation, world peace and India's problems.

I am 84 years old now and have retired from the business I own, but lead a contented life with my wife. Six children Prof. Ranga befriended have all grown up: the three boys carry on my family business, the three girls married to an Educational official, a journalist and businessman.

Not knowing much about politics, I believe nonetheless that the kind of active commitment, as represented by Prof. Ranga, to a radical social change for the benefit of the toiling masses and peace in every land must be taken up and carried on by younger generations. The need for it is even grater than before, just to think of the vast sufferings brought on by the simultaneous infation and slump, the undiminished temptations for use of force and the sorry state of leadership in many countries, if not in India.

★

Rangaji and his saga of Service

— C. Nagabhushanam, B. A

To-day all the friends and followers of Rangaji millions of them both in India and abroad, who are of all shades and spheres, join as one man to felicitate him and pay him homage on his 75 th birth-day, and fondly, fervently wish him many more returns of this happy and hallowed day.

Their love for him is so abiding. Apart of his dedicated, distinguished and signal service and sacrifice in the cause of Country's emancipation, and apart from his superb intellectual calibre, manifest in his facile writings and persuasive speeches, they love him for his sterling character, and his towering moral stature, which is at once inspiring and imposing. One striking virtue is his spartan simplicity, simple living and high thinking As a man, he is candour itself. He is like an open-book.

This paradoxically, brought him friends and foes alike. But the charm of it is his foes are political and not personal. They respect him highly but fear much. for, he would do what he said, forge ahead undaunted and undeterred with the unflagging drive of a zealot. But they never hate him, for, there is nothing clandestine or shady about his strategy or manoeuvring His movements are in the open and made known. His weakness lies, if weakness it is, in his belief in human nature and his presumption that everyone is a gentleman unless he is proved to be the contrary. And this his political opponents exploited to the full and brought about political land-slide for him. They were understandably over-joyed over the easy succcss of their fell-machinations, but their joy and elation were pitifully short-lived, for, he rose miraculously, in the esteem of the millions of his friends and followers who rallied round him in the manner of a live-fort.

His faith in democracy and humanism is infectious. his love of the self-employment of peasants, artisans and educators is ideologically inspiring.

What on earth could shake, much less shatter, a moral force which is Ranga in flesh and blood, who by sheer dint of his character self-effacing and life-long signal sacrifices, carved for himself a niche in the temple of patriotism and service and in the hearts of the teeming millions of people of rural India? He is a force that can subsist on itself and grow toweringly outside the portals of power.

And now Rangaji's distinct and distinguished contribution to the national cause of emancipation is the rural revolt stirred up against the foreign rule, the mobilisation and marshalling in the historic march towards freedom of the teeming millions of rural India, who are not merely a major force by virtue of their numerical strength in the country, but who are also basically a force to reckon with by virtue of their being self-employed and hence self-dependent and economically self-sufficient.

How Rangaji roused these masses, shook them from out of their state of utter disarray and inspired them to fight for the freedom of our country and rallied them around Gandhiji and the Congress in the fight for national freedom.

May Rangaji work for many more years still under the edifying influence of the balmy blessings of that saint of Sabarmati and saviour of the nation for the establishment of the Welfare State, which is much sought after, but is yet to come.

Salute to Ryot Bandhava - Prof. Ranga

Sheel Bhadra Yajee, Ex. M. P.

"I am very glad to learn that Prof. N. G. Ranga's 75th Birthday Celebrations Committee is going to celebrate Ryot Bandhava's 75th birthday on the 7th November and bringing out a Souvenir depicting the various aspects of Prof. N. G. Ranga's life.

Late Swami Sahajananda Saraswati, late Shri Indulal Yagnik and Ryot Bandhava Prof. N. G. Ranga are not only the veteran freedom fighters of this country but they are the fathers of the Indian Peasant Movement and All India Kisan Sabha. In building the Kisan Movement and Kisan Sabha all over India Late Shrimati Bharati Devi Ranga had helped us a lot and we can not forget the services of the worthy wife Shrimati Bharati Ranga when we recollect the eventful public life of the worthy husband Prof. N. G. Ranga, When at this juncture, we needed her noble and self-less services to build a happy, prosperous and socialist India, she left Prof. N. G. Ranga and us for the other world.

The Indian peasantry numbering about the 85% of the Sixty-Crore people of India, cannot forget the services of Prof N. G. Ranga and Shrimati Bharati Ranga.

I had been working in the Kisan Movement and the Kisan Sabha since 1934 under the able and inspiring leadership of Prof. N. G. Ranga, Swami Sahajananda Saraswati, Indulal Yagnik and Shrimati Bharti Ranga! When Shrimati Bharati Ranga was the President of the All India Kisan Sabha in the beginning of 1942, I was its Secretary. During 1942 Quit India Movement' Shrimati Bharati Ranga had helped us in freedom movement and sheltered me at Nidubrolu when I was absconder,

Prof. N. G. Ranga as a Professor, Congress leader, freedom fighter, Kisan Sabha Leader, Central M. L. A. and M. P. had always championed the cause of the Indian Peasantry, working class and the backward class people of the Indian Society.

Prof. N. G. Ranga and late Shri Annapurnaiah the then President of the Andhra Pradesh Forward Block had joined Netaji Subhas Chandra Bose the greatest Revolutionary leader and greatest socialist leader of India and helped him in organising the All India Forward Block and All India Anti-Compromise Conference at Ramgarh (Bihar) and in fighting the then Right Wing of the Indian National Congress who wanted to make compromise with the Britishimperialists.

On behalf of about five lakh living freedom fighters all over India, I salute Prof. N. G. Ranga and wish him a long life of 150 years to lead the Indian peasantry and the working class people of India for the speedy establishment of Kisan Mazdoor Raj, the Socialist Republic of India.",

EVER TO THE LEFT

G. N. Rao, M. B. A. (USA)
Editor in chief "Vahini"

Prof. Hiren Mukherji, the veteran parliamentarian and prominent CPI leader's remark (which is published in this souvenir) that Prof. Ranga has been ever to the left is apt regarding political role of this great Indian Peasant Leader Rangaji has been a man welcoming change, a change always for the betterment of the people. He has been a man of progressive ideas whether in educational, political or social field.

It is so difficult to write about him as he is known so well and to so many people. People knew him not only through his personal contacts which are innumerable, but also through his speeches and writings – a record whieh no other Andhra leader of this eminence could excel.

Rangaji has been the earliest leader in India who had given the call for the abolition of Zamindari System, Mahatma Gandhi took it up later as Congress slogan and had seen to its implementation. He not only propounded the theory of abolition on Zamindaris and all other system of intermediaries but also courted arrest and faced risks of physical violence when he organised the peasant movements in Venkatagiri and Bobbili Zamindari areas of Andhra Pradesh and in other parts of the Country. He has been a Socialist throughout He had organised Student and Youth movements; Kisan and agricultural labour Conferences, Handloom Weavers and Backward Class movements etc. on a national scale Describing the role of Prof. Ranga, the publication entitled "Kisan Mazdoor Praja Raj" published by the Indian Students Congress, Madras 1946 had this to say "Prof. Ranga A Socialist, is now the President of Andhara Congress, an able speaker and a prolific writer and is best suited to explain and interpret the ideology of Congress. He helped in the re-organisation of Student ranks after 1947, in the form of Students Congress"

Prof. Ranga has been a champion of Colonial and Coloured Peoples rights in their struggle against imperialism and fight for

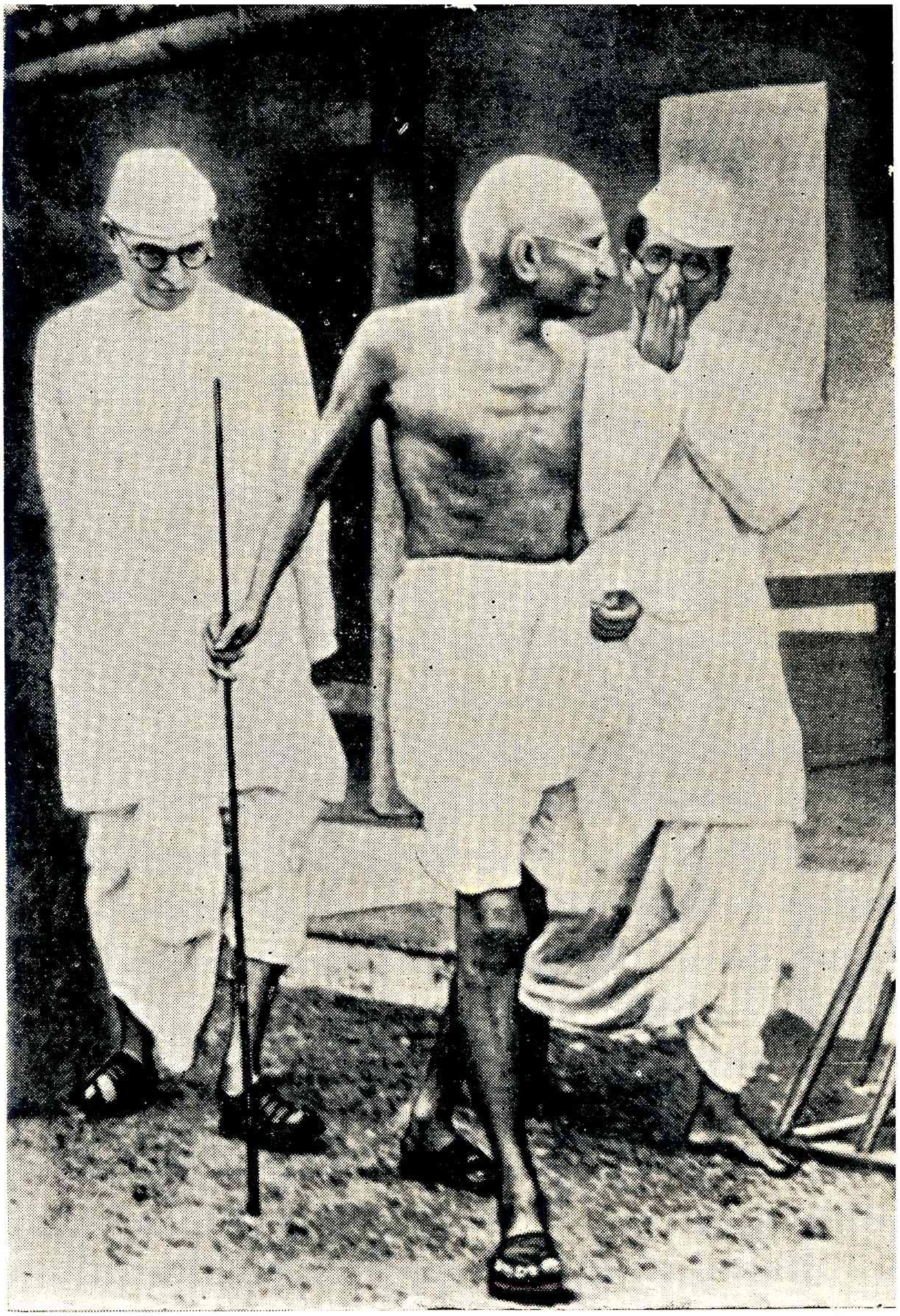

1939 లో సేవాగ్రాంలో మహాత్మాగాంధీ, మహదేవ్ దేశాయ్‌గార్లతో రంగాజీ

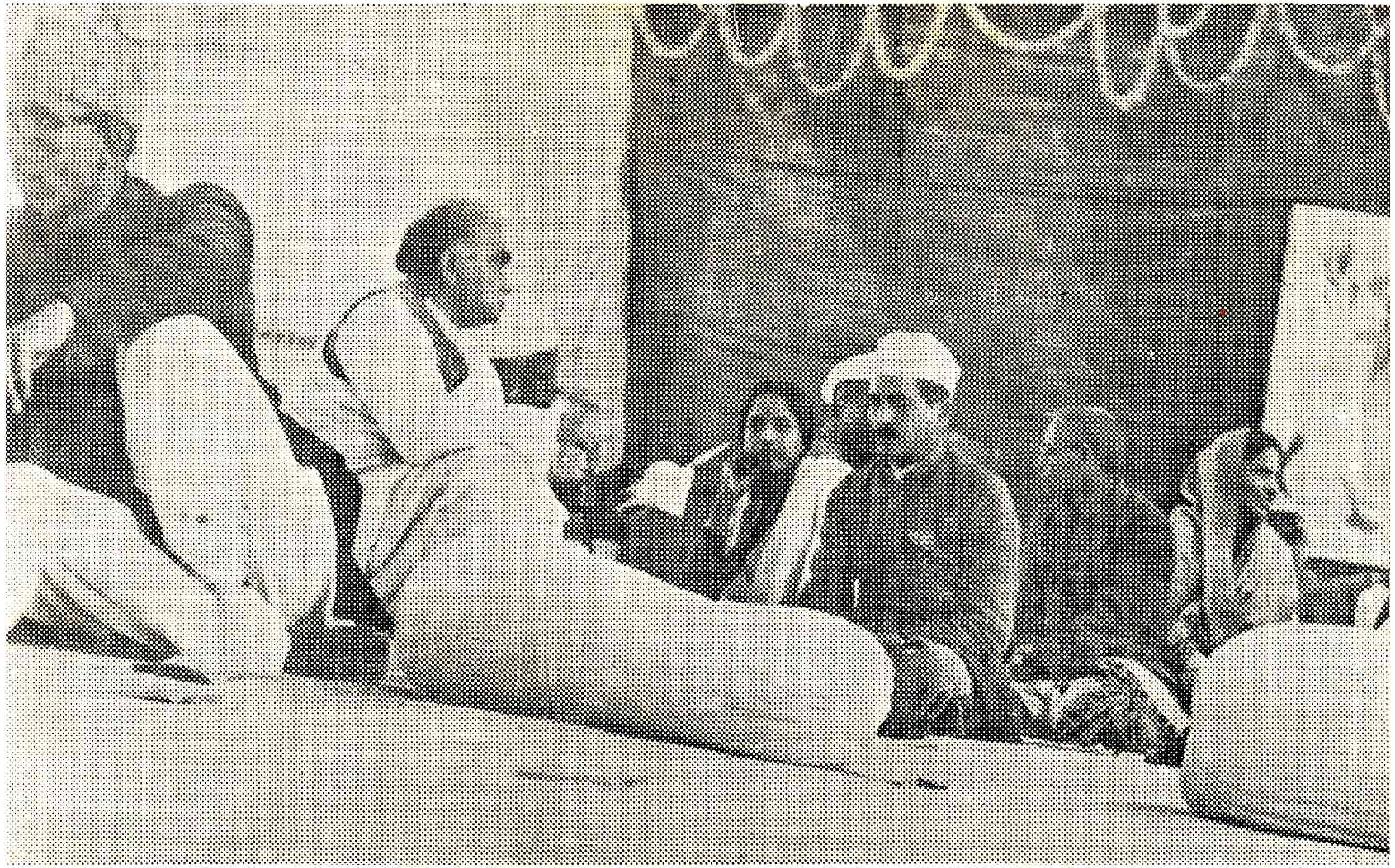

1948 లో జయపూర్ కాంగ్రేస్ మహాసభలలో రంగాజీ

1950 లో ఆలిండియా కిసాన్ కన్వెన్షన్‌లో శ్రీ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూతో రంగాజీ

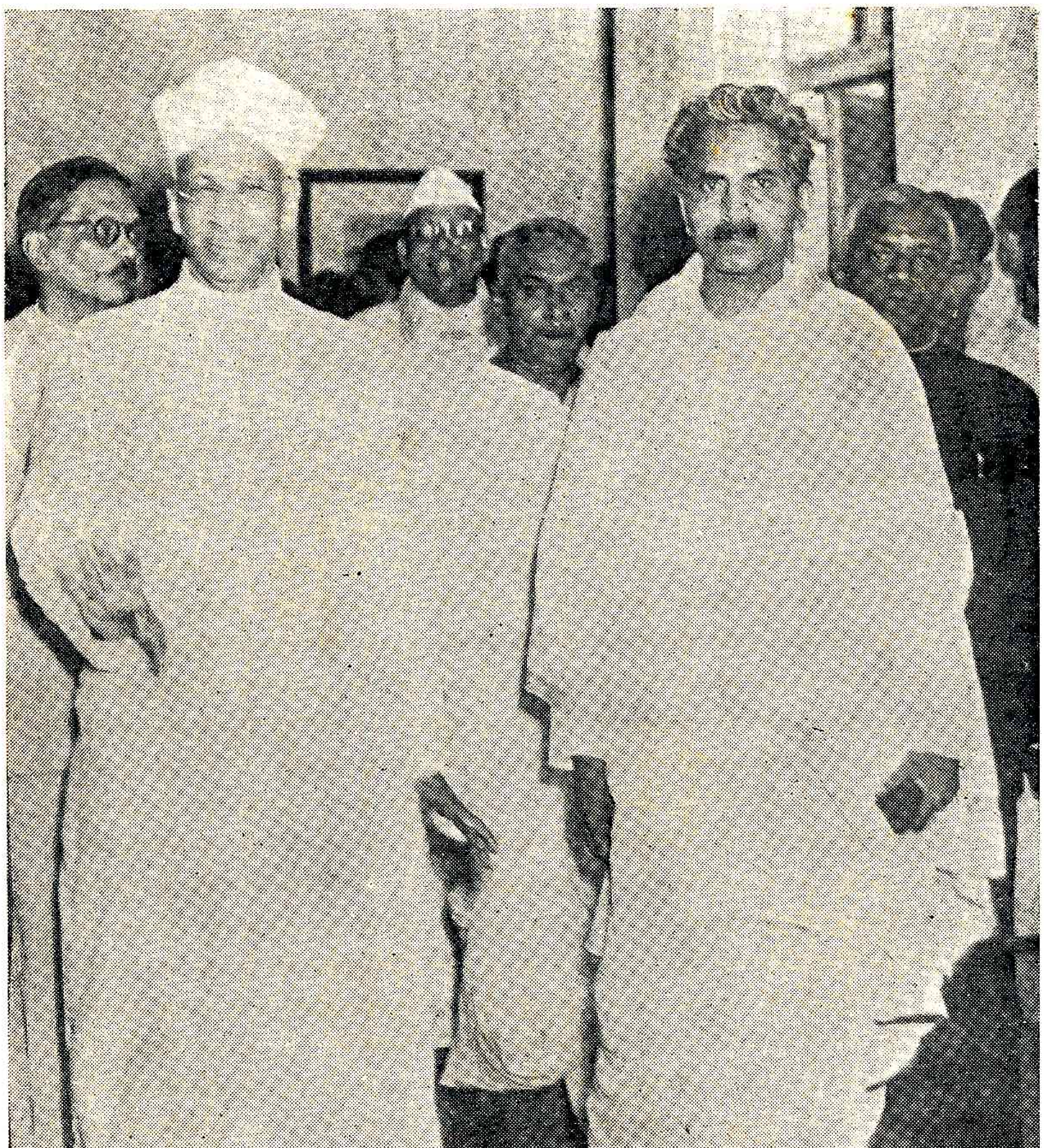

1962 లో రాష్ట్రపతి డాక్టర్ రాధాకృష్ణన్‌తో రంగాజీ

freedom. He had organised freedom movements in collaboration with people like Mr. Kenyatta for National independence and freedom of suppressed peoples in Aisa and Africa. Prof. Ranga in his book on "Students Role in Colonial Revolution and National Congress" published in 1947 emphatically urged the Student community all over India to accept the leadership of the Indian National Congress for the liberation not only of India but also of the suppressed people all over the world,

DEMOCRATIC SOCIALIST

He is a passionate champion of democracy. To prepare for its success, he has fought for adult franchise for Indian masses and got Mahatmaji and the Congress to accept it as a plank in its political platform. To ensure that adult franchise would come to be used by the masses in an intelligent and progressive manner, he has worked for the spread of literacy, adult education and library movement. To strengthen the adult education and help masses to undestand and exercise their democratic opportunities and rights, he has propagated his plan for publication of cheap literature and wide circulation of world famous Classics on democracy, by persuding the U.N.E.S.C.O., U. S., and U. K. Publishers with the help of Mrs. Roosevelt, Attlee, Boyd Orr etc. to spread paper-back books on mass scale. Thrice the nascent Indian democracy was threatened with subversion in Madras in 1952 and in Andhra in 1953 and 1955 and Rangaji came to its rescue and saved it, by combining the Krishikar Lok Party, which he was leading, with the National Congress. It is again to strengthen both democracy and socialism, that he was decided to join forces with the masses who have voted for "Garibi Hatao" slogan in 1971, 1972 and 1973 elections to various State Assemblies.

In all his books whether in "The Modern Indian Peasant" or "Kisan Speaks" or "History of Kisan Movement" or 'Revolutionary Peasanats' or more than 30 other books he had always one objective in mind i. e. welfare of self-employed peasants rhrough the road of socialism and fundamental freedom and rights of all toilers. Not only leaders of popular move-

ments but also scholars hail him, in all continents as one of the leaders of this age.

If one goes through the correspondence Rangaji had with the world leaders over a period of 40 years of his public life, even a layman can get an idea of how Rangaji conducted himself in public lie in the cause of humanity. He served the national cause as well as the cause of the whole suffering humanity. His book "Agony and Solace" published in September 1974 is rightly titled as it throws so much light on what amount of "Agony" Rangaji had gone through during his political career for the achievement of freedom of the masses and for the uplift of peasants and suppressed classes and "Solace" he derives over the achievement of some of his objectives and fulfilment of programmes. Africans, Asians and latin Americans, were championed by him. He finds great satisfaction in the liberation of all Colonial peoples from imperialism and all States peoples of India from the princely autocracy because he has fougbt for their freedom standing shoulder to shoulder as it were with Gandhi, Nehru, Kenyatta, Padmore, Lenin and Marx. This book has been rightly dedicated to mother Bharati Deviji who had been a source of strength and fountain of love not only to Rangaji, but to all of us, in the Kisan and Mazdoor and national and democratic movements and whose noble presence we all miss so much on this occasion of Rangajis 75th birth-day.

Rangaji rode many a storm in his live through sheer will power Let us all pray that he continues to serve the people with his characteristic zeal and enthusiasm as ever and almighty will give him enough strength and health to serve the people beyond a century.

Prof. N. G. Ranga -
Father of Kisan Movement of India.

P. Jagadeswara Rao, M. A.

Prof. N. G. Ranga is one of the most prominent among our national leaders that fought for the liberty of our motherland. His life has been a song of sacrifice and suffering. He is one of the best parliamentarians of our country and his role as President of the State Congress Committee or as Chairman, Krishikar Lok Party or as the Chief Architect and Chairman of All India Swatantra Party is most fascinating as he has rendered superb service in all these capacities to the various organisations. Above all he is throughly honest and he is one of those few leders who sacrificed their entire lot for the sake of the country. He is a true follower of Gandhiji. His services to the Indian Kisan Movement are praiseworthy. In his entire career and in his fight against the Foreign Government he was ably assisted by his Srimati, Bharatidevi. He displayed matchless boldness and courage when he opposed Pandit Jawaharlal Nehru when Panditji was at the zenith of his fame and power.

Acharya N. G. Ranga, the foremost among the leaders of Indian Kisans, was born in A. D. 1900 in Nidubrolu then a part of Krishna District, to self-respecting and religious-minded parents, Gogineni Nagayya and Atchamamba. Professor and his brothers were brought up by their uncle Sri Pamulapati Ramaswami and Smt. Lakshmi Devi who bequeathed their whole property to Rangaji and his brothers. But for this, Rangaji might not have gone to Oxford in August 1920. He returned, and joined the staff of Pachiappa's College in August 1927 as Professor of economics. Three years later in 1930 he resigned and plunged into the national movement

Since his early school days Professor Ranga has evinced keen interest in social problems and has acquired high degree of proficiency in Telugu literature. His critical outlook and his outspokenness has made him the real leader of the masses in the best sense of the term. He has exhibited remarkable organisational abilility as President of Andhra Pradesh Congress

Committee and latter displayed his indomitable will in 1952 when he organised the Krishikar Lok Party with indefatigable energy. In this great political adventure he had the unstinted support of his loyal followers Sardar Gowthu Lachanna, Kandula Obula Reddi and the Late N. Rama Rao Gorrepati Venkata Subbaiah, whose love and esteem for Professor Ranga is unbounded. Rajaji's invitation to Rangaji to form and lead the Swatantra Party is a glowing tribute to the dynamic leadership of Professor Ranga. Even though Swatantra Party could not succeed in replacing the ruling Congress, it has succeeded to a very great extent in voicing the legitimate grievances of our people in and outside Parliament and protecting small-holders.

Professor Rangaji is a great writer and he has to his credit a number of works like "I Fight for Freedom", "The Credo of World Peasantry", "The Kakatiya Nayaks of Warangal" and a number of other works on Economics and Politics. His "Fight for Freedom" is a modern classic among autobiographies, His Credo of World Peasantry" bears eloquent testimony to his untiring efforts to improve the lot of the Indian peasants. As leader of the peasants he voiced their problems at many international conferences and he was the first leader in Andhra to organise political schools for inculcating political consciousness among the Kisans and the youth. "It was in those hectic post-war years" writes proffessor Ranga, of 1921-'23 when Guild Socialism was inspiring majority of Socialists of the Democratic West that I made bold to inform Messrs G. D. H Cole, H. N. Brainsford, Page Arnot, R. Palme Dutt, Henry Clay, Radford and others that India has been carefully hugging the independant artisans by their crores and nursing their guilds."

His contribution to the Nation as a member of the Central Legislature from 1935-'52 and later as a member of the Parliament was equally distinguished.

I wish him many more happy returns. ✱

Prof. N. G. Ranga – a self-less Gandhian

— Sri B. Satyanarayana, B. A,
Editor : Birthday celebrations souvenir

Professor N. G. Rangaji is a well-known leader of the masses and he is precisely admired as Kisan Bandhu. He is neither a rich land lord nor a poor peasant, He received his education in his native district, Guntur, and went to England for higher studies and qualified himself as a Master of Research in Economics and Social Studies in the famous Oxford University. From his student career onwards he had an inquisitiveness to apply his theoritical knowledge to the practical problems of his country. Himself being an economist first and foremost and having been born in a family whose main occupation is agriculture, it is but natural that he should adopt an attitude to devote much of his time for the betterment of the agriculturists, the Kisans, especially in his own country, India, a predominantly agricultural country where more than 80 percent of its population depends on agriculture. It is no exaggeration to say that if the lot of the kisan is improved, the condition of every other artisan and labour will automatically improve. Rangaji was proud to have been clubbed with N. M. Joshi and Giri as the Triumvirate of labour Champions.

"Prof. Ranga" as Rajaji observed, "is one of our exceptional men whose concern is the happiness of our people and not one's own advantage,", He is not an opportunist as he is sometimes misunderstood by the ignorant public on account of the vile propaganda made against him by some of his unscrupulous political rivals as and when Rangaji stood invulnerable in their way of exploitation and criticised their policies and harmful theories.

Rangaji is a man of strong convictions but is in no way a diplomat to sail with the winds. He is a true disciple of Mahatma Gandhiji and a firm believer in the Gandhian principles. He

cared more for tbe strict observance of the Gandhian principles and whenever the Congress, in which he was an active and prominent member for more than three decades and suffered imprisonment on several occasions, did not abide by those sacred principles, he did not hesitate to go out of it. He is bold enough to express his views with no fear or favour and at times most candidly, only to fight for the right. He was a close associate of great leaders like Pandit Nehru, Sardar Patel, Netaji, Prakasam, Pattabhi, Rajaji and many others in the Indian Freedom Movement. Both in the Congress Working Committee and Parliament he gave a stern fight for the cause of the Kisans and Pandit Nehru declared that "how can peasants be neglected when Ranga is in Parliament." He had to change parties not for position or fortune but only on account of his steadfast conceptions and beliefs. He came out of the Congress to organise the Krishik Lok Party. He left Swatantra to rejoin the Congress, All this is due to his main motto of serving the masses in a better and more effective way.

As a Professor of Economics he made a thorough and extensive survey and study of economic conditions of not only our country but also some of the European and eastern countries which he happened to tour many times in connection with the organisation of the Peasant Movement. He is a patriot to the core and when Mahatmaji gave the call to boycott colleges, courts and offices Rangaji resigned his Chief Professorship of Economics in the Pachiappa College and became a faithful follower of Gandhiji nearly half a century back, and had since then played an active role in shaping the country's destiny in various capacities ; as a Parliamentarian, member of the Working Committee of the All India Congress, President of the Andhra Provinicial Congress, and also a member of foreign delegations to Farmers and Labour Conferences etc., deputed by the Government of India. He is one of the Founders of the International Federation of Agricultural Producers and International Peasant Union. He is rightly called the Father of Indian Pesant Movement.

Rangaji used to oppose the controls in general and tried his best to liberate the kisans from compulsory procurement and

police persecution. He organised the All India De-Control Day much to the embrassment of the National Government. Pandit Nehru offered him the Ministry of Food and Agriculture in the Central Cabinet but Rangaji volunteered to render all assistance to Government if it adopted the de-control policy by remaining outside the Cabinet Then Mahatmaji announced that "Ranga would prefer to be outside the ring to protect the Kisans from the breaucratic pandits". - "and he knows how to persuade the kisans to give up their surplus food grains." Mahatmaji had a very high opinion of Rangaji and paid him glowing tributes when he declared that "Ranga is my expert, and he is a Kisan".

Rangaji is a social worker with a loving heart for the suffering. During the days of famine and pestilence he and his devoted wife, Smt. Bharati Devi, peasants-oriented Gandhians and genuine patriots toured all the affected areas and helped the needy with food and clothing and fodder for the cattle by organising famine relief centres both in Rayalaseema and costal Andhra Districts, Bihar, Orissa and Rajasthan. They moved both the Central and State Governments and utilised the official machinery for the quick and efficient distribution of necessary articles of food and shelter both to men and cattle.

Prof. Rangaji is a good writer and author of many standard works on rural economics and on National and Colonial Freedom Movements. His latest book "Agony and Solace" throws much light on his life mission, aspirations and achievements. To quote Masurkar of Gandhi Smriti 'it represents the churnings of a great patriot's heart at a crucial state in India's history. I have rejoined over it". It may be appropriate to quote the publishers of the book that "the contents of this volume (Agony and Solace) are a testimony to the tireless, determined and public spirited efforts that Rangaji has been making to salvage humanity from the bondage of all kinds and raise the status of human beings of all climes, colours and creeds. He is indeed a man of the masses and an arch-humanist and Gandhian revolutionary".

The credit of running summer and winter schools and camps to promote the education of the masses as a means of anti-illite-

racy campaign and adult education, which since became an all-India political feature, goes to Prof. Rangaji who trained many youths of many states and made them competent workers, and who later on came to occupy many responsible positions both in the cabinets and administration of legislatures and in public life.

Rangaji is a man of sterling character and a dedicated servant of people. He is a nishkama-yogi greatly influenced by the teachings of Vivekananda, Rama Mohan Roy, Veeresalingam and Gandhiji. Even at the ripe age of 75 years he is as energetic and enthusiatic as ever, anxious to spend the span of his life in the cause of the poor and voiceless. His birthday celebrations successively and successfully celebrated year after year prove the enviable place he occupies in the hearts of his countrymen. He is loved and respected by one and all with no difference of party affiliations and communal distinctions. May he live long to enjoy the high esteem of his countrymen, continuing to be the torch-bearer of the Kisans, in whose emancipation alone the prosperity of Bharat rests.

Jai Hind - Jai Kisan

యథార్థ ప్రజాస్వామ్యవాది

— శ్రీమతి గోగినేని సుశీలాదేవి, ఎం. ఏ.

ఖండఖండాంతర ఖ్యాతిగాంచిన ఆచార్య రంగాజీ జన్మదినం భారతదేశానికే గాక యావత్ప్రపంచానికీ పర్వదినం. ప్రపంచనాయకులు కీ. శే. మార్టిన్ లూథర్ కింగ్, మహాత్మాగాంధీలు ఆకాంక్షించిన వెనుకబడిన, పీడితజాతుల రాజ్యాన్నే రంగాజీకూడా ఆకాంక్షించారు. దీనికి నిదర్శనాలే వారు రచించిన "వలసరాజ్య ప్రజల సమాఖ్య" (Colonial peoples front). "హరిజన నాయకుడు" అనే మహాగ్రంథాలు. సకల ప్రజల శ్రేయోరాజ్యాన్ని (Welfare state) ఆశించిన త్యాగమూర్తి ఆయన. మహాత్ముని ఆధ్యాత్మిక భావసంతానంలో ఆయన ముఖ్యులు. మహాత్ముడు కలలుగన్న 'రామరాజ్య' సాధనకు జీవితాన్నే అంకితం చేసిన సతీపతులు భారతీ రంగాజీలు. ఈ దంపతులు సీతారాములవంటివారు. రైతాంగ చరిత్రలో రైతు ప్రపంచానికి నవంబరు 7 చరిత్రాత్మకమైన దినం. ఇదొకరైతు అశ్వమేధయాగం. రంగాజీకి ప్రియాతిప్రియమైన భారతీదేవమ్మ- సీతమ్మతల్లి- రాముని ప్రక్కన లేరు. బంగారు సీతమ్మతో ఈ యాగమును సల్పుచున్నారు. వీరు పతీసతులుకారు. "సతీపతులు" అన్ని ఉద్యమాలలోను భారతీదేవి ముందునడచి, రంగాజీకి తోడ్పడ్డారు.

సాహచర్యంలోను, ప్రోత్సాహంలోను, క్షేత్రంలోను, ధర్మాచరణలోను, అభిప్రాయాలలోను, అభిరుచులలోను ఏకీభావంతో బహుముఖ ప్రజాసేవచేసి, పల్లెసీమలలో నివసించే స్త్రీ పురుషులకు సరిక్రొత్త నాగరికతా సంప్రదాయాలను నెలకొల్పిన ఈ దంపతులను స్మరించుకొని, విధివశాన ఏకాంతవాసములో నున్న దీనబంధు రంగాజీకి దీర్ఘాయుస్సును ప్రసాదించమని ముకుళితహస్తనై భగవానుని ప్రార్థించుచున్నాను.

రంగాజీ రైతుఉద్యమాన్ని 1923లోనే ప్రారంభించినారు. వీరి సేవలు రాజకీయాలకే పరిమితంకాదు. రాజారామమోహనరాయ్, ఈశ్వరచంద్రవిద్యాసాగర్, కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు ప్రభృతుల జ్ఞానజ్యోతిని విస్తారంగా ప్రచారములోనికి తీసుకొని వచ్చారు. ఆచరణలో పెట్టించారు. సంఘంలో బూజు పట్టిన సాంప్రదాయాలకు స్వస్తిచెప్పించారు. సాంస్కృతిక, రాజకీయ జీవితానికి సరిక్రొత్త తియ్యదనాన్ని, నాజూకును కల్పించారు. వారు నివసించే గృహంలోని అలంకరణలలో కన్పించే చిత్రలేఖనాలు- వారు ఉగ్గుపాలుపోసి పెంచిపోషించిన చేనేతకళ విశిష్టతను కండ్లకు కట్టినట్లుగా కన్పించును.

1928-29లో రంగాజీ నీలగిరి ప్రాంతాలలో పర్యటించి "దక్షిణా పథమందు కార్మికులు" (Labour in South India) అనే పుస్తకాన్ని, చేనేతవర్గ చరిత్రను, కూలీల, ఆదిమజాతుల చరిత్రను వివరించే ఇకనామిక్స్ ఆఫ్ హ్యాండ్ లూమ్; ట్రయిబ్స్ ఆఫ్ నిలగిరీస్ (Economics of Handloom; Tribes of Nilgiris) గ్రంథాలను రచించినారు. ఇవి ఆయా వర్గప్రజల సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సంస్కృతులను ప్రతిబింబించును.

వారి 'గోభూమి' యందు ఎటుచూచినా పొలాలు, రైతులు, కూలీలు, పశు సంపద! వారి గృహానికి పండితులైన రంగాజీ "ప్రభాసిని" అనిగాని, "వసంత విలాసవిహార్" అనిగాని పేరుపెట్టుకొనలేదు. "గోభూమి" యని తమ సేవా చిహ్నంగా పెట్టుకొన్నారు. కొమ్ములు తిరిగిన రాజకీయ దురంధరుడు నిడుబ్రోలులో జన్మించటం ఆ పల్లెసీమ పుణ్యము. చుట్టూ పుష్కలంగా పంటలుపండే ప్రాంతమున, దేహకూలిలైన రైతాంగం మధ్య తాము నివసించుచున్నా, రాయల సీమ రాళ్ళమధ్య వర్షాధారములేని సెగలుపొగలు అనుభవించుచూ అనేకవిధములైన ఇక్కట్లకు లోనయ్యే బక్కచిక్కిన రైతాంగమంటేనే వారికిజాలి! పీడింపబడే జమీన్‌దారీ రైతాంగమన్నా, శ్రీకాకుళప్రాంతములో దుర్భరదారిద్ర్యము ననుభవించు రైతాంగమన్నా వారికి మిక్కిలి జాలి, ప్రేమ. ఆప్రేమలోనుండి ఆవిర్భవించిన ప్రథమ శిష్యులే: శ్రీయుతులు కందుల ఓబులురెడ్డి, తిమ్మారెడ్డి (మాజీ మంత్రులు), ప్రముఖ కమ్యూనిస్టులు సదాశివన్, సీతారామయ్య, యం. హనుమంతరావు, దుక్కా సూర్యనారాయణరెడ్డి, సర్దార్ గౌతులచ్చన్న (మాజీమంత్రి), రాజగోపాల నాయుడు, సిద్ధయ్యమూర్తి, పండితారాధ్యుల నాగేశ్వరరావు (ప్రస్తుతం ఆంధ్రప్రభ సంపాదకులు) జమీన్‌రైతు రామానాయుడు, వల్లభరావుగారలు.

రంగాజీకి పత్రికా విలేఖరులు, పత్రికారచయితలంటే బ్రహ్మాండమైన మమత. అట్టివారిలో ప్రథమశిష్యులు పండితారాధ్యుల నాగేశ్వరరావుగారు, 'వాహిని' మాజీ సంపాదకులు, స్వర్గీయ శ్రీ న్యాపతి నారాయణమూర్తి కొంతకాలం "విజయ ప్రభ", "వాహిని" పత్రికల సంపాదకులు.

వేసవి రాజకీయ పాఠశాలల నిర్వహణకు రంగాజీకి తమ భూములలో వచ్చే ఆదాయం చాలేదికాదు. వీరునడిపిన ఉద్యమాలకన్నింటికి ఆర్థికమైనలోటు చెప్పనలవి కానిది. ఆరోజులలో పండితారాధ్యులవారు ఆంధ్రపత్రికకు వ్యాసాలువ్రాస్తే కొద్దిగా ఇచ్చేవారు. ప్రజాసేవయందు, పత్రికా నిర్వహణయందు నిమగ్నులైన నారాయణ మూర్తిగారికి నలుగురు పిల్లలు. భార్యాబిడ్డలను విడచి, ఈ వార్తాపత్రిక సేవలో రంగాజీ దగ్గరనే ఉండేవారు. భారతీదేవి, రంగాజీగార్లకు మధ్యాహ్న ఫలహారానికి డబ్బులుండేవికాదు. శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారు తాముతెచ్చినట్లుగాక, భారతీదేవిగారే వారికి వడ్డించినట్లుగా నటించి, రంగాజీన్ని, నారాయణమూర్తిగార్లని పిలిచేవారు

'ఈ ఫలహారాలను ఎవరుపెట్టిపోయారా ?' అని భారతీదేవి విచారించగా, చాల దినములకు శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారు పెట్టివెడుతునట్లు బయటపడినది. ఆయనే "గోభూమి"ని గురించి "గోభూమి" అనే పుస్తకాన్ని వ్రాశారు.

రంగాజీని ఆరాధించేవారు లక్షలాది ప్రజలున్నారు. సామాన్యరైతు కుటుంబీకులు ప్రభుత్వాన్ని బలపరచి "మాన్యాలు" పొందేవారుకాదు, వారిలో ప్రముఖులు స్వర్గీయ గొర్రెపాటి వెంకటసుబ్బయ్య, స్వర్గీయ జమీన్‌రైతు రామానాయుడు, స్వర్గీయ కొమ్మారెడ్డి సత్యనారాయణమూర్తి, శ్రీ కందిమళ్ళ బుచ్చయ్య, పలనాటిసీమ నాయకులు శ్రీ కావూరి వెంకయ్య. నెల్లూరు నాయకులు కటికినేని సోదరులు, ధనెంకుల నరసింహం, మాదాల పెద్దతిమ్మయ్య. సోదరులు లక్ష్మీనారాయణ, ఆచంట నాగయ్య ప్రభృతులు ముఖ్యులు, వీరంతా రంగాజీ నడిపిన రైతుఉద్యమ రథ సారథ్యాన్ని వహించారు.

అచ్చమైన రైతు శ్రీ గొర్రెపాటి వెంకటసుబ్బయ్యగారు. రంగాగారి రైతు ఉద్యమానికి సుబ్బయ్యగారు ఒక "పొలిమేరరాయి" అని భారతీదేవి వర్ణించారొక సారి. ఆమె ఇంకా రెండుదినాలలో మనలను విడిచి వెళ్ళుతారనగా రంగాజీవాడిన చలోక్తులు వారి రైతుప్రేమకు నిదర్శనం. ఆ సమయంలో వారినిచూచి "ఏమమ్మా, భారతీదేవీ! నీవు వ్రాసేవ్రాత. పొలంలో రైతు నాగేలుపట్టి దున్నినంత గట్టిగా ఉండు" ననగా అమ్మ నీరసస్థితిలో వుండికూడా "రంగాజీ! మన రైతుసేవ సముద్రుని కెరటాల భంగికదా!" అని జాలి చూపులతో ప్రేమను ఒలికించుతూ పక్కునవ్వారు. ఇవి మరపురాని ప్రేమవచనాలు.

శ్రమజీవులైన రైతులు, కూలీలు రంగాజీ హృదయంలో నాటుకొని పోయినారు, ఆయన హృదయం లోతుతెలియని ప్రేమసాగరం. అందువల్లనే ఆయన మహాత్మునికి ప్రతిబింబం.

కలియుగంలో ఆయా తరాల్లో దైవాంశసంభూతులు జన్మించారు. మన తరంలోకూడా అట్టి మహానుభావులు ఎందరో జన్మించారు. అట్టివారిలో తిలక్, గాంధీ, పటేల్, రాజాజీ (దక్షిణాదిగాంధీ), గఫూర్‌ఖాన్ (సరిహద్దుగాంధీ), బోస్, షౌకతాలీసోదరులు, నెహ్రూ, మాలవ్యా, లాల్‌బహదూర్, భారత భూషణశ్రీ ప్రకాష్‌జీ, పూజ్య రంగాజీ ముఖ్యులు. "రంగాజీ భారత రైతు ఉద్యమ పితామహుడు" (Ranga is the father of Indian kisan movement) అని ప్రపంచప్రసిద్ధము. అలాంటి పుణ్యపురుషులను, ఋషిసత్తములను కని, వారి ప్రబోధాలను వినే భాగ్యము ఈ తరమువారికి లభ్యమయినది.

రంగాజీ యథార్థ ప్రజాస్వామ్యవాది. అందువల్లనే వ్యవసాయ కూలీలకు రైతులకుకూడా ప్రజారాజ్యమునందు భాగస్వామ్య ముందన్నారు. కానీ ఏకపక్ష

వియంతృత్వానికి వారు విముఖులు. రంగాజీ ఇంగ్లండులో వుండగా- రామ్సే మ్యాక్డొనాల్డు- ఒక కార్మికుని కుమారుడు- బ్రిటిష్ సామ్రాట్టుకు 'స్వచ్ఛందమైన- ప్రజాస్వామ్య పద్ధతులమీద'- ప్రధానమంత్రి అయినాడు. మన దేశంలోకూడా పరిశుద్ధమైన ప్రజాశ్రేయోరాజ్యంలో అట్టివారికి భాగస్వామ్యం ఉండాలన్నారు రంగాజీ. చిన్ననాడు నాకాయన కథలుచెపుతూ వుండేవారు. ఇప్పుడు నేను ఆయన పుట్టిన గొప్పతరంలో పుట్టినానని గర్వించుతూ వుంటాను. కారణ జన్ములైన మహాత్ముల నందరినీ కండ్లారాచూచే భాగ్యంగల తరమిది.

రంగాజీ ప్రజాస్వామ్యవాది మాత్రమేగాక, దాని రక్షకులుకూడ. గతంలో భారత అధ్యక్షపీఠానికి జరిగిన శ్రీ గిరిగారి ఎన్నికసందర్భంలో- ఆయనంటే నాకు గౌరవమున్నప్పటికీ, కాంగ్రెసుపట్లగల విముఖతతో శ్రీ గిరిగారిని బలపరచ కూడదని రంగాజీ బృందమందరితోపాటు నేనుకూడా తీవ్రంగా వాదించాను. రంగాజీ మాతో అంగీకరించనేలేదు సరిగదా, చాలా తీవ్రంగా మా అభిప్రాయాలను ఖండించి, నిరసించారు. "కోట్లకొలది ప్రజల త్యాగ ఫలితంగా భారత దేశానికి ప్రజాస్వామిక స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకొన్నాము. అట్టి అమూల్యమైన ప్రజాస్వామ్యాన్ని పరిరక్షించుకొనుటకుగాను విశాల దృక్పథాన్ని కలిగియుండాలి.... శ్రీ గిరిగారి హస్తాలలో- అధ్యక్షపీఠాధిపత్యంక్రింద- దేశ ప్రజాస్వామ్యం సురక్షితంగా ఉండగలదని నాకు విశ్వాసం ఉన్నది" అన్నారు. ఈ విషయమై రంగాజీ, రాజాజీలకు చాల సుదీర్ఘమైన చర్చజరిగింది. శ్రీ గిరిగారిని బలపరచడానికి రాజాజీ విముఖత చూపినారు. ఇక విధిలేక రంగాజీ- తమ నాయకుడైన రాజాజీనే అనుసరించవలసి వచ్చినది. మొత్తంమీద మొదటిఓటు వేయించలేకపోయినా, రంగాజీ తమ తీవ్రప్రయత్నంద్వారా రెండోఓటు వేసుకోనడానికి స్వతంత్రాన్ని పొందగలిగారు.

ఇట్టి సందర్భాలెన్నినోన్నో !, ప్రజాస్వామ్యాన్ని పరిరక్షించాలనే మహోద్దేశంతో వారుపడిన వ్యథనంతా ఒక్కసారి సింహావలోకనం చేసినచో ఎంతటి రాజకీయ విరోధికూడా 'రంగాజీ ప్రజాస్వామ్య వ్యతిరేకి'యని అంతరాత్మసాక్షిగా వారిని నిరసించలేదు. ఆయన తన వ్యక్తిగతహోదాతో పనిలేకుండా, ప్రజాస్వామ్యాన్ని రక్షించుటే ప్రథమ కర్తవ్యమని స్పష్టంగా, నిర్భయంగా- నాబోటి ఆవేశపరులనందర్నీ దగ్గరకు చేరదీసి స్పష్టీకరించారు. రంగాజీ యావజ్జీవితమును ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతాలకే అంకిత పరచారనేది బహిరంగసత్యము. పదవీవ్యామోహానికి తావీయని మహాయోగిపుంగవుడాయన. రైతుకూలీ క్షేమాభిలాషి, ఆచార్య రంగాజీకివే నా జేజేలు.

బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి

శ్రీ కె. బాలకృష్ణారావు

ఆచార్య రంగాజీ అనగానే అఖిలభారత జనావళి అంతరంగాలలో ప్రేమ తరంగాలు ఉప్పొంగుతాయి. వారి మనస్సులు సుమరాశులై ఆయనను అభిషేకిస్తాయి. అట్టి రంగాజీ 75 వ జన్మదినోత్సవాన్ని మనం జరుపుకొనటం మన అదృష్టం. స్వతంత్ర భారతదేశం సర్వత్రా జరుపుకొనవలసిన ఉత్సవమిది.

రంగాజీ ఆక్సుఫర్డు విశ్వవిద్యాలయంలో ఆర్థిక శాస్త్రమందు ఉన్నతశ్రేణిలో ఉత్తీర్ణులయ్యారు. బుద్ధి కుశలతచేత ఉపాధ్యాయులను, స్నేహమాధుర్యంతో విద్యార్థి మిత్రులను ఆయన విద్యాలయాలలో ఆకర్షించేవారు.

భారతదేశంలో స్వాతంత్ర్య సమరం చెలరేగిన రోజులవి. స్వాతంత్ర్య రథసారథియైన పూజ్య బాపూజీ విజయశంఖం పూరించారు. పచ్చయప్ప కళాశాలలో ఆర్థిక శాస్త్రాచార్య పదవి నలంకరించిన ఆచార్య రంగాజీని - మహాత్ముని శంఖారావం మంత్రోపదేశంవలె ప్రభావితుని చేసింది. విశాలమైన భారతదేశమే తమ విశ్వవిద్యాలయమన్నారు. సంకుచిత పరిధులను సహించలేకపోయారు. ఆయన ఎఱ్ఱని నెత్తురుకణాలు భరతమాత పాదాలపై ముద్దమందారాలై నిలుస్తాయని ముక్తకంఠంతో ఘోషించాయి. పదవిని పరిత్యజించి రంగాజీ స్వాతంత్ర్యసమరంలో యోధునిగా నిలిచారు.

కర్షక బంధువు, కర్షకలోకనేత, కర్షకోద్యమ నిర్మాత ఆచార్య రంగాజీ. 1927 వ సం. లో ఒంగోలు ప్రాంతంలో దాపురించిన గడ్డి కరువును దూరంచేసినందుకు కర్షకులు ఆయనను "గడ్డిదొర" అని ముద్దుగా పిలిచారు.

రైతు రక్తాన్ని విదేశీయ మద్యంగా విలాసంతో పానంచేస్తున్న జమీందార్ల మత్తు వొదిలించటానికి 1928 లో జమీన్‌రైతు సంఘాన్ని స్థాపించారు. జమీందారీ విధానానికి ఎదురుగా నిలబడి విస్తృతమైన పోరాటాన్ని నడిపించారు.

పెదవడ్లపూడి ప్రాంతంలోని దాదాపు 20 గ్రామాలకు రంగాజీ కృషి 'భగీరథుని తపస్సు'లాగా ఫలించింది. భూమాత సుందర దరహాసాలతో రంగాజీని ఆశీర్వదించింది. రంగాజీ అడుగుపెసినచోట భూలక్ష్మి సస్యశ్యామల శోభలతో సాక్షాత్కరిస్తుంది.

1935 లో రాయలసీమలో క్షామదేవత క్షుత్పీడితులపై కంకాళనృత్యం చేసింది. నోరులేని మూగజంతువులు గిలగిలా కొట్టుకొని ఆకలిమంటలకు ఆహుతి అయిపోయినవి. రంగాజీ ఆనాడు చేసిన అపారమైన సేవకు ప్రజలు ఆయనను 'రాయలసీమ రక్షకు'డని కీర్తించారు.

కార్మిక సంఘాలవలే రైతు సంఘాలుండాలని రంగాజీ ఆకాంక్ష. వ్యవసాయ దారుల పంటలకుకూడ భీమా సౌకర్యాలు కలిగించాలని అంతర్జాతీయ ఆహార వ్యవసాయోత్పత్తిదారుల సంఘాల సమాఖ్యలకు ప్రథమంగా పంటల భీమా పథకం ప్రతిపాదనను సమర్పించారు.

రైతుల ఆర్థికస్థితిలో స్థిరత్వాన్ని సాధించేందుకు ప్రపంచ వ్యవసాయ దారుల సంస్థలద్వారా రంగాజీ కృషిచేశారు. రైతులలో గ్రామీణులలో సంఘటిత శక్తిని సాధించేందుకు రంగాజీ కర్షకోద్యమం ఆధ్వర్యాన రైతు రక్షణ యాత్రలను సాగించారు.

"పుణ్యధాత్రికి బిడ్డలంమేము. మాకూ ఉజ్వల చరిత ఉం"దని రంగాజీ వెన్నునిమరగానే కర్షకలోకము ఆత్మవిశ్వాసంతో వ్యక్తిత్వాన్ని చాటిచెప్పింది.

మనదేశ రాజకీయ జీవితంలో రంగాజీపాత్ర ప్రముఖమైనది. ప్రజలచేత పలుమార్లు శాసన సభలకు ఎన్నుకోబడ్డారు. పార్లమెంటులో ఆయన "ఇండియన్ బర్క్" అని రాజకీయ నిపుణులు స్తుతించారు. సోషలిజానికి, ప్రజాస్వామ్యానికి సమగ్ర స్వరూపాన్ని సవ్యంగా చిత్రించిన ఆర్థిక, రాజకీయ శాస్త్ర తపస్వి రంగాజీ. ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి, వ్యవస్థకు పుష్టినిచ్చినవారు రంగాజీ.

ఆచార్యరంగా హృదయం చింతనాపరులకు కళాపరిషత్తు. ఆయన భావనా ధార బృహత్తరమైన ఒక విజ్ఞాన సర్వస్వము. రాజకీయ పాఠశాలలను, రైతాంగ విద్యాలయాలను పల్లెసీమలలో ప్రారంభించి సామాన్యమైన రైతుకుకూడ రాజకీయ చైతన్యాన్ని కలిగించిన విప్లవవాది రంగాజీ. వారి రాజకీయ భావాలు, సిద్ధాంతాలు వాడి, వేడి కలిగి వుంటాయి. అన్యాయాన్ని, ఆక్రందనాన్ని సహించలేరు ఆయన. మర్మము ఎఱుగని రాజకీయవాది. ప్రముఖ పార్లమెంటేరియన్‌గా విస్తృతమైన ఖ్యాతిగాంచారు. ఈనాడు ఉన్నత పదవుల నలంకరించిన రాజకీయ నాయకులలో ఎంతోమంది ఆయన శిష్యులే.

శ్రీ రంగా కారుణ్యం కర్షకలోకానికే పరిమితం కాలేదు. చేనేత పారిశ్రామి కులకుకూడ ఆయన బాంధవుడయినాడు. కేంద్ర చేనేత బోర్డులలో చిరకాలంగా ఆయన చక్కని పాత్రను నిర్వహించారు. చేనేత వారోత్సవాలు జరిపించి ఈ పరి శ్రమను ప్రజల పరిశ్రమగా, ఈ ఉద్యమాన్ని ప్రజా ఉద్యమంగా గుర్తింపజేశారు.

రంగాజీకి సువిశాలిమైన మానవాళి అంతా స్వీయకుటుంబంగా దర్శన మిచ్చింది. స్వదేశంలోనేకాక, సీమదేశాలలోకూడ రంగాజీని కూరిమి చుట్టంగా, మిత్రునిగా, నాయకునిగా, ఉద్యమ నిర్మాతగా ఆరాధించేవారు లెక్కకు మించిన సంఖ్యలో ఉన్నారు. 1946 లో లండన్‌లోనూ, 1947 లో హేగ్‌లోను. 1949 లో

కెనడాలోను జరిగిన రైతు ప్రతినిధుల సభలకు భారత ప్రతినిధి వర్గానికి రంగాజీ నాయకత్వం వహించారు. అమెరికా, కెనడా, జపాన్, సోవియట్ రష్యా, యుగోస్లావేకియా దేశాల వ్యవసాయదారుల మహాసభలలో రంగాజీ భారత ప్రతినిధివర్గానికి నాయకత్వం వహించారు. భారతదేశ ప్రతిష్ఠను ప్రవర్ధమానంచేశారు. ఈ విశాలమైన భూవలయంపై ఆయన తన రైతు ఉద్యమానికి శంఖాన్ని పూరించారు. రైతాంగ ప్రవక్తగా పేరుగాంచారు.

రాజకీయ జీవిత వ్రతంలో నిమగ్నులయినా రంగాజీ ఉన్నతశ్రేణికి చెందిన సాహితీ నిర్మాత. ఆయన మస్తిష్కమే ఒక మహాగ్రంథం. ఆయన సాహితీ వేత్తగా, బహుగ్రంథకర్తగా ఖ్యాతిగాంచారు. వారి ఆంగ్ల వచన రచన చక్కని శైలిలో, ఉన్నత ప్రమాణాల నందుకొన్నది. "క్రెడో ఆఫ్ వరల్డు పెజంట్రీ". "వరల్డు పెజంట్ మువ్‌మెంట్", "కాకతీయ నాయక్స్" మొదలయిన గ్రంథాలకు రచయితగా మేధావివర్గంలో మాననీయమయిన స్థానాన్ని సంపాదించుకొన్నారు. రంగాజీ రచించిన "కొలోనియల్ అండ్ కలర్డ్ పీపుల్స్ ఫ్రీడం ఫ్రంట్" అనే గ్రంథాన్ని ఆఫ్రికా, అమెరికా రంగు జాతుల ప్రజలు పవిత్ర గ్రంథంగా పరిగణిస్తున్నారు.

స్వాతంత్ర్య సమర సమయంలో రంగాజీకి శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమే దాదాపు స్వగృహమయింది, ఆయన ఉన్న జైలు ఒక విజ్ఞాన కేంద్రంగా రూపొందేది.

ఆయన ప్రజా ఉద్యమాలను నిర్మించారు, నడిపారు. ప్రజాసేవకుల్ని, నాయకులను సృష్టిచేశారు. గ్రామీణ ప్రజానీకంలో విస్తృత రాజకీయ చైతన్యాన్ని కలుగజేశారు. అందువల్లనే ఆయన ఒక వ్యక్తి కాదు. ఆయన మహాశక్తి, ఆయన మహా సంస్థ, ఆయన జీవితం ఒక మహాయజ్ఞం. ఆయన మానవత్వానికి కావలసిన పరిపూర్ణతను సాధించుకొన్న మహామనీషి. అందుకే ఆయన బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి.

రంగాజీ పుట్టుకతో పుడమి తల్లి పులకరించింది. ప్రజాస్వామ్యం పల్లవించింది. వారి ఈ 75 వ జన్మదినోత్సవ సందర్భమున వారికి పూర్ణాయురారోగ్యములను ప్రసాదించాలని పరమేశ్వరుని మిక్కిలిగా ప్రార్థిస్తున్నాను.

నమో వాకాలు

శ్రీ పావులూరి శివరామకృష్ణయ్య

నవంబరు 7 వ తేదీ నవభారత చరిత్రలో ఒక సుదినం. ప్రపంచ కార్మిక జనావళికొక పర్వదినం.

ప్రపంచ కార్మికులకు మార్క్సు ఉద్యమాన్ని నిర్మిస్తే, నిఖిల రైతాంగ శ్రేయస్సు కొఱకు రంగాజీ ఉద్యమాన్ని సృష్టించారు. కార్మిక కర్షకుల శ్రేయో రాజ్యం కొఱకై తన జీవితంలోని శక్తివంతమైన కాలాన్ని వినియోగించి, అనేక రాజకీయ విద్యాలయాలు, రైతాంగయాత్రలు నడిపి పీడిత ప్రజలలో చైతన్యాన్ని కలుగజేసిరి. స్వామి సహజానంద్, ఇందులాల్ యాజ్ఞిక్, ఆచార్య నరేంద్రదేవ్, బంకీముఖర్జీ, విశ్వనాథదాసువంటి రైతునాయకులతో కలిసి అఖిలభారత రైతు ఉద్యమాన్ని స్థాపించిరి.

రంగాజీ నాటి జమీందార్లందరికి ప్రక్కలో బల్లెమయిరి. వీరిపై హత్యా ప్రయత్నములుకూడ జరుగకపోలేదు. వీరు రంగంలోనికి రాకముందు ఆంధ్రదేశం రాజకీయంగా చాల నిస్తేజంగా, నిద్రాణదశలో వుంది.

అప్పట్లో కాంగ్రెసు రాజకీయాలు కొన్ని ముఖ్య పట్టణాలవరకే పరిమితమై యుండెడివి. ఒక్కసారి గ్రామాలవైపు తమ దృష్టిని మళ్ళించి, రాష్ట్రమంతటా పర్యటించి, ఉత్సాహవంతులైన యువకులందరినీ తమ రాజకీయ విద్యాలయాలకు రప్పించిరి. నాటి వీరి విద్యార్థులే నేటి రాష్ట్రనాయకులైరి. ఇంతేగాదు యావద్భారతానికి నేతలుకూడ కాగల్గిరి. ఇది ఒక్క రాజకీయ రంగానికేగాదు, వివిధ రంగాలకు కూడ ప్రాకింది. తమిళనాడుకుచెందిన శ్రీ అన్నాదొరై మొదలు నేటి రాష్ట్రనాయకులైన తిమ్మారెడ్డి, ఓబుల్‌రెడ్డి, లచ్చన్న, చెన్నారెడ్డి, బసవపున్నయ్య, రాజేశ్వరరావు, వాసుదేవరావు, రాజగోపాల్‌నాయుడు, రహమాన్‌ఖాన్, ప్రగడ కోటయ్య వంటి ఉద్దండులు మరెందరోగలరు.

వీరు కాంగ్రెసులో వుంటూ రైతు సంఘ నిర్మాణాన్ని సాగింప బూనగా, యిది నాటి వృద్ధ కాంగ్రెసు నేతలకు కన్నెఱ్ఱ కలుగజేసింది. దీనికి రంగాజీ అదరలేదు. పైపెచ్చు ఆనాటి కాంగ్రెసునేతల ఆమోదముచేతనే "కాంగ్రెసులో అన్నివర్గసంఘాలు అనుబంధ సంస్థలుగా వుండవచ్చు"ననే తీర్మానాన్ని చేయించి తమ దూరదృష్టిని, కార్యదక్షతను నిరూపించుకొనిరి.

రంగాజీ రాష్ట్ర కాంగ్రెసు అధినేతగానున్నప్పుడే ఆంధ్రదేశంలో కాంగ్రెసు జనసామాన్యము వరకు, విస్తృత ప్రచారములో నుండినది. గ్రామీణ ప్రజలు కాంగ్రెస్సును తమ సంస్థగా భావించ మొదలిడిరి, అట్టడుగున అణగారి ఆర్థిక,

సాంఘిక రాజకీయ రంగాలలో వెనుకబడియున్న గ్రామీణ ప్రజానీకానికి విజ్ఞానాన్ని వెదజల్లి, చైతన్యం గలిగించిన నాయకుడు రంగాజీ. "వాహిని" ద్వారా యన్. జి. ఆచార్య, న్యాపతి, నార్ల, పండితారాధ్యులవంటి మేటి పత్రికా సంపాదకులను ఆంధ్రప్రజలకు రంగాజీ పరిచయం గల్గించిరి. వీరు ప్రచురించిన "రైతు భజనా వళి" అభ్యుదయ భావాలు గల్గిన స్వాతంత్ర్య ప్రియులందరికీ పఠనీయ గ్రంథ మైనది.

అధికార రాజకీయాలకు అవసరమైన తంత్రాంగ, మంత్రాంగాలు వారిలో మచ్చుకైనా కన్పించవు. అందువల్లనే వారు అధికార రాజకీయాల్లో వెనుకనుంటారు. ఉండక తప్పదుకూడ! చాలమంది రంగాగారికి "డిప్లమసీ" తెలియదంటారు. పైన చెప్పిన అవినీతి రాజకీయ విధానమే నేటి అధికార రాజకీయాల్లో "డిప్లమసీ" పేరుతో చలామణిలోవుంది.

కల్ల, కపటం ఎరుగని హృదయం రంగాజీది. అనుగ్రహమొచ్చినా, ఆగ్రహ మొచ్చినా 'అతి'గానే వస్తూవుంటుంది. తన శిష్యులనూ, అనుయాయులనూ తనం తటి వాళ్ళనుగా చేయాలనే ఆకాంక్ష వీరిలో మెండు. అందువల్లనే నేడు ఆంధ్రలో నాయకుల కొరత లేకున్నది. రంగాగారు నాడునాటిన సామ్యవాద బీజాలు కొంద రిలో మహావృక్షాలయ్యాయి.

భారత జాతీయ నాయకుల్లో రంగాగారిది ఒక ప్రత్యేకత. దేశంలో జరిగిన స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో జమీన్‌దారీ వ్యతిరేక వుద్యమాల్లో, అస్పృశ్యతా వ్యతిరేక వుద్యమాల్లో రంగాజీ వ్యక్తిగాగాక ఒక సంస్థగా తోడ్పడిరి. ఈ ఉద్యమాలన్నిం టిలో వీరికి చేదోడు వాదోడుగానున్నవారు శ్రీమతి భారతీదేవి, తమ్ములు లక్ష్మీ నారాయణ, నన్నపనేని వెంకట సుబ్బయ్యగారలు. గాంధేయ భావాలను చక్కగా ఆకళింపు జేసుకొని పూజ్య బాపూజీచే "రైతుకూలీ ప్రజారాజ్యమే కాంగ్రెసు ధ్యేయ"మని అంగీకరింపజేసిరి. రంగాగారు రాజెన్‌బాబు, పటేల్, రాజాజీ, నేతాజీ, యం. యన్. రాయ్ ల కోవకు జెందినవారు. ఇలాంటి మచ్చలేని మహానాయకు నికి సమకాలికులముగా వుండటం మన అదృష్టంగా భావించాలి.

ఆక్సుఫర్డ్‌నుండి వచ్చిననాటి సామ్యవాద భావాలే నేటికీ వారిలో ద్యోతక మౌతున్నాయి. అట్టడుగున, అణగారియున్న, దళిత జనోద్ధరణే వారి పరమ ధ్యేయంగావుంది. రైతు కూలీలోకాన్ని పాదులుచెడకుండా, కుదురులు తొలగకుండా కాపాడటం, ఆ పాదులు, కుదురులూ యింకా పటిష్ఠంగా, నాలుగుకాలాలపాటు మన గలిగేటట్టు చేయడం తమ ప్రాథమ్మిక కర్తవ్యంగా గ్రహించారు. ఇప్పుడిక అవి

వీరి ఆశయాలుగా వుండటం, మన భాగ్యంగా భావించుకొంటూ, వారి యీ జన్మ దిన సందర్భంలో వారి జీవితాశయ సిద్ధికి కృషిచేయగలమని ప్రతినబూనటం మన కర్తవ్యం, వారి రాజకీయ సాంఘిక, విధానాల ప్రభావం సోకిన నాలాంటి వారికి వారు చిరకాలంగా తమ సేవలను జనసామాన్యానికి అందిస్తూ, ప్రజాస్వామ్యాన్ని పటిష్టవంతంగా కాపాడగలందులకు వారికి ఆయురారోగ్య భాగ్యాలు మరింతగా సమకూర్చాలని ఆ పరాత్పరుని ప్రార్థిస్తున్నాము.

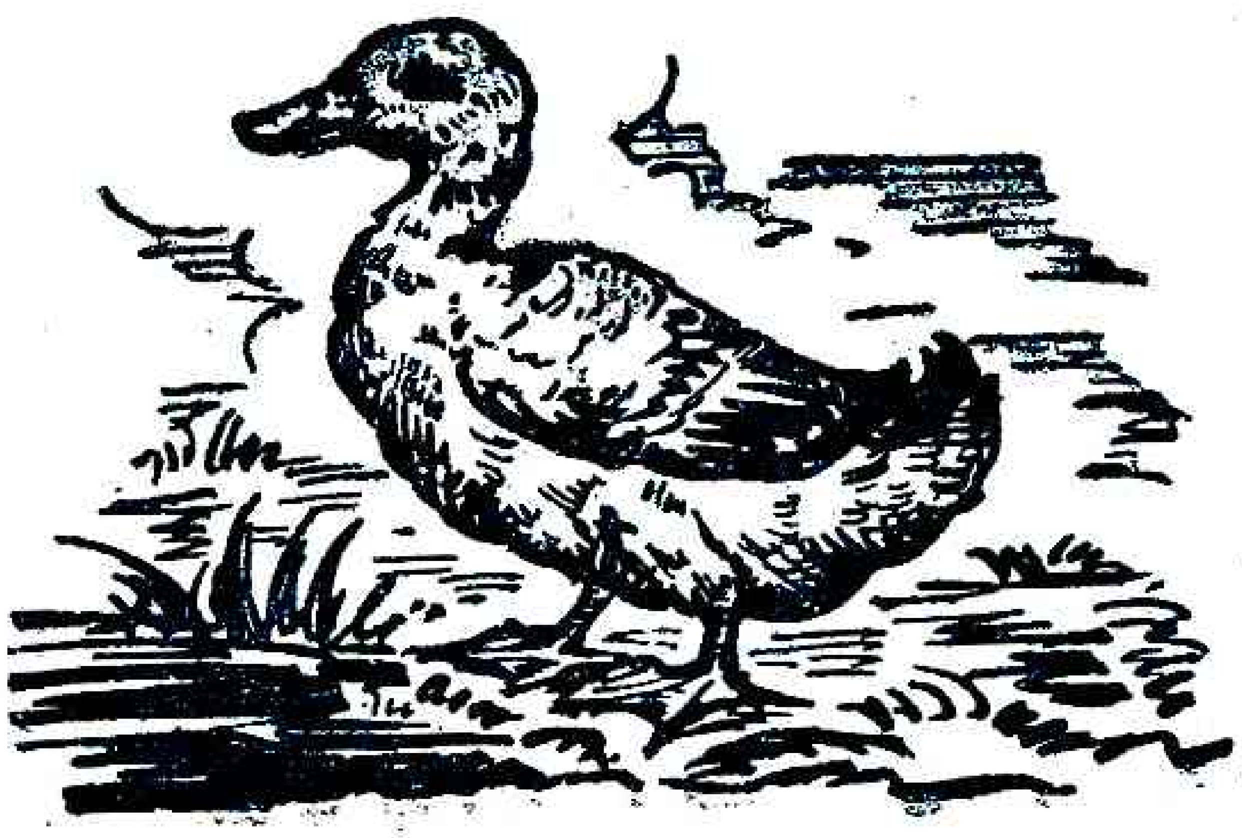

పీడిత ప్రజాళి ఆశాజ్యోతి

శ్రీ యస్. రామిరెడ్డి
(శాసన మండలి మాజీ సభ్యులు)

గాంధీయుగంలో ఆంధ్ర రైతాంగ రాజకీయ గగనవీధి నుజ్వలముగా అద్వితీయముగా ప్రకాశింపజేసిన నిరంతర కార్యసాధకుడు రంగాజీ! ఆంధ్రుల కీర్తి, ఆంధ్ర పౌరుషము, వెనుకంజవేయని త్యాగశీలము- 'ఆంధ్రకేసరి' వోలె కర్షక బాంధవులైన రంగాగారి ద్వారా భారతదేశమునందంతటా, విదేశాలలోను వెల్లడియై గాంధీమహాత్మునిచేతను, అంతర్జాతీయనేతలచేతను బహుధా ప్రశంసలను పొందెను. ఆచార్యరంగాగారిని గురించి, అభిప్రాయాన్ని ప్రకటించటం సూర్యుని దివిటీతో చూపించటం కాగలదు. దాదాపు ముప్పది యేండ్లకు పూర్వము ప్రప్రథమంగా వారితో పరిచయభాగ్యం ఏర్పడిననాడు నాలో జిజ్ఞాస రగుల్కొని సంపూర్ణ మానవుని సందర్శించిన సంతృప్తి యేర్పడినది.

ఒక్కొక్క మహాపురుషుడు ఒక్కొక్క కార్యమునకు నియుక్తుడై జన్మించును. రంగాజీ మహాపురుషుల శ్రేణికి చెందినవారు. దైవదత్తమయిన శక్తి సంపద కలవారు. మహర్షులని చెప్పనగు గాంధీజీ - రాజాజీలను సేవించి, వినయ వివేక శీలముల నలవరించుకొన్నవారు. విధి నిర్దిష్టమైన మహాకార్య సాధనకై పుట్టినవారు. రైతులను, రైతుకూలీలను, తదితర సామాన్య ప్రజలను ఉద్ధరించి, వారి స్వాతంత్ర్య గౌరవములను కాపాడి దేశాభ్యుదయమునకు అహరహము కృషి సలుపుచున్న మహావ్యక్తుల్లో రంగాజీ యొకరు.

దేశ విదేశాలలో పలుచోట్లను, ముఖ్యంగా ఆంధ్రదేశమునం దంతటా, యేటేటా ఆయన జన్మదినోత్సవములు జరుపుకొనుచుండుట పరిపాటి. ఆంధ్రలోను దేశమునందలి యితర భాగములందును, గ్రామ జీవితములోని పలువర్గములకు ఆయన చేసిన ఉత్తమ సేవలను అభినందించుటకు, ఆయనయందున్న ప్రజాదరణ సూచకములే ఈ జన్మదినోత్సవములు. విదేశాలలో విద్యాభ్యాసము పూర్తిజేసుకొని, భారతదేశాని కేతెంచిన పిమ్మట - దేశ దాస్య విముక్తికై జరిగిన స్వాతంత్ర్య సమరములో పలుమార్లు కారాగార క్లేశాలను అనుభవించినారు. దేశసేవకై ఆయన కావించిన స్వార్థరహిత ప్రజాహిత కార్యక్రమాలు సుప్రసిద్ధములు.

ఆచార్య రంగా తమ జీవితకాలమునంతా అతి సాహసియైన ఉద్యమ నిర్మాతగా నడుపుతున్నారు! విస్తృత ప్రచారకుడుగా విశేష ఘనత కెక్కిన వీరు ప్రజా సమూహాలను ఒకచో చేర్చటం - తమ అభిప్రాయాల కనుగుణమైన సిద్ధాంతాలపై ఆవేశపూరిత ఉపన్యాసాలు కావించటంపట్ల, ఆయనకుగల అత్యుత్సాహము తరగనిది. అది ఆయనకు సుఖభోగాల ప్రాకులాట నధిగమింపజేసె. అలసట యెరుగని

దృఢనిర్ణయ శక్తిని ప్రసాదించింది. అవధిలేని తీరున సామూహిక ప్రసంగాలు సాగించటములో యేవిధమయిన సంకోచము లేకుండా వ్యవహరింథురు. ఒక్క ప్రకాశంగారు మినహా రంగాగారిలాగా ఆంధ్రదేశమునందలి అన్ని గ్రామాలు సందర్శించిన వారు అరుదు. భూమిపై శ్రమించే జనాలతో యింతటి సన్నిహిత విశాల సంబంధాలు స్థిరంగా యేర్పరచుకొన్నవారు మరెవ్వరూ లేరన్న అతిశయోక్తికాదు. అనుభవపూర్వకమూ, సమర్థవంతమూ, ఉత్తమము అయిన వాక్పటుత్వ మాయన సొమ్ము.

ఆయన త్యాగ చరితవలన ఆడంబర రహితమైన అతిసాధారణమైన సేవా శ్రమ జీవితం మూలంగాను – అత్యున్నత ఆదర్శానికి తమ్ము తాము అంకితము చేసికొన్న కారణంగాను, బీద జనుల సమస్యలతోను, వారి కష్టనష్టాలతోను – అభాగ్యజీవితాలతోను, తాదాత్మ్యం పొందాలనే ఆతురత వలనను, ప్రజా హృదయాలను ఆకర్షించగల ఆయన ధీశక్తి మహత్తర భాసమానమై యున్నది. 1926 నుండి కళాశాల ప్రొఫెసరుగా మూడు సంవత్సరములు మినహా ఆయన జీవితములో మరెన్నడూ ప్రతిఫలము ప్రాతిపదికగా సేవాకార్యక్రమానికి అంగీకరించి యుండలేదనుట – గమనార్హమైన ఆయన నిస్వార్థతను నిరూపించుచున్నది.

నాలుగున్నర దశాబ్దాల తమ అవిరళ రాజకీయ ప్రజాహిత కార్యక్రమాలలో అధికార పదవీ ప్రలోభాలకు లోనుకాకుండా అశేష ప్రజానీకం హృదయాలలో అధికారేతర మహత్తర ప్రతిపత్తిని. స్థాయిని నిలుపుకున్నారు. ఆయన కోరియున్నట్లయితే కేంద్రములోగాని, రాష్ట్రములోగాని ఏనాడో మంత్రి పదవి నలంకరించియుండువారే. కాని 'సేవకోసమే సేవ' యనుటయే వారి జీవిత ముఖ్యాశయము.

శ్రామికుల రైతుల సమస్యలెల్లప్పుడు రంగాగారి పెదవులపై మెదలుతుంటాయి. ఆక్స్‌ఫర్డు విద్యార్థిగా ఆచార్యరంగా బహుముఖ విద్యాపారంగతులు. ఆయన నిగర్వి. జాతీయ అంతర్జాతీయ పరంగా రాజకీయ – ఆర్థిక విషయాలు కూలంకషంగా అవగాహన చేసికొన్న మేధావి శ్రీ రంగా. చక్కటి నిర్మాణ కార్యకర్త. స్వతంత్ర భావుకుడు. సునిశిత వాదనా పటిమ గలవాడు. అసదృశమైన ఆందోళనాకారుడు. నిర్విరామంగా సాగిస్తున్న ఆయన సిద్ధాంతపర రాజకీయ సమరంలో – తమ భావాలకు అనుకూలురుగా ప్రజలను మళ్ళించగల కార్యదీక్షా ధురంధరుడు.

ఆయన యెల్లప్పుడు తమ అంతరాత్మ ఆదేశాన్ని అనుసరిస్తారు. తనకు యుక్తము, ధర్మము అని తోచినవిషయము తప్పక నెరవేర్చుటలో పట్టుదల,– అధర్మము, చెడు యెక్కడనున్నను, అది యెవరినుండి వచ్చినను–దాని నెదుర్కొన కలిగిన కార్యశీలి. యథార్థ సంగతి సందర్భాల పట్ల – ఆయనెంతో ఆసక్తి కలిగి

ఆచరించుటలో సర్వదా సంసిద్ధులు ఆయనచేసే ప్రతి పని చిత్తశుద్ధి సమ్మిళితమై యుండును. జంకు గొంకులేక, తాను నమ్మిన సిద్ధాంతాలపట్ల నిస్సంకోచంగా పోరాడే స్వేచ్ఛాశీలి. కనుకనే ఆయన కాంగ్రెసునుగాని మరొకపార్టీనిగాని విడనాడటమూ, సహచరులతో ఎడబాటు పొందటము సామాన్యముగా జరుగుచుండును. సంపూర్ణంగా తమ లక్ష్యాలను ప్రకటించే నిమిత్తం తమ వ్యక్తిగత ఫలితాలను లెక్కించని, పార్టీల అదుపు ఆజ్ఞలకు సహితము భయపడని అపూర్వమైన రాజకీయవేత రంగాజీ. కళంక రహిత చిత్తము, నిస్సందేహమైన విజాయితీలే వీరికి అట్టి శక్తి నివ్వగలుగుతున్నాయి.

రైతాంగానికి సౌభాగ్యాన్ని సాధించడమే రంగాగారి జీవితధ్యేయం. ఆయన రైతుగా జన్మించారు, రైతులకోసమే జీవిస్తున్నారు. రైతులకోసం అవసరమైతే ప్రాణార్పణం గావించుటకు వెనుకాడని త్యాగజీవి, అధికార దాహ మాయనకు ఏనాడులేదు. కళాశాలల, విశ్వవిద్యాలయాల, పరిధులలో కుదించుకొని పోక - విశాల విశ్వములో అనంతమానవకోటి యొక్క సమగ్ర-సమర్థవంతమైన జీవిత విధానానికి విలువలను వివరిస్తూ, విధిగా పోషిస్తూ, వెలయిడరాని సంస్కారానికి దోహదం చేస్తున్నారు రంగాజీ. భారతరైతాంగ అభ్యుదయానికి, ప్రపంచరైతాంగ శ్రేయస్సుకు రంగాగారి స్వార్థరహిత సేవా త్యాగాలు. విస్మరింపరాని సాంఘికమైన పునాదులు. సమాజంలో అట్టడుగునబడి. అణగారిపోతున్న ప్రజలకు చేసిన మహోన్నత సేవా దక్షతలే ఆయనను ప్రపంచనాయకునిగా నిరూపించినవి. మానవస్వాతంత్ర్యము, నాగరికతలకు తిరుగులేని సమరయోధులు శ్రీ రంగా.

పల్లెలో వున్నా, ఢిల్లీలో వున్నా: విజయవాడలో నున్నా, వియన్నాలో నున్నా: వీధిలో నడుస్తున్నా, విమానంలో తిరుగుతున్నా - అహో రాత్రాలు అత్యధిక సంఖ్యాకులైన - అన్నదాతలగు రైతుల అభివృద్ధిని గురించియె ఆలోచిస్తుంటారు. రాజకీయాలైనా రైతుల శ్రేయస్సుకు తోడ్పదేవిగా యుండిననే స్వీకరిస్తారు.

ఆచార్యరంగాగారు ఈ నాలుగున్నర దశాబ్దాల రాజకీయ జీవితముద్వారా కర్షక కార్మిక చేనేత - తదితర పీడిత జనగణము కోసము ఎన్నెన్నో రాజకీయ పాఠశాలలు నడిపి, మరెన్నో మహోద్యమాలు నిర్వహించి వారికి స్వాతంత్ర్య గౌరవాదరాలను. వ్యక్తిత్వమును చేకూర్చినారు. వివిధ రంగాలలో - ముఖ్యంగా రైతులు సారధ్యము వహించే తాహత్తు సమకూర్చినారు, మట్టినుంచి మాణిక్యాలను తయారు చేసినారు. సర్వవిధముల వారిజీవితము పన్నెకెక్కి ధన్యమైనది.

ప్రజాహిత జీవియై అత్యుత్సాహంతో అహరహము కృషి చేస్తున్న ఆచార్య రంగాగారికి కరుణాళువైన పరమేశ్వరు డాయురారోగ్య చిరజీవనములు ప్రసాదించి, వారి సమున్నతాశయ సంసిద్ధికి విజయాన్ని ప్రసాదించ వలెనని ప్రార్థించుచున్నాను.

రైతు బాంధవ

— శ్రీ మన్నే చిననాగయ్య

ఆంధ్ర రాజకీయ రంగమునకు మారుపేరు ఆచార్య రంగా. భారతదేశ మందలి సుప్రసిద్ధ రాజకీయవేత్తలలో "కులపతి" రంగాగారు అగ్రగణ్యులని చెప్పవచ్చును. అధికారంకోసం అఱ్ఱులుచాచే ప్రజానాయకులు లెక్కకు మిక్కిలిగా నున్నారుగాని, ప్రధానమైన పదవులనుసైతం తృణప్రాయంగా త్యజించి, ప్రజా సేవ, చేయుటకు దీక్షబూనిన ఘనకీర్తి "రైతురంగా" గారికే దక్కినది. ఇట్టి మహానాయకులు మన పవిత్ర భారతదేశమందు జన్మించుట మన వీరభారతి అదృష్టము. రంగావంటి రాజకీయ దురంధరులనుగన్న తెలుగుతల్లి ధన్యురాలు.

మహాపురుషుల జన్మదినోత్సవములు మరువక చేయుట మనకు ఉగ్గుపాలతో బెట్టినవిద్య. 1960 నుండి "కులపతి" రంగాగారితో నాకు విశేషమైన పరిచయ మున్నది. నాటినుండి నేటివరకు నాబోటి వారెందరమో వారి అడుగుజాడలలో నడచు చున్నాము. "జాతిపిత" మహాత్మాగాంధీ. "నవభారతనిర్మాత" పండిత జవహర్ లాల్‌నెహ్రూ, శ్రీమాన్ రాజాజీ, "భారతరత్న" డాక్టర్ బాబూరాజేంద్రప్రసాద్, ప్రముఖ "వేదాంతవేత్త, భారతరత్న" డాక్టర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ మొదలగు ప్రసిద్ధ రాజకీయవేత్తలతో విశేషపరిచయమేగాక సామాన్య ప్రజాజీవితముతో ఆచార్య రంగాగారి రాజకీయ జీవితము పెనవేసుకొనిపోయినది. కుగ్రామములలో సైతము పర్యటించి రాత్రింబవళ్ళు గ్రామీణాభివృద్ధికి ఎనలేని కృషిసల్పిన ఘనత ఆచార్యులవారిదేనన్న ఆశ్చర్యపడనవసరములేదు. ఆబాలగోపాలము రంగాగారి నెరుగుదురన్న నించుకేనియు అతిశయోక్తిలేదు.

"రైతు దేశమునకు వెన్నెముకవంటివాడు" "రైతులేనిదే రాజ్యములేదు." "రైతు నాగలిపట్టి నేలనుదున్నకున్న రారాజుకైనను రాలదొక్కగింజ" అని ముక్తకంఠముతో నినాదమిచ్చినవారిలో రైతుబాంధవ రంగా చిరస్మరణీయుడు. రైతురక్తము పొంగిపొరలు అఖిల మానవకోటికి ప్రప్రథమముగా దీప్తిని కల్గించిన ప్రాథమిక మానవజాతికి. మనుగడసారమైన దక్షిణాపథమునుండి ఆత్మగౌరవ ముతో, ఆత్మవిశ్వాసముతో దేశానికి తీరుతెన్నులు తీర్చిదిద్ది యాత్రసాగించిన వీరాగ్రేసరులు. పేదప్రజానీకాన్ని పెడదారిని పట్టించే పెట్టుబడిదారీ దాస్యవిధానాన్ని ప్రజలకెరుకపరచే జ్ఞానయజ్ఞానికి రథసారథులై, విక్రమజ్యోతులై భారత ప్రజానీకానికి జ్ఞాన విప్లవజ్యోతిని వెలిగించిన విజ్ఞానభాస్కరులు. జంకుగొంకులు లేని ప్రముఖ రాజకీయవేత్తలేగాక, మహామేధావులు.

రాజకీయ పాఠశాలలను రమ్యముగానడపి చతురసంభాషణతో యావద్భా రత ప్రజలను మెంచెత్తిరి. వీరి సన్ననిమాట, తిన్ననిచూపు, పన్ననిహాస్యము

ఒకసారి చవిచూచినవారెన్నటికి మఱువరు. ఇంచుమించుగా వీరు ప్రసంగించని వేదిక, ఊరు ఉండదనవచ్చునేమో! "విద్వాన్ సర్వత్రపూజ్యతే" యనునానుడి వీరిపట్ల సకలము సఫలమయినది. వీరి యుపన్యాసములను విని పరవశులై వీరి అడుగుజాడలలో నడచిన ప్రముఖ ప్రజానాయకులు సర్దార్ గౌతు లచ్చన్న, రాజ గోపాలనాయుడు, ఓబులురెడ్డి మొదలగు ప్రముఖులెందరో ఆదర్శప్రజానాయకులుగా విరాజిల్లుచున్నారు. వీరితో పరిచయమేర్పడిన నాటినుండియు, నేటివరకు వీరి అమూల్యమైన సలహాలను అతిక్రమింపక ఆచరించుటకు యత్నించువారిలో నేనొకడను. వీరి గతచరిత్ర తెల్పనేమిటికి? వానినే వీరిముందుపల్లెవేయుట, సూర్యుని దివిటీలతో చూపించుటమేగదా!

రైతురంగా, కూలిరంగా, శ్రామికజనశ్రేయోభిలాషి. రైతుకులవేల్పు. రైతుజనోద్ధారకుడు, రాజకీయరంగధురంధరుడు, ఆదర్శప్రజానాయకుడు, అకుంఠిత దీక్షాతత్పరుడు, అపమాన ప్రతిభాశాలి, స్వాతంత్ర్య సమరకురువృద్ధులు, చతుర వచోవిలాసులు, సాహిత్యపిపాసులు, పేదలపాలిటపెన్నిధి, డంబమెరుగని నిరాడంబరులు. స్వార్థములేని నిస్స్వార్థ ప్రజాసేవకులు, నిష్కళంకశీలురు, నిర్మలహృదయులు అయిన ఆచార్య రంగాగారు మకుటములేని మహారాజువలె రాజకీయరంగమున రాణించుచున్నారు. ఇట్టి మహానుభావుని మనమెన్నడు మరువజాలము.

సతీ వియోగము సంభవించినను లెక్కచేయక లోగడవలెనే రైతాంగము కోసము అహర్నిశము కృషిసల్పుచున్నందులకు నాకెంతయో ముదముగానున్నది.

"రైతుల కల్పతరువు" రంగాగారికి భగవంతుడు చిరాయురారోగ్య సౌభాగ్యములను అనుగ్రహించునుగాక! ఆయన ఆంధ్రభారతికి ఇతోధిక సేవ చేయుదురుగాక! కార్మిక, కర్షకలోకానికి ఆయన నాయకత్వము ఎనలేని మాణిక్యమై వెలుగుగ్గాత!

రంగాజీతో నా పరిచయం

శ్రీ బూదూరు రామానుజులురెడ్డి

ధీరోదాత్తులు, స్థిత ప్రజ్ఞాశీలురు. రైతు బాంధవులు నగు ఆచార్య ఎన్. జి. రంగాగారి డెబ్బదియైదవ సంవత్సర జన్మదిన మహోత్సవము జరుపుట తెలుగురైతు మహాజనోద్యమ చరితమునందే గాక, అఖిలభారత, విదేశరైతాంగ చరిత్రలలోను ప్రశంసనీయము, విశిష్టమునైన ముఖ్యఘట్టమయి ఒప్పారగలదనుట నిర్వివాదమైన విషయము.

శృంఖలాబద్ధులయి గిజగిజలాడుచుండిన రైతుజనుల సంరక్షణమునకు. భారతదేశ దాస్యవిముక్తికి విశిష్టామేయ దోహదమొనర్చి వన్నెకెక్కిన మన సమకాలికులగు ఆంధ్ర మహాపురుషులలో రంగాగారొకరని, ఆంధ్రులలో వారి పేరు విననివారు ఉండనే యుండరని చెప్పవచ్చును.

1927వ సంవత్సరము డిసెంబరు మాసమున మదరాసు మహానగరమునందు అఖిలభారత దేశీయ కాంగ్రెసుమహాసభ డాక్టరు అన్సారిగారి యాజమాన్యమున జరిగినది. ఆమహాసభకు వేలకొలదిగ భారతదేశమందంతటనుంచి మాత్రమేగాక, పాశ్చాత్యదేశములనుండియు ప్రతినిధులు వచ్చియుండిరి. ఆ వచ్చిన ప్రతినిధులలో మంత్రిహోదాతో నాగపూరునుండి వచ్చిన ప్రవాసాంధ్రనాయకులు శ్రీ ఈడ్పుగంటి రాఘవేంద్రరావుగారును వుండిరి. అట్లే ఆ మహాసభకు చిత్తూరు మండలమునుంచివచ్చిన ప్రతినిధులలో రైతు జనోద్ధారకులు శ్రీ బొల్లిన మునిస్వామినాయుడుగారును అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంఘసభ్యులుగ ఆ మహాసభలోపాల్గొనిరి. వారితో కలసి నేనును, శ్రీ గుండారెడ్డి రంగయ్యగారును ఆ మహాసభకు వెళ్ళియుంటిమి.

ఆ సందర్భమునందే చెన్ననగరమందలి కమ్మవిద్యార్థులు, వారి మిత్రులు కలిసి ఆర్మీనియన్ వీధియందున్న గోఖలే హాలులో స్వాగతాభినందనసభను ఏర్పాటుచేసి శ్రీ రాఘవేంద్రరావుగారిని ఘనముగా గౌరవించడము జరిగినది. శ్రీ మునిస్వామినాయుడుగారితోబాటు పలువురు పెద్దలు శ్రీ రాఘవేంద్రరావుగారిని అభినందించుచు ఆ సభలో మాట్లాడిరి, ఆనాడాసభలో మాట్లాడినవారిలో ప్రొఫెసరు శ్రీ గోగినేని రంగనాయకులుచౌదరిగారు ముఖ్యులుగ ఉండిరి. ఆ సభలో రంగనాయకులుగారు పలుచని శరీరముతో ఉంగరములవంటి క్రాపు, నెక్టైకాలరు సూటుబూటులతో చెలాకీగా మెరపుతీగవలె కన్పించిరి. ఆ రోజులలో వారు మదరాసు పచ్చయప్పకళాశాలలో ఆర్థికశాస్త్ర బోధనాచార్యులుగ పనిచేయుచుండిరి. ఆ సభయందే వారి ప్రథమ సందర్శనం నాకుకలుగుట, శ్రీ మునిస్వామినాయుడుగారితో బాటు నేను మాట్లాడుట సంభవించినది. ఆనాడు వారితో కలిగిన మైత్రీబంధము

ఈనాటివరకు తెగనిదైనందున అయ్యది నా అదృష్టములలో ఒక్కటిగ భావించు చున్నాను.

ఆనాడు శ్రీ గోగినేని రంగనాయకులుచౌదరి అనెడి డిగ్రీల తోకలతో బరువుతో నిడివిగాఉండిన పేరు ఈనాడులేదు. ఆచార్య ఎన్. జి. రంగ, లేక "రంగ" అను హ్రస్వనామముతో, నిత్యఖద్దరు వస్త్రధారణమునే పవిత్రముగ భావించి ఖద్దరుటోపీతో శిరోధార్యమైన గాంధితత్వమును, త్యాగమును, విజాయతి వర్తనమును అక్షరాల నిరూపణ మొనర్చి ఈనాడు తమ పవిత్రజీవితమును సాగించుచు ప్రశంసింపబడుచున్నారు.

రంగాగారు దేశసేవానిరతిని, స్వేచ్ఛాజీవనమును కోరెడి యోధాగ్రేసరులు గనుక తమ ఉద్యోగమునకు స్వస్తిచెప్పి, మహోద్యమమైన కాంగ్రెసు రంగమున ప్రవేశించి, గాంధేయులయి, రైతురక్షణ దీక్షాపరాయణులయి నేటివరకు దరిదాపుగ నలువది సంవత్సరములు ఎడతెగని త్యాగసౌశీల్యములతో వీరుసాగించిన జీవయాత్రా చరిత్ర మహోత్కృష్టమయి ఆంధ్రదేశమునం దుద్భవించిన మహాపురుషులలో నొక్కరుగ స్వర్ణాక్షరములతో లిఖింపదగినవారుగ ఒప్పియున్నారనుట నిర్వివాదాంశ మైన విషయము.

జమీందారుల అధికారదర్పములకు అష్టకష్టములకులోనై భరింపరాని భూమి శిస్తుల వసూళ్ళతో యమయాతనలనుభవించుచు కృంగి, కృంగి కృశించి, కూలారి పోవుచుండిన జమీందారి రైతులు సుఖశాంతులతో బ్రతుకవలయునని, జమీందారి విధానమే రద్దుకావలయునని దేశమున బహుముఖములజమీందారి రైతు జన మహోద్యమము విజృంభింపజేసినవారిలో శ్రీ నెల్లూరు వెంకట్రామానాయుడు, రంగాగారలు అగ్రగణ్యులు. ఆనాటి వీరి రైతురక్షణసేవా ప్రచార ప్రబోధములు రైతులోకమునందు అఖండ జ్యోతులయి వెలిగినవి. రైతుల సౌభాగ్యమే తమ ధ్యేయముగ భావించి నిస్వార్థ ప్రజాసేవకులుగా, కొకలుతీరిన కాంగ్రెసు అగ్ర నాయకులుగ వీరు జరిపించిన మహాసభలు. నిర్మాణాత్మకముగ సాగించిన కార్యక్రమములు లెక్కగట్టరానివిగ ఉండెడివి, ఆ సందర్భములందే వీరి ఉద్దండ రచనతోబాటు ఆంధ్రదేశమందలి పెక్కండ్రు కవిపండితుల రచనలు పద్యములు, పాటలు, గేయములు, గీతములు సంపాదించి "రైతు భజనావళి" అనుపేరున పెక్కుసార్లు పుస్తకరూపమున అచ్చొత్తించి, రైతుసముదాయమున కందించిరి. ఆ రైతు భజనావళి కవితామృతస్రవంతిలో ఆంధ్రరైతు జనావళిని ఓలలాడించి, మైమరపింపజేసి, వీరయోధులుగ తయారించి సాగించిన రైతాంగ ప్రబోధక సాహిత్య శంఖారావములు ఇంకను ఆంధ్ర రైతాంగము చెవుల మార్మ్రోగింప జేయుచున్నవి. రంగాగారికోరిక ననుసరించి ఆనాడు నేను రచించి పంపిన "ప్రబోధము" అను శీర్షికగల పద్యములకు ఆ గ్రంథరాజమున చోటు

(C)

దొరికినందులకు నేనెంతయో గర్వమును పొందితిని. ఆ రోజులలో జరిపిన రైతు మహాజన సభలలో నేనుగూడ పాల్గొని రంగాగారిని సందర్శించినప్పుడు నా పద్య రచనమును ఎంతయో ప్రశంసించి ప్రోత్సాహ మొసంగియుండిరి

ఆ రోజులలోనే చిత్తూరు మండలమున తిరుపతి దేవస్థానము ఎస్టేటు పేరున మహంతులు జమిందారులుగ చలామణియగుచు జమిందారి తత్వముతో రైతుల నుంచి రొఖము- ధాన్యము పై పెచ్చు రుసుముల పేర్లతో భూమిశిస్తులు వసూలించు టతో బాధలనుభవించుచుండిన రైతుల రక్షణముకొరకు సంస్థాపించి తీవ్రతరముగ సాగించిన 'తిరుత్తని జమీన్ రైతు మహాజన సంఘము'నకు కూడ యుక్తమగు సలహాలనిచ్చి, సభలలో పాల్గొని వీరుచూపిన సహకారముకూడ మరువరానిదై ఉన్నది.

రంగాగారిలో కరుడుగట్టి జీర్ణమైన రైతు రక్షణసేవ, దీక్షావిధానములను నిర్మాణాత్మకముగ రూపొందించి గ్రామసీమలలో ప్రచారప్రబోధము లొనర్చుటకు రైతు సేవాదళముల నేర్పరచి వారికి క్రమమైన తరిఫీదు నొసంగుటకుగాను ఆంధ్రా వని యందంతటను అయా ముఖ్యప్రదేశములలో రైతాంగ విద్యాలయములను నెలకొల్పించి తమ ప్రధానాచార్యత్వముతోబాటు, దిట్టలు త్యాగశీలురు అయినవారిని ఉపాధ్యాయులుగ నియమించి సాగించి తయారింపబడిన రైతు సేవాదళముల కార్యక్రమము బాహాటముగ విజృంభించి జమీందారులను ఉక్కిరిబిక్కిరిగా గావించిన విషయములు చరిత్రకెక్కియున్నవి. అట్టి సందర్భమునందే 1955 సంవత్సరమున మా తిరుత్తని పట్టణమునందును ఆంధ్ర రైతాంగ విద్యాలయమును నెలకొల్పుట జరిగినది. ఈ విద్యాలయ సంస్థాపనమునకు శ్రీ సి. చిరంజీవులునాయడు, శ్రీ ఆర్. గురప్పనాయడు ప్రభృతానేకులు ముఖ్యులుగనుండిరి. రంగాగారు ప్రధానాచార్యులుగ, శ్రీ పి. రాజగోపాలనాయడాదిగాగల మఱికొందరు ఉపాధ్యాయ ప్రబోధకులుగ పనిచేయుట జరిగినది. ఆ విద్యాలయమునందు ఈనాడు సుప్రసిద్ధ పత్రికా రచయితలుగ, కథారచయితలుగ వాసిగాంచియున్న శ్రీ కె. సభా, కథక రచనా చక్రవర్తిగ వెలుగొందుచు, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి సభ్యులుగ నున్న శ్రీ మధురాంతకం రాజారాంవంటి చురుకైనవారెందరో ఆనాడు విద్యార్థు లుగనుండి రైతు జనసేవాపరాయణులుగ తయారయిన విషయముకూడ మాకు మరువరానిదిగ ఉన్నది.

మహాత్మాగాంధిగారి సిద్ధాంతముల ననుసరించి కాంగ్రెసు మహోద్యమమున స్వరాజ్య సంపాదన పోరాటమునందు నిజమైన సత్యాగ్రహ వీర యోధాగ్రేసరు డుగ నిలచి, రంగాగారు వ్యక్తి సత్యాగ్రహమున, ఉప్పుసత్యాగ్రహమున, క్విట్ ఇండియా ఉద్యమమున మహదావేశమున పాల్గొనుటతో బ్రిటిషుప్రభుత్వము విధిం చిన కఠిన కారాగారావాసములను అనుభవించుటలో వీరుచూపిన ధైర్యస్థైర్యము

లతో నిండిన దేశభక్తి వర్ణనాతీతము. సాధారణ కాంగ్రెసువాదిగ మాత్రమే కాకుండ ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘమునకు అధ్యక్షులయి సాగించిన వ్యవహార ములు, శాసనోల్లంఘన కార్యక్రమములు, దేశమును, బ్రిటిషుదొరతనమును దద్దరిల్ల జేసినవనుట వట్టిమాటలుకాజాలవు.

వీరి సహధర్మచారిణి శ్రీమతి భారతీదేవిగారు అన్ని పట్టులలోను అర్ధాం గిగ, కుడిభుజముగ మాత్రమేగాక ఆంధ్ర వీరనారీ శిరోమణిగ వెలసి, చేసిన దేశ సేవకూడ అనన్యము అసాధారణముగ ఉండుట సువిశేషము.

అట్టి వాతావరణమునందే రంగాగారు విదేశముల పర్యటనమునందున్నప్పుడు ఆచారముననుసరించి, ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘమునకు అధ్యక్షుని ఎన్నుకొన వలసి వచ్చినది, ఎన్నికల రంగమునకు విజయవాడ కేంద్రస్థానమైనది. రంగాగారు విదేశ సంచారమునందుండినను రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్ష పదవికి ఆ ఎన్ని కలలో అభ్యర్థిగ తప్పనిసరిగ నిలువబెట్టడము జరిగినది. వీరికి ప్రత్యర్థిగ శ్రీ ముళ్ళపూడి పళ్ళంరాజుగారిని పోటీ అభ్యర్థిగ నిలుపడము జరిగినది. ఈ యిద్దరు అభ్యర్థుల పక్షమున చిన్నలు, పెద్దలుగ ఆంధ్రదేశమందలి హేమాహేమీ లందరు రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సభ్యులనుండి ఓట్లు సంపాదించుటకొఱకు అఘటన ఘటనా సామర్థ్యములను ప్రకటించుచు, ప్రదర్శించుచు ఇరుపక్షములవారు దేశమున తీవ్ర ప్రచారములు సాగించిరి. ఆ రంగమునందు చిత్తూరు మండలమందలి రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సభ్యులందరు ఒక్క బిగిని ఒక్కబాటను నడచి రంగాగారి విజయము నకే తోడ్పడగలిగిరి. చిత్తూరు మండలమునుంచి విజయవాడకు వచ్చిన సభ్యులంద రకు, వారితో వచ్చిన మిత్రులకు బస భోజన సదుపాయములన్నిటికి - ప్రప్రథమ మున చిత్తూరున న్యాయవాదిగనుండి మరల విజయవాడలో న్యాయవాదిగ కుదురు కొని యుండిన శ్రీ ఎం. చెంగారెడ్డిగారి మేడ వసతిగృహమైనది. ఆనాడు చిత్తూరు మండలమునుంచి వచ్చిన రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘ సభ్యులలో సర్వశ్రీ ఆర్. బి. రామకృష్ణరాజు, పొలకల రామచంద్రారెడ్డి, గుర్రం వెంకటప్పనాయడు, డి. మునిరత్నంనాయడు ప్రభృతానేకులుండిరి. ఆ యాత్రలో నేనుకూడ శ్రీ ముని రత్నం నాయడుగారితో కలిసి వెళ్ళుట తటస్థించినది. శ్రీ చెంగారెడ్డిగారు వారి యిల్లుచేరిన అతిథులందరికి ఆ రేషన్ రోజులలో చేసిన అతిథి సత్కారములు మరువరానివి. ఎన్నికలరోజుకు ముందు ముందుగనే విజయవాడ చేరుకొన్న సభ్యు లను వారి వారి బసలలో కలిసికొని వాడవాడలలో అభ్యర్థులిరువురి పక్షమున ఓట్ల సంపాదనము కొఱకు జరిగిన అభ్యర్థనములు, ప్రచారములు, ప్రాంతీయ వాదములు వర్గభేదములు మున్నగువానితో విజయవాడయందు గొప్ప సంచలనము ఏర్పడినది. మేము బసచేసియున్న విడిదికి ఒకటి రెండుసార్లు శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారు మున్నగు పెద్దలనేకులువచ్చి శ్రీ పళ్ళంరాజుగారి పక్షమున మాట్లాడుటయు జరిగి

నది. శ్రీ రంగా పక్షమున శ్రీ టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులాదిగాగల పెద్దలు అవతలి పక్షమువారి ఓట్లు అడుగుట, ప్రచారము చేయుటయు జరిగినది. రెండు పక్షములవారు ఎవరికి వారుగ సిఫారసులతో, ఒత్తిడులతో ఓటరులను తికమక పెట్టుట యుండినది. కాని "రంగా! జైరంగా" అనెడి నినాదముల కోలాహలముతో తుట్ట తుదకు రంగాగారే అఖండముగ గెలుపొందుట జరిగినది.

రైతు రక్షణోద్యమమున, కాంగ్రెసు వ్యవహారముల కార్యాచరణమున రంగాగారికి కుడిభుజముగ, ముఖ్యమైన శిష్యులుగ భాసించిన రైతు జన సేవాదీక్షా పరులు, కాంగ్రెసు నాయకులనగు శ్రీ పెద్దిరెడ్డి తిమ్మారెడ్డిగారిని గూర్చి యిప్పట్లి చెప్పక తప్పదు. శ్రీ రెడ్డిగారు శ్రీ రంగాగారు రైతుజన సంరక్షణము, ముఖ్య కర్త వ్యముగ భావించి రైతుల మేలుకొలుపుటకుగాను 'వాహిని' వారపత్రికను ప్రచురించి సాగించిన వ్యవహార సంబంధ బాంధవ్యములు, సభలు సమావేశముల నిర్వహణములు ప్రశంసార్హములుగ నుండినవి. మదరాసునందుపుట్టి నడయాడుచు విజయవాడకు చేరుకొన్న 'వాహిని'కి ముఖ్య సంపాదకులుగనుండిన శ్రీ కె. సభాగారి హయాములో నా రచనములు కొన్ని ఆ పత్రికయందు ప్రచురింపబడుటయు జరిగినది. ఆ నా రచనలలో రంగాగారిని గూర్చిన ప్రశంసా పద్యములుకూడ ఉన్నవి.

ఆ తరువాత రంగాగారి రాజకీయ జీవితమునందు వర్గభేదములు, వ్యక్తిగతమైన వ్యతిరేకతలు ఏర్పడి మలుపుతిరుగుటతో మరల జరిగిన ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘమునందు అధ్యక్ష స్థానమందుటకు వీలులేకపోయినది. అచ్చమయిన గాంధేయులను, నిజమైన రైతు సేవకులయిన వీరికి కాంగ్రెసునందు చోటు లేక పోవుటతో ఆత్మ గౌరవమునకు లోబడిన మానసికమైన భావవీచికలు చెలరేగుటతో కాంగ్రెసుకు రాజీనామా ఇచ్చివేసి రైతుకూలి ప్రజారాజ్యమేర్పరచుటే గత్యంతర మనెడి దీక్షతో కృషికలోకపార్టీని సంస్థాపించి అరమరికలులేని ప్రచార ప్రబోధములతో రైతుజన సంసేవన మొనర్చి యోధాగ్రేసరులుగ వెలసిరి. కొన్నాళ్ళకు వెనుక కాంగ్రెసు, కృషికలోకపార్టీల సమ్మేళనముతో కొంత పరివర్తనము జరిగినది. తుదకు ఆ పరిస్థితులుకూడ అస్తవ్యస్తమయి సరిపడనందున, కాంగ్రెసుకు ప్రతిపక్షముగ శ్రీ చక్రవర్తి రాజగోపాలాచారిగారి నాయకత్వమున స్వతంత్రపక్షమును స్థాపించిరి. ఆంధ్రదేశమునందు మాత్రమేగాక, అఖిల భారతము నందంతటను పర్యటించి ప్రచారమొనర్చి స్వతంత్ర పక్షమును. కాంగ్రెసుకు బలమైన ప్రతిపక్షముగ ఏర్పరుపగలిగిరి.

రంగాగారు ఏ సంస్థయందుండినను మెత్తమెత్తం దనముతో, 'ఎప్పటికెయ్యది ప్రస్తుతము, అప్పటికామాటలు' అనెడి నడవడికలేని వారయి కుండబ్రద్దలుగొట్టి నట్లు మాట్లాడుచు వీరయోధాగ్రేసరుడుగ వర్తించిన లక్షణమే వారి జీవితమున

పరమలక్ష్యముగ నుండినది, పదవీ వ్యామోహముతో పరుల పంచలనుచేరి ముఖ స్తుతులతో చెక్కభజనలు చేయుట సుతరాం వీరికి గిట్టదనుట తేటతెల్లము.

రంగాగారు రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యత్వములకు ప్రాకులాడక, కాంగ్రెసు పక్షమున, ప్రతిపక్షమున పార్లమెంటు సభ్యత్వములను స్వీకరించి, నిజమైన పార్లమెంటేరియన్‌గా, ప్రజాహితైక కార్యవాదిగా, మహావక్తగా పేరు ప్రతిష్ఠలార్జించిన విషయము జగత్ప్రసిద్ధము. ఆయన రైతుజనాభిమానమును, దేశాభిమానమును, కాంగ్రెసు భక్తిని, నిస్వార్థసేవాదీక్షను, పదవీ వ్యామోహముతో ప్రాకులాడక భారత దేశ పరిపాలనము నిర్మోహమాటముగ, నిష్కల్మషముగ సాగి ప్రజలందఱు సుఖశాంతులతో బ్రదుకవలయుననెడి ఆరాటమును దేశీయులు గుర్తించిరి. ఆ గుర్తింపుతో చిన్నలు పెద్దలు కలసికట్టుగ వ్యవహరించి, విజయవాడ పట్టణమునందలి ముఖ్యమగు కూడలిలో ఎత్తయిన వేదికమీద రంగాగారి నిలువెత్తు కాంస్య విగ్రహమును ప్రతిష్ఠించి తమ భక్తిని ప్రకటించి ధన్యులయిరి. అప్పట్ల జరిపిన ఆవిష్కరణ మహోత్సవమునకు ఆహ్వానింపబడిన కారణమున శ్రీ పి. వి. సుందరవరదులు గారితో నేను కలసివెళ్ళి పాల్గొని ఆనందించెడి అదృష్టము కలిగినది. ఆనాడు రైతు రంగాగారిపట్ల ఆ ప్రజాసమూహము చూపిన భక్తిశ్రద్ధలు, గౌరవాదరణాభిమానములు, కోలాహలములు, ప్రశంసింపనలవిగాని యట్లుండినవనుట అతిశయోక్తి కాజాలదు. ఆ దృశ్యములు ఇంకను నా కన్నులకు కట్టినట్లే ఉన్నవి. ఆ మరు దినమున గుంటూరు మండలమందలి అప్పికట్లలో అభినవతిక్కన, ఈనాడు కళాప్రపూర్ణ బిరుదాంచితులయిన శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరిగారి ఇంట రంగాగారిని నేను, సుందరవరదులుగారు కలిసికొని చర్చించుకొనిన సారస్వత, వైజ్ఞానిక, రాజకీయ విషయములతో కూడినగోష్ఠి, శ్రీ తుమ్మలవారి ఆతిథ్యములు ఈనాటికిని మరువజాలనివై ఉన్నవి.

రంగాగారు వారి స్వస్థలమైన నిడుబ్రోలునందు "ఇండియన్ పెజెంట్ ఇన్‌స్టిట్యూట్" అనునొక సంస్థను స్థాపించి, గ్రంథ రచయితగ వెలసి, వీరు తమ ప్రతిభను దివ్యప్రదీపమై ప్రకాశించునట్లు తమ మనశ్శక్తి, ఆత్మశక్తి, సంకల్పశక్తి మహోజ్జ్వలములయి వెలయునట్లు ఉత్కృష్ట సాహిత్యమును సృష్టించి, ఆంధ్రావనిలోని రైతాంగమునందేగాక ! అఖిలభారతమునందు తమ విద్యాగంధము పరిమళించులాగున 'రైతు భజనావళి' వంటి ప్రచార ప్రబోధ గ్రంథములతోబాటు తెలుగున ఆధునిక రాజ్యాంగ సంస్థలు, హరిజననాయకుడు, ఇంగ్లీషులో "ఎకనమిక్ ఆర్గనైజేషన్ ఆఫ్ ఇండియన్ విలేజ్" రెండుభాగములుగ; "క్రేడో ఆఫ్ వరల్డు పెజంట్రీ" మున్నగు గ్రంథములతోసహా మొత్తము ఇరువది గ్రంథములకు మీదుగ రచియించి రాజకీయ సారస్వత పండితులుగకూడ గణుతికెక్కిరి

శ్రీ రంగాగారు పరమేశ్వరానుగ్రహమున ఆయురారోగ్య సౌభాగ్యములతో శతాయుష్కులయి ఇంకను మేలిమిగ భాసిల్లవలయుననియు, ఈనాడు కాంగ్రెసువాదిగనున్న శ్రీ రంగాగారిని, భారతమాతృదేవి తన దేశపరిపాలన రంగమునందు ముఖ్య పాత్రధారియగునటుల అనుగ్రహింపగలదనియు అభిలషించుచు, నా రచనము 'పూలదండ' ఖండకావ్యమున కూర్పబడియుండిన పూజాకుసుమములలోని ఒక పద్య కుసుమమును ఇప్పట్ల రంగాగారికి సమర్పించుచున్నాను.

ఆర్యులాచార్యరంగాఖ్యతో బిల్వ నె
సంగెడు రైతువంశ ప్రభుండు

కర్షక వర్గ భాగ్యవిధాతయై వారి
శ్రేయమెంచెడు జననాయకుండు

రైతు కూలి ప్రజా రాజ్యనిర్మాణ ల
క్ష్యము దృష్టినింగల యాంధ్రసుతుడు

మిగులదుఃఖితు లౌ జమీను పాటకజన
శ్రమలబోకార్చెడు విమలగుణుడు

అహరహం బార్తరక్షణాధ్యవసితుండు
కాంగ్రెసురణాగ్రగామియౌ గండు మగడు
దేశకల్యాణ సంధాన దీక్షితుండు
ఈశు దయ మనుగాక! నూరేండ్లదాక.

సుజనుడు

శ్రీ పాతూరి నాగభూషణం

ఆచార్య రంగాగారు విశిష్టమైన వ్యక్తి. వారితలపు మదిలో మెదలినపుడంతా నాకు భర్తృహరి నీతిశతకంలోని దిగువపద్యం జ్ఞాపకం వస్తుంది.

కందుకము వోలె సుజనుడు
క్రిందంబడి మగుడ మీదికిన్ నెగయుజుమీ
మందుడు మృత్పిండమువలె
క్రిందంబడి యణగియుండు కృపణత్వమునన్.

ఆయన జీవితంలో ఎన్నో ఒడిదుడుకులు తటస్థించినవి. సన్నిహితులు, సహచరులు, అనుయాయులు ఆయనకు దూరమైనారు. అయినను ఆయన చలించ లేదు. యౌవనంలో నుండిన ఉత్సాహం నేటికి కూడ వారిలో తగ్గినట్లు కానరాదు.

శ్రీ రంగాగారిలో ఎన్నో సుగుణాలున్నవి. వీటిని పలువురు పలువిధముల ప్రస్తుతించగలరు. వారిలోని ఒక సుగుణము నన్నెంతగనో ఆకర్షించినది. సంఘ సేవకులపట్ల వారికిగల అభిమానము అద్భుతమైనది. దీనిని వారు అడుగడుగున వెల్లడించుచుందురు. వీరి నెంతో ఆదరించి ప్రోత్సహించుచుందురు. తమ సహచ రులకు వీరి విషయమై తరచు చెప్పుచుందురు. మనమున వారిపట్ల గాఢమైన ప్రేమతో నుందురు. దీనికి సంబంధించిన ఒకటి రెండు ఉదాహరణలు నా అను భవములోని వాని నిచ్చట తెలుపుట అప్రస్తుతము కాదని తలంచుచున్నాను.

ఒకప్పుడు నాకు సుస్తీచేసినది. నిరంతరమైన శ్రమతో శరీరము అలసి పోయినది. మానసికంగాగాని, శారీరకంగాగాని పనిచేయుటకు చేతగాని స్థితిలో కొంతకాల ముండినాను. నా కార్యక్రమమునకు అంతరాయ మేర్పడినది. ఏమి చేయవలెనో తోచలేదు. పనికుంటుపడుటతో ఈ విషయమును గ్రంథాలయ సర్వ స్వములో ప్రకటించి నా బాధ్యత నెవ్వరైన తీసుకోవలసినదిగ విజ్ఞప్తి చేసినాను. దీని నెవ్వరైన చదివిరో లేదో తెలియదు. ఈ ప్రకటన రంగాగారి కంటపడినది. వెంటనే వారు నాకొక లేఖ వ్రాసినారు. ఆ దినములలో వారికి చేతినిండా పని. నిమిషముకూడ తీరికలేని పరిస్థితి. అయినను కార్యకర్తనగు నన్ను, కష్టసమయ ములో ఆదుకొనుటకు వారు ముందుకు వచ్చినారు. నా నిరాశకు హేతువు లేదని తెలిపినారు. నా కార్యక్రమం దిగ్విజయంగా సాగుతున్నదని, ప్రభుత్వమే యీ పనికి పూనుకొన్నదని, కనుక నేను చింతపడనక్కరలేదని నన్ను ఊరడించినారు. కట్టకడపట నా కారోగ్యము ప్రసాదించవలసినదిగ ఏడుకొండలవానిని వేడుకొంటూ

తమ జాబును ముగించినారు. ఈ జాబు నాపై ఎట్టి ప్రభావమును వేయునో ప్రత్యేకముగా చెప్పబనిలేదు.

1957 ఆగస్టు 20 వ తేదీన మిత్రులు నా షష్ఠిపూర్త్యుత్సవమును శ్రీ సర్వోత్తమ భవనములో జరుపుటకు కార్యక్రమం నిర్ణయించినారు. సరిగా అదే రోజున విజయవాడ నుండి బందరువరకు పెద్ద ఊరేగింపుతో శ్రీ గౌతులచ్చన్న గారి జన్మదినోత్సవ సన్నాహంలో వారున్నారు. వారు ప్రత్యేకం పనిగట్టుకొని శ్రీ సర్వోత్తమ భవనమునకు లచ్చన్నగారిని, శ్రీ పి. రాజగోపాల నాయుడుగారిని వెంటబెట్టుకొని ఉదయమే వచ్చినారు. వారు ముప్పురు మాదంపతుల పూల దండలు. పండ్లు తెచ్చి యిచ్చినారు. నాతో కలిసి ఫొటో తీయించుకున్నారు. వారి శుభాకాంక్షలను ఆశీస్సులను మా కందజేసినారు. నా వలన వీసమెత్తు ప్రయోజనం వారికి లేకున్నను కార్యకరగా నాపై వారీ సందర్భమున చూపిన అవ్యాజ ప్రేమను జన్మలో మరచిపోలేను. ఇది వారు హృదయపూర్వకముగ చేసిన పని. వారి చిత్తవృత్తి కిది చక్కని చిహ్నము.

రంగాగారు ఆచార్యులు. పచ్చయప్ప కాలేజీ ఉద్యోగం ద్వారాకంటె రామానీడు రైతాంగ విద్యాలయం ద్వారా వారొనర్చిన సేవ అమోఘమైనదని నాతలంపు. వయోజన విద్యావిషయంలో కీ. శే. గాడిచర్ల వారిని పరమగురువుగా గౌరవిస్తాము. రాజకీయ క్షేత్రంలో ముఖ్యంగా రైతు, కూలీల సేవలో రంగాగారు కూడ 'కులపతి' పాత్రను నిర్వహించారు. వేలకొలది శిష్యులను తీర్చిదిద్దారు. వీరిలో పలువురు నేడు రాజకీయరంగంలో ప్రసిద్ధులుగానున్నారు.

రంగాగారిని గురించి చెప్పుకొనేటప్పుడు భారతీదేవిగారి ప్రస్తావన రాక తప్పదు. ఆమె నిజమైన సహధర్మచారిణి. భర్త కన్నివిధముల అండగా నుండిన విదుషి, ఆమె ద్వితీయ వర్ధంతినాడు రంగాగారు Agony and Solace (వేదన, ఓదార్పు) శీర్షికతో తమ లేఖలను ప్రకటించుటయేగాక, యీ గ్రంథమును భారతీదేవి గారి కంకిత మిచ్చుట నా కెంతో ముచ్చటను గొలిపినది, దీని కామె యాత్మ సంతృప్తి పొందగలదు. రంగాగారికికూడ దీని ద్వారా కొంత ఊరట లభించును.

రైతు రంగా

శ్రీ గొట్టిపాటి ఆనందరావు

రంగా అంటేనే రైతురంగా. రైతుకుటుంబములో పుట్టుటయేకాదు. రైతుల సమస్యలను పూర్తిగా ఆకళింపుచేసుకొని "రూరల్ ఎకనమిక్సు"కు నాందీ ప్రస్తావన పలికిన మనీషి. నాగపూరు కాంగ్రెసులో సహకార వ్యవసాయ సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిఘటించిన ధీశాలి. ఆయన అభిప్రాయంతో తర్వాత నెహ్రూజీ ఏకీభవించక తప్పలేదు.

వ్యవసాయ కూలీల సంఘాలనేగాక, చేనేత కార్మికుల సంఘాలను స్థాపించిన ప్రథములు. ఈనాడు ఆంధ్రలో "లంగు, టంగు" కలిగి నలుమూలల శంఖారావముచేయుచున్న శ్రీ తిమ్మారెడ్డి, శ్రీ ప్రగడకోటయ్యవంటి వక్తలు శ్రీ రంగా నడిపిన రాజకీయ పాఠశాలలో తయారైనవారే! ఇటువంటి రత్నాలను కోకొల్లలుగా తయారు చేయగలిగారు.

బ్రిటన్‌లో విద్యనభ్యసించి, పచ్చయ్యప్పాస్‌కాలేజీలో ప్రొఫెసర్‌గా పనిచేస్తూ, గాంధీమహాత్ముని స్వాతంత్ర్య సమరశంఖారావం విని, స్వాతంత్ర్యసమరంలోకి దూకిన ధీశాలి. తాను విదేశాలలో వుండికూడా ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెస్‌కమిటి అధ్యక్షులు కాగలిన విజ్ఞుడు.

తనకు ప్రియమిత్రుడైన ప్రకాశంపంతులును ఉమ్మడి మద్రాసురాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి పదవినుండి తొలగించినప్పుడు, ప్రకాశంగారితోపాటు కాంగ్రెసునుండి వైదొలగి 'ఆంధ్రులు అభిమానవంతులు' అని చాటగలిగారు.

భారతదేశంలోనే కాకుండా ప్రపంచంలోని ముఖ్యదేశాలన్నిటిలో పర్యటించి అచ్చటి అధినేతలతో చర్చలుజరిపి భారతఖ్యాతిని ఇనుమడింపజేయగలిగిన దిట్ట.

ఇన్ని రంగాలలో అనుభవమున్న నాయకులు అరుదు. ఆయన కావాలనుకొంటే రాష్ట్రంలోనేకాదు, కేంద్రంలోకూడా అతి ఉన్నతమైన స్థానాలను అధిష్టించగలిగివుండేవారు. కాని శ్రీ రంగా పదవులకన్నా తన వ్యక్తిత్వానికే విలువనిచ్చారు. "డూ–డూ" బసవన్నలాగ తలూపే స్వభావంకాదు శ్రీ రంగాది. పదవులకోసం సిద్ధాంతాలను గంగలో కలుపుతున్న ఈ రోజులలో, సిద్ధాంతాలకోసం పదవులను త్యాగంచేయకలిగిన శ్రీ రంగావంటివారు ఎందరు?

(D)

ఆయన సలహాసంపత్తులు భారతదేశానికి చాలా అవసరం. శ్రీ రంగాను పూర్తిగా అర్థంచేసుకుంటే ఆయన ఊహలు ఎంతయథార్థాలో తెలుస్తుంది. ప్రస్తుతం మనకున్న కొద్దిమంది మేధావులలో ఆయన ఒకరు.

పూజ్యరంగాకు సంపూర్ణ ఆయురారోగ్యాలను సమకూర్చి ఆయనసేవలు భారతదేశానికి ఇతోధికంగా లభించేటట్లుచేయాలని భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాను.

చేనేత ఉద్యమ నిర్మాత

శ్రీ ప్రగడ కోటయ్య
ప్రధాన కార్యదర్శి
ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ

అర్ధ శతాబ్దమునుండి, జాతీయ, అంతర్జాతీయ రంగాలలో ప్రముఖపాత్ర వహించి, పీడితప్రజలకు అకుంఠితమైన సేవచేసిన త్యాగశీలి ఆచార్య రంగాగారిని గూర్చి చెప్పడం ఒకమాటలో సాధ్యమయ్యే పనికాదు. ఆయన నాకు రాజకీయ గురువు. నాకు అత్యంత ప్రాణప్రదమైన చేనేత ఉద్యమానికి ఆయన నిర్మాత.

ఆయన పుట్టింది రైతుకుటుంబంలోనే. కాని ఆయన ఆక్సుఫర్డులో ఆర్థిక శాస్త్రంలో ఆచార్యుడు కావటానికి వ్యవసాయ పరిశీలననేకాక, చేనేత పరిశ్రమ పరిశీలనకూడ చేపట్టారు. ఆంధ్రప్రాంతములోని ముఖ్యమైన చేనేతకేంద్రాలను సందర్శించి, అప్పటి చేనేత పెద్దలెందరినో కలుసుకొని, చేనేత పారిశ్రామికుల దైన్యపరిస్థితులను కళ్ళకుకట్టినట్లు చిత్రిస్తూ, "ఎకనమిక్సు ఆఫ్ హ్యాండులూమ్సు" అనే గ్రంథాన్ని రచించారు, చేనేత ఉద్యమానికదే నాంది.

అప్పటివరకు కొందరు ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు చేనేతపరిశ్రమ బ్రతికే పరిశ్రమ కాదని, దేశంపూర్తిగా బట్టల ఉత్పత్తికొరకు యంత్రాలమీద ఆధారపడక తప్పదని చేస్తున్న ప్రచారం సరికాదని, కోట్లమందకి గ్రామీణప్రాంతాలలో స్వయంవృత్తిని కల్పిస్తున్న చేనేత పరిశ్రమ సజీవంగా వుండాలని, వుండకతప్పదని ఎలుగెత్తి చాటిచెప్పి, నాటి ఆర్థికశాస్త్రవేత్తల సిద్ధాంతాన్ని సోదాహరణముగా ఖండించారు.

దేశ స్వాతంత్ర్యంకొరకు సాగుతూవుండిన పోరాటాలలో తలమునకలై కూడా, గ్రామీణ ఆర్థిక పోషణముకొరకు, వ్యవసాయంతోపాటు, చేనేత తదితర చేతివృత్తులు అభివృద్ధిజెంది, దేశ జనాభాలో నూటికి ఎనభై మందిగావుండిన పేద ప్రజలు ఆరాటం, పోరాటం, పోటీ, స్పర్థలులేక పరస్పర సహకారం, ఆశ్రయాలతో సుఖజీవనం చేయాలని అహర్నిశలు కృషిచేసిన, చేస్తున్న కర్మవీరుడు. నాటినుండి నేటివరకు అధికారం కొరకు ప్రాకులాడక, తన లక్ష్యసాధనకోసం, ఎంతటి వారినైనా ఎదిరించి, ముందుకు సాగుచుండిన సాహసి, ధీరుడు. నేటి రాజకీయాలలో, ఆచార్య రంగాగారివంటి 'కర్మవీరుడు' అరుదు. అట్టి కర్మవీరుని నాయకత్వాన చేనేత ఉద్యమం పుట్టి, పెరిగింది. చేనేత ఉద్యమానికి ఆయన నాయకత్వమే ఆదిలో లభించి వుండకపోతే, చేనేత పరిశ్రమ ఒక జాతీయపరిశ్రమగా, దేశీయ ఆర్థిక పారిశ్రామికరంగంలో ప్రధానపాత్ర వహించేదికాదు.

ఆయన పిలుపునందుకొని, అదృష్టవశాత్తు ఆనాడు చేనేత యువకులెందరో విద్యావంతులైకూడా, ఉద్యోగాలకు ప్రాకులాడక, చేనేత ఉద్యమంలో దుమికారు.

అట్టివారిలో ముఖ్యులు కీర్తి శేషులు పెండెం వెంకట్రాములు, పోలన అమ్మయ్య దివి గోపయ్య, ప్రెగడ బాలనాగు, దామర్ల రమా కాంతరావు, ఆకురాతి లక్ష్మయ్య, తుమ్మంచర్ల రంగయ్య, తుమ్మంచర్ల గోపాలకృష్ణయ్య, కర్రా మావుళ్ళయ్య, డి. కె. వర్మ మొదలగు వారందరికి జోహారులర్పిస్తున్నాను.

దేశ స్వాతంత్ర్య సంపాదనానంతరము, మన జాతీయ ప్రభుత్వము మొదటి సారిగా జరిపించిన పారిశ్రామిక మహాసభలో ఆచార్య రంగాగారు పాల్గొని, భారీ యంత్ర పరిశ్రమలబారినుండి కుటీరపరిశ్రమలను రక్షించి, పోషించి, పెంచాలన్న సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరింపచేసి, "ఆల్ ఇండియా కాటేజి ఇండస్ట్రీస్ బోర్డు" నియామకమునకు కారకులయ్యారు. దాని తాలూకు చేనేతస్థాయి సంఘానికి రంగాగారు అధ్యక్షులు. ఆ స్థాయి సంఘములో సభ్యుడుగా వుండే అదృష్టం నాకుకూడా కలిగింది.

చేనేత పరిశ్రమకు శాశ్వతమైన రక్షణ కల్పించాల్సిన అవసరాన్ని అప్పటి ప్రభుత్వం గుర్తించేలా చేయగలిగింది ఆ చేనేతస్థాయి సంఘానికి అధ్యక్షులుగా వుండిన ఆచార్య రంగాగారే. అందుకే చేనేత పారిశ్రామికులు ఆయనకు కలకాలం ఋణపడి వుంటారు.

కేంద్రములో ఆనాడు పరిశ్రమల మంత్రిగా కీర్తిశేషులు శ్యామ్‌ప్రసాద్ ముఖర్జీగారున్నారు. చేనేత పరిశ్రమకు చీరెలు, ధోవతులు, మరికొన్ని రకాలబట్టల ఉత్పత్తిని కేటాయించాలని ఆచార్య రంగాగారు చేసిన ప్రతిపాదనను శ్రీ శ్యామ్ ప్రసాద్‌ముఖర్జి మొదట్లో వ్యతిరేకించారు. అప్పుడు శ్రీ శ్యామ్‌ప్రసాద్‌ముఖర్జి, ఆచార్య రంగాగారలమధ్య జరిగిన సంఘర్షణ యీ నాటికి నాకు కళ్ళకు కట్టినట్లు కానవస్తూవుంది. ఆ సంఘర్షణానంతరము సమావేశంనుండి విసురుగా వెళ్ళిపోయిన శ్రీ శ్యామ్‌ప్రసాద్‌ముఖర్జీగారు సాయంకాలానికల్లా, చేనేతపరిశ్రమకు కొన్నిరకాల బట్టల ఉత్పత్తిని కేటాయించే విషయాన్ని పరిశీలించి, ప్రభుత్వానికి నివేదించటానికి, నాటి టెక్స్టయిల్ కమీషనరు అధ్యక్షతను, బట్టలమిల్లుల, చేనేతపరిశ్రమ ప్రతినిధులతోకూడిన ఒక సంఘాన్ని నియమించడం జరిగింది. ఆ సంఘంలోకూడా నేను సభ్యుడుగా వుండి, ఆచార్యరంగాగారి ప్రతిపాదన ఆచరణలోకి రావటానికి కృషిచేసే అవకాశం లభించింది. మొదటిసారిగా 1950 ఏప్రిల్ నెలలో చీరెలు, కొన్ని రకాల ధోవతులు, లుంగీలు, సారంగులు, హని కూంబ్ టవల్స్, నెం 8 రు లోపల అన్నిరకాల సాదా గుడ్డలు మొదలుగాగల 10 రకాల బట్టల ఉత్పత్తిని చేనేత పరిశ్రమకు కేటాయిస్తూ ఇండియా ప్రభుత్వం వుత్తరువులు జారీచేసింది. కాని దురదృష్టవశాత్తు, ఆ తర్వాత కేంద్రములో పరిశ్రమలు, వాణిజ్యశాఖలు నిర్వహిస్తూ వచ్చిన మంత్రులు అవలంభించిన ద్వంద్వవైఖరి, జరిగిన కేటాయింపు సరిగా ఆచరణలోకి రాకపోవడమునకేకాక, చేమగ్గాలకు తీవ్రమైన పోటీగా పరిణ

మించిన పవర్‌మగ్గాల స్థాపనకు దోహదకారియైనది. ఇప్పటికీ ఈ సమస్య అపరిష్కృతంగా వుండిపోవడం చేనేత పరిశ్రమ వునికికి భంగంగా వుంది.

ఈనాటికీ ఆచార్యరంగా గారు తాను నమ్మిన సిద్ధాంతంకోసం కృషిసాగిస్తూనే వున్నారు. ఆయన కృషిఫలితంగా, ప్రభుత్వం తమ తప్పిదాన్ని సరిదిద్దుకొని. నేటికి 3 కోట్ల ప్రజలకు జీవనాధారంగా వుండిన చేనేత పరిశ్రమను రక్షించటానికి పూనుకోగలదని ఆశిస్తున్నాము.

చదువు వున్న వారికి. లేని వారికి నెలజీతాలపై నికరమైన ఉద్యోగాలు కల్పించడము యీ ప్రభుత్వానికిగాని, ముందువచ్చే ప్రభుత్వానికిగాని సాధ్యమయ్యే పనికాదు. ఈ సత్యం నేటి పరిస్థితులవల్ల ఋజువైందికూడా.

అందువల్ల ఆచార్య రంగా గారి గ్రామీణ ఆర్థిక. పారిశ్రామిక సిద్ధాంతాన్ని ప్రభుత్వం పూర్తిగా అమలుపరచిననాడు గ్రామీణ ప్రజలు సుఖశాంతులతో మనగలుగుతారు. అదే ఆయన జీవిత మహదాశయము.

ఆచార్యరంగాగారి 75 వ జన్మదినోత్సవ సందర్భమున ఒక శిష్యుడుగా నా నమస్సుమాంజలులు సమర్పించుకొంటున్నాను.

ప్రజా వల్లభుడు

శ్రీ చల్లగుళ్ళ నాగభూషణం

ఈనాడు ఆచార్యరంగా 75వ జన్మదినమున అశేషప్రజలు ఆయనను ప్రేమ మీర అభినందించుచు, మరెన్నో వత్సరములు ఆ నాయకత్వమును కాంక్షించుచును, ఆయన ప్రసిద్ధ శీల, సేవాసంపత్తుల ఉచితరీతిని కొనియాడుచున్న మనోహర దృశ్యము కనులపండువుగ నున్నది.

అట్టి పూజ్యుడే ఆచార్యుడు. చెల్లతగిన ప్రథమపూజ ఆయన సౌశీల్యమునకు. మనసును ముగ్ధముగా ఆకట్టుకొనునట్టిది ఆయన నిరాడంబరత్వము. ఇందు వర్తించునది 'స్పార్టను'ల పోలిక; యోచనాస్థాయియా ఉన్నతము, జీవనస్థాయి సామాన్యము. స్వల్పము. కల్ల, కపటములేని సత్యసంధతయు, స్వచ్ఛందతయు గల నైజము. వ్యక్తిగత జీవితమునగాని, రాజకీయ జీవితమునగాని ఆయన సత్యసంధుడె, నిష్కపటియె. చెప్పునది చేయుచె. చేయదలచినదాని దాచకుండ. కుండ పగులగొట్టు రీతిని చెప్పుచే. కపటముతో, కుతంత్రముతో, కుటిలత్వముతోకూడిన రాజకీయములలో సైతము యిదియే ఆయన పోవు రాజమార్గము. కొండవిరిగిపడిన రీతిని ప్రమాదము ముంచుకొచ్చినగాని చలించని సాహసి. శీలమును పణముపెట్టని మాన్యుడు. శీలమును, దేశసేవనుమించిన పూజాద్రవ్యముల ఆయన ఎరుగడు. కాముకుడుడెగాని కీర్తి కాముకుడు. కోరుసంపద ఎడతెగని ప్రజాప్రేమయు, అభిమానమును. వారి ఆనందమును, ఆయనకులభించిన, తరగనిసంపదయు యిదియే.

ఇక దేశసేవయన్న, ఆయనకు ఆయనె సాటి అనుటఉచితము. ఇందుకు ప్రబల, ప్రత్యేక కారణమున్నది. నగరములలో, పట్టణములలో, ప్రధానముగ విద్యావంతులలో గాంధీజీ వెలిగించిన జాతీయతాభావ జ్యోతిని, స్వాతంత్ర్య పిపాస జ్వాలను గ్రామగ్రామమునకు గొంపోయి, అతుల గ్రామీణభారతావని నలుమూలలను కలయ జుట్టినది ఆచార్యుడెగదా! అందునను విద్యా, వివేకములు లేకను, ఆర్థికవనరులు సరిలేక దీనావస్థలోపడియు, మరొకప్రక్కను కులభేదముతో, అంటరానితనముతో. వీటిని మించిన పీడయగు వర్గభేదముతో చిన్నాభిన్నములు, ఎటుచూచినగాని అంధకారమున అట్టడుగున పడియున్న వీరిలో సంచలనమును దెచ్చి, చైతన్యమును నింపి, క్రమముగ దేశభక్తి, స్వాతంత్ర్యకాంక్ష అన్న ఉన్నత భావబీజముల నాటి, పెంచి, పెద్దగజేసి, ఆస్వాతంత్ర్య కాంక్షాగ్నిని బడబాగ్నిగ ప్రజ్వరిల్లజేసిన ప్రతిభాశాలి ఆచార్యుడె గదా!

మరి దేశసేవకు అనుబంధముగ ఆచార్యుడు గ్రామీణ భారతావనికిని, గ్రామీణులకును చేసినసేవ సాటిలేనిది. పూర్వప్రజావ్యవస్థతో బాటు గ్రామీణవ్యవస్థకు కాంగ్రెసులో పరిగణనదెచ్చినది కేవలము ఆచార్యుడు ఒక్కడే. ఆ వ్యవస్థా నిర్మాతయె.

నేతయే ఆచార్యుడు. స్వయంవృత్తి అన్న పదప్రశస్తిని కల్పన జేసినదియు, కూర్చి నదియూ ఆతడు. ప్రచారమును, ప్రోద్బలమును సమకూర్చినదియు ఆతడే. స్వీయ వృత్తియెడ గౌరవమును, సగర్వమును గ్రామీణులకు ప్రబోధము జేసి, రైతుతోబాటు, ఆతనికిసాయపడు ఆతని అంగములగు తోడి స్వయంవృత్తిదారుల సైతము పోషణ జేసెడి ధర్మమె భూమి నిర్వర్తించు పవిత్రధర్మమని తెలియజెప్పి, వారికి సహజీవన విధానమును నేర్పినదియు అగుపిదీవుడే. ఇట్టిసమగ్ర చైతన్యమును వారిలో పూరించి, నిండుగనింపి, దేశసేవకు పురిగొల్పిన సచ్చరిత్రుడు అతడు. వారిలో రాజకీయపరి జ్ఞానమును పెంచి, అన్నికులములవారిని నాయకత్వమునకు అర్హులుగ పెంచుకొచ్చిన పూజ్యుడును ఆచార్యుడెగదా!

అటుల యీగ్రామీణుల స్వాతంత్ర్యసాధనకు ఆయన సన్నద్ధముసేసి. పర పాలనపై తిరుగుబాటును వెల్లువగదెచ్చి, జాతీయఉద్యమమును ఉవ్వొంగజేసిన, ఉరవడింపజేసిన ఘట్టము దేశచరిత్రలో సువర్ణ ఘట్టమె అయినదిగదా. గాంధీజీపరి గణన, ప్రశంసలపొంది యీ సేవధన్యమే అయినది. వ్యక్తిశీలమునకు, దేశసేవకు, ఆపైన స్వార్థ త్యాగనిరతికిని పన్నెబెట్టు గీటురాయి అగు గాంధీజీకి అంతరంగికు లలో ఒకరు ఆచార్యుడు అగుటతో, ఆచార్యుని దేశసేవకుసాటిలేని ప్రమాణమే సంప్రాప్తమయినది.

కాని శీలం. సేవాభావములు ప్రజాదరణా కోల్పోయిన యీనాడు, ఒకనాడు పతాకస్థాయినిజేరిన నైతికవిలువలు ప్రజాపాలకుల, వారిచుట్టుజేరిన ప్రలోభపరుల పాదక్రాంతమై. పాదతాడితమూ అయిన యీసమయమున, తుదకు ఒందీపుట్టినదేశ మాయిది అన్న ఆవేదన కోట్ల కంఠములలో విచారకరముగ వినవచ్చు యీనాడు ఆచార్యుని ప్రజాసేవకు పూజలు అందుచుంట నమ్మశక్యమెగాదు. కాని కండ్లార యీనాడు చూచుచునె యున్నాముగదా.

ఈ భరతభూమి నిజముగ పుణ్యభూమి. శాశ్వతవిలువల ఏర్పరచుకొన్న ఆధ్యాత్మిక సంపన్న. మంచిని మిగుల్చుకొను మేలుభూమి. సత్యాన్వేషణ సాగు చుండుచోటు, ధర్మ బద్ధము. గౌతముడు పుట్టి, పునీతము జేసిన పవిత్రభూమి. గాంధీజీ పుట్టి, ఆరిన అఖండజ్యోతిని తిరిగి వెలిగించి, వెలుగుల చిమ్మి, ప్రపంచ ఖ్యాతిని పెంచి యిచ్చిన భాగ్యశాలి యీ భరతభూమి. శాశ్వత విలువలు పాదుకొన్న యీభూమిపై శీలము, నిస్వార్థసేవయు పూజార్హములుగ నిలిచి యుంటయె తథ్యము.

ప్రియతమ నాయకుడు

శ్రీ కరణం రాజారావు

శ్రీ తిరుమలశెట్టి నల్లవెంకయ్య

బహుముఖ ప్రజ్ఞా దురంధరుడు మన ఆచార్యుడైన పూజ్యరంగాజీ. ఆయనకు దీటుఅయిన నాయకులు, నిష్కళంకులైన గాంధీయులు ఆచార్య కృపలాని, జయప్రకాశనారాయణలాంటి కొద్దిమంది వేళ్ళపై లెక్కపెట్టతగినవారు యీనాడు మనమధ్య మిగిలివున్నారు. అస్తవ్యస్తము, అరాచక తుల్యము అయిన రాజకీయ వాతావరణములో యిటువంటి మహనీయుల ప్రభావప్రసక్తులు మాత్రమే దురవస్థలపాలైన భారతప్రజలకు ఆశాకిరణములుగా కనుపిస్తున్నది. దుస్థితినుండి దేశ విముక్తి యెప్పుడోఅని ప్రతివ్యక్తి తనసుతాను ప్రశ్నించుకుంటున్నాడు. అస్తవ్యస్త రాజకీయ వాతావరణం యేర్పడుతుందనీ, ప్రజలు దురవస్థలపాలు అవుతారని పూజ్య రంగాజీ యేనాడో హెచ్చరించాడు. ఆయన సూచిస్తూవచ్చిన ఆర్థిక రాజకీయ విధానాలు అర్థముచేసుకొనికూడా వాటికోసమై యేవిధమైన కృషిజరగలేదు.

అబద్ధాలకు, అవినీతికి, మోసానికి తావిచ్చే దుండగులమధ్య నీతి, నిజాయితీ, మంచి, మర్యాదకలిగిన నిజమైన గాంధీయులమధ్య యెన్నికలలో పోటీలు చెలరేగినప్పుడు తాత్కాలికంగా స్వార్థాలకులోనై అవినీతిపరులను, అక్రమవాదులనుసైతం అసెంబ్లీలకు, పార్లమెంటులకు పంపించినాము. సాత్వికులు, నిష్కళంకులు, పరిపాలనదక్షులు, విషయపరిజ్ఞానముకలిగినవారునైనా నిజమైన గాంధీయులను త్రోసిపుచ్చివేశాం. ధనం, కులపిచ్చి, అక్రమసంపాదనకు పురవళ్ళు వేసుకొనటంమినహా మనకేమీ ఆనాడు పట్టలేదు. యీ సందర్భములో మన అంతరాత్మను మనము ఒక్కప్రశ్న వేసుకుందాము. భారత పార్లమెంటులో ఆచార్య రంగాగారిలాంటి బహుముఖ ప్రజ్ఞకలిగిన గాంధేయులైన పెద్దలు ఆనాడు యే కొద్దిమందో వుండివుంటారు. కాగా యెన్నిపర్యాయములు ఆయన పార్లమెంటుకు నిలబడ్డారు? ఎన్ని పర్యాయములు ఆయనను పార్లమెంటుకు పంపగలిగాం? రంగాజీ గెలిచినపుడుసైతం యెన్నిప్రయాసలకు లోనుకావలసివచ్చింది? రంగాజీతో దీటైన వుద్ధండుడు యెవరైనా రంగాజీకి యెదురుగా నిలబడినారా? విద్యలోగాని, రాజకీయానుభవములోగాని, నీతి నిజాయితీతోకూడిన దక్షతలోగాని ఆయనతో సరితూగగల వ్యక్తులు ఎవరైనా ఆయనతో ఆ యెన్నికలలో నిలబడివున్నారా? అయినప్పటికీన్నీ ఆయన, కొంతమనం శ్రమకలిగించాం. మనలో స్వార్థబుద్ధులవల్ల, కులపిచ్చి, ధనార్జనకొరకు ఆరాటంవల్ల కాదని యెవరేని యొకరు అనగలరా ?

చైనావారు 1961లో మనపై దండెత్తకమునుపే భారత పార్లమెంటులో ఆచార్య రంగా, ఆచార్య కృపలానీ, ప్రధాని జవహర్లాల్‌నెహ్రూ గారితో చైనీయుల

వుత్తరదిశను మిలిటరీ కవాతులు త్రొక్కుతున్నారని, దేశరక్షణ విషయమై ప్రభుత్వం యేచర్యలు తీసుకున్నదో పార్లమెంటుకు వివరించమని అడుగగా, నెహ్రూగారు వీరిరువురు పెద్దలను ఖాతరుచేయలేదు. చివరకు వీరిరువురు నాయకులు అన్నంతపని జరిగింది. ఈ వుదంతము ఒక మచ్చుతునక మాత్రమే. బాధ్యతకల దేశభక్తితోకూడిన రాజకీయ ప్రవీణులు పటేల్, గోఖలే, శ్యాంప్రసాదుముఖర్జీ కోవకుచెందినవారు మన పూజ్యరంగాజీ. అటువంటివారిని వదలి పార్లమెంటులో అయిదు సంవత్సరముల సభ్యత్వకాలములో యేనాడు నోరువిప్పియెరుగనివారిని వారి నిజాయితీలెటువంటివో ప్రజలకు తెలియనివారిని పార్లమెంటుకు పంపినామంటే సిగ్గుపడవలసిన విషయము, మనకు స్వరాజ్యం సిద్ధించినతరువాత గాంధీజీ 'యిక కాంగ్రెసును రద్దుచేసి లోక్ సేవాసమితిగా రూపొందించ'మని సలహా యిచ్చినారు. ఎందుచేతనంటే- ఆయనకుతెలుసు, స్వరాజ్యం సంపాదించటానికి త్యాగాలుచేసి వుద్యమాలునడిపిన కాంగ్రెస్ పేరును దానిలోని స్వార్థపరులు దుర్వినియోగముచేసికొని అసలు సంస్థకే చెడుపేరు తెస్తారని. కాని కాంగ్రెసును రద్దుచేయటం జరుగలేదు. గాంధీజీ 1948 జనవరి 30వ తేదీన పరమపదించినారు. దేశము యావత్తూ కాంగ్రెస్ పరిపాలనక్రిందవున్నది. 1952 సం_ జనరల్ యెన్నికలలో స్వార్థపరులు కాంగ్రెస్ పేరును దుర్వినియోగము చేసుకొనడానికి ప్రయత్నాలు ప్రారంభించసాగినారు. పూజ్య రంగాజీలాంటి పెద్దలు యీ విషయమై ఎప్పటికప్పుడు హెచ్చరించుతూనేయున్నారు. లాభము లేకపోయింది. ఆచార్య రంగాగారు భారత రైతాంగ వ్యవస్థతో తనకున్న అఖండమైన అనుభవాన్ని పురస్కరించుకొని భారత కిసాన్ సమ్మేళన అధ్యక్షుడుగా యావద్భారత రైతాంగాన్ని యిది వ్యవసాయక దేశమని, రైతులేనిదే రాజ్యంలేదని, సాంప్రదాయ సిద్ధంగా వ్యవసాయ దేశంగానే రూపొందబడాలని, సవ్యమైన సక్రమమైన ఆర్థికవిధానాలను సూచిస్తూ వచ్చారు.

పూజ్య రాజాజి దేశములోని ఆర్థిక సాంఘిక పరిస్థితులను పరిశీలిస్తూ యేదైనా కాంగ్రెసుకు దీటుగా ప్రతిపక్షం ఒక దానిని నడుపగల దీక్షైన నాయకులు యేమిటా యెవరా అనే అన్వేషణలో వుండి 1959 సం. లో అఖిలభారత స్వతంత్ర పార్టీని స్థాపించి అందుకు తగినవారని మన పూజ్య రంగాజీని అధ్యక్షులుగా యెన్నికచేసినారు. ఆచార్య కృపలాని, జయప్రకాశనారాయణలు సభకు హాజరై పూజ్య రంగాజీయే అందుకు తగినవారని కొనియాడారు.

ఆక్సుఫర్డు విద్యనభ్యసించిన ప్రముఖ ఆర్థిక విద్యావేత్త భారత రైతాంగ వ్యవస్థను ఆకలింపుచేసుకొన్న దిట్ట, ప్రపంచ రైతాంగ సామ్రాజ్యానికి నాయకుడు.

(E)

నిండుమనిషి, అన్నిటా దక్షతకలిగిన వృద్ధుండుడు ఆచార్య రంగాజీయేనని రాజాజీ గ్రహించుకున్నారు. పార్టీ అధ్యక్షులుగా రంగాజీ దేశరాజకీయ ఆర్థిక సాంఘిక స్వరూప స్వభావాలను మన సంస్కృతి కనుగుణంగా తీర్చిదిద్దటానికి యెంతో కృషి చేసారు. "మనకర్తవ్యమేమిటి?" అని ఆలోచించి నిర్ణయించిన పూజ్య రంగాజీ లాంటి పెద్దలను యికనైనా గౌరవించి, వారి ఆలోచనలను శిరసావహించి, వారి నాయకత్వానికై యెదురుచూడటమే మన లక్ష్యం. పూజ్యరంగాజీ యిన్ని దశాబ్దాలుగా ఆర్జించిన అపూర్వ అనుభవాన్ని తప్పకుండా అనుసరించటముద్వారా మనము సద్వినియోగముచేసికొనగలం. అవినీతి రోగము ముదిరిపోయింది. దానిని క్రమంగా తగ్గించుకొనే శక్తి, యేర్పాటు మన రంగాజీలాంటి వైద్యులకుతప్ప యితరులకు అలవికానిది. పూజ్యరంగాజీ గ్రామీణ ప్రజాసమితిద్వారా తమ వుద్యమాలు నడుపుతున్నారు. అందుకు మనమందరం రంగాజీ అనుయాయులమై, ఆ వుద్యమాలను జయప్రదము చేయటం మన ధర్మమైయున్నది. పూజ్య రంగాజీకి ఆయురారోగ్యాలు ప్రసాదించవలెనని భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాము.

శ్రుతి

శ్రీ కె. సబా

[ప్రకృతిని ప్రేమిస్తున్నాడు రైతు. అతడు కరుణార్ద్రి హృదయుడు. కన్నతల్లి బిడ్డల్ని పెంచినట్లు పైరు పచ్చలను పోషిస్తున్నాడు. అన్నం పెడుతున్నాడు. రమణీయమైన ప్రకృతిని సృష్టించి కవులనూ చిత్రలేఖకులను శిల్పులను గాయకులనూ పరవశుల్ని చేస్తున్న పరమేశ్వరుడు కర్షకుడు. అతని శ్రేయస్సు కోసమే అవతరించిన రంగా ధన్యుడు. రంగాజీ సేవాపథంలో పయనించిన వారందరూ అదృష్ట జాతకులు. రైతుస్వరాన్నే ఆలాపిస్తూ అతని బాధలనే గాథలుగా చెబుతూ జీవితాన్ని అంకితం చెయ్యడమే నా ఆశయం. రంగాజయంతి విశ్వరైతాంగచైతన్య స్రవంతి. కోటి నయాగరాల ప్రణవం వలె శతకోటి సాగరాల కెరటాల నృత్యం వలె ఈ పండుగ నిఖిల ప్రపంచాన్నీ ఆవరించే కాలం ఆసన్నమైనది-ఇది శ్రుతి.]

ఈ దేశంలోని అదృష్టవంతులైన మహానాయకులలో అత్యంత అదృష్టవంతుడు ఆచార్య రంగా.

గత మూడు దశాబ్దాలలో ఎందరో మహానుభావులు ఎందరో అతిరథులు, మహారథులు అత్యంత ఉన్నతములైన పదవులను అధిష్ఠించారు. అదెందుకో తెలియదు కానీ అసంఖ్యాకములైన విమర్శలకులోనై అలా అలా చూస్తుండగానే ప్రజల దృష్టినుండి దేశం హృదయంనుండి అదృశ్యులైపోయారు. ఈ అమిత విషాదహేతువులైన గాథలనంతా సింహావలోకనం చేసుకొన్నప్పుడు జనతకూ జాతికీ దేశానికి మిగిలిన వారెవరా అని దిగాలుతడి ప్రశ్నించుకొన్నప్పుడు కన్పించే వారి సంఖ్యను వ్రేళ్ళమీద లెక్కించవచ్చు. ఆ తరుణంలో చప్పున గుర్తుకువస్తారు ఆచార్య రంగా.

భగవంతుడు కారుణామయుడు. కనుకనే ఆ ప్రవాహంలో త్రోసివెయ్యకుండా ఈ అమాయకుడైన రైతునేత నిట్లా గట్టున నిలబెట్టాడు.

"ఎప్పుడో మంత్రి కావలసినవాడు. అమిత స్వేచ్ఛాపరుడు. ఎవరికీ లొంగడు. వృథాగా జీవితాన్ని అడవిని కాచిన వెన్నెలను చేసుకొన్నాడు." అంటారు పాపం అనేకమంది అభిమానులు.

మంత్రి ఒక్కడే చరిత్రను సృష్టించగలడని, చరిత్రలో నిలువగలడని వారి అభిప్రాయం కావచ్చు. అదే నిజమైతే ఈ దేశంలో ఇరవై రాష్ట్రాలలో కేంద్రంలో ఐదేళ్ళకొకమారు ఆరేడు వందలమంది చొప్పున ఇప్పటికి మూడు నాలుగు వేల మంది మంత్రులైనారుకదా ! ఎవరువారు ? ఏంచేశారు ? ఏ చరిత్రను సృష్టించారు ? ఏ విద్యార్థి పాఠ్యగ్రంథంలోనైనా ప్రవేశించారా ? ఏ పచేలో రాజాజీయో ప్రకాశమో తప్ప అమాత్యులు అమాత్యులుగానైనా చరిత్రలో నిలబడలేకపోతున్నారు.

అసలు వెన్నెల అడవిలోనే అవసరం. అడవిలో వెన్నెలే జనపదాలలోనూ ఉంటుంది. చంద్రుడు దైవసముడుగదా ! సమస్త జీవులకీ ఆ చల్లదనాన్నే అనుగ్రహిస్తున్నాడు. ఐనా మనిషికి ఆ వెన్నెలనంతా తానే అనుభవించాలనే ఆకాంక్ష. అడవిలో వెన్నెలను వృథాగా భావించాడు. ఆచార్య రంగా జీవితం అడవినికాచిన వెన్నెలే. ప్రకృతి ప్రసాదించిన వెలుగే.

మహానాయకులు జనాలకెంత సన్నిహితులో వారికంత అయిష్టులు కూడా.

కుక్క వస్తున్నప్పటికే నాకుబాధ అన్నాడు వివేకానందుడు. అటు నేరస్థునిలో ఇటు న్యాయమూర్తిలో పరమేశ్వరుని చూస్తున్నాను అన్నాడు అరవిందుడు. ఒక మహాపాపివచ్చి భగవాన్ రమణుని ముందు నిలబడి యిట్లా అన్నాడు. "భగవాన్ ! నాదగ్గరేమీలేదు నీకు యివ్వడానికి" ఆ మాటను కన్నీళ్ళతో అన్నాడు.

"లేదా, అబద్ధమాడుతున్నావు. ఉంది." అన్నారు భగవాన్.

"ఏముంది ! మహాపాపిని" అన్నాడతడు.

"ఆ పాపం ఉందికదా"

"ఉంది. ఉంది. హంతకుణ్ణి" అన్నాడా అమాయకుడు.

"అదేనయ్యా ! ఆ పాపాన్నే యివ్వు. తీసుకొంటాను. తీసుకొంటున్నాను. తీసుకొన్నాను యికవెళ్ళు" అన్నారు భగవాన్ !

"అయ్యో భగవాన్ ! వద్దు వద్దు" అంటూ విలవిలలాడిపోయాడతడు.

భగవాన్ ఆ పాపాన్నే స్వీకరించారు. జీససుకూడా పాపులకోసమే ప్రభవించాడు. అట్లాగే మహాత్ముడూ అస్పృశ్యులకోసం అవతరించాడు. ఈ అమాయకులైన రైతులకోసం ఈ రంగా ఈ భూమిమీద పుట్టాడు.

రక్తం కారుతూ ఉండే ఉక్కు మేకులతో ఏసును చీలమండలనుండి శిరస్సు దాకా శిలువకానించి కొట్టారు. ఆ మహానుభావుడు ఓ ప్రభూ ! ఈ అమాయకుల్ని అంధకారంలో ఉన్న వారిని రక్షించు. రక్షించు అన్నాడు.

ఈ రంగాను ఈ ఆంధ్ర రైతాంగం అంత బాగానే ఓడించింది. అప్పుడూ ఈ మహానుభావుడు ఈ రైతులయ్యో అమాయకులు. వీరిని రక్షించాలంటూ ఆర్త నాదం చేశారు.

యుగ ప్రవక్తలుకూడా ఉన్నపుడు ఈ నేలమీద నడిచినపుడు ఈ మానవులు గుర్తించలేదు. అట్లా ఏన్నో అవరోధాలను దాటుతూ అగ్నిజ్వాలలనే మ్రింగుతూ తుఫానుల్లో ప్రళయాల్లో ఎండమావుల్లో భూకంపాల్లో ప్రయాణాన్ని సాగిస్తూ అస్తమించినపుడు అయ్యోయని ఆ వెనుక గ్రంథాలు రచించి శిలావిగ్రహాల్ని పెట్టి ఊరేగిస్తారు.

ఈ దేశానికి రైతులు వెన్నెముకవంటివారు. ఈ రైతాంగ వ్యవస్థకు రంగా వెన్నెముక.

రైతులు అక్షరాస్యులైన అజ్ఞానులు. ఈ వర్గానికి రాజకీయ పరిజ్ఞానం శూన్యం. అహంకారమొక్కటే ఆస్తి. కులం వీరి గుండెకాయ. బానిసత్వం ప్రాణప్రదం. ఇట్లాగ్రా సే నామీద విరుచుకపడుతారు. ఆచార్య రంగాకే ఆగ్రహం. ఐనా పై వాక్యాలు అక్షరాలా సత్యాలు.

వందమంది కార్మికులు ఏకమైతే ఈ ప్రపంచం దృష్టినంతా కేంద్రీకరించవచ్చు. కానీ ఈ దేశంలో నలబైకోట్లమంది రైతులుంటే యేంచెయ్యగల్గుతున్నారు? అరచేతిలో వెన్ననుంచుకొని నేతికోసం దేవులాడినట్లు ఆచార్య రంగావంటి నాయకుని ఉంచుకొని స్వరాజ్యంవచ్చి ఇరవైఏడేళ్ళు గడిచినా ఈ దేశంలోని రైతాంగం బానిసత్వంలో మ్రగ్గిపోతున్నది.

అన్నం పరబ్రహ్మస్వరూపం. ఆహారం లేనినాడు జగత్తు స్తంభిస్తుంది. విశ్వపరిభ్రమణం ఆగిపోతుంది. ఆ సృష్టికర్త రైతు. అతడే పరబ్రహ్మస్వరూపుడు. ఈ సత్యం గోచరించడానికి తపస్సు చెయ్యనవసరంలేదు. క్షణకాలం ఆలోచిస్తేచాలు.

ఆచార్యరంగా జీవితంలో అఖిల ప్రపంచం తెలుసుకోదగిన సత్యం రైతు తత్వం. పన్నులు, కంట్రోళ్ళు, భూ సంస్కరణలు, ధాన్యసేకరణ విధానాలు, ఇనాందారీలు, జమీందారీలు, ఇలాంటి సమస్యలు బహుస్వల్పములు. అసలు మూలసూత్రం వేరు. అదే వ్యవసాయదారుని ఉనికి. రైతుకు గుర్తింపుకావాలి. కర్షకుని విలువను లోకమంతా గుర్తించాలి. భూమికీ రైతుకూ ఉన్న చెలిమి సంబంధమూ ప్రపంచం గ్రహించాలి. అందుకే ఆచార్య రంగా సల్పిన పోరాటం.

రైతుకు పర్యాయపదం కరుణ. కరుణాస్వరూపుడు రైతు. వాడి నవ్వులే పరిమళ భరితములైన పువ్వులు. వాడి పాట ప్రకృతిగానం. వాడు పెంచినవే ఈ పిట్టలు. వాడు ప్రసాదించే అమృతాన్నే ఆ సుధనే అనుక్షణం అఖిలప్రపంచమూ

ఆప్యాయతతో స్వీకరిస్తున్నది. ఈ దయామయునికోసం ప్రభవించిన మహాను భావుడు రంగా.

రంగాతో పరిచయం భగవంతుడు ప్రసాదించిన మహావరం. ఈ లోకం చెప్పుకొనగల్గిన దేమిటని నన్ను ప్రశ్నిస్తే "గాంధీజీనిదర్శించాను, నెహ్రూ ప్రసంగం విన్నాను, రాజాజీతో మాట్లాడాను, రంగాతో పర్యటించాను, అంటాను.

అవునుమరి. ఈ బస్సురూళ్లు పర్మిట్లు మేడలు, ఓడలు అన్నీ క్రీనీడలు. చరిత్రలో పుట్టిచెదలు. ప్రపంచ వాఙ్మయంలో ప్రవక్తలు మహర్షులు మహామేథావులు మహానాయకులు మహాకవులు కళాస్రష్టలు శిల్పులు గాయకులు మహాభక్తులే మిగిలివుంటారు. అలాంటివారితో క్షణకాలం గడపడమో వారి సమకాలికులై వారి జైత్రయాత్రలలో కొన్ని క్షణాలైనా పాల్గొనడమో గొప్ప అదృష్టం.

రంగాశక్తి రంగాజీకే తెలియదు ఇది సహజంకూడా. కానీ లోకానికితెలుసు. అనుచరులకూ ఎరుకే. సహచరులకూ విదితమే. అనుచరులకూ సహచరులకూ రైతులపట్ల ఆ ఉద్యమంపట్ల సంపూర్ణమైన విశ్వాసంలేదు. ఈ విశ్వాసం జాంబవంతునికున్నట్లు ఉండాలి. జాంబవంతుడు వాయుపుత్రునితో అంటాడు. ఈ సాగరాన్ని నువ్వే దాటగలవని. అలా ప్రోత్సహించేవారు ఆంధ్రదేశంలోనే లేనపుడు భారతదేశంలో ఉంటారనుకోవడం పొరబాటు.

మానవుల్లో సంకుచితత్వంఉంది. వారికొలబద్ద చాల చిన్నది. వారి హృదయ వైశాల్యతలకడి పరిమితం. ఈ రంగాజీనికూడా ఆ కొలబద్దతోనే కొలుస్తారు. వారు ఎదగరు. ఎదిగేవారిని వెనక్కిలాగడమే దినచర్య.

నాకీ మహారాజకీయ దురంధరునితో పరిచయం అతిస్వల్పం. ఈ మూడున్నర దశాబ్దాలకుముందు చిత్తూరునుండి శ్రీకాకుళంవరకూ రంగాజీ అనుచరులు వేలమంది. చాలమంది నాయకులు, కొందరు మహానాయకులు. నేడు కొందరు మంత్రులు, మాజీమంత్రులు, శాసనసభ్యులు, పార్లమెంటు సభ్యులు. మాజీ ఎం. ఎల్. ఏ. లు, పంచాయతీల పరిషత్తుల అధ్యక్షులు. అంతోయింతో రైతాంగ తత్వం ఉన్నవారే. ఐనా రైతులకు సంపూర్ణంగా తోడ్పడలేకపోయారు.

రంగాజీతత్త్వం రైతుతత్త్వం. ఈ తత్త్వవేత్త ఏ రాజకీయ పార్టీలోనూ యిమడలేదు. ఇమిడినా రైతుకు అపకారంజరిగితే ఊరుకోలేదు. విధిబలీయం కావడంవలన ఎందరో స్వేచ్ఛను కోల్పోయారు. చాలమంది మౌనం వహించారు. రైతుల పక్షపాతులైకూడా పదవులకోసం విషవలయంలో చిక్కుకొన్నారు. ఇట్లా అనుచరులు సహచరులు ఆత్మీయులైనా దూరమైనారు.

"పెంచాముగదా! పెళ్ళికావాలంటాడు. ఎన్నాళ్ళు వద్దనగలను, పెళ్ళి కావల సిందే" అన్నారు రంగాజీ

ఒక మహానాయకుడు మంత్రికావాలంటున్నపుడు ఆ పదవిని పెళ్ళికూతురికి పోల్చి తాను పెళ్ళికొడుకు తండ్రిలాగా సంబరపడ్డారు. ఇంతమంచి రైతునాయకుడు జారిపోతున్నాడనే బాధనాకు. రంగాజీకి అబాధలేదు, ఇక పెళ్ళికాగానే కాపురం విడి పోతుందిగా. తప్పదు. ఇలాంటి పెళ్ళికొడుకులెందరున్నారో మనకు తెలుసు. మంత్రి పదవేకాదు, ఏదోఒకటి. రంగాజీ సరసన కూర్చున్న నాలుగోనాడే ఆపదవి పరుగుతోవచ్చేది. ఐదోరోజున పదవీ స్వీకారం. మంచిదే. ఎవడోఒకడాపదవిలో ఏడవకతప్పదు. ఆ ఏడ్చేవాడు రైతైతే కొంతనయంగదా! ఆ సత్యం రంగాజీకి తెలుసు.

నిజమేమరి! పెట్టేవాడెవడూ మనవాడుకాడు. కొట్టేవాడైనా మనవాడైతే ఎముకలు విరగవు. అతడు కొట్టినట్లుకొడితే మనం ఏడ్చినట్లే ఏడ్వగలం. అసలు ఏడుపుకాక ఈ దేశంలో రైతుకు మిగిలిందేముంది?

రంగాజీ మూడు నాలుగు దశాబ్దాలుగా చెబుతూవచ్చిన సత్యాలను ప్రభుత్వం ఎన్నిటినో అంగీకరించింది. ఎంత ఆలస్యం జరిగినా కొన్నిటినైనా అంగీకరిస్తున్న దనే సంతృప్తి మనకు మిగిలింది. ప్రభుత్వంతో నిమిత్తం లేకనే రైతులీపాటికి రంగాజీ ఉద్యమాన్ని విశ్వవ్యాప్తంచేసి ఉండవచ్చు. మన రైతుల్లో ఉన్నంత లోభ త్వం, పిరికితనం, బానిసత్వం మరేవర్గంలోనూలేవు. ఈ దేశంలో రైతులకంటే పాకీవారు వెయ్యిరెట్లునయం. వారికొక సంఘముంది. నియమాలు, నిబంధనలు, మాట నిలకడాఉన్నవి: రైతుల్లో బొత్తుగా లేదు. ఇంత కఠినంగా రంగాజీ చెప్పరు. వారి అనుచరులూ ఒప్పుకోరు. కాని దాచినా దాగని సత్యమిది. ఒకటి రెండు ఉదా హరణలిస్తాను. రైతుధాన్యాన్ని ఉత్పత్తిచేస్తాడు. గిట్టినధరకు అమ్మే స్వేచ్ఛలేదు. కొనే అవకాశంకూడాలేదు. ఇది బానిసత్వంకాదా? ఒక ఫ్యాక్టరీలోని వర్కర్లకొక పత్రిక ఉంటుంది. అన్ని సమస్యలను ఆ పత్రిక చిత్రిస్తుంది. ప్రతి కార్మికుడు చందాయిస్తాడు. ఈ దేశంలో నలభైకోట్లమంది రైతులున్నా ఒక పత్రికాలేదు. పుట్టిన పత్రికకొక చందానైనా యివ్వరు. పోనీ కొనడు. ఉచితంగా పంపినా చద వడు. ఇంతకంటే లోభి ఏవర్గంలో ఉంటాడు, అంతేకాదు. ఇంతపిరికితనంకూడా మరేవర్గంలోనూలేదు. ఈ వర్గాన్ని కదిలించడం సామాన్యంకాదు.

గండ శిలల్ని మాట్లాడించవచ్చు.

కరిగించనూవచ్చు.

కర్షకుల్ని కదలించడం అసాధ్యం.

మార్క్సులాంటి మహనీయులే ఈ వర్గం ఎందుకూ కొరగాదన్నారు. కానీ రంగాజీ విశ్వాసంగొప్పది, సంకల్పం దొడ్డది. ఆయన ఈ ప్రపంచంలో రైతుల కోసమే ఉదయించాడు. పరమేశ్వరుడాయనను ఈ పల్లెసీమల అమాయక ప్రజానీకానికి ప్రసాదించారు.

రైతు దురదృష్టవంతుడుకాకపోతే రంగాకు వ్యతిరేకంగా ఓటు చేస్తాడా? రైతు అమాయకుడుకాకపోతే రంగా నింకా దర్శించకుండా ఉంటాడా? రైతు నిర్భాగ్యుడుకాకపోతే రంగావచనాలను వినకుండా ఉంటాడా? రైతు అజ్ఞానికాకపోతే రంగాజీ గ్రంథాలనింకా అధ్యయనం చెయ్యకుండా ఉంటాడా ?

నేను గట్టిగా గొంతెత్తి ప్రకటిస్తున్నాను,

ఈ దేశంలో మరో నాలుగు దశాబ్దాలు గడచినవెనుక రైతులు ముక్తకంఠంతో రంగా రంగా అంటూ కలవరించబోతున్నారు.

ఆనాడు రంగా జన్మస్థలాన్ని యాత్రా కేంద్రంగా భావించి ప్రయాణాలు చేస్తారు.

అన్ని గ్రంథాలయాలలోనూ వారి గ్రంథాలను వేదాలుగా భావించి భద్రపరచుకొంటారు. ఆరోజుల్లో మేము పుట్టకపోయామేనని విలపించబోతున్నారు.

ఈ దేశమేకాదు ఈ ప్రపంచమంతా ఇంకో శతాబ్దానికైనా రంగాజీ రైతు తత్త్వాన్ని అంగీకరిస్తుంది. అన్ని విశ్వవిద్యాలయాలు ఈ రాజకీయవేత్త ఆర్థిక సూత్రాలను అధ్యయనంచేసి ఆ ప్రాతిపదికలమీదే భవిష్యత్తును రూపొందించడానికి ప్రయత్నంచేస్తాయి.

ప్రజలకు అనుకూలంగా ప్రవర్తించిన వారెవరూ ప్రపంచచరిత్రలో నిలువలేదు, ఆ ప్రవాహానికెదురీది అసలు సత్యాన్ని చాటిచెప్పినవారే సత్యానికి ప్రతిబింబాలై నేటికీ ప్రజ్వలిస్తున్నారు.

రంగాజీ త్యాగం అంచుల్నిదాటుకొన్నది. శిబిలాగా ఆయన సర్వాన్ని సమర్పించాడురైతుకు. దధీచిలాగా వెన్నెముకనూ తీసి యిచ్చాడు రైతుకు. ఆయన మిగిలాడు. మిగల్లేదు. హృదయాన్ని ఆత్మనూ వీలునామా వ్రాసిపెట్టారు.

ఆస్తిపోయిందా! డెబ్బైఐదేళ్ళ నిండుజీవితమూ పండిన విజ్ఞానమూ అపారమైన మేధస్సు అంతా కర్పూరంలా కరిగించాడు. ఈ దేశంలోనేకాదు ఈ జగత్తులోనే లేడిట్లా కర్షకులకోసం త్యాగంచేసిన వాడెవరూ! తానేకాదు. తనకుటుంబం అర్థాంగి.

పోగొట్టుకొన్న వారి వ్యధ నాకూ తెలుసు. ఈ రైతుల్నినమ్మి పదివేల రూపాయలు ఋణంచేసి ప్రెస్సుపెట్టి పత్రికను ప్రారంభించాను. ప్రెస్సుపోయింది. ఋణం మిగిలింది. ఎంత అద్భుతమిది. పదహారు పేజీల సెక్సునూసపత్రికను ప్రారంభించిఉంటే మహానగరంలో మూడంతస్తులమేడ కారు ఫోను. ఈపాటికే ఎంతలావు బలిసేవాడినో. చాలమంది రైతులే అట్లా నాలుకచప్పరిస్తారు నన్నుచూచి.

రంగాజీ అంటారు.

"నువ్వన్నట్లు ఈ రైతులు స్వార్థపరులే. అమాయకులే. పదవీవ్యామోహపరులే. ఐనావారిని అట్లా విడిచేస్తే ఏమౌతారు?"

ఎంతశ్రద్ధ. ఎంతో ఆశ్చర్యకరమైన విషయమిది. చెడిపోతున్న బిడ్డల్ని వదులుకోలేని కన్నతండ్రి వ్యధయిది.

"అహింసా సూత్రం ఒక్కటే రైతుల్ని రక్షిస్తుంది. నీవు హింసనుకూడా ప్రోత్సహిస్తావు. బావులేదు" అంటూ వ్రాసిన ఉత్తరాలు అలాగేఉన్నాయి. భద్రంగా దాచిన సారస్వతం నాకు మిగిలినవాటిలో ఈ లేఖలుకొన్ని.

నాకు మాత్రం రైతులు తిరగబడాలనే ఉంది. తాడోపేడో తేలిపోవాలని. కనీసం ఆడబిడ్డలైనా ఎదిరిస్తారనే ఆశ ఉంది. నూటికి డెబ్భైఐదుమంది రైతులున్నారుకదా! ఏకమై తిరుగుబాటుచేస్తేనేం? రక్తపాతం జరిగితేనేం! ఈ బాధ ఈ దోపిడి ఈ ఆవేదన ఎంత దుస్సహం! దుర్మార్గులను చంపకూడదని ఏ కవీ చెప్పినగుర్తులేదే! వాల్మీకి రాముణ్ని పురుషోత్తముడన్నాడే. ఆయన రావణుని పది తలకాయల్ని నరికి వెయ్యలేదా? వ్యాసుడు శ్రీకృష్ణుని భగవానుడన్నాడే! ఆయన సవ్యసాచిచేత యుద్ధం చేయించలేదా? ఈ రైతుల్ని శతాబ్దాలుగా దోచుకొంటున్న నిరంకుశుల్ని చంపమని నేను వ్రాయడం తప్పెలా అవుతుంది? నువ్వు అలా వ్రాయకూడదని శాసించడానికి ఈ దేశంలో ఎవరికుంది అధికారం? నా రైతుల్ని చంపుతూఉంటే హింసిస్తూఉంటే చూస్తూ ఏడవడానికేనా ఈ కలం?

నా తిరుగుబాటును రంగాజీ అంగీకరించరు సరిగదా గట్టిగా వ్యతిరేకిస్తారు. నిజమే. వారిది ఋషి సాంప్రదాయం. కానీ ఋషులుకూడా యుద్ధంచేశారు. చేయించారు. అవి ప్రాచీనాలు. మానవజీవనవిధానం సంస్కరించబడింది. బుద్ధుడు, గాంధీజీ అహింసావ్రతాలను అవలంబించారు. సత్యాగ్రహాలు నిరశనవ్రతాలను ఆధునికులు అంగీకరించారు. అందుకైనా సిద్ధంకావాలిగదా!

రంగాజీ స్త్రీమూర్తిని ప్రేమించినంతగా ఆరాధించినంతగా మరొక్కరు ప్రేమించనూలేరు. ఆరాధించనూలేరు. ప్రకృతిమాత రూపొందిన సుందరాకృతి భారతీదేవిరంగా. శారాదాదేవిలేని రామకృష్ణుడు అసంపూర్ణుడు. ఐతే ఆ పురాణ

దంపతులకు వివేకానందుడు లభించాడు. భారతీ రంగాలకట్టి అదృష్టం సంప్రాప్తం కాలేదంటే ఎందరికో చివుక్కుమనవచ్చు. ఎందుకంటే రంగాజీని మాకు స్వంతం అని Claim చేసేవారు అసంఖ్యాకులు. మరీ వారిని కుటుంబానికో గ్రామానికో పరిమితంగా చేసుకోవాలనడం దారుణం. కులానికో బంధించుకోవడం ఘోరం. దేశానికే అంటగట్టుకోవడం సంకుచితత్వం. జీససుకు, బుద్ధునికి, గాంధీజీకి వారసు లెవరు ? రంగాజీకీ అంతే.

ఈ మనుషుల్లో చాలమంది దేవుణ్ణేకొనేయాలని చూస్తారు. నాకది గిట్టదు. ఈ రంగాను ఏ లక్షాధికారి మేడమీదనో చూస్తే నా శరీరమంతా తేళ్ళూ జెర్రులూ ప్రాకినట్లుంటుంది. నా స్థితిని పసిగట్టిన రాజగోపాలనాయుడుగారు నావైపు దీనంగా చూచేవారు. కానీ నేను భరించలేను. అది నా బలహీనత అని మాత్రం అంగీక రిస్తాను.

కార్లు మనుషులు డబ్బూకావాలి. లేకుంటే ఎన్నికలుజరగడం ఎట్లా అంటారు మిత్రులు. అసలు రంగాజీ ఎన్నికల్లో నిలబడకుంటేనేం ? ఈ శాసనసభలు శాసన మండలులు లోకసభలు ఎలా వున్నవిపుడు ? కేరళ శాసనసభలో చెప్పులో కొట్టు కొన్నారు. రంగాజీలాంటి యుగపురుషుడు చేపల మార్కెట్లకు వెళ్ళకుంటేనేం ? అసలీదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం ఉందా? అది చచ్చి ఎన్నేళ్ళయ్యిందో తెలియదా ?

విద్యార్థికి పాఠం చెప్పడానికి ఉపాధ్యాయుడు విద్యార్థిస్థితికి దిగకతప్పదు. కృష్ణుడుకూడా అర్జునునిస్థాయికి దిగివచ్చి చెబితేనే అతడికి అర్థమైంది. రంగా రైతులస్థాయికిదిగివచ్చి మాట్లాడ్డం మనం చూస్తున్నాం. ఆమాత్రానికి ఆయన అమాత్యుడైతే చాలునదే పదివేలనుకోవడం ఎంతవెర్రి!

ఈ తెలుగుదేశం ఎంతో దురదృష్టం చేసుకొన్నది. ఇక్కడ మహాకవులు మహర్షులు మహానాయకులు బ్రతుకలేరు. అట్లా నటించేవారుమాత్రం తమ పచ్చ లను గడుపుకోగలరు, వారే మారుమూలల్లోనే జీవితయాత్రను సాగించాలి. ఐనా మమకారంతో ఈ గడ్డమీదనే ఉంటారు కొందరు. పదేళ్ళనాడే రంగాజీ ఈ ఆంధ్ర దేశాన్ని విడిచిపెట్టి ఉండాలి. ఈ దేశాన్ని బాగుచెయ్యడానికింత కంటే త్యాగం అవసరమా?

ఒక విషయాన్ని సునిశితంగా ఆలోచించాలి. ఎవరికోసమైతే మధనపడు తున్నామో పరిశ్రమిస్తున్నామో వారు ఒక నియమానికి క్రమశిక్షణకూ లోబడ నపుడు వారిని బాగుచెయ్యడం బ్రహ్మాతరంకాదు.

ఇంకో పదిరూపాయలెక్కువకావాలి అంటాడు ఉద్యోగి. ప్రభుత్వంయివ్వదు. ఐతే నాలుగురోజులు యింట్లో ఉండండి అంటాడు నాయకుడు. వారలాగే ఉంటారు.

ఐదోనాడు ప్రభుత్వం పదికాదు పదిహేనైనా యిస్తుంది. రైతులట్లాకాదు. కసీసం ఒక్కచోట చేరనైనాచేరరు. చేర్పడమేకష్టం. చేరారుగదా! రెడ్డిగారు ఉత్తరాభి ముఖులైతే నాయుడుగారు దక్షిణాభిముఖులౌతారు. ఆ మధ్య ఎవరో ఉండితీరాలి ఆ సమావేశం సుఖాంతంకావడానికి. ఈ స్థితిలో ఈ అసంఖ్యాక రైతాంగం బాగు పడేదెట్లా ?

పోనీ అమాత్యులైన రైతులేంచేశారు ? మన ఆంధ్రదేశంలో రంగాజీకి కుడి ఎడమ భుజాలవంటివారు అతిముఖ్యములైన శాఖలనే నిర్వహించారు. సర్దార్ లచ్చన్న, కందుల ఓబులరెడ్డి, పెద్దిరెడ్డి తిమ్మారెడ్డి ఇంకా ఎందరో! నేడూఉన్నారు. నాకు మహాబాధ. వీళ్ళను మంత్రులుగా చూచినపుడు బోనుల్లో సింహాల్లా కన్పించే వారు. ఎందరో మహదానందంతో పూలహారాలువేశారు రైతులు. ఊహూ! నాకు మాత్రం ఎందుకో ఏకోశానా సంతోషంలేదు. కారణం అసలు ప్రభుత్వయంత్రాం గమే మనదికాదు. అది రైతు తత్త్వానికే భిన్నమైనది. ఏదోకొంత మేలు జరిగింది. కాదనలేం. కానీ అది బహుస్వల్పం. ఈ ప్రభుత్వ వ్యవస్థనుమార్చి రైతాంగమున కనువైన వ్యవస్థగా రూపొందించడానికి ఒక వారంచాలుగదా! ఇన్ని దశాబ్దాలెందుకు?

ఈ పదవుల్లో ఉన్నపుడు ఎప్పుడో ఒక్కమారు ఉన్నట్టుండి అసలు రైతుల్లా మాట్లాడే అమాత్యులనుచూచాను. ఈ గుణం తిమ్మారెడ్డిగారిలో మరీ యెక్కువ. పత్రికల్లోగోల. ఈ సంతోషం క్షణికం. ఏంలాభం!

ఇంతవరకూ రంగాజీ ఉద్యమం ప్రాథమిక దశను దాటుకోలేదు. దేశంవరకే పరిమితం. ఎక్కడో ఒకటి రెండు బహుకొద్ది దేశాల్లో ప్రవేశించింది. ఈ పైన జరుగవలసిందెట్లా?

ఒక విస్తృతమైన పథకం కావాలి. రైతాంగసాహిత్యంకావాలి. ఉద్యమ చరిత్రకావాలి, సంపుటీకరించాలి, ప్రచురించాలి, రంగాజీ గ్రంథాలతోపాటు వారి ఉద్యమవిజయాలను క్రోడీకరించిన సారస్వతం అచ్చుకావాలి. ఈ సాహిత్యం దేశంలోని అన్నిభాషల్లోనికీ అనువదింపబడాలి. విదేశాల్లోని ప్రధానమైనభాషల లోనూ తర్జుమా చెయ్యాలి.

రైతుల్లో డబ్బులేనివారెవరు? 1936లో నయాపైసా కొబ్బరికాయ రూపాయ అమ్ముతున్నదే. నయాపైసకు వంద ఆకులు అమ్మారుగదా! ఈనాడా తమలపాకు ఒక్కటి ఒకటిన్నరనయాపైసాకదా! బెల్లం, ధాన్యం గిట్టుబాటేగదా! పొగాకు, మిర్చి ఆదాయం ఉన్నదికదా! రైతులంతా అనుకొంటే ఏటా యింటికోరూపాయి యిచ్చినా రోజుకొక రైతు ఒక నయాపైసాయిచ్చినా పైనపేర్కొన్న కార్యక్రమం నిర్విఘ్నంగా సాగుతుందికదా! ఇచ్చేదాతలేడే! ప్రభుత్వం యింతవరకూ నయాపైసా యివ్వలేదు. ఇవ్వదు. రైతులీవిషయాన్నిగురించి ఆలోచించరు!

బుద్ధునికి ఒక మహాతల్లి విందుచేసిందట. ఆయమ్మకురులు నేలనుతాకేవట. ఆ కురులను యిమ్మని ఎంతద్రవ్యాన్నైనా యివ్వగలనని ఒకవేశ్య బ్రతిమలాడినా యివ్వలేదట. బుద్ధుడు ఆ ప్రాంతానికి వచ్చినపుడు ఆ కేశసంపదఉన్న మహాతల్లి విందు పెట్టాలనుకొన్నదట. పైసా లేకపోవడంతో ఆవేశ్యకే తన శిరోజాలనిచ్చి పైకంతెచ్చి విందుపెట్టిందట. ఆనాటి ప్రజలత్యాగం అది. ఈనాడు రైతులు రైతాంగనలు రైతునేత ప్రారంభించిన మహోద్యమాలతో సత్ఫలితాలను అందు కొంటున్నవారు ఈ జైత్రయాత్రను విశ్వవ్యాప్తం చెయ్యడానికి రవ్వంత త్యాగమైనా చెయ్యాలికదా!

రంగాజీ రైతుతత్త్వాన్ని రైతువేదాన్ని విశ్వవ్యాప్తం చెయ్యడానికి ఒక విజ్ఞానకేంద్రం ఏర్పడాలి. రైతులపట్ల అభిమానమున్న రైతులైన ఆచార్యులు సాహిత్యవేత్తలు విస్తృతమైన కృషిని ప్రారంభించాలి.

జయంత్యుత్సవాలు అవసరమే. ఆరోజో ఆవారమో ఆడంబరాలతో ఏవో కార్యక్రమాలను నిర్వర్తించడంవలన ప్రయోజనం స్వల్పం. శిలావిగ్రహాలో మరేవో ఆ ప్రాంతాలకే పరిమితాలు. నిరంతరం పనిచేసే ఒక సంస్థను వెంటనే వ్యవస్థీకరించాలి.

రంగాజీ రైతులకుచేసిన మహోపకారాలను మనం లెక్కించలేము. అన్నిటి కంటే విలువైనదీ శాశ్వతమైనదీ వారు ప్రసాదించిన సాహిత్యం. పత్రికలు. మన ఆంధ్రదేశంలో దాదాపు అన్నిపత్రికలూ రైతుల ఉద్యమాలను ఆదినుండీ బల పరచాయి. ఎక్కడో ఎప్పుడో ఏ సమస్యల స్వరూపనిర్ణయాలలోనో పరిష్కారముల లోనో భేదించి ఉండవచ్చు. ఆంధ్రపత్రిక, ఆంధ్రప్రభ, ఆంధ్రజ్యోతి, వాహిని జమీనురైతు, విజయప్రభ, నాగేలు, దీవదత్తం, బహుజన, నవజీవనవంటి పత్రికలు. చిత్రాంగి, చిత్రగుప్త, ప్రజాబంధువంటి పత్రికలు, విజయప్రభ, గోలకొండపత్రిక వంటివి రైతుల ఉద్యమాలను రంగాజీ ప్రబోధాలను ప్రసంగాలను విరివిగా ప్రచు రించాయిగదా! వాటినంతా సేకరించటం సామాన్యంకాదు. ఉన్నవి ఆకొన్నికూడా నావంటివారు దాచిపెట్టినవికూడా పురుగులపాలో. చెదలుపాలో, ఎలుకలపాలో ఐపోతున్నవి. ఏంచెయ్యాలి వీటినంతా? దేశానికవసరంకాదా! వీటినింకా వుంచు కొంటే నుసినుసిగా పోతున్నవి. ఎందరిదగ్గఱ ఎన్ని ఉన్నవో. ఏ ఒక్క సంవత్స రమో ఆరుమాసాలో నడిచి ఆగిపోయిన కర్షక, సేవాదళ, అజాద్‌హింద్ పత్రికలు దొరకగలవా? మనకొక గ్రంథాలయంకూడాలేదు. ఉన్నవాటిలో ఇవన్నీ ఉండవు. శ్రమపడితే హిందు, ఎక్స్‌ప్రెస్‌వంటి పత్రికల్లో, తెలుగు దినపత్రికల్లో ప్రసంగాలు, వ్యాసాలు, ఉద్యమ వివరాలూ సేకరించవచ్చు. మనుష్యులు కావాలిగదా! పనిచేసే వారుకావాలి. ఇదొక బృహత్తరమైన కార్యక్రమం. మనకాలంలోనే సేకరించడం సులభం. ఈ తరం గడిచినవెనుక వీటిలో శతాంశంకూడా లభించవు. ఇంతేకాదు

ఇంకో అడుగు ముందుకువేస్తే ఈ తరంలో ప్రపంచదేశాలలో రైతాంగవ్యవస్థలు వ్యవసాయ విధానాలు ప్రభుత్వాలకూ రైతులకూ ఉన్న సంబంధాల్నూ సేకరించవచ్చు. రైతులుచాలరు. రైతు తత్త్వవేత్తలుకావాలి. ఆ దృక్పథం ఉన్నవారుమాత్రమే సేకరించగలరు.

ఎంతో విలువైన ఈ ప్రపంచానికి ఉపయోగపడే సాహిత్యం! రంగాజీ తు ఉద్యమానికి సంబంధించినవి వారి సహచరులు అనుచరులు సాగించిన ఉద్యమాల చరిత్రలంతా వంద సంపుటాలు సిద్ధంకావచ్చు. ఒక్కభాషనుండి మరొక్క భాషకూ, ఒక దేశభాషనుండి మరోదేశభాషకూ ఈ సాహిత్యం పరివర్తనం చెంది నప్పుడే ప్రపంచ కర్షకులారా ఏకంకండి అంటూ ఎలుగెత్తి చెప్పడంలో అర్థంఉంది. రంగాజీ ఉపన్యాసాలను కొన్ని వందలను రికార్డుచేశానుకానీ వాటిలో పదోవంతైనా నావద్దలేవు. ఆయనతో సంభాషిస్తున్నపుడు చెప్పిన విషయాలలో అతి ముఖ్యము లైనవివ్రాసిపెట్టాను. కానీ అన్నీలేవు. అసలే నివసించడానికిల్లులేనపుడు ఈ కాగితా లను భద్రంచెయ్యడం పెద్దశ్రమ. ఉచ్చయినవేలేవు. ఈ విషయంలో ఒక్క నార్ల వారినే చెప్పాలి. ఆ మహామహుని నివాసమే పుస్తకభాండాగారం. అటుతిరిగినా ఇటుతిరిగినా ఎటుతిరిగినా పుస్తకాలే. అలాంటివారిని సంప్రదిస్తే రంగాజీ రైతాంగ చరిత్రను రూపొందించడానికి చక్కని మార్గాలు లభిసాయి.

ఇవన్నీ ఆలోచనలు, సంకల్పాలు. ఆలోచనలు సంకల్పములే మహోజ్వల కార్యక్రమాలకు పునాదులు.

ఇక రైతులకు జరుగవలసిన ప్రయోజనాత్మకములైన కార్యక్రమాలు విస్తృ తంగా ఉన్నవి. మన వ్యవసాయం ఆదిమకాలంనాటిదిగానే ఉన్నది. ఎదుగూ బొదుగూ లేదు. వ్యావసాయిక దేశానికి అనువైన విద్యావిధానంకాదు మనది. అసలు వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయాలే అత్యాధునికస్థితిలోలేవు. నాగళ్ళకాలం చెల్లింది. ట్రాక్టరు నల్లబైవేలు. మధ్యరకం చిన్న ట్రాక్టరును ఉత్పత్తిచేసుకోలేమా ? అలాగే చక్కెర ఫ్యాక్టరీలు. అంతపెద్దవెందుకూ ? చిన్నఎత్తున ఉత్పత్తిచేసుకోవచ్చుకదా ! సమితికొక ఎరువుల ఫ్యాక్టరీని పెట్టుకోలేమా ? ఈ ఆలోచనలేమీలేవు.

మంత్రుల్ని పిలవడం ఊరేగించడం ఉపన్యాసాలివ్వడం పొట్టేళ్ళను నర కడం పులావుల్ని చేయ్యడం భోంచెయ్యడం గ్రూపుల్నిగురించో మరేదో ఉద్యో గుల బదిలీలగురించియో చర్చించడం తప్ప ఈ దేశంలో రైతు పెద్దలు చేస్తున్న దేమిటి ? మన విధానాలు మారాలి, మనస్సులు పెద్దవికావాలి. హృదయాలూ ఆలోచనా విధానాలూ మారాలి. దేశంలో తిండికి కరువంటే రైతుకెంత అవమాన కరం ! ఆత్మహత్య మేలుకదా !

జగజీవనరాం వ్యవసాయశాఖను స్వీకరించిన మరునాడే రైతులు అక్రమంగా ధాన్యాలను నిలువచేసుకొన్నారన్నారు. అదేమి అన్యాయమని అడిగేవారులేరు. ఆచార్య రంగా అది పొరబాటని అంటే "మీరు ఊరుకోండి. మౌనంగా ఉండండి" అంటూ చెప్పడానికి రైతులే తయారౌతున్నారు. రైతు ఉద్యమంకోసం అహర్నిశల్లూ పరిశ్రమించిన రంగాజీ చూస్తుండగానే ఈదేశం గొడ్డుపోయినట్లు కన్పిస్తున్నది. ఏమైనారీరైతులు ? నేను రోజూ పత్రికలు చూస్తున్నాను, వ్యాపారులవద్ద నిల్వలు పట్టుకొన్నట్లు, దొంగరవాణాలో పట్టుకొన్నట్లు వార్తలేకానీ రైతులవద్ద పట్టుకొన్నట్లు చూడలేదు. అసలు రైతు నిట్లా మూచేదృష్టి ప్రభుత్వానికుండడం మహావిషాదం. ఈ ట్రాజెడీతో దేశంలో ఉత్పత్తి తీవ్రంగా దెబ్బతింటుంది.

జన్మదినోత్సవంకదా ! రంగాజీని ప్రశంసిస్తూ గడపాలంటారు. వ్రాయాలంటారు. పాడాలంటారు. రైతుకూ రంగాకు భేదంలేదే. రైతే రంగా ఐనపుడు రైతును ప్రశంసించడమే రంగాను ప్రశంసించడం. రంగా జయంతి రైతుల పండుగైపోవాలి. ఈ నవంబరు ఏడు ప్రపంచ చరిత్రలో శాశ్వతంగా నిలిచిపోవాలి. ప్రతిదేశమూ గుర్తించాలి.

పెరియపురాణంలో ఒకగాథ వుంది. ఒక మహాకవి వ్రాసిన రసచలనంతా ప్రవాహంలో పారేస్తాడు. అది కొట్టుకపోతే పోయిందిలే అనుకొంటాడు. ఎదురీది వస్తే ఇదే కవిత అనుకొంటాడు. రైతాంగ సాహిత్యమంతా అంతే. అది పత్రికల్లో లేఖల్లో వచనాల్లో ప్రసంగాల్లో వార్తల్లో గ్రంథాల్లో జానపదాల్లో విస్తృతంగా ఉంది. రైతులు కావాలనుకొంటే సేకరించి ప్రచురించి భద్రపరచి ఉపయోగ పరచు కొంటారు. భవిష్యత్తులోనైనా తమ వారసులైనా కాస్త హంసలకు గురికాకుండా బ్రతకాలనుకొంటే రంగాజీ ప్రబోధాలను అనుభవాలను ఆదేశాలను సందేశాలను వచనాలను రచనలను అలా తీసి తమసొమ్ముగా భద్రపరచుకొంటారు.

కోటానుకోట్ల ప్రజల హృదయపీఠాలను అధిష్ఠించగల్గిన మహానాయకుడు రంగా. అటు వలసరాజ్యాల విముక్తినుండి ఇటు స్వరాజ్య సాధనవరకూ వారి బహుముఖపాత్ర విశ్వవిఖ్యాతి నార్జించింది. బాపూజీ నెహ్రూజీ పటేల్ అజాద్ రాజాజీ బోసువంటి మహానాయకాగ్రగణ్యులతో ప్రపంచాన్ని ఉర్రూత లూగించిన వారి రాజకీయ ప్రతిభను అఖండభారత రైతాంగానికి వారు ప్రసాదించిన ప్రతిపత్తిని ఆర్జించిపెట్టిన గౌరవాన్ని చేకూర్చిన శ్రేయస్సును కాదనగలవాడొక్కడూ లేడు.

దురదృష్టవశాత్తు భారతీదేవి భౌతికంగాలేరు. ఐతే ఆమె లేదనడం ఒక భ్రమ. ఉందనడం నమ్మశక్యంకాని వాస్తవికసత్యం. ఆనాడు రంగాజీ భారతిదేవిలో మూర్తీభవించినట్లు తోచేది. ఈనాడామె రంగాజీలో సాక్షాత్కరిస్తున్నారు. కనుకనే రంగాజీ అనంత శక్తిసంపన్నుడై ప్రకాశిస్తున్నారు.

ప్రకాశించడం రంగాకు సహజగుణం. ఆయన ప్రకాశిస్తున్నారు. ప్రకాశిస్తారు. అనవరతం సూర్యచంద్రులతోపాటు ప్రకాశిస్తారు. ఆ ప్రకాశాన్ని స్వీకరించాలి జనత. ఆ వెలుగును చూడగలగాలి. కరుణామయుడైన భగవంతుడట్టి దృష్టిని రైతులకంతా ప్రసాదించాలిగదా ! భగవంతుడట్టి దివ్యవరమును ప్రసాదించడానికి సంసిద్ధుడై ఉన్నా అడిగే అదృష్టానికి ప్రజలు నోచుకోవాలికదా !

విశ్వకల్యాణమూర్తి విశ్వదాతలైన రైతులనేత రంగాజీ మహోజ్వల చరిత్రను స్వర్ణాక్షరములతో ప్రసాదించుగాక !

ఈశ్వరో జయతి !

సిద్ధాంత ప్రవక్త

శ్రీ గొరిజవోలు పాండురంగారావు

పూజ్యరంగాజీ పుట్టినరోజు పండగలు మనం ఎన్నిజరుపుకున్నా ఈ నవం బరు 7, 1974 ఒక ప్రత్యేకతను సృష్టించుకొన్నది. ఎందుకంటే ఈ 75వ జన్మ దినోత్సవ సమయానికి, గాంధేయవాదిగా, నిరంతర రైతుల, కూలీల శ్రేయోభి లాషిగా తాను అభిలషించిన ఆర్థిక స్వాతంత్ర్య ప్రణాళిక అమలులో రూపురేఖలు దిద్దుకొన్నది. అనేక జాతీయ నాయకుల నేతృత్వంలో వారి జన్మదినోత్సవం జరుప బడుచున్నది.

రంగాజీ 1936 నుండీ తమ రచనలద్వారా ప్రసంగాలద్వారా చెప్పుతున్నదీ, ఉద్యమాలద్వారా చేస్తున్నదీ ఒకటిఉంది. "కార్మికులు, కర్షకులు, ఒక్క రాజకీయ స్వాతంత్ర్యంతో మాత్రమే తృప్తిచెందరు. విశ్రమించరు వారికి కావలసింది సంపూర్ణ ఆర్థికస్వాతంత్ర్యం, వారి హక్కులు కాపాడుకోవడానికి ఒక జాతీయ వేదిక.

ఈ నగ్న సత్యాన్నే రంగాజీ తమ "Modern Indian peasant" (అధునాతన వ్యవసాయదారుడు)లో చెప్పినప్పుడు, మన మాజీ రాష్ట్రపతి శ్రీ వి. వి. గిరిగారు ఆ గ్రంథానికి పరిచయంవ్రాస్తూ ఎత్తిచూపించారు.

ఆనాడు మార్క్స్ రష్యాలో మార్పుకు, అభివృద్ధికి ఒకవేదిక సూచించి నట్లుగా, భారతదేశంలో ఆర్థిక, రాజకీయ, సామాజికరంగాలను ప్రజాస్వామిక పద్ధతిలో సమన్వయంచేసి ఒక సిద్ధాంతవేదికను రంగాజీ సృష్టించారు మార్క్స్ తరువాత, ప్రజలలో ఉంటూ, ప్రజల మనోగతభావాలను, నిరంతరం వారి జీవనాడు లను పట్టిచూస్తూ, వారి శ్రేయస్సుకొఱకు, వారితో ప్రయాణంచేస్తూ వారికి "Viable alternative" (మనగల్గిన ప్రత్యామ్నాయమార్గం) చూపిస్తున్నవారు రంగాజీ ఒక్కరే అంటే అతిశయోక్తి ఏమీలేదు.

"ఈ సమాజ అభ్యున్నతి, సాంఘికన్యాయం, సంపూర్ణగ్రామీణ ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమే" వారి ధ్యేయం. ఆ ధ్యేయం చేరడానికే, వారి ఆరాటం, వారి ప్రయాణం. ఇది ఎవరైనా అపార్థంచేసుకుని వారితో ప్రయాణంచేయలేకపోతే చేయకపోవచ్చుకాని, లేదా ఆలస్యం జరుగవచ్చుకాని, వారి పవిత్రాశయాల ఆరో హణం జరుగుతూనే ఉంటుంది. ఈ సిద్ధాంతాన్నే వారు మహాత్ముని ముందుపెట్టారు. ఆశీర్వాదం పొందారు. కార్యసాధనలో కొన్ని వంపులు తిరిగాయి. ఆలస్యమయింది. కాని వెనుకటికి భర్తృహరిగారు చెప్పినట్లు "ప్రారబ్ధార్థము ఉజ్జగింపరు సుమీ ప్రజ్ఞానిధుల్ గావునన్" కార్యార్థి సుఖదుఃఖములను పరిగణింపక పనిచేయు చున్నట్లు- రంగాజీ ప్రజ్ఞానిధికావున తమ కృషిని వదలిపెట్టక రంగంలోవున్నారు.

ఆశయాన్ని సాధించడానికి ప్రత్యామ్నాయమార్గాన్ని వెదకుతూనే వున్నారు. అందుకే వారు ఇప్పుడున్న పంథాను స్వీకరించి యథోచితంగా తమ సలహాసంప్రతింపులను అందిస్తున్నారు. ఇప్పుడేకాదు, ఎప్పుడూ, వారు జాతిశ్రేయస్సుకోసం, జాతీయ నాయకత్వాన్ని బలపరుస్తూనే వస్తున్నారు. ఈ విషయం మన ముగ్గురు ప్రధాను లతో రంగాజీ సాన్నిహిత్యంచూస్తే మనకు ప్రస్ఫుటంగా కనుపిస్తుంది.

మరొక విషయం. సిద్ధాంతకర్తలు ఏ విషయాన్నిచెప్పినా మొదట ఆసత్యాన్ని అందరూ గ్రహించలేరు, నమ్మలేరు. కాలక్రమేణా విషయం అర్థమవుతుంది. ఇది అనుచానంగా వస్తూయున్నదే. మొట్టమొదట సూర్యునిచుట్టూ భూమి తిరుగుతున్న దనే యథార్థాన్నిచెప్పిన గ్రీకు ఖగోళశాస్త్రజ్ఞుణ్ణి అర్థంచేసుకోలేక అపహాస్యంచేసిన వారున్నారు, కాని శాస్త్రజ్ఞుడు ఆ వాస్తవాన్ని ప్రపంచానికి చెప్పకుండా ఊరుకోలేదు. అలానే కారల్‌మార్క్స్ రైతుల విషయంలో పొరబడ్డారని చెప్పడానికి రంగాజీ వెనుకాడలేదు. ఈ విషయాన్ని ఇప్పటికీ గుర్తించనివారున్నారు. ఇకముందు గ్రహిస్తారు. "ప్రపంచరైతులారా ఏకంకండు" అనే వారి నినాదం నిజమై ఈనాడు ప్రపంచరైతాంగసంస్థ ఏర్పడుతున్నది. వారిజన్మ్మాన శుభసమయాన ఆ విషయం ఆనందించదగ్గది.

మనది వ్యవసాయకదేశం. దీనికి ప్రధానాంగాలు కర్షకులు, కార్మికులు ఇంకా అధీనవృత్తులవారు. ఇచ్చట అవసరమైతే కుటీరపరిశ్రమలు, భారీ పరిశ్రమలు వృద్ధిచేసుకోవచ్చు, కాని ప్రధానమైన, మూలకందమైన వ్యవసాయాన్ని నిర్లక్ష్యం చేయకూడదు. ఈ విషయాన్నే ఇటీవల మన ప్రధాని- తమ ప్రణాళికా నిపుణుల తోను, ఆర్థిక సలహాదారులతోను, సహచర మంత్రులతోను చర్చించి, వ్యవసాయ రంగానికి ఇబ్బడిగా సహాయపడి ఆహారసమస్యను పరిష్కరించాలన్నారు. వ్యవ సాయ రంగంవైపు విద్యార్థులను, సాంకేతిక నిపుణులను ప్రోత్సహించి, సహాయం చేసి, జాతిపునర్నిర్మాణానికి ఉద్యుక్తులు కావాలన్నారు. రంగాజీ గాంధీజీకి సూచిం చిన "గ్రామీణ ఆర్థిక ప్రణాళిక"లో ఈ భాగాలన్నీ సంపూర్ణంగా ఉన్నాయి. రంగాజీ రైతులను, కార్మికులను గురించిచెపుతూ ఇంకోవిషయంకూడా చెప్పారు. వీరిద్దరు సంఘంలో, ప్రాథమిక, ప్రధానఉత్పత్తిదారులు, వీరికి సంఘంలో అత్య ధిక ప్రాధాన్యతఇచ్చి వారి అభ్యున్నతికి, జాతీయసంఘం ఉండాలన్నారు, ఇప్పుడు ఈ గమ్యంవైపు మన ప్రభుత్వం ప్రయాణంచేస్తున్న దనిపిస్తున్నది. అందుకు తార్కాణంగా ఇటీవల భారతపార్లమెంటు "వ్యవసాయ శ్రామికుల సాంఘిక ఆర్థిక పరిస్థితులను మెరుగుపరచడానికి సత్వరకార్యక్రమాలు అమలు జరుపాలని" ఏకగ్రీవంగా తీర్మానించింది.

ఆలాంటి అభ్యుదయ కార్యక్రమాలకు రంగాజీప్రోత్సాహం, సలహా ఎప్పుడూ ఉంటాయి. ఈ సందర్భంలోనే రంగాజీ మరొక విషయంసూచిస్తున్నారు. రైతులెప్పుడూ అభ్యుదయవాదులు, ప్రగతిశీలురు, కార్యవాదులు, కృషికర్తలు, వృద్ధికారులు, వాటితోబాటు ఆత్మగౌరవం కోరుకొనేవారు. అందువల్ల ప్రభుత్వం వారి అభ్యున్నతికోసం, ఉద్యోగులతోబాటు, కార్మికసోదరులతోబాటు, సమానులే నన్న గుర్తింపుకావాలి, గౌరవాదరణలు కావాలి. అలాంటప్పుడు, కృషీకారులైన రైతులు, అభివృద్ధిపథంలో, ప్రభుత్వానికి మహామేరువుగా అండగా ఉండడానికి, త్యాగాలుచేసి జాతికి తోడ్పడడానికి ప్రథమశ్రేణిలో ఉంటారు. ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం సంపాదించే పరుగుపందెంలో పురోగాములుగా ఉంటారు. ఈ విషయాన్ని రంగాజీ ఎందుకు నొక్కి చెపుతున్నారంటే, వీరుబాగుంటే, సంఘంలో ఉపాంగ వృత్తులవారంతా బాగుంటారు, శకటచక్రంలోని ఆకుల్లాగఉంటూ, కర్షక, కార్మికులు, అభివృద్ధిరథాన్ని ముమ్ముందుకు తీసుకుపోగలరని!

రంగాజీ దూరదృష్టితో సంఘాన్ని ఉద్దేశించి ఇంకో విషయాన్ని చెపుతున్నారు. సంఘంలో అన్ని వృత్తులవారికి, వెనుకబడినవారికి, అట్టడుగు ప్రజానీకానికి తిండి, బట్ట, నివాసం, విద్య, మానవత్వపువిలువలు సమానస్థాయిలో, స్థాయిలో ఉండాలంటున్నారు. వాటిని సాధించడానికి ప్రజాస్వామ్యమార్గంలో, రక్తపాత రహిత విప్లవంద్వారా మార్పు రావాలంటున్నారు. ఇంతవరకు సమాజంలో బలమైనవర్గాలు, వారి అభివృద్ధితోబాటు, బలహీనవర్గాల అభ్యున్నతికి కృషిచేస్తారని ఆశించాము, సూచించాము. కాని అది జరుగలేదు. ప్రపంచంలోకూడా ఇలాంటి సంఘటనలేజరిగి చివరకు రక్తపాతాలు జరిగాయి, మార్పులు నియంతృత్వ మార్గంలో నడచాయి. గమ్యంచేరలేక మరల ప్రజాస్వామ్య ధోరణికి రాక తప్పలేదు. ఆమార్గంలో భాగమే సోవియట్ రష్యాలో కృశ్చేవ్ ఆలోచనాధోరణిలో మార్పు. అంతేకాదు, కమ్యూనిస్టుదేశాలైన హంగరీ, చెకోస్లోవేకియా, పోలండ్ కూడా ప్రజాస్వామ్యమార్గంలో మార్పును కోరుతున్నాయి. ఆ దేశాలే ఈ మార్గం కోరుతున్నప్పుడు మనం, ప్రజాహితంకోసం, "రక్తపాత రహిత" విప్లవాన్ని కోరుకోవడంలో తప్పేముందో అర్థంకాదు.

"ఆ రక్తపాత రహిత విప్లవాన్ని" సాధించడానికి ప్రజలమద్దతుపొందిన ప్రభుత్వాన్ని, అభ్యుదయనాయకత్వాన్నీ ఎందుకు బలపరచరాదో చెప్పమంటున్నారు! ఆలోచించమంటున్నారు! ఈ విషయాన్ని ఇదివరకే రంగాజీ "గాంధీమార్గ సింపోజియం"లో చెప్పియున్నారు. రంగాజీ చెప్పిన ఈమాటలు, ఏ ప్రజాస్వామ్యవాదికైనా, ఏ జాతీయవాదికైనా అభ్యంతరం ఉండవలసిన పనిలేదనుకుంటాను.

ఈలాంటి, సిద్ధాంత ప్రవక్తను, గాంధేయవాదిని, రైతుల, కార్మిక, సర్వజనాల అభివృద్ధికోరే కార్యవాదిని, నైతిక సామ్రాట్టును, పండువారిన ప్రజా

స్వామ్యవాదిని, విప్లవచైతన్యమూర్తిని ప్రజలు అర్థంచేసుకోక, ప్రక్కదారుల్లో ప్రయాణంచేస్తే, మాటలు పెడచెవినపెడితే, తమ్ముతాము మోసంచేసుకొన్నట్లె అవుతుంది.

ఇప్పుడు మనదేశ ప్రయోగశాలలో "ప్రజాస్వామ్యం" ప్రయోగానికి సిద్ధపడిఉంది. ఈ ప్రయోగంలో కర్షకులు, కార్మికులు ప్రధాన రసాయనాలుగా తీసుకోబడాలి, మిగతావారు అవసరమైనంత మోతాదులో. ఆపాళ్ళలో అయితే ఫలితాలు, రక్తరహిత విప్లవము, సాంఘికన్యాయం, పచ్చవిప్లవం, శాంతి, అభ్యుదయం. వేరే నియంతృత్వ పంథాఅయితే- రక్తపాత విప్లవం, అరాచకం, అశాంతి. ప్రజాస్వామ్యంకోరే ఇప్పటి నాయకత్వంలో, రక్తపాత రహిత విప్లవం వస్తుందని ప్రజలు విశ్వసించడం మంచిదని రంగాజీ అభిప్రాయం. దేశాభ్యుదయంకోరే ఏనాయకత్వానికైనా, ఎప్పుడైనా రంగాజీ అండదండలుంటా.

పై ఫలితాన్ని వీక్షించగల్గిన మహామేధావిని, ద్రష్టను, ఋషిపుంగవుని, సిద్ధాంతప్రవక్తను మనమధ్యలో ఉంచుకొని 75 వ జన్మదినోత్సవం జరుపుకొంటూ, వారికి భగవానుడు సంపూర్ణాయుర్దాయం కలుగజేసి తద్వారా ప్రజలు వారి సలహా సంప్రతింపులు, సేవా, త్యాగాలుపొందే అదృష్టాన్ని కలుగచేయాలని ప్రార్థిస్తున్నాను.

ఆదర్శమూర్తి

శ్రీ కావూరి వెంకయ్య

విదేశాలకు వెళ్ళే రోజుల్లోనే రంగాగారికి కొన్ని నిర్దిష్ట అభిప్రాయాలుండేవి. బీదప్రజల అభివృద్ధికి మార్గాలు ఏమిటా, అని ఎప్పుడూ ఆలోచిస్తూ వుండేవారు. అమ్మ భారతీదేవితో వివాహం అయిన వెంటనే ఆమెనుకూడ తనతోపాటు విదేశాలకు తీసుకొనిపోయి, అక్కడ ఆమెకు విద్యతోపాటు ఉన్నత భావాలనుకూడా అలవరచుకొనగల అవకాశాలను కల్పించినారు. దీని ఫలితంగానే ఆమెకూడా ఆయన తోపాటు అన్నిరంగాలలో అంత ఉత్సాహంగా పాల్గొనటం.

పచ్చయప్ప కళాశాలలో ప్రొఫెసరుగా ఉంటున్నప్పుడు తన బోధనా సామర్థ్యంచేత విద్యార్థులను ఆకర్షించి, వారి మన్ననలు పొందారు. అంతలో దృష్టి దేశ పరిస్థితులపై తిరిగింది. వెంటనే ఉద్యోగానికి రాజీనామాచేసి స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ముందడుగువేశారు.

స్వాతంత్ర్యం అంటే పరదేశీయులపాలన తొలగిపోవటం మాత్రమేకాదని, దేశానికి ఆర్థిక, సాంఘిక స్వాతంత్ర్యం కలిగినప్పుడే అసలైన స్వాతంత్ర్యం లభించినట్లు కాగలదని ఆచార్య రంగాజీ అప్పుడే అవగాహన చేసుకొన్నారు. దేశంలో అధిక సంఖ్యాకులు గ్రామాలలో నివసిస్తూవుండటం. వీరిలో అధికులు పేదరైతులుకావటంవల్ల ఆయన తనలక్ష్యాన్ని వారిపట్లనే అధికంగా కేంద్రీకరించారు. వారిలో రాజకీయచైతన్యాన్ని కలిగించేందుకు నిడుబ్రోలులో, మరికొన్ని కేంద్రాలలో రాజకీయ రైతాంగ పాఠశాలలను ఏర్పాటుచేసి. యువకులను చేరదీసి, వారికి నీతి, నిజాయితి, క్రమశిక్షణతోపాటు దేశాన్ని తీర్చిదిద్దుకొనే సామర్థ్యాన్ని అలవర్చారు.

రంగాజీ విదేశాలలోవున్నా, స్వదేశంలోనున్నా ఎన్నడూ ఆడంబరాలు ఎరుగరు, పేదలు దేశంలో ఎన్నెన్నో బాధలుపడుతుంటే, ఆడంబరంగా జీవించటం ఎవరికైనా తగదని ఆయన అభిప్రాయం. దీనికి అనుగుణంగ ఆయన ప్రవర్తిస్తారు. అనవసరంగా డబ్బును ఖర్చుచేయటం ఆయనకు ఆనాటికి, ఈనాటికీకూడా గిట్టదు. వీలయినంత పొదుపుగా, ముఖ్యమైన అవసరాలు తీర్చుకొంటూ సామాన్య జీవితాన్ని గడపటమే ఆయన అభిమతం.

రైతులు, కూలీలు ఆయనబిడ్డలు. వారి హక్కులకోసం పోరాడటమే ఆయన జీవితలక్ష్యం, కూలిసంఘాలను. రైతుసంఘాలను స్థాపించారు. చేనేతవారికి చేయూతనిచ్చారు. భారతీదేవిద్వారా స్త్రీఉద్యమాలకు ప్రోత్సాహమిచ్చారు. హరిజన గిరిజనాది వెనుకబడినవారి అభివృద్ధికోసం ఆయన ఎన్నెన్నో పథకాలువేశారు. ఈవిధంగా

వివిధ వృత్తులవారి శ్రేయస్సుకోసం రూపొందించబడినదే "రైతు కూలీ ప్రజా రాజ్య" సిద్ధాంతం. ఇదే ఆయన ధ్యేయంగా, ప్రపంచ ప్రజల, ముఖ్యంగా దేశప్రజల, మన్ననలు పొందుతూ వున్నది.

రంగాజీతో నలుబదేండ్ల సాహచర్యం నాకెంతో నిరాడంబరతను నేర్పింది. వారివలె సామాన్యంగా జీవించాలన్న ఉత్సాహంవల్లనే నేనిప్పుడు ఎంతో సాధారణమైన జీవితాన్ని గడపగల్గుతున్నానని నానమ్మకం. నావలె ఎందరు ఏయే లక్షణాలను వారినుండి ఆదర్శాలుగా గ్రహించి ఆచరిస్తున్నారో గదా! కనుకనే రంగాజీ ప్రత్యక్ష శిష్యులేగాక, పరోక్షశిష్యులుకూడా ఎందరో ఉన్నారు.

అమ్మ భారతీదేవి ఎచ్చటనున్నా ఈజన్మదినోత్సవాన్ని కనులార తిలకించి, ఆనందాస్రులు రాల్చుతుంది. అదే అమ్మ ఆత్మకు శాంతి.

ఈశుభ సందర్భంలో రంగాజికి శుభాకాంక్షలను అందజేస్తూ, ఆయన కలకాలం చల్లగా జీవిస్తూ, ప్రజాసేవలో ధన్యులగునట్లు ఆశీర్వదించ వలసిందిగా భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాను.

చేనేత చైతన్యమూర్తి

శ్రీ అక్కాల కోటయ్య, ఎం. ఎల్. సి.

ఆచార్య రంగాగారి జన్మదినోత్సవము దేశానికే ఒక పండుగ. ఆయన సేవలు బహుముఖమైనవి. భారత దేశంలో మారుమూల గ్రామమునుండి ప్రపంచములో బాగా అభివృద్ధిపొందినదేశాలవరకు ఆయనసేవలు విస్తరించినవి. పీడితప్రజల వుద్ధరణకోసం అవతరించిన కారణజన్ముడాయన.

ఆయన రైతుకెంత సన్నిహితులో చేనేతవారికి అంతదగ్గరవాడు. చేనేత వుద్యమం ఆయననుండే జనించినదనవచ్చును. గాంధీజీ ఖద్దరు వుద్యమాన్ని ప్రారం భించకముందే రంగాగారు చేనేత వుద్యమాన్ని ప్రారంభించారు.

రంగాగారు ఆక్స్‌ఫర్డు యూనివర్శిటీలో చదువుతున్నప్పుడే భారత దేశంలో వున్న చేనేత వనివారిదుస్థితి ఆయన మనస్సును కలచివేసింది. అందుచేతనే భారత దేశంవచ్చి చేనేతవారి ఆర్థిక పరిస్థితి తెలియజేయడానికి ఒక పుస్తకం రాయాలను కున్నారు.

1923 వ సంవత్సరములో ఆయన సుప్రసిద్ధ చేనేత కేంద్రమైన చీరాలకు వచ్చి మా మామగార్లగు కార్యంపూడి వెంకటకృష్ణయ్యకవి, రమాకాంతకవిగార్లను కలుసుకొని వారి సాయంతో యింటింటికి తిరిగి వారి స్థితిగతులన్నీ విపులంగా సేకరించారు. ఆ తరువాత కడపజిల్లా పుల్లంపేట, మాదవరం గ్రామాలువెళ్ళి సన్న నూలుబట్టలు తయారుచేసే చేనేతవారి స్థితిగతులనుకూడ తెలుసుకున్నారు. ఇదే విధంగా ఆంధ్రదేశంలో పలుకేంద్రాలు సందర్శించి చేనేతవారి ఆర్థికపరిస్థితిని తెలుసుకున్నారు. ఆ తరువాత శ్రీ రంగాగారు ఎకనమిక్స్ ఆఫ్ హ్యాండ్‌లూమ్స్ అను పుస్తకమునురాసి యూనివర్శిటీకి సమర్పించి డిగ్రీని తీసుకున్నారు. భారత దేశంలో చేనేతవారి ఆర్థిక పరిస్థితిని తెలియజేసే మొదటి పుస్తకం యిదే అని చెప్పకతప్పదు.

బంగారంతో తులతూచి బట్టలు అమ్మిన చేనేతకార్మికులు మిల్లుపోటీ కార ణంగా దెబ్బతిని తినతిండిలేక జీరపటకుటీరాలలో ఏవిధంగా అవస్థపడుచున్నారో తెలుసుకొన్న రంగాగారి హృదయము ద్రవించి వారిలో చైతన్యముకలుగజేసి చేనేత పరిశ్రమాభివృద్ధికి కృషిచేయాలనే సంకల్పము ఆనాడే కలిగించింది. అయితే అందుకు తగిన సమయము సాధనసంపత్తి కావాలికదా!

భారతదేశం గ్రామాలమయం. గాంధీజీ అన్నట్లు భారతదేశం గుండె గ్రామా లలోనేవుంది. బ్రిటిషువారు మనదేశాన్ని మొదట వశపరచుకొంది వ్యాపారము కోసమేకాని పరిపాలనకోసంకాదని చరిత్రకారులు వ్రాసినమాట యథార్థము.

యుగయుగాలుగా సర్వసమృద్ధమై, సంపన్నమైన భారతదేశము బ్రిటిషుపరిపాలనలో దెబ్బతిన్నట్లుగా మరే పరిపాలనలో దెబ్బతినలేదు. గ్రామానికి వెన్నెముక అయిన రైతును, చేనేతపనివానిని బ్రిటిషువారు మొదట దోపిడిచేశారు. ఆ కారణంగానె భారతదేశం కరువులకు కాటకములకు నిలయమై వేలు, లక్షలమంది మృత్యుముఖమున పడ్డారు. ఈ సంపదనంతా దోచుకున్న బ్రిటిషువారు కోటీశ్వరులై తమ నిరంకుశ కఠిన కర్కశపదాలక్రింద దేశాన్ని త్రొక్కివేశారు. జమిందారులనే దళారి వర్గాన్ని సృష్టించి వారిద్వారా రైతులనుంచి పన్నులరూపేణ పీల్చిపిప్పిచేసి నానా వస్థలకు గురిచేశారు. జమిందారులు విధించిన విపరీతమైన శిస్తులుకట్టలేక రైతులు తమభార్యల మెడలలోని మంగళసూత్రములనుకూడ అమ్మివేశారు. వారుపెట్టిన హింసను భరించలేక వలసపోయారు. యిదే విధముగా చేనేత చేతివృత్తులవారు కూడ బ్రిటిషువారి దోపిడికి గురియైనారు

పైసత్యాన్ని గుర్తించిన స్వాతంత్ర్య సమరసేనాని గాంధీజీ గ్రామోద్ధరణను స్వాతంత్ర్య సమరంలో ముఖ్యకార్యక్రమముగా చేర్చాడు. కాని అంతటితో సరిపోదు, బ్రిటిషువారి దోపిడికి గురైన వర్గాలలో చైతన్యము కలిగించి ప్రత్యేకముగా సంఘాలు ఏర్పాటుచేశారు శ్రీ రంగాగారు. మొదట వర్గసంఘాలను ఏర్పాటు చేసినపుడు, కాంగ్రెసులో చీలికలు కలిగించటానికి ఆయనీ పనిచేస్తున్నాడని మొదట కొందరు విమర్శించారు. కాని ఈనాడు ఏర్పాటుచేస్తున్న వర్గసంఘాలనుచూస్తే రంగాగారు మొదట ఎంత దూరదృష్టితో ఈ కార్యక్రమమునకు పూనుకొన్నారో అర్థమవుతుంది. ఆయన రైతు సంఘాలుపెట్టి వారిలో తీవ్రమైన ప్రబోధము కలిగించారు. జమిందారు రైతు వుద్యమాన్ని ప్రారంభించి జమిందారు విధానాన్ని రూపుమాపి రైతులకు స్వేచ్ఛ కలిగించాడు. యింకా కొన్ని కష్టాలున్నా ఈనాడు రైతులు ఈమాత్రంగా నిలదొక్కుకుంటానికి రంగాగారి కృషే కారణమనుట ఏమాత్రం అతిశయోక్తికాదు.

వర్గసంఘాలు ఏర్పాటుచేయగనే సరిపోదు. వారి సమస్యలను అర్థంచేసుకొని వాటి పరిష్కారానికి కృషిచేసేమెరికలలాంటి కార్యకర్తలు కావాలి. ఆపని ఆయన రైతాంగ విద్యాలయాన్ని స్థాపించి పూర్తిచేశారు. రైతాంగ సమస్యల పరిజ్ఞానం కూడ ఆయన వారికి నేర్పాడు. ఎవరైనా ఒక మహోపన్యాసాన్నిచేస్తూంవుంటేనో, ఒక సమస్యగూర్చి చర్చిస్తూవుంటేనో 'ఈయన రంగాగారి శిష్యుడురా!' అనేటట్లు చేశాడు, తిమ్మారెడ్డి. ఓబులరెడ్డి, లచ్చన్న, ప్రగడకోటయ్య మొదలైనవారంతా ఈకోవకు చెందినవారేకదా!

రైతాంగ విద్యాలయములోనె చేనేత వుద్యమంకూడ ప్రారంభమైంది. చేనేత వుద్యమములో మేమంతా తెరముందుకురాక ముందే చేనేత వుద్యమ జనకుడని పేరొందిన శ్రీ పెండెం వెంకటరాములుగారిని ఆయన పట్టుకొన్నారు. ఆయన

ద్వారా మొదట గుంటూరుజిల్లా చేనేత మహాసభ నిడుబ్రోలు రైతాంగ విద్యాలయములో జరపటానికి పూనుకున్నాడు. నేను ఆ ఆహ్వాన సంఘానికి కార్యదర్శిని. చిత్రకళా విశారదుడు శ్రీ గుర్రం మల్లయ్యగారు సభాధ్యక్షులు. శ్రీ పుప్పల సత్యనారాయణ మొదలగు ఉత్సాహవంతులైన యువకులు ఆ సభకు వచ్చారు. రంగాగారు సభా ప్రారంభములో చేసిన మహోపన్యాసముతో సభ్యులంతా చేనేతసమస్య ఏమిటో తెలుసుకొని చైతన్యవంతులయినారు, ఆ తరువాత శిల్పాచార్య అందె సుబ్బారాయుడుగారి నాయకత్వాన ఆయన ఆశీర్వాద బలముతో నన్ను, శ్రీ తాటిపర్తి శ్రీరాములుశ్రేష్ఠి మొదలగు యువకులచేత రేపల్లెతాలూకాలో చేనేత రక్షణయాత్ర మహోత్సాహముతో జరిపించారు.

రంగాగారి ఆకర్షణకులోనై వుత్సాహము వురకలు వేస్తున్నా, వుద్యోగములో వున్నందువల్ల అంతవరకు తెరముందుకురాని ప్రగడకోటయ్యగారు ఆ మరుసటి సంవత్సరము నిడుబ్రోలులోనె మహావైభవంగా ద్వితీయ గుంటూరుజిల్లా చేనేత పారిశ్రామిక మహాసభ జరిపాడు. ఆ మహాసభ కార్యక్రమములో శ్రీ తాటిపర్తి శ్రీకంఠము బి. ఏ. బి. యల్., శ్రీ దామర్ల రమాకాంతం ఎం. ఏ., శ్రీమాన్ ఆకురాతి రంగనాయకులుస్వాములను, నన్నుపాల్గొనునట్లుచేశారు. జిల్లాలో చేనేత వారున్న అన్ని గ్రామాలనుంచి వందలకొలది ప్రతినిధులు విచ్చేశారు. ఈ విధంగా ప్రారంభమైన చేనేత వుద్యమము తరువాత కొమ్మలు రెమ్మలువేసి గ్రామగ్రామాన విస్తరించింది. తాలూకసభలు, జిల్లా సభలు, రాష్ట్రసభలు రాష్ట్రమంతటా జరిగినవి.

గుంటూరులో జరిగిన ప్రథమ చెన్నరాష్ట్ర చేనేత మహాసభను అప్పటి ముఖ్యమంత్రి రాజాజీ ప్రారంభించారు. శ్రీ గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారు అధ్యక్షతవహించారు. 1945 లో మండపేటలో మహోన్నతముగా జరిగిన రాష్ట్ర చేనేతమహాసభను గాంధీజీ పనుపున శ్రీ శ్రీమన్నారాయణఅగర్వాలా వచ్చి ప్రారంభంచేశారు. ఈ సభకు లక్షకుపైగా ప్రజలు వచ్చారు. దామర్ల రమాకాంతరావుగారు అధ్యక్షత వహించారు. 1949 లో విశాఖజిల్లా నక్కపల్లిలో జరిగిన రాష్ట్ర చేనేతమహాసభను అఖిలభారతకాంగ్రెసు అధ్యక్షులు శ్రీ భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య ప్రారంభించారు. శ్రీ కాసిన బసవరాజు అధ్యక్షతవహించారు. ఈవిధంగా చరిత్రాత్మకమైన మహాసభలు జరగడమేకాకుండా చేనేత సమస్యల పరిష్కారానికి ఎన్నో ఆకలియాత్రలు, రక్షణ యాత్రలు, రాయబారాలు జరిగినవి.

1951, 53 లలో గుంటూరు, మద్రాసు, రేపల్లెలలో జరిగిన చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన చేనేత సత్యాగ్రహములలోకూడ రంగాగారు చేనేతవారి అండనేవున్నారు. అంతేకాదు, రాష్ట్రాలతోనేకాక కేంద్రముతో ముడిపడివున్న చేనేత సమస్యను పరిష్కరించడానికి అఖిలభారత స్థాయిలోకూడ రంగాగారు చేనేత మహాసభలు జరిపించారు. నాగపూరులో జరిగిన అఖిలభారత చేనేత మహాసభకు ఆంధ్రదేశము

నుండి 400 మంది చేనేత ప్రతినిధులను వెంటపెట్టుకువెళ్ళి, ముందు వార్ధాలో దిగి మా అందరికి గాంధీగారి దర్శనము చేయించి, వారి ఆశీర్వాదము యిప్పించారు. చైతన్యములేకుండా గ్రామాలలో ఏమూలలో అట్టడుగున పడివున్న చేనేత పారిశ్రామికులలో చైతన్యముకలిగించినందుకు గాంధీజీ రంగాగారిని అభినందించారు.

దేశంలో నలుమూలలావున్న వుత్సాహవంతులైన చేనేతవారిని వెదికి పట్టుకుని వారిలో కార్యదీక్షను కలిగించి నాయకులనుచేశారు. శ్రీ ప్రగడ కోటయ్యగారిని చేనేత సేవానిగా తయారుచేశారు. రంగాగారు చేనేత వుద్యమాభివృద్ధికి చేసిన కృషి అంతటిలో శ్రీమతి భారతీదేవిరంగాగారి సహాయ సహకారాలు వున్నవి. ఆ అమరజీవికి నా జోహారులర్పిస్తున్నాను.

ఇలాంటి మహోన్నతుడయిన రంగాజీ శత సంవత్సరములు ఆయురారోగ్యములతో విలసిల్లి యితోధికంగా ప్రజాసేవ చేయాలని భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాను.

రైతుకూలీ ప్రజారాజ్యం

శ్రీ గుంటూరు గోవిందరావు

మానవసృష్టి ప్రారంభమునుండి, ఆ యా దేశాలలో రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, నైతిక విషపరిణామము లేర్పడినపుడు, వాటి నివారణనిమిత్తం, ఆయా కాలములలో జన్మించిన, రాజకీయవేత్తల, ఆర్థిక నిపుణుల, సంఘసంస్కర్తల, నైతిక (ధర్మ) ప్రబోధకులలో (యెన్నదగినవారు) మహాత్మాగాంధీ, అబ్రహామ్ లింకను; కారల్‌మార్క్సు; కౌటిల్యుడు, బుద్ధుడు, రాజారామ్‌మోహనరాయ్, రామకృష్ణ పరమహంస, స్వామి వివేకానంద మొదలగువారు.

మానవ సంతతి పెంపుదలతోపాటు, బుద్ధి వికాసము, జీవన ప్రమాణము లెచ్చుకొలది; వంశానుగత రాజరికాధికారాలున్నంతకాలము; గుత్తపెట్టుబడి(దారుల) పారిశ్రామికవేత్తల, కోటీశ్వరుల దోపిడీ కొనసాగుతూ యున్నంతకాలము; సామాన్య మానవుని జీవనస్థాయి కుంటువడునని ప్రపంచ వ్యాపితంగా తర్జన భర్జన జరుగుచున్న యుగసంధిలో సామాన్య కుటుంబములో జనించి, యీనాడు పరిశ్రమలలో పనిచేయుచున్న శ్రామికుల జీవన విధానానికి, పారిశ్రామిక వేత్తల జీవన ప్రమాణములకు భూమి ఆకాశములకున్నంత వ్యత్యాసమును గమనించుచు, శ్రామికుల జీవన స్థితిగతులు మెరుగుపడవలయునన్న దేశసంపదలు కొద్దిమంది వ్యక్తుల స్వాధీనములో నుండరాదని, మానవజీవితమునకు కావలసిన వస్తూత్పత్తి సాధనములు ప్రభుత్వపరముగా నుండవలయునని; యట్టి ప్రభుత్వములు; పరిశ్రమలు కూలీలచే

యెన్నుకొనబడిన ప్రతినిధులయొక్క ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వముపై యుండవలయు నను నూతన సిద్ధాంతమును కనుగొని, దానిగా "ప్రపంచ కార్మికులారా! ఏకముకం"డని పిలుపునిచ్చిన మహనీయుడు కారల్‌మార్క్సు. గ్రామీణ ప్రాంతములో, సామాన్య రైతుకుటుంబములోపుట్టి గ్రామీణ రైతాంగ ఆర్థిక విధానమునకు ప్రమాదము వాటిల్లకముందే "నీవు నాగలిపట్టి నేలను దున్నకపోతే ఆగునా జీవాలు, సాగునా లోకాలు" అని నిద్రాణమైయున్న రైతాంగమును మేల్కొలిపి "ప్రపంచ కర్షకులారా! ఏకముకం" డని పొలికేకవేసిన రైతాంగనేత ఆచార్య రంగా.

అయితే రంగాగారు గ్రామీణ ఆర్థిక విధానమునకు ప్రమాదమువచ్చునను భయముతప్ప కారల్‌మార్క్సుకోరిన యేకపక్ష శ్రామికుల ప్రజారాజ్యంగా, యేకపక్ష రైతురాజ్యం కావలయుననలేదు.

ఆయన అహర్నిశలు కృషి చేయుచు, కాంక్షించుచున్న రాజ్యం- రామ రాజ్యము- పూజ్యగాంధీజీచెప్పిన శ్రేయోరాజ్యము.

ఇట్టి రైతాంగము, భూములలో వుత్పత్తిచేయు ముడిపదార్థములను, పరిశ్రమలలో మానవజీవనమునకు వీలుగా వస్తూత్పత్తిమార్పుకు కష్టించుకూలీలు, రైతాంగము, వీరికి అన్నివిధముల సహకరించు మేధావులు, పొలములలో, పరిశ్రమలలో వస్తూత్పత్తి సాధనముల నిర్మించు కళాకారులు, అవినాభవ సంబంధముతో, వర్గసామరస్యముతో మెలగుతూ సుఖజీవనము గడుపుటకు, వీరి ప్రతినిధులద్వారా యేర్పడిన ప్రభుత్వమే "రైతుకూలీ ప్రజారాజ్య"మని, యిదే నిండైన ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వమని రంగాగారు ప్రవచించిరి. ఇట్టి రైతుకూలీ ప్రజారాజ్యమే ప్రపంచములో మనగలదు. ఈ రైతుకూలీ ప్రజారాజ్య సిద్ధాంతమే ప్రపంచ జనావళికి ఏనాటికైనా శ్రీరామరక్ష.

గుంటూరుజిల్లా బలహీనవర్గాల కాంగ్రెస్ సందేశం

భారతదేశ అగ్రనాయకులలో ఒకరైన శ్రీ ఆచార్య యన్. జి. రంగా గత 40 సంవత్సరములనుండి రైతుకూలి. ప్రజానాయకులుగా ప్రఖ్యాతిజెంది, కేవలం ఒక్క రైతులోకానికేగాక అశేషబలహీనవర్గాల ప్రజలకు వారొనర్చిన సేవలు మరుపురానివి. "స్వార్థమెరుగని, మహామనీషి" ఆచార్య రంగా వంటి రైతు బిడ్డనుగన్న భరతమాత ధన్యురాలు. నేటి కలుషిత రాజకీయ వాతావరణ దుష్ట ప్రభావం నుండి దేశాన్ని రక్షించుకొని, సమసమాజ, సోషలిష్టు విధానాలు, అశేష బలహీనవర్గాల అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు, అమలుజరుగనున్న యీ తరుణంలో, ఆచార్య యన్. జి. రంగాగారికి ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యములనిచ్చి రక్షించమని భగవానుని ప్రార్థించుచున్నారము.

చక్రాల తిరపతిరాజు

ప్రధాన కార్యదర్శి, గుంటూరుజిల్లా బలహీన వర్గాల కాంగ్రెసు

ఉద్యమాలలో మనోవేగం

శ్రీ నాగినేని వెంకయ్య

ఆచార్య రంగాగారి 75వ జన్మదినోత్సవం వచ్చినది. ఈ సందర్భంలో వారి జీవితమంతా స్మృతికి వస్తున్నది.

వారి నాయకత్వం ఆంధ్రదేశానికి, భారతదేశానికి మాత్రమే చెందినదికాదు, ప్రపంచవలస ప్రజల విముక్తికి, రైతు ఉద్యమానికిచేసిన కృషివలన ప్రపంచ నాయకత్వపుకోవకు చెందినది.

భారతజాతి విముక్తికేగాక, అడుగునపడిన వృత్తులవారికీ, జాతులవారికీ చైతన్యం కలిగించారాయన.

ఉన్నతవిద్యను అభ్యసించి, కార్మికోద్యమం అనుపానులు తెలుసుకొని లండనునుంచి నిడుబ్రోలులో అడుగుపెట్టగానే వ్యవసాయకూలి సంఘాలనుకూడ నెలకొల్పి రైతుఉద్యమాన్ని వివిధరీతుల తీర్చిదిద్దడానికి ప్రయత్నించినారు. చేనేత వృత్తిని ఒక ఉన్నతవిద్యగా స్వీకరించినారు. చేనేతఉద్యమనేతగా, సంఘాలను జిల్లాస్థాయినుంచి అఖిలభారతస్థాయివరకు ఏర్పాటు చేసినారు. వారు నాయకులను తయారుచేసి వారిని పూర్తిచైతన్యవంతులనుగా చేసినారు. పల్లెపట్టులనే ఆశ్రయించుకొని, ఏ వ్యవహారమన్నా బిడియంపడు యువకులను చేరదీసి, రాజకీయ పాఠశాలలనుపెట్టి వారిని రాజకీయ నాయకులను చేసినారు, ఎచ్చట, ఎవరు, ఏరూపంలో కనబడినా మాయ మర్మంలేకుండా వివిధవిషయాలనుచెప్పి, వారిని పండితులనుగ మార్చుటకు ప్రయత్నించినారు.

రంగాగారు వివిధ ఉద్యమాలలో, వివిధరీతులగ విసుగువిరామం లేకుండ ఆవేగ మనోవేగాలతో పనిచేయుచు పరుగులుతీశారు. వారి వేగాన్ని ప్రజలుగాని, అనుచరులుగాని అందుకోలేకపోయినారు. అందువలన అంచనాలుమారి, ఆగి, ఆలోచించి మలుపులు తిరగవలసినస్థితి ఏర్పడినది.

నెహ్రూయుగంలో ఆయన యివ్వదలచిన కాబినెట్ మంత్రిపదవిని తీసుకొని, వారి రాగంతో శ్రుతికల్పితే పదవుల పరంపర వారి వెన్నంటివచ్చివుండేది. కాని అందుకు వారి లక్ష్యాలు అడ్డుతగిలినవి.

ఎందరో మహానాయకులు నేటికి స్మరింపబడి ఆకాశానికి ఎత్తబడుతున్నవారు_ అవతలపిలుపు అందగానే పార్టీలను, సిద్ధాంతాలను, అనుచరులను వదలి పదవులను అందుకొన్నారు. వీరు రెండుసారులు కాంగ్రెసు పిలుపునందుకొని మరల దానిలో చేరినను ఎలాంటి పదవుల బేరాలుగాని, షరతులుగాని లేనేలేవు. వారు

పదవీ వ్యామోహపరులుకాదని. నైతికవిలువలను, లక్ష్యాలను పదవులకొరకు వదలేవారుకాదని ఈ సంఘటనలు ఋజువుచేయుచున్నవి.

భారతీయులు, ఆంధ్రులు అనుకొన్నరీతిగ అందకపోయినను, జాతీయ నాయకులు వారితో పూర్తిగా సహకరించకపోయినను, 75 సంవత్సరములవయసు వచ్చినను ఇంకా తన దేశానికి, ప్రజలకు సేవచేయాలని కాంక్షించుచున్న ఉత్సాహ వంతులు ఆచార్యులవారు.

వారిని అనుసరించి 40 సంవత్సరాలు పనిచేసిన నేను ఈసమయంలో సంతోషంతో వారికి నా శుభాభివందనములను అందజేస్తున్నాను.

వ్యక్తిత్వము

శ్రీ గుండ్లపల్లి ఆదినారాయణ

దాదాపు అర్థశతాబ్దిగా స్వతశ్శక్తి సామర్థ్యములతో, అనేక సంస్థలను నిర్మించి, ఉద్యమములను సృష్టించి, నిర్విరామముగా కృషిసల్పి. తానే సర్వముగా పరిణతిచెంది, ప్రఖ్యాతనాయకుడుగా, కార్యదక్షుడుగా, స్వాతంత్ర్య యోధుడుగా, సామాన్యకార్యకర్తగా, యావద్భారతదేశమునను, విదేశములలోను అనేక సన్మానములు ప్రశంసలు నందుకొని కీర్తిప్రతిష్ఠల నార్జించిన మహామేధావి, దిట్ట శ్రీ రంగా గారు.

ఆచార్య రంగాగారికి కేవలం నేను సన్నిహితుడనుకాకపోయినా రాజకీయములకు సంబంధించిన రాగద్వేషములకు తావీయకుండా, వారి వ్యక్తిత్వమును గురించి, ముందుతరాలవారి శ్రేయస్సుకై గ్రంథస్థముచేయుట అవసరమనితోచి వ్రాస్తున్నాను. ఆయనను ఉప్పు సత్యాగ్రహము జరిగిన అనంతవరంకాబోలు, ఒంగోలుతాలూకా దేవరంపాడు సత్యాగ్రహశిబిరంలో ప్రప్రథమంగా చూచినట్లు జ్ఞాపకం. అప్పుడువారి ఉపన్యాసం విన్నాను. అప్పటివారి ఉపన్యాసధోరణి, భాష ఇప్పటిలాగాకాక, ఏదో క్రొత్తరీతిగా తోచింది. కీర్తిశేషులు దేశభక్త, సర్దార్ సీతారామశాస్త్రిగార్లమధ్యలో యౌవనోత్సాహముతో ఆనాటి యువకుల నెందరినో ఆకర్షించినారు.

ఆంధ్రకేసరి ప్రకాశంగారివలె అనుకరణము ఆయన మనః ప్రవృత్తికి బొత్తిగా గిట్టని విషయమని తోస్తుంది. అధికారమునకు హోదాకుగాక ఆశయ సాధనకు ప్రాముఖ్యమిచ్చి. అధికారమునకంటె వ్యక్తిత్వమే ప్రధానముగా భావించే స్వాభిమానముగలవ్యక్తి రంగాగారు. ఈలాంటి మనస్తత్వముగలవారు మన కాలంలో కొద్దిమందిమాత్రమే దొరుకగలరు.

ఇట్టి మహోన్నతమైన వ్యక్తిత్వపు ఒరవడిని జీర్ణించుకొని అనుసరింప లేకనే ఎంతోమంది వారిశిష్యులు, సహచరులు పదవీవాంఛకులోనైన విషయము మనకు తెలియనిదికాదు. పదవీవ్యామోహమునకులోనుగాక, పదవీ వాంఛను తిరస్కరించి మనగల్గుట సామాన్యలక్షణము కాకపోవుటయేగాక విశిష్టమైన సంస్కారము నకు నిదర్శనము. రాజకీయముగా ఈ పంథాను ఛాందసముగా భావించేవారు కొందరుండవచ్చును. కాని ఆత్మగౌరవము ప్రధానముగానెంచి హుందాగా జీవయాత్ర సాగించేవారు హర్షించే మార్గమిదేనని నా విశ్వాసము.

మదరాసు రాష్ట్రపాలన కమ్యూనిస్టుల వశముకానున్న క్లిష్టదశలో, దేశ క్షేమము కాంక్షించి, దూరదృష్టితోకూడిన, సమయోచితమగు ఉదారబుద్ధిని ప్రదర్శించి కీ॥శే॥ రాజాజి ప్రభుత్వమేర్పడు నవకాశము కన్పించుట సామాన్య విషయముగా నెంచుటకు వీలులేదు, సరిగదా నాటి ప్రభావమునుండి నేటివరకు బైటపడు నవకాశము కమ్యూనిస్టు మిత్రులకు ప్రాప్తించలేదు. చరిత్రాత్మకమైన ఈ సంఘటనను కాలక్రమేణా మనము మరచినను చారిత్రకముగా తొలగింపలేని, పరమాద్భుత సంఘటనగా, శాశ్వతముగా నిలచిపోయినది. ఈ తరుణమున తన్ను తాను మరచిపోయి దేశసౌభాగ్యమే పరమార్థముగా నెంచిన దేశభక్తుడుగా నిరూపించుకున్నారు శ్రీ రంగాగారు.

వారు రాష్ట్ర కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగానున్నకాలమున ఒంగోలు తాలూకా కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా కీ. శే. సాగి విజయరామరాజుగారు, కార్యదర్శిగా నేను ఉండుట తటస్థించినది. క్విట్ ఇండియా ఉద్యమానంతరం మేము అందరము ఎదుగుండ్లపాడు మహాసభలో పాల్గొన్నాము. కొన్ని సందర్భములలో వారితో ఏకీభావము లేకున్నను ఏ పార్టి కార్యకర్తనైనను, అప్యాయముగా ఆదరముతో చూచే ఉదార స్వభావులు రంగాగారు.

ఈలాగు మరుగునపడిన మాణిక్యములెన్నియోగలవు. ఉపయోగించుకొనలేని అశక్తులము; అసహనీయులము మనము.

మహోన్నతవ్యక్తిత్వముగల ఆచార్య రంగాగారి 75వ జన్మదినోత్సవ సందర్భమున వారికి నా శుభాకాంక్షలు.

మధురకవి

శ్రీ ఆర్. డి. ప్రభాకర్

రాజకీయం, ఆర్థికం, సాంఘికం - ఈ గొడవవేరు. మధుర భావన తీరు వేరు. పైవన్నీ కడగండ్లు - కన్నీళ్ళు, సమస్యలు - పరిష్కారాలు, జయాలు - అపజయాలు, నేడెటా?- రేపెట్లా?- ఇవన్నీ ద్వంద్వాలోచనలు. ఈ గొడవలోపడిన వాళ్ళకి మధురభావన సాగటం సాధ్యమా?

కానీ, చిత్రం!

శ్రీరంగా మధురంగా భావిస్తారు. వివరంగా చెపుతారు. చతురంగా వ్రాస్తారు.

కన్యాకుమారిని ఎందరు చూడలేదు? అక్కడ సూర్యుడు - ఆ సాగర త్రయ సంగమంలో - అక్కడే ఉదయించి, అక్కడే అస్తమించడాన్ని ఎందరు గమనించలేదు?

అయితే నేమి? మధురానుభూతిని పొందనిదే, మధుర భావన రానిదే ఎంత చూస్తేనేమి, ఎన్నాళ్ళు గమనిస్తేనేమి?

దేవిజీ రవిబింబాన్ని చూస్తున్నారు. అది దేవిజీ నుదుటి కుంకుమ బింబంలాగా వుంది - రంగాజీకి! అనగా దేవిజీ రవి బింబాన్ని చూస్తుంటే, రంగాజీ దేవిజీని చూస్తున్నారు. ఆమె కుంకుమ బింబాన్నీ, గాలిలల ఎగిరే కుంతలాల సోయగాన్నీ ముచ్చటగా చూస్తూ, ముద్దుగా ఆలోచిస్తున్నారు!

ఆ కాశ్మీరులో....

తామిద్దరేనట! చిన్నపిల్లలైపోయారట!

తేటులు ముసిరే తోటల్లో, తోటల పూల బాటల్లో చేయిచేయి కలిపి చెంగు చెంగున గెంతినారట!

సరస్సులో సాగిపోయే 'పడవటింటి'లో పలుమాటలు. పలుచేతులు - పడుచు వాళ్ళే అయినారట!

నౌకా చోదకునకు ఇవేవీ పట్టవట! చూచీ-చూడనట్లుండటం అతని వ్యాపార లక్షణం. తల త్రిప్పితే తన పడవలోని అనుగు దంపతుల అల్లరి ఆగిపోతుంది. అందుకే అతగాడు తల త్రిప్పడు సరిగదా, చూపయినా త్రిప్పడట!

ఏమా పరిశీలన! ఏమా భావన! ఆ సరంగు సూటిగా తమతో చెప్పినట్లే!

*　　*　　*

'ఆమెకు పూలంటే ప్రాణం' అంటారు - కానీ తమకూ అంతకంటే మిక్కిలి మక్కువ - అని చెప్పరు! అయినా మనకి తెలిసిపోతుంది.

అప్పుడేమి, ఇప్పుడైనా, ఎప్పుడైనా ఆయనకు - పూలన్నా, పూలదండలన్నా ఎంతో అపేక్ష. ఆప్తుల్ని, మిత్రుల్ని, పెద్దల్ని - ఎవరిని గౌరవించాలన్నా ఆయన చేతిలో పూలో, పూలమాలో ఉండవలసిందే!

ఎక్కడెక్కడి పూలజాతుల్నీ ముచ్చటగా తెప్పుకొని గోభూమిలో ప్రేమతో పెంచుకొన్నారట! ఎక్కడో, ఎప్పుడో ముద్ద మందారాలు కనిపిస్తే, వాటి ముగ్ధత్వాన్ని గమనిస్తే - దేవిజీ స్మృతికి వచ్చారట! వాటిని ఆమె చూస్తే ఎంతగా గౌరవిస్తారో, ఆదరిస్తారో, శిరోధార్య మనుకుంటారో గదా, అని రసార్ద్ర భావన.

ఎప్పుడైనా పూలనుచూసి, ఆయన అలా భావిస్తే; భావించానని చెపితే మన మనసెంత కరిగిపోతుందో గదా!

పూలను గురించీ, పూలకూ - తమ నెచ్చెలికీ గల చెలిమిని గురించీ ఒక రచన! 'ఏముంటుంది వ్రాయడానికి - పూలను గురించి?' అనుకుంటాడు - భావనా శక్తి లేనివాడు. కాని ఎంతోవుంది. ఎన్నెన్నో తీయ తలపులున్నాయి. సౌరభాల పిలుపులున్నాయి.

*　　　*　　　*

సరే, ఇవన్నీ సంతోష సమయాల్లో పొంగివచ్చిన మధురభావన లనుకొందాం.

ఒకసారి ఈ ప్రేమ జంపతులు పయనిస్తున్న ఓడకు నిప్పంటుకున్నది. ఇక్కడ రసం బీభత్సమే!

ఇద్దరూ సాహసించారు. ఇంత చిన్న పడవలో అంత పెద్ద అలలమీద - ఒకసారి కుదటపడి, మరోసారి మింటికెగిసే ప్రాణాలతో జంటగా - చీకటిలో - ఎటో వెళ్ళిపోతున్నారు. తమకిక రేపన్నది ఉన్నదో, సున్నో!

"భయమా? ఇద్దరం కలిసే ఉన్నాముగదా! ఉంటే ఇద్దరం - పోయినా ఇద్దరమే - కలిసే!"

"ఒకవంక నిప్పు, మరొకవంక నీరు - దేనికర్పిద్దాం ప్రాణాలను?"

"నీరే సుఖం" అని కూడబలుక్కున్నారు. చేతులు కలుపుకొని ముందు దురికారు

అబ్బా! ఎంతటి భయంకరమైన, భీతావహమైన సమయం! మానవుల నిజరూపాలు, సొంత ప్రాణాలమీది తీపి, స్వార్థాలు - అప్పుడేగదా బయటపడేది!

కానీ, ఇవెక్కడున్నాయి? వీటి నామరూపాలైనా లేవు. అంతకుమించిన మధుర భావన మాత్రం సాగరమంత గంభీరంగా ఉన్నది.

ఆపదలు, ఆనందాలూ అనుభవించటమే తెలుసు కొందరికి. కానీ అంతటి ప్రమాదకర పరిస్థితిలో, తన్మయ స్థితిలోకూడా - పరిశీలన, ఆలోచన, వీటితోపాటు మరెంతో తీపి!

ఈ రాజకీయవేత్తలో, ఈ సిద్ధాంత కర్తలో, ఈ గంభీర మూర్తిలో, ఈ కర్షకార్తిహర్తలో ఏమూల ఉన్నాడో ఈ మధురకవి!

రంగుల కుంచెపట్టి తేటతెనుగు మాటల్లో చిట్టిపొట్టి వాక్యాల్లో ఏ సమయంలో ఈ కవి - ఈ సుందర చిత్రాలను గీస్తారో!

"భాగవతం వ్రాస్తూ పోతనగారు మధ్యమధ్య తన గంటాన్ని పంచదారలో అద్దినాడేమో. ఈ పద్యాలింత తియ్యగా ఉన్నాయి!" అంటాడు కరుణశ్రీ.

అలాగే మధురభావ విలసితాలైన ఈ అందాల బొమ్మలను గీస్తూ తమ కుంచెను పంచదారలోనో, పాయసంలోనో, పట్టుతేనెలోనో ముంచరుగదా రంగాజీ!

కాదు, కాదు.

ఉభయ సంధ్యల్లో ఆయన - నిడుబ్రోలులో అయితే గోభూమి పూల మొక్కల నడుమను, విజయవాడలో అయితే 'సత్యం ఆరామం'లోని సుమ మంజరుల నడుమను తిరిగేటప్పుడు ఆస్వాదించే సుమ సౌరభాలలో సమ్మిళితమై అందే పూదీనెల తీపి కావచ్చు!

ఈ తేనెల తీపి అందరికీ అందాలంటే దేవిజీని గురించి రంగాజీ వ్రాసిన మధుర స్మృతులు చవిచూడ వలసిందే!

ఆ కవిత తీపిని గురించి చెప్పిచెప్పి నోరూరించటం భావ్యంకాదు.

మధురకవి మన రంగాజీకి పుట్టినరోజు జేజేలు.

పద్య విభాగం

ఘన యశోధుర్యుఁడు

— డా॥ దివాకర్ల వేంకటావధాని

శ్రీ లారోగ్యము దీర్ఘమాయువు యశ
శ్శ్రేయమ్ము లందిచ్చి, దే
వాళీ మౌళి మణిప్రభాలసిత పా
దాబ్జుండు, సర్వేశ్వరుం
డేలుంగావుత గోగినేనికుల వా
ర్ధీందున్, రైతుబంధున్, ప్రజా
వ్యాలోలున్, ఘను, పంచసప్తతి శర
ద్భ్రాజిష్ణు, రంగాహ్వయున్.

మాతృధరిత్రి దాస్యమున
మ్రగ్గి కలంగెడివేళ బాంధవ
వ్రాతము నర్థమున్ తుదకు
ప్రాణములన్ విడనాడ జంకకా
మాతృవిముక్తి కంతయు స
మర్పణ చేసిన వీరపుత్రి పు
త్రీతతి నీ అభిఖ్య తొలి
రేఖననిల్పి తురంగలించెడిన్.

ఆచార్యుండవు విద్యలందు విబుధేం
ద్రాచార్యవర్యున్ లస
ద్ధీచాతుర్యమునందు మించెదవు నే
తృత్వంబునన్ గానరా
రేచాయన్ నినుఁబోలుదక్షులు వచో
హిస్వామి! సార్థక్యముం
దోచెన్ నీజని ధన్యమై ఘన యశో
ధుర్యుండవౌ దన్నిటన్.

సభల నీవుపన్యాస మొసంగు నప్పు
డరటిపండొల్చి పెట్టినయట్టు లెల్ల
రాజకీయార్థికాది మర్మములు చెప్పి
శ్రోతలకు జ్ఞాన మోదముల్ చూఱయిత్తు.

నిరతం బీవొనరించు సేవల సమున్మేషంబు ప్రాపించి బం
ధురకీర్తిం గొను దేశమాతదయచే, తుష్టాత్మమై మేటి యా
దరముంజూపు జనాళి దీవనలచే, దార్ఢ్యంబు నారోగ్యముం
బరమానందమునొంది యొప్పు మనఘాత్మా ! రంగనాథాహ్వయా.

జయంతి కవిత

అభినవ తిక్కన శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తి

దాత యయ్యు నర్థిరీతిని వెనుకాడు
రైతుకన్ను విప్పి భీతిమాన్పి
జగతికెల్ల నూత్నచైతన్య మొసఁగిన
వాని మెత్తు గోఁగినేనికులుని.

పదవులకు నాసచేయక
బ్రదుకెల్ల నితండు గాసిపడు మానవు న
భ్యుదయమ్మున కర్పించుచు
ముదమందు నసంగయోగముద్రావశుఁడై.

త్యాగమునఁగాక యెవ్వఁడు
భోగమునన్ బడయఁగలఁడు పురుషార్థము; నీ
యోగీంద్రుఁ డీ రహస్యము
నీ గరిమము నెప్పుడో గ్రహించె నయారే!

గాంధియుగమునందుఁ గనువిచ్చి సుకృతముల్
మూటగట్టుకొన్న మేటి యితఁడు
లోక మితనిపల్కు లీకొని ధన్యత
నందుఁగాక! సుఖము నొందుఁగాక!

రైతుబాంధవుండు రంగాసమక్షమం
దీదృశోత్సవంబు లెన్నియేని
జరుగవలయు సుకవిసత్తము లుత్తమ
పద్యగద్యములను బలుకవలయు.

చిన్ని కాన్క

శ్రీ శివారెడ్డి

రైతు ఆత్మబంధు రంగన్న చారిత్ర
వినని కననివాడు తెనుగునాట
లేడు, సంగ్రహంగ లేశెప్తు మాడల్లో
విన్నవిస్తు చెవికి విందుజేస్త.

స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు,
జాతికి తలమానికమ్ము, జగమెఱిగిన వి
ఖ్యాత చరిత్రుడు, మిగుల పు
నీతుడు ఆచార్య రంగ నేమని పొగడన్

ఎగబడడు పదవుకోసము,
దిగజారడు స్వార్థమునకు దినబత్తెముకై
మొగమాటపడడు యిప్పటి
యుగపురుషుడు రంగ సైర వుక్కు-పిడుగురా

ఎవరయ్యా! నీ విధమున
పవలనకను, రాత్రియనక ప్రజకోసము యి
ట్లు వెతలజెందెడు పురుషులు
భువి నూటికి కోటికొకరెవో రంగన్నా!

నవనీతము నీ హృదయము
భవతారకమోయి నీదు భాషలు రచనల్
యువకులలో వృద్ధులలో
యెవరయ్యా నీకుసాటి ఎన్జీరంగా!

VII

కాలానికి యెదురీదెడు
ఘాలాక్షుడవీవు, సింహస్వప్నము మంత్రాం
గాలకు యీ గోముఖ వ్యా
ఘ్రాలకు నీవంటె గుండెగాబర, రంగా!

తెలుగుప్రజకు గొప్ప వెలుగు జేకూర్చావు
భిక్ష పెట్టినావు బీదసాద
రైతుకీవు, ఆంధ్రరాష్ట్ర మాద్యంతమ్ము
నీకు అప్పు ఎంతో బాకీ రంగ!

చాకిరిజేసే దొక్కడు
పైకిబొయ్యి రాజ్యమేలు ప్రభువొక్కడు యీ
లోకము తీరింతేలే,
కాకులు యీ తెనుగుజనత కర్మంతేలే!

జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణుడవు
అగణితమగు నీ ప్రశస్తి ఆంధ్రావని, ని
న్నొగడుట చర్వితచర్వణ
మగునని వుపసంహరింతునయ్యా రంగా!

బక్కచిక్కినోడు బడిచెప్పె అయ్యోరు
మల్లెపూల పద్దెమాలగట్టి
అంపినాడు నీకు ఆచార్యరంగన్న!
స్వీకరించు యిదొక చిన్నికాన్క.

సమతామూర్తి

శ్రీ నడకుదురు రాధాకృష్ణ

లోకారాధనమే తలంచి నిజహృల్లోకాప్త రామామణిన్
లోకారాధన సేయఁబంప, జనసందోహమ్ము నీరాజనా
నేకోత్సాహ మతింజరింప ధరణిం, దేవోత్తమా నీకముల్
మూకోన్మత్త చరిత్రులై వరలె, నామూలంబు లూటాడగన్.

వాసనలన్ జయించి, ఋషివర్గముమెచ్చ మహర్షివై, సదా
భాసుర కర్షక స్మృతులు వ్రాసి, ధరామర కీర్తి చంద్రికల్
నాసము సేయఁగా నెసఁగు, భావితరాల కరాలదీపికా
భాసిత కర్మయోగివర! భారతజాతికి జీవ మీవెరా!

విజ్ఞాన విశ్వంపు వీచికల్ వెదజల్ల
రామకృష్ణుఁడిడిన హేమపథము
సహగమనంబను జాడ్యంబు మాన్పిన
రామమోహనరాయ ప్రగతి పథము
నవ సమాజవిధాత నవభావ నిర్మాత
కందుకూరి చనిన క్రాంతి పథము
విజ్ఞాన తేజుఁడై భేదభావముడుల్పఁ
ద్రిపురనేని గనిన దీప్తి పథము

మార్గదర్శకమ్ములుగాగ, మహిని నిలిచి
సాంఘికాచార దోషముల్ సమయఁజేయఁ
గంకణమ్ముఁదాల్చినయట్టి కర్మవీర!
మనుము చిరకాల మీభూమి కనఁగయశము.

సత్యాగ్రహ సమరస్రష్ట, హింసామూర్తి,
కర్షకోత్తముమెచ్చె, గాంధితాత

అతుల ప్రజ్ఞాశాలి యమర యశస్కుండు
రైతురాజును మెచ్చె, రాజబాబు

వీక్షణామాత్రచే భీకరశాలియా,
వరకృషీవలు మెచ్చె, వల్లభాయి

పాశ్చాత్యతంత్రముల్ ప్రచ్చిన సింహంబు,
మురిసికృషికు మెచ్చె, బోసుబాబు

విశ్వ విఖ్యాత నేతలే వినుతిఁజేయ
జగతి కాధారభూతమౌ చరిత్రవాయు
కర్షక సమాజ వర్ధిష్ణుఁ, గాంచెనెపుడొ
విశ్వ జనపాళి హృదిమెచ్చి ప్రీతినిచ్చి.

జన్మభూమిలోని జాగీర్ల నీనాంల
మాల్ గుజారిదార్ల మట్టుపెట్టఁ
దల్లక్రిందులైరి తాలూక దార్లంత
గొల్లుమనె జమీలు గోగినేని!

కంపిల్లెన్ పరరాజరాజ్య రచనా కాకృత్యకుడ్యంబులున్
దెంపొప్పన్ జనమండలంబులఁ గడున్ తీక్ష్ణాతితీక్ష్ణంబుగా
సంపన్నంబగు తెల్లవారిని, సభాస్థానంబులందుండి, దా
ష్ట్యంపుం ఘాతుకముల్ సహేతుకముగా, సర్వంబుఖండింపఁగన్.

రక్కసి మూకలై భరతరాజ్యమునన్ రుధిర ప్రవాహముల్
దిక్కుల నింపునాఁ డతుల భీవిభవంబున రక్తదాహులే
దిక్కును మొక్కులేని గతి దేశములంబడ, వారి ధోరణుల్
ముక్కలు ముక్కలౌనటుల ముట్టడిచేసితి రంగనాయకా!

(II)

X

కావడి కుండలుంబగిది కార్మిక కర్షకసోదరుల్ ధరన్
జీవన వీధిలోఁగలిసి, జీవితభారపుఁ జక్రయానమున్
భావనబుద్ధితోఁ దలఁచి, భారతదేశ రథాంగులై చనన్,
బూవుకు రెండుకాయలని, ముందటె పల్కితి భారతీధవా!

కుమ్మరి చేతిలోఁ గలుగు కోమలరేఖలసొంపులన్, సదా
కమ్మరి హస్తమున్ గరుడుగట్టిన కాయలలోతులన్, విశా
లమ్మగు దృష్టితోఁగని తలంపునఁ జొచ్చిన కర్మయోగులన్
నెమ్మదిఁ బ్రోచితయ్య! నవనీత ప్రహదంబుజ! రైతుబాంధవా!

జగతిలోన మిమ్ము ఛాత్రసమాజముల్
కొలుచుచుండ్రిడి కూర్మి కొనలు సాఁగి
పరమ పుణ్యులైన భారతీబాంధవా!
జగతి నిలుతు, సూర్యచంద్రులట్లు.

అభినందన సుమమాల

శ్రీ లక్కరాజు కామేశ్వరరావు, ఎం. ఏ., బి. యిడి.

హాలమును చేతబట్టి వ్యవసాయముచేయు కులంబునందు సం
చలనము కల్గజేయగను జన్మము నెత్తినవాడవయ్యా! మా
తెలుగు ధరిత్రి పున్నెముల తియ్యదనాలు ఫలించు దీక్ష, ని
త్తెలుగుల శేముషీ విభవ తేజము పెంపు రహించి మించగన్.

చిఱుత ప్రాయమునందు సీమ విద్యా రహ
స్యాంబుధి మథనాన నలరినావు

ఆచార్య పట్టంబు త్యజియించి దీక్షమై
జనసేవ సేయంగ సాగినావు

ఆంగ్ల నిరంకుశ పాలిత భారతీ
సుదతి దుఃఖము బాప స్రుక్కినావు

ఆంగ్లాధికార ధిక్కారంపు ఫలితాన
ఎలమిమై చెఱసాల కేగినావు

ఆసేతు శీతనగాంత పర్యంతము
దేశ హితముగోరి తిరిగినావు

బహుళ గాంధేయ సూత్ర ప్రవక్త వగుచు
రాజకీయ విద్యాలయ రక్తి మెరయ
గ్రామసీమల సౌభాగ్య గరిమ కలిత
రైతుకూలీ ప్రజారాజ్య రక్షితముగ
సమసమాజ సిద్ధాంతపు స్రష్టవైతి!
విశ్వ విఖ్యాత విజ్ఞాన వేత్తవయ్యా!

సహకార పరపతి సంఘాల నిర్మాణ
దీక్షమై నిరతమ్ము తివిరినావు
కాంగ్రెసు సంస్థ సంఘటితమై కృషిజేయు
తీరుతెన్నులు సరిదిద్దినావు;
వ్యవసాయ కూలీల వ్యాకులంబును బాప
సంఘ నిర్మాత గాజాలినావు
చేనేత కార్మిక శ్రేయస్సు సాధింప
నేతవై నీతిగా నిలచినావు

ఇంత కృషిజేసి మాకెల్ల నెంతొజేయ
మొదటి శ్రేణికి నిన్నంపు మోజులేదు
మాకు, రెండవదానిపై నీకులేదు,
రాజకీయ బేరాలతో రాజిపడవు:
పదవి కాంక్షతో నారాట పడుటలేదు:
రమ్య గుణ సంగ! ధీ భృంగ! రైతురంగ!

కర్షకోద్యమ నిర్మాణ కౌశలంబు
ఘనత మీరగ వరలిన కర్మవీర!
పేరు మాత్రమే మిగిలిన పెద్దవయ్య!
కూర్మి మిగిలెను మాకింక! కూలిరంగ!

పండిన రాజకీయ పరిపాటవ జన్య విశిష్టవైఖరీ
మండిత బోధనా విధుల మాన్యతరంబుగ మార్గదర్శివై
దండి గురుత్వ బాధ్యతల తాలిమి మీరగ నిర్వహించగన్
మెండుగ శాంతి సౌఖ్యముల మేల్తర జీవిత ముజ్జ్వలించెడున్:
నిండుగ నూరు వర్షములు నిస్తులమై జను, రైతు బాంధవా!

ప్రశంస

—శ్రీ పి. వి. సుబ్బారావు, ఎం. ఏ.

డెబ్బదె దేండ్ల ముందొక ధన్యజీవి
పృథివి పొన్నూరు పురమందు వెలసె, ఘనుడు,
జాతి కీర్తిని వెలిగించె నేతగాను,
అతడె యాచార్య రంగాజి యలఘుమూర్తి

పారతంత్ర్యమునందు భారత ప్రజలెల్ల
బాధ లనుభవించి క్రుగ్గువేళ

భారతీయులనెల్ల బానిసలుగ జేసి
తెల్లవారేలుచు తిరుగువేళ

పరజాతి పాలన వాసికెక్కిన తల్లి
భారతి బాధలు పడెడివేళ

హేయదాస్యమునందు హీనులై, దీనులై
హిందువులెల్లరు నేడ్చువేళ

పూజ్య రంగాజి జనియించె పుణ్యమూర్తి,
నేతలేలేక భారతి నెమకువేళ
భరతమాత కన్నకలలు పండెననగ
దివ్య యశముల వెదజల్లు తెనుగునేల.

ఆర్థిక శాస్త్రాన నాచార్యు డైనావు
అందరి మన్నన లందినావు

రాజకీయాలలో రాజిల్లినావీవు
శిష్యుల నెందఱో చేర్చినావు

కర్షకజనులెల్ల హర్షించు విధమున
క్రొత్తపార్టీ నెలకొల్పినావు

XIV

నేతలెల్లర నీ రాజనీతి మిన్న,
జాతికంతకు మిన్న నీ ఖ్యాతియెన్న
దేశదేశాల వ్యాపించె దివ్యయశము
రమ్యగుణముల విలసిల్లు రంగయార్య !

రైతులసేవయే రంగాజి! నీ ధ్యేయ
మంచు మసలితీవు మక్కువలర

గ్రామీణప్రాంతాల కర్షకు లెల్లరన్
తీయని బోధనల్ తీర్చినావు

అఖిలభారత కర్షకాళి సమస్యలు
నీవియంచును బాప నిల్చినావు

సర్వప్రపంచము గర్వించు భంగిన
నీవు నంతర్జాతి నేతవైతి

నీకు సాటిలేరెవ్వరు నిక్కమంచు
బహుముఖప్రజ్ఞ డీవంచు పలుకుభంగి
ఖండ ఖండాంతరాల విఖ్యాతి వెలిగె
రమ్యగుణముల విలసిల్లు రంగయార్య !

సప్తగిరుల నేలు సచ్ఛీల వెంకన్న !
భక్తకోటిగాచు భవ్యదేవ !
అందజేయుమయ్య, ఆయురారోగ్యముల్
రంగనాయకునకు రమ్యమలర.

రైతులే రాజులు

శ్రీ బండ్లమూడి శివరామకృ

కన్నది భారతాంబ నిను కర్షకజాతి సముద్ధరింపఁ చే
కొన్నది మాత భారతి గురూత్తమ! నిన్ సహధర్మమూర్తిగా
అన్నది భారతావని అనన్యపు రైతులనేతవంచు నే
డన్నది యెల్లలోకమును హాలికకోటికి రక్షవంచునున్

సృష్టియొనర్చితి విశిష్టపువర్గము రైతులంచు నీ
పట్టును వీడలేదు నిజప్రాజ్ఞత నెందరు గేలిసేసినన్
"దిట్టలు రాజ్యమేలదగు ధీరులు రైతు"లటంచు చాటినా
వట్టి సహాయహీనుల కనన్య చరిత్ర రచించినాడవే!

"భారత రాజధాని కొలువందు కృషీవలు డీవయుండగా
భారత రైతులన్ మరువ భావము లేరికి సెల్లు"నంచు ఆ
సాంద్ర యశోవిశాలుడల జవ్హారుపండితు డన్నమాట ని
న్నారసి గాదటయ్య కరుణారస మానస రంగనాయకా!

మార్క్సు మహాశయుండపుడు మానవలోకమునజ్జనించి "ఓ
కార్మికులార! యేకముగ గండు ప్రపంచము నేలగా"నన్
"కర్షకులార! లెండు, మిముగాదన నెవ్వరు నోపరీభువిన్
మీరలు రాజ్యమేలదగు మేటు"లటంచును రంగబాబనెన్

ఇంతియెగాదు తేడగల దింకను వీరల బోల్చిచూడగన్
ఆతడు గోరినాడు భువి నచ్చగ కార్మికరాజ్య మొక్కటే
ఈతడు గోరినా డవని నెల్లరు మెచ్చగ రైతుకూలి ధీ
మంతులరాజ్య మీపుడమి మానుగ శాంతి యహింసలేర్పడన్.

...లు

శ్రీ వి. భాస్కర్

రంగాజీ
మారుపేరు
రైతుకూలీ
ప్రజారాజ్యం.
రంగాజీ
చేసినతపస్సే
రైతుకూలీ
ప్రజాశ్రేయస్సు.

రంగాజీ
వయస్సంతా
వెచ్చించి
కన్నకలలన్నీ
ఫలించాలి,
శ్రామికజన
శ్రేయోరాజ్యం
సిద్ధించాలి.

పూజ

శ్రీ ద్వివేదిసూరి

రంగయు, నాంధ్రకేసరి సరాసరిగా నొకకంచు కుత్తుకన్
లంగరులేని నౌకపయి నైతికులై యెదురీతలీది మా
వంగడ మా రవీందు కులపర్వతమున్ విలసిల్లజేసిరే
వంగి నమస్కరింప వెరవన్ ఋణమీగునె యేమొనర్చినన్.

"రంగా" యంచును నోరా
రంగా పిల్చుకొని రైతురాయుండ్రు, కవుల్
బంగారు పూల దివి యే
నుంగున బూజింప నాంధ్రినోచుత మెపుడున్.

★ ప్రశిష్యుని గీతాంజలి

శ్రీ కాణిపాకం లింగన్న

రంగాగారికి జేజేలు-
రైతు బాంధవునకు జోహార్లు.

రైతు బాంధవుడు రంగా,
నీతి కోవిదుడు రంగా,
కీర్తి కన్య ప్రఖ్యాత భారతికి-
సేవజేసిన జాతి నాయకుడు

ఆంధ్రుల రాజకీయ గురువు,
అపర తిమ్మరసు; చాణక్యుడు,
కపటమెరుగని నిర్మలమూర్తి,
జవహరుకు సరివచ్చు యోధుడు !!

అక్టోబరు నవంబరులు,
అక్కచెల్లెళ్ళు- అజేయవీరులకు-
జన్మలిచ్చిన చల్లని తల్లులు.
గాంధీజి పినతల్లి బిడ్డలు-
నెహ్రూ, ఇందిర, రంగాలు !!

పార్టీలను ప్రక్కకు నెట్టి,
మతాతత్వమును- మూలను బెట్టి,
రంగాగారిని విలువగట్టితే-
అతడు రైతులకు కన్నతండ్రి
అతడు పేదలకు అన్నదమ్ముడు,
అతడు శ్రామికుల ఆప్తమిత్రుడు,
అతడు కూలిజన ప్రియబాంధవుడు,
అతడు స్త్రీలకై భారతి నిచ్చెను.

XVIII

అతడు మానవతకే హారతినిచ్చెను,
పట్టాభి, ప్రకాశం కోవకు
చెందిన నాయకుడు రంగా;
రంగా ఎరుగని రంగములేదు.
రంగా నెరుగని రంగములేదు !!

ఎన్నినష్టములు ఎదురువచ్చినా-
దేశసేవయే రంగా లక్ష్యము,
ఎన్ని కష్టములు ఎదలో నిలచిన-
మాతృసేవయే తన ఆదర్శము.
ఎన్నిబాధలు తనలో మెదలిన-
నిస్వార్థ సేవయే తన మార్గము.
ఎన్ని వేదనలు భరించుచున్నా-
దానముజేసె తన సర్వస్వము.
ఎన్ని నిష్ఠురము లున్నప్పటికీ-
త్యాగమొక్కటే తన రహస్యము,
ఎన్ని దుఃఖములు పైపై కొచ్చిన-
సర్వస్వదానమే మనిషి నిమిత్తము.
హర్షుడు సర్వస్వ దానం చేశాడు.
తదుపరి రంగా చరిత్రకెక్క-

రంగాగారికి జేజేలు
రైతు బాంధవునకు జోహార్లు.

నాకు మార్గ దర్శకుడు,
రాజగోపాలు నాయుడు.
అయినప్పుడు ఆయన గురువు
నా గురువునకు గురువు.

ప్రస్తుతి

శ్రీ కోగంటి దుర్గామల్లికారునకవి

రచియించితి వాంధ్రంబున
రచియించితి వాంగ్లమందు రమ్యవిధానన్
రచనలు, కడునైపుణ్యము
రచియించుటలోనఁ గలదు రంగా! నీకున్

పరదేశంబుల యందున్
దిరిగితి మోదంబుతోడ, ధీరతతోడన్
తిరిగితిరిగి నీవెన్నో
మెఱఁగితివికదా! జోహారులేనొనరింతున్

జగమున నిజమాడినచోఁ
బగవచ్చునటంచుఁ జెప్పు పలుకులు వినియున్
దగ నిజమునె వచియింతువు
పగకున్ నీవెపుడు భీతిపడవు రవంతేన్

పుట్టితివీ వాంధ్రంబునఁ
బుట్టినఁ బరదేశమందుఁ బొందుటయశముల్
బిట్టుగఁ గల్గెడిది కదా!
కట్టా! యాంధ్రులనసూయకరముగ నుండెన్

గాంధి పథంబున నడతువు
గాంధి సుభాషితములన్న గారవమెంతో
గాంధిని మఱవని వాఁడవు
గాంధికృపన్ యన్. జి. రంగ! కాంచి మిగులన్

తెలుగు వెలుగు

శ్రీ బాచిమంచి శ్రీహరిశాస్త్రి

వీరతగల్గువారు ప్రభవించిరి- మించిరి- దేశభక్తిలో;
సారతరమ్ములై వెలయు చక్కని పల్కులతో ప్రబోధముల్
గూరిచినారుగాని- ఇటుకూరిమిగల్గిన "గోగినేని" ప
క్కా- రయితుల్ గలారె? యెటుగాంచిన భారతదేశమందునన్

డెబ్బదియైదు వర్షముల శేవిని బొల్చెడి రైతురంగకున్
గబ్బము లాదిగా గలుగు గౌరవముల్ సమకూరె నెన్నడో!
నిబ్బరమున్ వహించి కమనీయ దయాహృదయుండవౌచు- మా
మబ్బుల భారతావనికి- మార్గముఁ జూపగ మిమ్ము వేడెదన్.

భారతీ వైభవము గల్గు పండితుడవు!
"తెలుగు వెలు"గని నిన్ను నుతించుచుండ
ఆయురారోగ్య భోగభాగ్యములు గల్గి
రైతుపెద్దగ వెలుగుము! రైతురంగ!

o o o o o o o o o

రంగ! స్వస్త్యస్తు!

ఆరు వారాలు నాకంటె నధికుఁడౌట
అన్న నాకయ్యె రంగాజి, యతనివృద్ధి
అన్ని రంగాలఁ గోరు నీ చిన్నితమ్ముఁ
డగు తెలుఁగురాజు "రంగ! స్వస్త్య"స్తటంచు.

కళాప్రపూర్ణ పండిత పెన్మెత్స సత్యనారాయణరాజు

మనీషి

— శ్రీ ఉల్లి రామసుబ్బా

ఈ జగమందు మేళు లొనరించినవారికి కీడుసేయుటల్
సాజమటం చెఱింగియు విశాల మనమ్మున మేలు సేతువే
సాజమ నీకు నిట్టిపని సల్పుట! ఔను, మనీషివీవు; రం
గాజి! నమస్కృతుల్ తెలుగునాడు మిమున్ మరువంగబోదులే.

భారతిలోటు దీర్పగలవారలు మీరలు, కాని యేలనో
ఊరక మానగాములయియుంటిరి; ఈ విధిచక్రమందు నె
వ్వారలుగూడ నిల్చు టనివార్య మటంచు దలంచి మిన్నకు
న్నారనుకొన్న; భారతి కనారిలుచుండు నహర్నిశమ్ములన్

పదవుల కోసమై హృదయ పద్ధతులన్ విడనాడబోడు, సం
పదకయి రైతుకోర్కెకు సమాధిని గట్టడు, పేదజాతి కే
విధమగు కీడుసేయ తలపెట్టని యీ మహనీయ మూర్తి ప
ట్టుదల పడల్పబోవని కఠోర ప్రతిజ్ఞకు నా నమస్కృతుల్

రైతుల పెన్నిధిన్ సకల రాష్ట్రములున్ కొనియాడు వీరికిన్
చేతలలో కృతజ్ఞతలు చెప్పని రైతొకండ నెరుచ్చనే
ఈ తెలుగన్న జన్మదిన మిచ్చట సేతురు వీరి వేడ్కలన్
చూతమురండు, పుణ్యపురుషున్ గని ధన్యతనందవచ్చులే.

అక్షరాలా ఆచార్యుడు

— "పరశురామ్"

మెదడున్న వాళ్ళంతా
ఆలోచించలేరు.
కనుక మెదడుంటే చాలదు.

నోరున్న వాళ్ళంతా
మాట్లాడలేరు.
కనుక నోరుంటేచాలదు.

ఒళ్ళున్న వాళ్ళంతా
పనిచేయలేరు.
కనుక ఒళ్ళుంటే చాలదు.

మెదడు సవ్యంగా ఆలోచించాలి,
నోరు నిజంగా మాట్లాడాలి,
ఒళ్ళు సరిగ్గా పనిచేయాలి.

ఇలా దేనికదే పని
చేసినాచాలదు,
మళ్ళీమూటికీ
ఇంటర్లింకులున్నాయి!

మెదడు సవ్యంగా ఆలోచించినదాన్ని,
నోరు నిజంగా మాట్లాడాలి.
నోరు నిజమని పలికినదాన్నే
ఒళ్ళు సరిగ్గా పనిచేయాలి.

ఇదే మనోవాక్కర్మల ఏకత్వం
ఈ మూటిలో ఏదో ఒక్కటే
ఉన్నవాడు ఎలాగో బ్రదుకుతాడు!

మెదడొక్కటే పనిచేసేవాడు
దొరో, దొంగో కావచ్చు
సరే, నోరున్నవాడిదే
రాజ్యమని మనకి తెలుసు.

ఒళ్ళొంచి పనిచేసేవాడు
ఒకపూటైనా గంజి తాగుతాడు
ఇక మొదటి రెండూవుండి
మూడోది లేనివాడు
కేవలం సిద్ధాంతి.
అతగాడు చెప్పేవాడేగాని
చేసేవాడు కాడు.

మొదటిది లేకుండా
మిగిలిన రెండూవున్నవాడు
చెప్పాలా వాడి సంగతి
చాలామంది వాళ్ళేగదా!

మొదటిది, మూడోది ఉన్నవాడు
పాపం వాడికి నోరులేదు
అయినా అతడుత్తముడే!

ఇకపోతే మూడూవున్నవాడు
అతడేగదా ఉత్తమోత్తముడు
మిగిలిన వాళ్ళందరికీ గురూత్తముడు

ఎందరున్నారిలాంటివాళ్ళు?
ఎక్కడో శతకోటికి
ఒక్క ఆచార్య రంగా!
అక్షరాలా ఆచార్యుడు!
అందుకే అందాము
"ఆచార్య! దీర్ఘాయురస్తు"!

ఆయుష్మాన్ భవ!

— శ్రీ కె. ఆర్. కోష్టి బి. ఎస్‌సి. (లండ

ముప్పాతిక వయసొచ్చినా
మునిగే జనాలకోసం
ముందుకురికే చురుకుదనం!

సుఖానుభూతికి చిహ్నంగా
చిరునవ్వెప్పుడు చిందే వదనం!

పరులకోసమే పాటుపడగా
పుట్టెడు బాధల బ్రదుకుతో
పుట్టాడీ పురుషుడు పుడమిని
పుట్టిందీ దేశంకోసమె!

అందర కాయన
ఆప్తమిత్రుడు,
నీతికి నిలిచే నేత,
జాతిని కొలిచే భ్రాత!

ఎల్ల వేళలా, అన్ని తావుల
చల్లగ కాచే ఇల్లాలు...!

గురుపీఠానికి సరియగు
పరమోత్తమ జీవితము!

ఈ పుట్టినరోజు పండుగనాడు
నే గట్టిగ కోరే వరమేమంటే
నిండుగ నూరేళ్ళుండగ,
మెండుగ మళ్ళీ పండుగ!

[శ్రీ కోష్టి అఖిలభారత చేనేత ప్రారిశామికుల కాంగ్రెస్ ఉపాధ్య
ఆయన ఆంగ్లంలో వ్రాసిన గేయానికిది తెనుగుసేత.]